

ჩვენი მწერლობა

გამოდის თვეში ორჯერ პარასკეობით

ფასი 1,50 ლარი

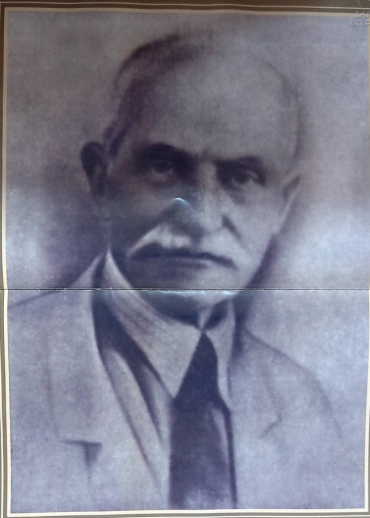
14 მარტი 2008

№6(58)

1516
2008

ლუკა ბაქანიძის ნოველა
ჯონ მილტონის შედევრი
დავით წერედიანის ლექსები
საუბარი მანანა გვიგინეიშვილთან
ტომას ელიოტის ფიქრები ჰუმანიზმზე
ეროვნული გამოცდების შუქ-ჩრდილები

ნ მარტი
თელთ სასოკიას დღე

„იზისი“ გთავაზობთ

პანკაის მუზეუმი

დოქტორ მანტინ უდუტური

სხივარება და მოღვაწეობა

1522-1546

ტომი I

Martin Uduturi
სხივარება

პანკაის მუზეუმი

დოქტორ მანტინ უდუტური

სხივარება და მოღვაწეობა

1522-1546

ტომი II

Martin Uduturi
სხივარება

პანკაის მუზეუმის თარიღი

თსუნიკიამ მიაიგა
ახსნა ბაბსა

სამუშაო მუზეუმის თარიღი

ყინიყიყი ზარის

დედა ჭეუნთან აფაშა

პანკაის მუზეუმი

**ბელგიური
გოლიათი**

შინაარსი

სამსახურის, სახლის ავარი	2	რუსულად ნიშნობაზე უნივერსიტეტი
მედიკალი პანაშვი	5	მინანა არეულაზე მიღწევა - ტვიპილინი უსასად
ვახუშტაძე	6	ეფერ ბერიაშვილი მკრეშელის გამომცემის უპა-ჩრდილავი (ლია წერილი ბატონ კახა ჯამბურია)
პარკა	8	ლუკა ბაქანიძე კარჩხანას ამიგელი
	12	მინანა ავადიშვილი შინ, ჩძარა შინ
პირა	14	დავით წერეთლიანი ანტიმონე და სხვა ლექსები
პირაძე შავაშვილი	16	ივანე ამირხანაშვილი მკვლავთხი წინის უმცირე
პირა	17	ფარეჯან სუმბაძე თანა ხმა
პირაძე შავაშვილი	20	გივი ალბაჩიშვილი პირა - მონოლოგი
პირა	20	ტომას სტერნს ელიოტი მანუჩარაშვილი ფიქრები უმცირესის გამომცემის
მადრი	25	აღმაშინის ხსენის სანდოები (ელისო კვლავიშვილი უსაბურება მინანა გიგინეიშვილი)
ლამარაშვილი მანუჩარა	31	თეიმურაზ დოიაშვილი ილიას სიმღერა (ეკლექტიკონი და ილია)
პირა	36	გია მურღულია შირინა მანუჩარაშვილი (ჯანო ჯიქიძის რომანი „მთვარის ყმა“)
კარგაშვილი	39	ივანე ამირხანაშვილი პირა მონოლოგი - წყარო მონოლოგი
მანუჩარა	43	გურამ მათიაშვილი სხვადასხვა სიტუაციები
პირა მანუჩარა	46	ჯონ მილტონი კრეშტი (ნილაძე)
ლამარაშვილი მანუჩარა	56	ნინო ყულოშვილი ალმა „მართალი მანუჩარა“
მანუჩარა მანუჩარა	57	ნაჯიბ მამუჯუნი მირი მანუჩარა
მანუჩარა მანუჩარა	61	თათია ჯგუშია სხვადასხვადასხვა ისტორიები
პირა	63	ფრანკინი პოლიციის

26020

დამფუძნებელი „ილია“
მისამართი: თბილისი,
წიბრაძის ქუჩის №41
რედაქცია - (995 32) 96-20-62
რედაქცია - (995 32) 65-93-68
გაერეცლება - (995 99) 93-18-52
ფაქსი: (995 32) 96-20-62
E-mail: info@mtserloba.ge

მთავარი რედაქტორი - როსტომ მჭედე
პირის რედაქტორი - ივანე ამირხანაშვილი
პოეტის რედაქტორი - შავა ჯობაძე
კრებულის და თარგმანის რედაქტორი - თამაზ ნატოშვილი
მხატვრული რედაქტორი - კარლო ფაქულია დინატი - მალხაზ იაშვილი
კორექტორი - ნინო დვანიანი დაკაბაძის - ლევან მჭედე
ოპერატორი - თამარ ჩხეიძე საარედაქციო მენეჯერი - ვაჟა მუჯიანიშვილი
გაერეცლების სამსახური - ლევან მანუჩარა

გარეკანზე უაიტბოლის შუბა ლომოვნი, ნახატი მუნდერსონი კიზიას
თეიმურაზ დოიაშვილი, ფოტოგრაფი ირაკლი მღვიმეილისა

„ილია მანუჩარა“ მომდევნო ნომერი გამოვა 28 მარტს
საქართველოს
პარლამენტის
მკვლევართა
ბიბლიოთეკა

რუსულად ნიშნინიძე

უნივერსიტეტი

ერთი დროისმეორე სერცე - XX საუკუნე, ისტორიული სურათები სხვადასხვა კადრითაა მოცე- მული. ათეული წლების შემდეგ არც ფერები გახუნებულა და არც წიშნეწელობა დაუკარგავს. არსებობენ მოვლენე- ბი, რომლებიც აქცენტორებული ანა თუ იმ დღეს ხდება. და ეს დღეები ისტორიულ თარღდებად გამოაკეთება. ისინი ადამიანების მუხბიერებას არ შემორჩება მხოლოდ, არამედ ქვეყნის კალენდარში სხვა ფერი გამოყოფილ ფურცლე- ბად დარჩება.

1968 წელს პარიზში გამოშვალე კრებული „კავკასიონი“ (XIII) გამოკვეენების ლეგან ზურაბიშვილის ძალანს სა- ინტერესო წერილს, რომელშიაც XX საუკუნის დასაწყისის კონკრეტული დროისმეორე მონაკვეთები გასაოცრად „ადა- ლაგდება“. ერთ მონარდელ ამონარიდს დავიმინძებ:

„ჯერ კიდევ 1917 წლის (12) 25 მარტს, მცხეთას მუხ- ჭვარშია საქართველოს ემისკოპოსო-სამღვდელოების ყრღობაში აღდგენილად გამოცხადება შრავილასაუკუნოვანე ქართული ეკლესიის ავტოკეფალია (რაც რუსეთის სინ- დოდად გაუქმებული ჰქონდა 1811 წელში). ეს გახლდათ სა- ქართველოს სულთერი სუვერენობის აღდგენა.“

26 ანგარს 1918 წელს - უკვე დამოუკიდებელი კავკა- სიის პირობებში - მოხდა გახანს თბილისის ქართული უნივერსიტეტის - მეკიდრე გელაიის და იყალიბოს კავკასიონისა. ეს იყო სა- ქართველოს სუვერენობის აღდგენის სდროში! და ბოლოს -

26 მაისს 1918 წელს საქართველომ აღადგინა თავისი საერთაშორისო სახელმწიფოებრივი და პოლიტიკური სუვერენობა.

ვეუღასათვის ნათელია, რომ სამივე ეს, ერთი მეორის მამყოლი, უდავლან წინმინდლობის აქტი, ამონახეტია ქართული ერის ნებისყოფისა ისტორიული სინამდვილე- დან.“

სულთერებ, გონიერება, დამოუკიდებლობა, ქვეყნის საბი აუცილებელი ქვაკუთხედი: რწმენა, სიბ- რანღე, თავისუფლება. ერთი მხერეფეთი, ურეკელი, ამასთან, ძალიან ზუსტი თანამიმდევრობით გამოკვადებული (აღ- ბათ, ასეუ შემთხვევებზე ამბობენ, ლეთის ბელი ურევიათ). ამ სამეუღედან ამერეად ერო ამოგათის გამოყოფა.

ელტა რამ ისტორიიდან: თითქმის საუკუნის განმავ- ლობაში საქართველოს ურთულეს პირობებში უხებდოდა სეროზული მიზნების მიღწევა. ფიჭვი და იმედა ამასთან დაკავშირებული, რომ ქართული უნივერსიტეტი დავარსე- ბინა, სრულიად მოვლებული იყო რეალიზობას. აკაკი ჩხენკე- ლი, თფილისის უნივერსიტეტის დარჩებანს“ უკვე ეწერე- ციაში, პარიზში, გახუთ „დამოუკიდებელი საქართველოს“ ფურცლებზე (ამდევ საათურული დარღულ წერილები) გახე- სინებეს). ამ შემდე ვიყავი, რა ქაბან-წვეტა გარეღეს ივანე ჯავახიშვილმა და მისმა ენრო ჯგუფმა, სანამ მახანს მი- აღნიდებენ.“

თავდაპირველად ივანე ჯავახიშვილს ნებართვის მი- სახლებად ოზაკომისთვის (იმ- ხანად ის პეტროგრადის დრო- ებითი მთავრობის ძალაუფ- ლებას წარმოადგენდა ამიერ- კავკასიის ფარგლებში) მუე- მართავს. მასში შედოდნენ თათო წარმომადგენელი აზერბაიჯანისა და სომეხი- საგან, ორ ქართველი და ეურ- თიც რუსი - თავმჯდომარე- ეს ორი ქართველი - კიტა აბა- შიძე (ჭანათლების დარგი) და აკაკი ჩხენკელი(მინდგან საქვეთა მმართველი) გახლდათ.

„ჩვენ თავიდანვე სოლიდარულად ვმუშობდით“, - გაიხსენებს სტატისის ავტორი. ოზაკომ ჯავახიშვილის შუამდგომლობა განუხილავს. თუმცა, თავიდანვე არაკე- თილგანწყობილი მუხეღობის ამ განზრახვას; რასაკვირი- ევლია, გარეგნულად არ მუუქმნებოდა. ისიც უნდა აღინიშ- ნოს, რომ განხილვამდე უნივერსიტეტის წესდებამი ქარ- თულმა ჯგუფმა არაერთი ცვლილება შეიტანა. ოზაკომს უარის თქმის რამდენიმე „თავაზიანი მიზანი“ ჰქონდა. მითი აზრით, უფრო გამართლებული რუსული უნივერ- სიტეტის გახანს იწებოდა, რომელიც „კავკასიის ერთა ინტელექტუალური ძალების გამაერთიანებელი ცენტრად იქცეოდა“ - აკაკი ჩხენკელი მიიწვედა, რომ ამ კონკრე- ტულ შემთხვევამი მეორე მხარე სამიმორებას ხედავდა, რომ ქართული უნივერსიტეტი „გათიშვის ბუდე გახდე- ბოდა. აქვე ნილდა ვავისხეთი ექვითი თავაშვილის მი- ერ(1927 წელს) თმედელ რუსეთს აკმინოდა, რომ უნი- ვერსიტეტი გახდებოდა ცენტრი პოლიტიკური მოძრაო- ბისა.“ სხვა მიზეზებიც იყო: ქართულ პროფესორ-მეც- ნიერთა არარსებობა ქვეყნის ტერიტორიაზე (ამ აზრს არაერთი ქართველიც იხარხარდა), ასევე, ტექნიკური აღჭურვილობის უქროლობა... თანამოაზრეთა მორალურ- ი გატენვა სრულიადაც არ იყო ოლიო. აჯ. ჯავახიშვი- ლის დარბაზილური მტიცივებანი, მისი მუერეველი რწმენა, რომ სიტვეას საქმედ აქცევდენ, საქმის თავეები იყო ჩვენთვის, რომ გაეგეტაცნეთ მის იდეას და ხელიც შეევეწყო შეძლების გაგართო.“ საბოლოოდ, ოზაკომმა თავისი დასტურის გასაცე.

პოლიტიკური მოვლენები უსწრავესად იცვლებოდა ოზაკომ კომისარიატმა შეცვალა; მალე რუსეთში ბოლშე- ვიკური გადატრიალება მოხდა და ამიერკავკასია მთლიან- დან დაშლისკენ მას.

1917 წელს ნოემბერში შეიკრიბა ეროვნული ყრღობა, სადაც ჩამოყალიბდა ეროვნული საბჭო. ჯავახიშვილისა და მისმა მეგობრებმა ეროვნულ საბჭოს მმართველს და ასე ეუქვათ, მისი ლეცვა-კურთხევა... უკამათოთ მიიღეს.“ და აღტაცებული აკ. ჩხენკელი იქვე გაავრძელებს მოყოლებას: „ეს იყო ნამდვილ სახელმწიფო აქტი, რომლის სიმბოლოური გამოხატულება უნივერსიტეტის... გახანსი დაფინან- ხეთ.“ გასაგებია მახრობელის ემოცია. სწორედ საქარ- თველოს ეროვნული საბჭოს სახელით ხედა მტკიური აკაკი ჩხენკელს დამუქალექში, თბილისში 1918 წლის 26 ანგარს გაეხანსა პირველი ქართული უნივერსიტეტი. წლების შემ-

დღე, ვაუზრწველად იტყვის „ქმნითის ძეგლი მოგონება, რა ეოტე ამ დღეს თავმჯდომარის საყარძოდან. მისსოეს მილოლდ არსენულდებრივ მდღეგრება, გვლის-ტოკვა, რომელი ვაქვიდეუ“ ყოელი დოლიმპიკისთვის ევებ უზნეულად იყოს ასეთი გულახდილობა?

სახელოდ მორთული დარბაზი უამრავ ადამიანს ევდარ იტყვდა, დასწრების მსურველები იფხვებ განიერ დერეფნებშიც... დარბაზიდან გამოდნეული ტაში ეზომი მყოფ ქართველებმდე აღწევდა. ჩინველიისთვის მეუმრეველი არ დარწინილა, რომ მისული იყო მონაწილე-ახალგაზრდობა, „უზრალი ხალხი“: ხელისნები, მუშები, ვაქრები... „არ სჩახვერ იფიციალური პარტი“, – აღნიშნავს უნივერსიტეტი გაქვერეებისათვ. ამ ეტაპზე ეს იყო კერძო უნივერსიტეტი და მას ჯერ არ ერქვა „სახელმწიფო“. საქართველო თავის სახელმწიფოებრივ დამოუკიდებლობას მილოლდ ითხბ თვის მუშებდ გამოაცხადებდა. მეუღლები-ელო, ერთი უნივერსიტეტიცაი დაქტი არ აღნიშნის ჩინველებმა ამდენი წლის შემდეგაც სომიფეხებით არ გაიხიენ-ნის, ის, რომ საქართველოს ევლეთის საქვიმყრობელი, კავალიკოს – პატრიარქი კორონი „პირდათ დაქმნილი უნივერსიტეტის გახსნას“ ამავე მოკონებაში კიდეც ერთ „მედივირ მემხვევას“ გაიხიენებს და ეს დღე ისევე უნივერსიტეტისთვის იქნება დაკვირებელი. 1921 წლის იანვრის თვე – უნივერსიტეტის საბი წლისთავი „სომხონილმა ანგარიშებმა გადავიტანა... მდღედარი და მრავალდეროვანი სურნათი უნივერსიტეტის ზრდისა და განვითარებაში“. ერთადერთი, რაზეც გული დანყდება და ემიგრაცი-აში დანერს, ისაა, რასაც ამ უკვე ვეღარასოდეს ახსრულებს: „ერთხელაც ვერ მოვახერგე... ქართულ ლექციებზეც დასწრება“.

ივანე ჯავახიშვილის „ჭაბან-წვეკეტა“ ახსენა აკაკი ჩინველი. ლექსი ზურაბიშვილიც ხაწვასით გამოჰყოფს „უღიფეს ლაზნს“ მისას. ცალკე სასაუბროა ექვთიმე თყაიშვილის ზემონსენებულა წერილი. როგორც ირქვევა, ივანე ჯავახიშვილს ექვთიმესთვის გავლენია კერძო უნივერსიტეტის დაარსების გეგმა. ის იყო მარტვი და მეტე-ბოდა კონკრეტული პუნქტებისგან. ასე მავალი-თად, მუქქმნებოდა საზოგადოება, რომელიც მოიძებდა და მოაპოვებდა სახსრებს; პროფესორთა ხაზტო, რომლის არსებობა გა-ნაპირობებდა მეცნიერების განვითარების, სწავლის პროცესისა და მართვის საქმეში სრულ ავტონომიურობას. ევლადარი კი სობრანისმეტყველების ევკულტეტის გახსნით უნდა დაიწყებულყო. ამისთვის წინაპირობა კარგახნის შემხადებული იყო (ივლისსხმებოდა მუხუ-მეხში მოიხებული უამრავი მასალა, ჩატარებული სა-ჯარო ლექციები, პროფე-

სორთა და მასწავლებელთა კადრები. ადამიანები, რომლებიც საზოგადოებისათვის თავისი სამეცნიერო შრომებით იფხვებ ცნობილები).

უნივერსიტეტის საზოგადოების პირველ საორგანიზაციო კრებაზე მოსწვევი მართებით დიდხანსება. ეპოქის სურათი აღდებდა; დიდი და ქვეყნის ადამიანებით შემდგარი სურათი და ეს არ იქნება ე.წ. „ავთნიული ფოტო“; პირიქით, საორად ვესპრესიულად გაიხიენებს ამ დღეს ემიგრაციითი მყოფი თყაიშვილი: „ამ კრების თავმჯდომარეობა მე მხვედა წილად, ერთიდან ივ. ჯავახიშვილი მომხმენებელი იყო და თავმჯდომარეობა არ ანება. კრებას დავსწრნი პ. მელქიშვილიც, რომელიც მაშინ ტფილისში ჩამოსული იყო. მეტრე ავირჩიეთ საბატოთ თავმჯდომარეობა კრებისა. კრება აღტაცებით მუშავდა აზრს საქართული უნივერსიტეტის დაარსებისა: ნარმოდგენილი გეგმა მოიზონა, აირჩია გაეგობა საუნივერსიტეტო საზოგადოებისა. თავმჯდომარედ არჩეული იქნა ეოტე აბხაზი, ყოველი თავად-ანაწარობის წინამძღოლი“.

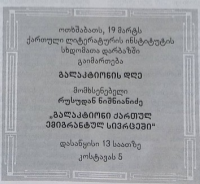
როგორი ერთობაა? როგორი საზოგადოება?

დიდი საქმის მოკვარება შენახებული და მას ხელი-დან არ „ავაშუებენ“. ინტელექტუალური მახნება, როგორც ასეთი შემხმეველები დაარბევენ, მოქული ვადამეცნიერების მიღების უფლებას იძლევიან.

მშვედამ შეთანამდებობა მომწვიონ პროფესორნი, პრივატ-პროფესორნი და ამ საქმეში ჩართული ახალგაზრდა მეცნიერნი. პირველ ხანებში, თუ დინამსტრო მდგომარეობა მისი საშუალებებს არ მისცევდა, პროფესორნი გასამრეველის არ აიღებდნენ.“ ძალიან მნიშვნელოვანი არა მხოლოდ კარგად ნაკითხული ლექციაა, არამედ მის საყარო ქვეყა, რომელსაც ახალგაზრდა ადამიანები ხედავენ. ამ ქვეყის“ შესახებულობა კი მათ არცთუ იძვიითად უნდვით. მეცნიერი ამ შემხმეველებში, ზნეობრობის სიმომლოც ხდება.

„სატორია არის არა მარტო ხსოვნა ნარსულსა – იგი თავნე ქმედითი მოწანილეა მომავლისა“, – ამ სიტყვებს გრიგოლ მარბაქიძე 1944 წლის ბერლინიში დანერს. დანერს და დასაბეჭდად ეოტეგორ ნოზაქის გავლენის, წერილი („ოვანე ჯავახიშვილი“) აწუბილი და გამზადებული იყო კრებულში („ქართული ენა“) გამომსახვევებლად, მაგრამ ამერიკელებისა და ინგლისელების მიერ ბერლინის დამომტყასას სტამბაც განაფუტრედება რედაქტორი მასთან დარჩენილი წერილის დედამს მოგვიანებით მიიწვ დასტამბავს.

1907 წელს თბილისი. დარბაზში ტყვა არაა. უამრავი ადამიანი მტკრებოდა. ახალგაზრდა ქართველი სწავლული მოხიენებას კითხულობს. ბე-

რია მამუნელი, ერთი - გამორჩეული აუდიტორიის წინამძღვარს პიროვნება, რომელიც „პირველად ღმირით ქართულ ხალხს ხიზლად იფრქვედა დიწხი, აუტანებელი - რადგან პასუხსავე საქმიან დატვირთვით... ურყევი - რათგან მტკიცედ და მყარ... არ დამთმობს ერთხელ ადუხულ გეზისა.“ მომხსენებელი ლაპარაკობს მშვიდად, აუქ-ქარხნულად, გონიერულად. დამსმენნი „გრძობენ თანდათან რომ შათში რაღაც აზრდება ნელ-ნელ, ანუ რა: რა-ღაც იმართება. ასე ტყბილი და ძალის მომჭერელი. საქართველოს ზერხმავალი?“ კითხვის წინაშეა ბოლის. თუმცა, იქვე: „სწორედ ეს და მხოლოდ ეს.“ კატეგორიულია მწერალი. კატეგორიულია და დამაჯერებელი.

სასოჯადოება აღფრთოვანებულია, მაგრამ თვლი მან-ინც „ერთის“ მიზნით უჭირავს. ახალგაზრდა სწავლული - იგივე ჯვახიშვილია, ის „ერთი“ ილია ქაჭავაძე. ახლა სწორედ მისიველი შეფასება აინტერესებს; მისი სიტყვა კი ისე ეთრება აუდიტორიას „ეთარ მთელი განდრეხილი დასტური.“ აუკ გადაამოწმებს. არც მუცხედარან. სხვადასხვა თობა ელასარაკება ტრამანეთს და უსმენს. ისინი „რ-თმანეთისთვის“ არსებობენ და განსაზღვრავენ კიდევ ერთხრის. ატმისფერო სრულიად გააზრებულია. ავტორი უნივერსიტეტსაც ასწავნებს. როცა საქართველის დამოუკიდებლობის კონტურები ნელ-ნელა გამოიკვეთება, რო-გორც გრიაოდ რომაქიშე შეფასებს: „თავდაიდებულია ერთი მცირე ჯგუფი ედილობს, დაარსებულ ქართული უნივერსიტეტი, რათა ამ შეფენის ქვეყნიხედი აუგოს... და არ, როცა 1918 წელს მაისის 26 საქართველო თავის თავს გან-თავისუფლებულად აცხადებს, მის ხელმძიფებს უკვე ამართული აქვს შინაგანი სიმტკიცე: უნივერსიტეტი, ქარ-თული კულტურის საფუძრბო კერა.“ მას ერთი დღეა ფუნ-ქციათ აქვს: „ქართული უნივერსიტეტი იქცევა ლაპარაკ-ტორიად ქართული მგენებისა.“ ერთი ფაქტი: პარიზში გა-მომავალი ქართული ემიგრანტული განუთი („დათოუკიდებ-ელი საქართველო“) ასეი შემიხვედის უამბობს მკითხ-ხელს: კრბნულ რექტორი - პეტრე მელიქიშვილი უნდერ-სიტეტის საქმეებთან დაკავშირებით ამერიკის წარმომადე-გნებლს მიუხვევია. დიდხანს უსაუბრიათ. მდგომარეობას რომ გაგნობია, ფეხბოლს შეუნიშნა: „არ ეწყობანებო-და, რუსული უნივერსიტეტი გაგნებნათ ქართულის მგნი-ერ; თვეწ ალბათ, ქართული ძალიანს ნაკლებობს განი-დობს. შეცნირება ბოშ ინტერნაციონალიზრია, სულ ერთია, რომელ ქან ზედად შეთავსებთ შეცნირებას.“ რექტორს პასუხად „რევი“ დაუბრუნებია: „დაიხ, შეცნირება ან-ტრანსაციონალიზრია და ამიტომაც ეველა ხალხს თავის ტანზე უნდა ჰქონდეს შეთვისებლობა.“

ცოდნა ადამიანების საქციელს წარმოთავს, ეს ცნო-ბილი (ავტორებული) ტემპინატიკბაა. არც თობებია ცლ-ევი და არც საქმი. როცა თავად იგივე ჯვახიშვილი ამბო-ნდება უფრობა თობის რანგში, გადწყვეტლებას ისიც უწყობსნოდ მოიღებს. ერთი მაგალითი „საბჭოური“ პერიო-დიდან:

ხელისუფლების დამყარების შემდეგ არაერთი გადამ-ცელებია იქნა მოღებულა. ურეტესობა - გამოირცოვლე-ბულიც: უნივერსიტეტი არ „სჭარადებობა“ სტუდენტების მიერ არჩეული გამგეობა. ამათ „რეგულიციური სამე-ფული“ ჩაანაცვლეს (ამ ინფორმაციას 70-იან წლებში ემგე-რაციამი ღურნალი „ივერია“ გაავრცელებს). ავტორის მო-

საზრებია: „ეს სტუდენტებისათვის აქყარა იმის გამოცხა-დება იყო და სტუდენტობამ ეს გამოჩვევა მიიღო.“ დოკუმე-მა ერთ ფრონტად დარაზმვა-გაერთიანება და რეტემბა სი-სანაღმდეგო გამოხლებიც. დიდ მასწავლებლებს ქუქას დაეკითხნენ. იგივე ჯვახიშვილმა თორმე, მაღლობა უთ-ხრა სტუდენტთა დღეღვაჯის ნუბრისთვის (ინამდროუ-ღად, გამოჩენილი საქციელისთვის) და უთქვა: „

„ამოქმედეთ ასე, როგორც თქვენი შვილები და სინდისი გაყარნახებენ და ნუ დაერთდებით თვით უნივერსიტეტის შინისის გამოხლებებს“.

დაბოლოს, კიდევ ერთი პუბლიკაცია: პარიზი, 70-იანი წლების II ნახევარი, ღურნალი „თავისუფლების ტრიბუნა“. პირველად გვერდზე დაბეჭდილი წერილი (სათაურია: „ივანე ჯვახიშვილი“). ემიგრაციაში, სამშობლოდან შორს მყოფი ვაკისთვის სახეარადმეტი ხვერი თქმა, გამოჩენი-ლი - რამდენიმე სურნებელი სტატისის ავტორი, მძივილ ქავთარაძე (საშენაროდ, სულ ალბახან, საქართველოს გარდაიცავდა) არაერთ მნიშვნელოვან მომენტს გაუქვას ხაზს. უტყობობი მყოფ თანამემამულეებს უნივერსიტეტის დაარსების ისტორიას შეახსენებს: „ამ საქმისთვის მუშაო-ბა მას (ივანე ჯვახიშვილს - რ.წ.) უკვე პირველი ომის წინ დაუწვია პეტროგრადში ყოფნისას და პრაქტიკული ნაბო-ჯები გადაურქვამს იმით, რომ რუსეთში თუ საზღვარე-ვრიუ მყოფ ქართველ სტუდენტთა შორის ანექტები დავუ-ზავნია, რომ მათი რიცხვი და დარგობრივი განაწილება გა-მოურქვია. ანექტები დიდად და გამაშინებელი რეგენბა მოუჯია და როგორც კი ამ საქმის განხორციელების უფ-ლებრივი საშუალება შეუქნა ტფილისის უნივერსიტეტი გამაზნულ იქნა.“

ავტორი წერილში აკაკი შანიძის სიტყვებსაც დამოწ-მებს: „ამ ოცნების სინამდვილედ ქვეყა ილიად ზუგა ილია ქვაჭავაძის ერთგულად აღორძინების საქმის გამჭრეულე-ბის იგივე ჯვახიშვილი“.

მიხეილ ქვაჭავაძე უფრო შორსაც წავა: ილია ქვაჭავა-ძის გვერდით კიდევ ერთ მწვერვალს - დავით აღმაშენე-ბელს დაიხანება. ივეი განმარტავს: „ეს სიტყვები ცარიულ პოეტურ - მხატვრულ შედარების პრეტენზიის მქონე გა-მითქმას არ წარმოადგენენ.“ აკი პოეტია თვითონაც, ლექ-სებაც მერს, მაგრამ არ სურს, ემოციურ ნათქვამად ჩაეთ-ვალოს;

მას შემთხვევითი არც ეს ფაქტი ჰგონია, რომ „დავით აღმაშენებლის აზრდელი დადასტურდა ქართული უნი-ვერსიტეტის გახსნასაც, რადგან მისი თარიღი ივ. ჯვა-ხიშვილს დავით აღმაშენებლის სახელის მოხსენების დღესთან, 26 იანვარს შეუთავსება“ („წარსული არ განი-ხილებას ცალკე „გავლელ სივრცეში“. დრო ერთი დღეა მილიანობა).

წერილის დასასრულ, მახეილ ქვაჭავაძე საიტქმელის განზოჯადებებსაც შეეცდება: „ჩვენში, კულტურას ძალიან ხშირად ნიდადნი მოუწმადებია ნიდადგი, რომელზედაც შემდეგ პოლიტიკა დამეტებულა. ასევე, პოლიტიკის უწ-ღურების პერიოდში ელტტურას გააფორმენია ის, რის გა-დარჩენაც შეუძლებოდა.“ ვკებ ბოლო წინადადება კიდევ ერთხელ, ცურადღებით ნავეტებისა?!

ქვეყანა... ამავე... ეროვნული ენერგია... ღირსება... განსწავლულობა... მოგონებები საშანს იქით... და უნივერ-სიტეტი... თბილისის ქართული უნივერსიტეტი.

მანანა არველაძე

მიღწევა – ტკივილის ფასად

მის შემდეგ, რაც თბილისის ოპერისა და ბალეტის თეატრში ნინო ანანიავიელი, როგორც მასპინძელი ისე მოღვაწეობს, საბალეტო სპექტაკლებზე უფრო ხშირად „ბრაუო“ ისმის თუ როდემი მატყრილი მათურების მადლიერების გამოხატული ნამოსახილი, კერაინი იტყვის...

თბილისში სენაზე – „ეიზენი“, მთავარ პარტიამი – ნინო ანანიავიელი; დარბაზში – ქართული და უცხოელი მათურების ემოცია, ახაკის მიუხედავად, საზღვრებს არღვევს...

...და გვეჩვენება, თითქოს, ნინო ანანიავიელმა თბილისში ზამთრით საბალეტო დანი და მათურების ერთ მუშაგად შეკრა. მათურებისა და მსახიობების კონტაქტი ფარგის დაშლისას არ ნიშნავს, ურთიერთობა კულტურებში გრძელდება, ფაქტობრივად არტისტებად სიამოვნებით უსმენენ მადლიერ მათურებლებს; არ იშურებენ ავტოგრაფებს კეთილი სურვილებით, ურთავდებიან ფოტოებს და არაყინ უწყის, ვის უფრო ეძინება დამწველობებს.

...აქ მთავრდება დროის ერთი მონაკვეთი. რეალურ ცხოვრებაში დაბრუნებულია ერთმანეთს შთაბეჭდილებებს უზიარებენ... ტრადიციად დამკვიდრებული ამგვარი ქვეყნები ნინო ანანიავიელი, ჩვეული სისადავით მკაპობის აძლევს ადამიანებს – როგორც უნდა იყოს ვარსკვლავი! აქვე არანა დასის ნამდვიანი მზახობები ვასილ ახმეტელა, ირაკლი პატაძე, სვენისიანი და მუსიკოსის დახმარებით თეონა ჩარკვანი, მთა ბლუაძე – განუყოფელი პლასტიკა რომ გამოარჩევს, ნინო ოჩიაურის ჩვეული ისტატობა – მკაპობის მომზობლობა.

...და მრავალი სხვა, ის ხელოვანი, რომლებიც საკუთარი ენერჯის, ტკივილის, ენთაუზერული, ზოგისთვის ნარმოუდგენელი შრომის დასად საკუთარ თავსაც და მათურებულსაც დიდ სიამოვნებას ანიჭებენ...

ამას მონშე თბილისში მყოფი საზოგადოება კიდევ ერთხელ 2, 3, 4 და 5 თებერვალს გახდა, როცა იური მოხოხიასა და ალექსი რატიანაძის ქორწილი ერთმომხედებინა ბალეტების პრემიერა იხილა, აქედან ბალანინის „ლაკონამი“ და ბიზეს მუსიკაზე შექმნილ

ნინო ანანიავიელი

„ეკრანივები“ მთავარი პარტიები თავად ნინო ანანიავიელმა შეასრულა.

...იქ, უცხოეთში...

...21 წელი გავიდა მის შემდეგ, რაც მე ვნახე ანანიავილის მირ შესრულებული ცხელი პარტი. ამ სპექტაკლის პირველი ტურნეს დროს ანანიავიელი იყო დიდი თეატრის ყველაზე ახალგაზრდა ცხელი, რომელმაც უცბად აულო აულო ამ ბალეტის დრამატულობას. იგი ისეთივეა, როგორც მამინ – მველსტონი თვალეით, კიდურებით მოქნილი, საყვარელი, მშვენიერი მოძრაობებით. ურთიერთობა სხვა პერსონაჟებთან სცენაზე კვლავ ამაღლებული და მგრძობიარეა... (ალესტარ მაკალია „ნო იორკ ტაიმსი“ 18.06.07).

...მოვიტო ამ დანს დიდი სცენა, ცოცხალი მუნქა და სატრთიელომ შეიძლება იამაყოს მათ გამო. ამჟამად დანსა საერთაშორისო აღიარება ჯაკობს ფილოს 75-ე საბუნებლო ფესტივალთან დაწინაურება – ამ ნათელმა, ძლიერმა ბალეტმა შორეული ქვეყნიდან (ალესტარ მაკალია „ნო იორკ ტაიმსი“ 23.06.2007 წ.)

...მამინ, როგვსაც ბალეტის ავადების ტა“ სრულდება სხვადასხვა რედაქციით, ყველაზე ხშირად მთავრდება ოდეტასა და პრინცი ზეფირიდის ტაბამი დელეით, ქართულ რედაქციამ ამ ბალეტს ტკივილ-წარად დასასრული აქვს. მოცუვავე დევიტებს სარედაქციო დარბაზში... (დოით ებლი მ იენისი 2007, The Post and Courier).

...გამინა მვენიერა ქალიშვილი და თავისი ისტორიული კარერა სხვა განზომილებებში გადაიყვანა ამ სასანაულის მონშე მე გახედი 28 იენისს ნო იორკის მეტროპოლიტენ ოპერაში, სადაც წარმოადგენილი იყო ბალეტის ავადების ტა“...

...მთელი სპექტაკლის განმავლობაში ნინო იყო დიდებული და მდიდრული...“

...მეტროპოლიტენის ტრადიციების მიხედვით არ ცხრებოდა ადურთიანება და ოვაციები...“ (ქრისტოფერ დეირი www.balor.com, 29.06.07)

...ამერიკაში ნინო ანანიავიელს კარგად იცნობენ, ხოლო როგორც თბილისის საბალეტო დასის საშბატრო ხელმძღვანელი პირველად იყო სავასტროლო შთაბეჭდილებებზე, როდესაც შვეიცოხზე, თავაზიანად მიპასუხა – დასმა ბეჯითად იშუშავა, მსახიობება მონქრეტივბულინი და ძალიან ენერჯული იბიანი. უფერით საკუთარი საქმე.

– დისცილინა თქვენი მოთხოვნა.
– ნებისმიერ საქმეს სჭირდება დისცილინა; საბალეტო ხელოვნებას მითუმეტეს. იქ, სადაც საბეჭდილი მოძრა-

ობით მიწოდებას მაცურებელს, მოითხოვს დიდ შრომას; მონაცემების მთელი კომპლექსი, შრომა, პასუხისმგებლობა.

– და ყოველთვის ეს მიიღწევა მოთმინებითა და ნებისყოფით.

– თავისთავად ბერმა არ იცის, რა ტკივილს ფასად მიიღწევა ის, რასაც წყნ ვაიკაზობთ ბალეტის მოყვარულთ...

„ბავშვებო, ჩივიეთ, არ გაიციადეთ, მე თქვენთან მოვდივარ!“ – ამის მზრუნველი ადამიანის ზმა დასის ნეკრუბის მსასპართის და ნაშორად ნინო ანანიავლით უკვე კელისებობა. მისთვის ჩვეული სიბოლო და სიყვარულით აქვებს ან აკრიტიკებს თითოეულ მოცეკვავს, თითოეულ მოძრაობისათვის.

სიცოცხლე ჩქვფს ქართულ საბალეტო დასში.

კაისტროლი

პროვზული გამოცდების შუქ-ჩრდილები

ლინ ნარილი
ბატონ კახა ჯამბურიას

ვირფასო რედაქცია!

პირველ რიგში, მადლობა მინდა ვთხროთ იმისთვის, რომ, როგორც ურველითვის, ახლაც დროულად ხმამანებით მეტად მნიშვნელოვან პრობლემას – ეროვნული გამოცდების მიმდინარეობის საკითხს. კერძოდ, შედეგებს ქართულ ენასა და ლიტერატურაზე, ყველასსობ ეკა ბუჯიაშვილის ინტერვიუს გამოცდების ეროვნული ცენტრის ქართული ენისა და ლიტერატურის ფუფუნის ხელმძღვანელთან, ბატონ კახა ჯამბურიასთან („ჩვენი მწერლობა“, 2007, 22).

საერთოდ, ვფიქრობ, ეროვნული გამოცდების შესახებ უფრო ინტენსიური საუბრები უნდა იმართებოდეს როგორც პრესაში, ისე რადიოში თუ ტელევიზიაში. განსჯენა და ახალისის თემა ხდებოდაც მღწერული შედეგები; გამოცდების დადებითი თუ უარყოფითი შარკება. თუმცა, სამწუხაროდ, ასე არ ხდება.

ეს ხარკეზი, გარკვეულწილად, შეავსო კახა ჯამბურიას საცოდავ საინტერესო საუბარში, ინტერვიუში მრავალ საკითხზე ურადლება გამახილებული. მათგან გამოყოფდეს მსჯელობის წერილი დავილების შეჩრულდებაზე ქართულ ენასა და ლიტერატურაში.

ამგვარი ნამუშევარი, ცხადია, შეაფიოდ ნარმაჩერს აბიტურიენტის ცოდნის დონეს, მის აზროვნებასა თუ გარესამყაროებაში დამოკიდებულებას. სწორედ აქ იჩენს თავს შემამოფთებელი გარემოება. როგორც ბატონი კახა აღნიშნავს, ზოგიერთ ნამუშევარში „სციკეთება ტენდენტია, რომელიც სცილდება ეროვნული გამოცდების პრობლემას და რომელიც „ფართო საზოგადოების განსჯის სავანად უნდა იქცეს“. მუშავე კი ნამუშავე მომზობილი რადენიმი ფრამენტო ერთ-ერთი აბიტურიენტის წერი-

თი დავალებიდან (მსჯელობა ენება ლეო ქიჩიელს „პაკო ამბას“), რომელშიც იგი პაკის თავგანწირვს „მონურ ზნეობას“ უწოდებს, ზოლი კუზმა კოლგას მზაკერობას „ტოტანურ შემართებას“.

ბატონო კახა, არ ფიცი სხეები რას ფიქრობენ, მაგრამ ამ ნაწერში მეც ძალიან შემაშფოთა. გული მწყევლა, რომ დღევანდელი თაობისთვის (ცხადია, ყველას არ ვგულისხმობ) თანდათან უფრო და გაუგებარი ხდება აკაკი წერეთლის სიტყვები: „გამწრდელ-გაზრდილობა აკავშირდება ერთმანეთთან სხვადასხვა ნოდებას. გარდა ნათელმზრობისა, თითქმის სისხლმორცობა არ მოაჩნდათ ისე მტკიცე კავშირად, როგორც გამწრდელ-გაზრდილობა“ („ჩემი თავგადასახელი“). აღარც შოთა ნიშნიანის ლექსის სტრიქონები არხებს მათი სულითა და გულის სიმტბა:

ჩემი მორდე აუხაზეთში იზრდებობა თარბობან,
ბადეს შლიდა... და მშვიდისრით ტყემი ნადგობს,

არბედა.
ხეიჩას ზრდიდენ აუხაზები ჩაუჭადა და რაინდად,
ბექტუ ორბად შეუფრინეს „ურია (იფა რადა)“.

(„აუხაზური კანტატა“)

აღარც ნიკო ლორთქიფანიძის „რაინებო“, აღარც კონსტანტინე გამსახურდიას „შოთარის მოცატება“...

რამია საქმე? რატომ ხდება, რომ XXI საუკუნის ქართველი ახალგაზრდებისთვის ისევე გაუგებარია ძინძიშელობის ფენომენი, როგორც გადამოცილი კუზმა კოლგასთვის? რაოდენ სანწუხაროც უნდა იყოს, ვდგავართ იმ საფრთხის წინაშე, რასაც, როგორც თქვენ აღნიშნავთ, დღევანდელ თაობაში „ზნეობრივი ნორმების დარღვევა“ და „მორალური კრიტიკიუმების მოშლა“ ჰქვია.

გეთანხმებით იმაზე, რომ ამგვარი აზროვნება ძალიან ნაკლებად შეიძლება იყოს შედეგოგის, ზოგადად სასწავლო პროცესის მრალი და რომ „აქ შეიძლება ენახებოთ მასშედისისა და საერთოდ, საზოგადოების როლზეც – ეს ყველაფერი შედეგია იმისა, რა ზნეობრივი ორიენტორიც აქვს საზოგადოებას, რა ეგმის თობას ოჯახში, სკოლაში, სამეცობროში, ტელევიზიაში...“

განსაკუთრებით კი, აღბათ, ამ უკანასკნელთი ამოტომ, განაკვირი სულაც არ არის, რომ დღევანდელი გადაცემებისა და ასე საეჭვოდ მომზავებული, შაჰულარული ტელეპროექტების შეშვედვარე ახალგაზრდა ასეთ რამეს წერს: „გვი (კუზმა კოლგა – ვ.ბ.) ყველანაირად იზრძის იმისთვის, რომ დამიკვადოს საკუთარი მეობა“.

პანისტორია

განა თითქმის ყველა ტელევიზიულმა არხმა არ მოუწოდებდა ახალგაზრდებს? მთავარი, მიადონი მზანის და სულ ვრთია, ამასთვის რა საშუალებებს გამოიყენებ, როდესაც მოხარდა ხედავს, რომ თუ ხარ ურცხვი და თავზე ხელდასხვები, ვეღვათის მკადრებელი და სხვები დამცირებისა, უარყოფის ხარზე შეგიძლია მივხერხად და ნარმატებულად იტყვი, რა ვასაკერია, ასეთი აზრი უნდა გეყონ? ასე რომ, გაუმარჯოს მკაცრად მზს - „მზანი ამართლებს საშუალებას!“

ცხადია, ამგვარ ფორმაში პაის, მსტიკურ სიმალეზე და ადგილი ერთგვლება“ (სარგის ცაშვილი) ზოგიერთისთვის უცხო და მოუღებელი გამზარა. ასეთებისთვის, სულ მალე, შეიძლება ბათეს საქციელიც (აკაკი ნერეთლის „გამზრდელი“) მკაცრი განხრისა და გაკიცების საგნად იქცეს.

საბედნიეროდ, ვფიქრობ, რომ ისეთი ახალგაზრდების რიცხვი, რომლებიც ასე არასწორად და უკუღმართად იგებენ“ უაღრესად მნიშვნელოვან ტესტებს, ძალიან ცოტაა. ამის იმდენი ისე თქვენ მიერ მოზომილი საუკეთესო ნაშუაფრის ფრამენტები იძლევა. იმედი მაქვს, როგორც გეპირფრებით, სხვა კარგი ნაწარმებიც გამოქვეყნდება.

ბატონო კახა, აქვე მინდა, რაფგან ამის საშუალება მიმეცე, ორივე მოსაზრება გაეზიაროთ 2007 წლის ქართული ლიტერატურის საგამოცდო ტესტებთან დაკავშირებით.

ქარიანტის მე-11 დაჯილბაში ეკათხულობთ - აკაკი ნერეთლის მოქმადი „თორნიე ცრისთაიე“ კათა-ელიკოსი მიმართავს თორნიეც:

როგორც ვეირგვინსა მისი ქმნილების მისთვის გენიონაფდა განგება ქვეზნად, რომ მიეცხვერბლოთ, თავი შეგზნორით მისსა დიდებას საკურთხად და ძღვნად.

ამონერეთ ხამი სიტყვა, რომელთა მემფეობითაც საქართველოს დიდებულებს და მშვენიერებას გამოხატული.

მასულში კი მითითებულია - „მისსა დიდებას საკურთხად“.

ჩემი აზრით, ეს არასწორია, რაფგან ამ სტროფში ნათქვამია, რომ უფალმა სამყაროს გვირგვინად შექმნა აფა-

მინი და თუ საქრო იქნება, ღვთის საფიქრებლად სოცო-ხლევ უნდა გაერთობი (ან - მხვერზლად შეერთობი მის ჩვენი სოცოხლევ, რადგან „მისსა“ სწორედ უფალს ვუღლისხმობს და სწორედ არ არის აქ ნახტენები საქართველოს სიღამაზე და დიდებულებს).

ასეთივე უზუსტობა IV ვარიანტის მე-13 დაჯილბაში -
„გაფ-ფმადელას პოემაში „აღუდა ტვთელაფორ“ ეკათხულობთ:

**ხვესურთა ახალ-უხლები
 გაფაიქციან ტვმლადა,
 აფად შაპხენეს აღუდას,
 შაუძრახიან ხმელადა;
 „შოკეფო, სოკვილი გორჩენავ,
 რა ხარ სოცრუსი მიქმელადა...“**

ამონერეთ სტროქონი, რომელიც ჩანს ახალგაზრდა ხეცსურთა განციფორება.

მასუხში კი მითითებულია - „გაფაიქციან ტვმლადა“. ვფიქრობ, ამ სიტყვების მნიშვნელობაც არასწორად არის გაგებული, რისაც მომდევნო ორი სტროქონიც ადასტორებს:

**აფად შაპხენენ აღუდას,
 შაუძრახიან ხმელადა.**

განციფორებული აფამიანის შვერა და საუბარი ცოტა უფრო სხვაგვარი უნდა იყოს, ვიდრე აქ არის აღწერილი. ამიტომ „გაფაიქციან ტვმლადა“ ნიშნავს განრისხებას, გაჯავრებას, რასაც მოხვევს ხვესური ახალგაზრდების გამოროტებული შვერა და მკაცრი, მკვებე საუბარი.

დამეთანხმებით, ლიტერატურა, განსაკუთრებით კი პოეზია, უაღრესად ფაიზი სფეროა და აღბაბი, მეტი დაკუთრება უნდა გამოფაინოთ ტესტებზე მუშაობისას.

პატივისცემით

ჟიშარ ბარიაკვილი
 ხილნაღის რ-ნის ქ. წნორის
 I საჯარო სკოლის პედაგოგი

კვირას, 16 მარტს
 ლიტერატურულ არტ კაფე
 „ქარაფანიში“
 გაიმართება შეხვედრა
 ტარიელ ხარზველაფორთან
 დაბანყისი 15 საათზე
 ფურცელადის 10

კვირას, 23 მარტს
 ლიტერატურულ არტ კაფე
 „ქარაფანიში“
 გაიმართება შეხვედრა
 ზვიად რატიანთან
 დაბანყისი 15 საათზე
 ფურცელადის 10

ხედავდარი დეტალებისგან შედგება, მითვსტეს პროზა.

ლუკა ბაქანიძის ამ მოთხრობაში ბევრი კარგი დეტალია. ერთ-ერთი ასეთია: მაგიდასთან მორქმით ზის დიდი ანზორი, უფროსი, პანია მუფე. მთხრობელი მუხუდებს და იტყვის: „უცებ წარმოვიდგინე მაგიდის გარშემო, ისე, უბრალოდ, სკამზე ჩამომჯდარი და შემეცოდა“.

ეს ნიჭიერი მწერლის ხედავა, ჭკვიანობის მაღალი ცხებული მწერლის ხედავა. კიდევ ერთი დეტალი — ლუკა არის ცნობილი მწერლის, გიორგი ბაქანიძის შვილი და კარგი პროზაიკოსის ორივე ბავშვის მამა.

მას აქვს ყველა შესაძლებლობა საიმისოდ, რომ ღირსეულად განაგრძოს ოჯახური ტრადიცია და არანაირად არ დაჩრქვას მამა-ბა და ის წრედიში.

წიდილიდან გასვლა „კარჩხანას ამინდით“ იწყება.

ლუკა ბაქანიძე

პარჩხანას ამინდი

„კარჩხანა — სარწაში მისმენლობა
არ გააჩნია. სარწველა თევზია“.

იქტოლოგიის საბელმძღვანელო.

სარკებიანი კარი შეეღვე, მივიხედ-მოვიხედე.

აგერ კიბეც, განცხადებებში რა ენერა? მგონი, მუხუთეუ
სართული... აუბ, რა კარგად გრილდა!

— საით შევბარო! იქით არ შეიძლება!

ეს ტიპი დაიცავა, ეტკობა.

— მე იცი, დაშობარეს... ანზორთან ვარ, სამსახურის
თაობაზე.

— მოიცა, ჯიჯარ, ერთი წუთით... ალო! უფროსო, შენ-
თან არიან... სამსახურის თაობაზე... ბიჭია, დაბარებული
ვარო, რა გვარი ხარ? — მე მუხუბნება.

— დაუშვალა.

— დაუშვალა... ამოუშვებ?... ხარაში მუხუთეუ ავი,
ჯიჯარო, მარჯვნივ კარია და გვ არის.

— გაიხარე!

კიბეს აუღეფე, მაგრამ დაცვა არ მუხუბნება:

— გვერდზე ლოტობა; დაბლა!

— მაშლეული ვარ, კიბით მორჩენია, კლავსტრო-
ფობია მჭირს.

— რა გჭირს?

— კლავსტროფობია!

— აია... გასაგებია...

აივები მუხუთეუ სართულზე. დახვით მარჯვნივ მარ-
თლაც კარია, წინ კიდევ სკამები. ეს სკამები აქ ტყუილად
არ იდგება. თან ერთ-ერთზე ვიღაც ბებრუხანა ზის. მოდი
ერთი, ჩამოვუდგები მეც ცოტა ხანს, თან გაავაბოლებ. ესე
იგი, კომუნისტური ტიპი გვიხნაო, თან ენერგიული...
აქვანავე თუ აკროფე, შეიძლება მარტლაც კომუნისტ-
ლურად გამოვივიდეს.

— შენც სამსახურზე მოხვედი, შვილი?

მუხუბნება ბებრუხანა.

ერიპია... ისე, ამასაც საკმაოდ კომუნისტური იერი
ადებს.

ამისობაში კარი გაი-
ლო, ვიღაც უსათვალა
გოგომ გამოიხედა, გვ-
რეუ მე შემომხედა და
პრევა:

— მობრძანდით, ბა-
ტონო!

აქ კი განრისხდა კო-
მუნისტური დედაბე-
რი:

— გოგო, ერთი საა-
თია აქნე ვიჯარ, კაცი-
სერის აქუთ არ მოუხე-
და და ე ღლაში ეინაა
ამისთანა?! მობრძანდა, ფეხი ფეხზე გადაალო, გააფუ-
ლა სიგარეტი და მისთვის ეხაბით? თუ ფეხი-ფეხზე გადაა-
ბა და აგერ... შემომხედე გოგო აგერი ახა...!

ეს ბებო, მართლაც, მეტისმეტად კომუნისტური
გამოვდა.

— მობრძანდით, ქალბატონო! თქვენ შებრძანდით
ჯერ...

— დამეკარგე, მე ცინგლიანი ერთი საათია, ერთი სა-
ათია აქნე ევფიარ... — თან წამოვდა, კაბა ჩამოიფე-
რთა და ლოფტის ღილაკს დაკარა მუშტი გამეტებით.

— იცოცხლე, გააფუილა კარგად და... ღლაში ღლაში!
ეს ხელში ვართ ღმერთო, ვის ხელში!

შევედი როგორც იქნა. დავიღაცე, რის ენერგია, ერთი
სული მაქვს აქედან მილე გაყალბო. მაგრამ სიტუაცია
— ხომ არ გამოეტყვეს. სამსახურზე საერთოდ არ ვფიქ-
რობ ახლა, უსათვალა, კარი რომ გაალო, იქვე ზის, გვერ-
დით წინ, პირდაპირ, უშეგებლად მაგიდას მიხედობია მე-
ლოტი ძიაკაცო, სავარაუდოდ, უფროსი — დიდი ანზორი.
ეტკობა, კარგად ეჩმის ვეფეტის ძალი. უცებ წარმოვიდგი-
ნე მაგიდის გარშემო, ისე, უბრალოდ, სკამზე ჩამომჯდარი
და შემეცოდა.

— განცხადებთ თაობაზე გეახებით...
— ჩემი ცოტა ხანს მოითმინე. — თან წინ გადაშლილ
ქალადებს ჩაქიკრეტებს, კალაში აცოადევიანს კე-
ლებში.

სადლო, უფროსო! შეგნებით არა მგონია, მაგრამ გიგ-
რქინია სიჩრქვას ძღვემისილება. პუფხა! დისტანცია! სა-
ლოლ, სალოლ, უფროსო! შენ ხომ პანია მუფეუ ხარ — შე-
ნი კაბინეტის, ამ მაგიდის, უსათვალა გოგოს პანია მუფე-
ფე. ეს სკამებიც, გარეთ — მოსაცდელი. ვსამოიფენს არა,
რომ გელადებთან. შემდეგ, შენი ბრძანებისამებრ, შემო-
მტრნებით და ამ შენებური სიჩრქვის წინაშე, წინ დაბრეხ-

ვფულა კანონს წინაშე თავდადოვალად აღნებთ გარეთ, მოსადევლებს მოკრებელი მხარეობა... მოგვყავ, უფროსო, ნამდვილ სიჩუმეზე, რომელიც არც ჩემია და არც შენი? თუშენც, ასეთი წერილობაზეთი თავს არ შეგანეცენ.

ბოლოს, როგორც იქნა, შეუმოხდა, კარგად შენათვალიერა. ჩემი, სიგარეტის ნაწილით თუ ცეცხლიდან გამომხტარა ნაეკრებელით გამომხეარა, გამოხერხებელი შარვალში ამკარად არ მოეწონა. სხვადასხვა, უფროსო, მავრამ ამ ჩემი გადაწყვეტილების (სამსახური რომ უნდა მეშონა) პატივსაცემად, საჭიროდ ჩავთვალე სწორედ ამ შარვლით — სხვათა შორის, ჩემი საფარული შარვალისა, მრავალი კოლონის მომსწრე ჯა, მისი იგრით თუ ვისმადელები, მოხვედრულიც — პოდა, სწორედ ამ შარვლით-მითი, გადაფენილიც ნარეშგაგროვითი თქვენს წინაშე. თუმცა ტუჩის კეთილგონად გეგვიანობათ უფროსო, ამაოდ დაემწვინდებოდა მე ჯა ჩემს შარვალს.

— მდაა... აქეთ ჯაბრამდელი თუ შეიძლება. არა, მანდ არა!

- აქ?
- კი, ბატონო. ბუკა დადაქიმილი, თუ არ ეცდები?
- დაუ, დაუ!
- ბატონი?
- დადაქიმილი არა, დაუშვით.
- ამა... აბა, რას საქიანობით, ბუკა? უფრო სწორად, რას საქიანობით. შარვალა, რამდენი წლის ხართ?
- ოცდაექვსის.
- აბა. უნდალესი თუ გაქეთ დაამოკრებულნი? არა, თუ არ გაქეთ უნდალესი განსაზღვრა, პრობლემა არაა. უნდაა, უნდაა, უნდაა, ხომ გესმით...
- მივწინვარდ მესმის ბატონო ანზორ, მაქვს დაბოლოებული.
- მავსა რა ჯობია! რა სპეციალობის ხართ?
- მთივზე გახლავართ.
- რაი?
- მთივზე ვარ-მეთქი.
- არა, არა, ვერ გამოგეთ — თევზაობა მეც ძალიან მოგეარს, პოზზე კი არ მოთვალის, რა ფაქტობრივ-მითი!
- თურნალსტიკა.
- კარგია... რა მაინტერესებს — თუ გიმუშავით სადმე, განხილთ, ტელევიზიონი...
- მამუშავია რომელია, დამეტი მითვინება!
- ესე იგი, თურნალსტიკა ხართ... კარგია, კომუნისტებ-ლერი ხალხი გეჭირდება!

ამანაც კომუნისტები არ დამინიყ?!

— ბოდიში, მაგრამ ანზორ-ბატონო, ცოტა უკრას ხომ არ გავლიათ? მთივზე ვარ-მითქი, ხომ ვთხოვარით!

უფროსო დაიბნა. ბოქო, ის უსათვალო გოგო ფხუქუნებს თავისთვის.

— აბა... თურნალსტიკაი?

— კი ბატონო, დავაპოვარე თურნალსტიკის ფაქტობრივ და გავხდი მთივზე. ახლა ასეა მოდამა, არ იცით? ამთავრებ ერთ ფაქტობრივებს და სულ სხვა სპეციალობით იწყებ მოდავებამას.

— აბა...

თქვა უფროსმა ამ სიტყვისთვის შეუფერებელი ინტონაციით, ამიტომ, საკმაოდ პრიყველად გამოუვიდა. ეტ-

ლობა, ამის თვითონაც მიხვდა, საქმზე არიოლდა. აბა, აბა... უფროსო! ხომ იცით, გაბრაზება არ გამოგვიყავ, სასმისოდ მეტისმეტად თავდაუკრებელი იყრი მათეს. ეს, სამბეზრდა ეს ლაი-ლაი! სკობია, მადე დავაპოვარით.

— მითხეთ, უფროსო, ანზორ-ბატონო! ერთი სული მაქვს გაგიყო — ამ სამსახურისთვის გამოვდგები თუ არა! ნახე, სულ გემა გრძელწინდასავეთი გამოხივდა. რა კარგი იქნებოდა, ახლა ამასაც ზიზღით რომ გამოვიყრა კბილებში, ჩემს დღეში არ მინახავს შენზე თავივით და სადავდე...“ ფრეკებს როზენბლუმითი, მაგრამ ამას შინა ვინ მისცა, მთლა ნაიხივაც ვეჩემს უფროსო.

— უცხოეთით თუ გაქეთ კავებრები? — მითხა ბოლოს უნახივად.

— მაქვს რომელია? კერძოდ, რომელი მხარე გაინტერესებთ — დასავლეთი, აღმოსავლეთი — დიუქამდე თუ უფრო იგიზ? ისე, მანდ ერთი კარგი მებადლო მეცხადებდა! აქ კი ავიდოდა უფროსო:

— შენ აქ ის ხომ არ გგონია, ვერ გავიგე! თუ რამე გინდა, შელაპარაკე დამაპოვარად, თუ არადა... საქმე მაქვს მე მძაო, საქმე, ისე ხომ არ გგონია შენს მოხედვით სამსახურში, ძმაო? მოხედე. მუშაობა გინდა? გინდა. ვინა ხარ, რა ვიცო შე. წესიერად ილაპარაკე? შელაპარაკე, თუ არადა... საქმე მაქვს, ეგრე ხომ არაა, ტო!

სიცილი... სიცილი...

გახსოვს, უფროსო, ნამდვილი სიცილი? უაზრო და მედნიერი... მოდანი მერე და ერთი ხელის მომართი შლიანი, აფუქებენ გველაფერს. კუნთების შეკუმშვით გამოწვეული ბეგრით მოვლენათა, და შენც, მხოლოდ და მხოლოდ მოღვეულებს მოზარობა ხარო, გუბუნებთან. გუბუნებთან კი არა, გიცვირინს, გიღრიალებენ (ახლაც ამას ზრიალებს მთელი მსოფლიო). რა უნდა ქნა? დაიჯერო და მერე, გაყრებულმა, გამომარ-გამომარალმა იარა ამ დღეინახ თუ, უნდა მთავურთხობ ამ ყველაფერს და უბრალოდ, გაიქვე... პოდა ახლა, უფროსო, როცა უკვე დადოსტატო ვარ გაქცევის და ჩემი ახორცილი კანისა უფრო მანას, ვიდრე გორად დახვალებული ფაქტების თუ არგუმენტების, ერთ რამეს მაცხედ — ვადარწინდებარ... მანდ რა უცნაური ხალხია. სადაც კი თვალს მოქერევენ რამეც საესეს, მთლიანს, მათი ჩარევის გარეშეც ისედაც ცხადს და ისედაც ნათელს — აბა, არცა, შეეცნოთ ტემპარატებმა და შეესცივან დანაწანელები... შედეგ დგანან პირლივით, თავიანთივე შექმნილ სიცარილეში და სტრომაზეც იტყაბუნებენ ზელს. მომბეტვეთ, მაგრამ... სიცარილეს ვიცნობ, გამოვია. თქვენნი ტემპარატება სადღა? ხომ დამპირდით, აბა, მანახეთ... აბა, მონდებებს უნდა დაველოდო? იყოს, ისეც თქვენთვის დამითმა... თან, უფროსო, ისე დამაჯერებლად, მართლაც რომ ბრწუნვლად ჩამოხეაგენ ნეტრზე ხელს, რომ მთით ლაპარაკის მერე, გულწრფელობისა მეგრცხებება კაცს.

გახსოვს, უფროსო, ნადელ სიცილი? უაზრო და მედნიერი... დამიჯერე, მის წინაშე მთელი ეს — ჩემი და შენი, და საერთოდ, მთელი მსოფლიოს ლაყაფე ჩინადაც არა ღირს.

— რატომ მივერით, ბატონო ანზორ? რომ იცოდეთ, სულაც არ გხუმრობ. ტემპარატებას ვლადებო — რა-

გორც იტყოდა დიდა... დიდა... თუქ! მოკლებდ, როგორც იტყოდა ვილაყა, იხერი!

უფროსი გამოუდა. ის გოგო ისევ ფეხკუნებზე თავის თვის. ისე, ახე ტოპის მდებარეობა, მიწაზე დგომდ მათი ძალიან მოსაყენი მოსულსმედევილობისა, ერთი საინტერესო თვისება ახასიათებთ — სესუაღლოვანია, მაგრამ, მოდი, ჯანჯვრობით უსათადალოს შევეჭვით (თუმცა ამგვარ თორ-განობშივე ძალიან, ძალიან ბევრი მაცეს სათქმელი) და უფროსას მივხედით, რომელიც ისევ ისე მომპყრებია, გარწმუნებული და უცვებ ისეთი რაღაც თქვა უფროსმა, რომ მეც კი ვამაკვირე — ღიზოვნისის მაგისტრი და თან, თავგამოდებული ფანტაზიორა:

— კომპიუტერის თუ გესმის რამე... ხომ იცი, შვილო, უცხო ენას და კომპიუტერის გაგრეშ გაფიჭორებებს ჩვენს დროში... — მუშებება, როგორც იტყვიან, თბილად.

ურიაა... არადა, ვერ ვიტან ფანტაზიორებს. მე, პირადად, ჯერ საკუთარ და მერ, სხვის მარტობობს დიდ პატივს ვცემ და არ მიყვარს, რაღა სხვას ეს ფეხებზე შეკედი. მარტობობს მოვლა სჭირდება, უფროსო, მოფერება. თორქ თუ არ მიხვდა, თუ არ უსატყობნებ, ან მთლად უარესი, თუ საბოლოოდ უფუძებედეტყოფ — შეიძლება ავად გაგიბიძგებ, მოვლდეს შეიძლება. მერე რაღა დაგპყრენია? თავად უნდა მოწმობათო რაღაც ძონძებზე, უსახუბის-შეგულო და შეშინებული, მარტობობასათო შემოხვიო, იაორი ასე ტყეყნანაზე და სხვის, მოვლელ მარტობობს უღრქონო ქობლბი... და საერთოდ, მართლა, რა შემბეკებე თუ კომპიუტერით ვერ ვერკვეთ კომპიუტერში და რა ექნა, თავი ჩამოიხირონი? არც მობილურით დამესიყვება ვიცი. მაქვანას ტარეხავ არ ვიცი. ნუთუ უფროსო, თქვენს განზომლებებაში ერთი პატარა, მოკრძალებული სტატუსია არ მოიძებნება ჩემთვის? მე კიდევ პირადობის მომშობაც არა მაცქეს, შამ!

— ანზორ-ბატონო, ჯერ ჩემი ენა ვერშემოხსნალია ზერინანად, უცხო ენებს რა თავში ვიძლი? კომპიუტერის რაც შევხება...

და შროს უფროსმა შემანყევტრინა — ძალიან ნყნარად თა მშეოდად ეუბნება უსათადალოს:

- გოგო, კოტე ამოიყვანი, მალე!
 - ბატონო ანზორ, თქვენს მაგიდაზეა ტელეფონი...
 - ეზედა, რომ ჩემს მაგიდაზეა! — დაიღრიალა უცვებ უფროსმა და რაღაც ღილაკს დაუნყო ჩაღრია!
 - კოტე! ამოდი ბიჭო დროზე! სწრაფად, სწრაფად!
 - აი, ახლა კი სჯობია, მართლა მალე დაეამთავრო. გა-ღომებული ნაშოვდეტი და ხელი ვაეუნოავე!
 - გალოვაეთ, ბატონო ანზორ! თქვენი ეს-ესაა გავებით ფარული კამერის მახშირ!
- უფროსი ვამტყრდა:
- რა — ფარული კამერის? — მერე შევებით ამოი-სუნებდა, — მეც არ ვამბეკვრება? ისე, თავიდანვე რაღაცას კი მიხვდი, თვეუხაობაზე რომ დაინყე — თან აქეთ-იქით იფურტება დამორციხებული.
 - კი მაგრამ, კამერა სადლა? — თმა შეინპრონა უსათ-ვალუ გოგომ.
 - სადა და... აი, ავტრ!
 - გათერიე აქედამ, უზრდელო! ბატონო ანზორ, ვერ ხედავ, გიქია ვილაყაა!

- ამ დროს შემოეარდა დაცვა, ის, ქვემოთ რომ იყო
- რა ხდება, უფროსო?
- რა ხდება კი არა, ეს გიქი მოამორე აქედამ, ამისა ნერყები არა მაცქეს!
- ესა? რაეი, წელან ძაან ზრდელობანად კი შემოე-და, ლიფტში ვერ შევდივარ, კლასუსაფობია მაცქა...
- კლასუსტროფობია, ბრატ, კლასუსტროფობია! — შე-ვეუნორე
- კლასუსა მუსა არ ვიცი შე! დროზე გაიყვანი აქედამ!
- აყვორდა უფროსო.
- გამო აბა ერთი გარეთ, ძამო! — ვაი ძველი ბიჭუთო მითხრა დაცვამ და ხელკაეი გამოკეტა.
- შენც... — უსათადალოსთან დამშეიფობება ვერ მოვასწარა. დაცემა კარა მიაჯვებია და ხელი შემომქა.
- რაო, იმ ტიპმა, არაო?
- ხალოდ, შენ, დაცემა ჩემიანი ყოფილხარ, მე კიდევ გეს-ტამოელი ვეგონი.
- შენ და, ლიფტი რატომ არ გეყვსება, მითხარი რა, კაცურად!
- როგორ არის იცი, ბრატ... რა გქვია?
- კოტე.
- მო, კოტე, როგორ არის, იცო... ერთხელ გაეიქვე, ბაეშეობაში. ამის მერე, მორჩაა ველიარ შევდივარ.
- აბა, იზმენა გემართება, ხომ?
- რადაც მაცვადევიარე.
- აბა, მაშინ ნამოდი, კობით ჩაეიდეო.
- ეს კოტე, რადაც, ძალიან ჯიჯიარი ჩანს. აჟურო არ უნ-და იყოს. ეტყობა, ახალი ჩამოსულია, ჯერ პირველ სტადი-შია.
- საიდან ხარ, კოტე?
- ანაწურა გაგივია? ცინვალი, რამე... იქიდან ვარ.
- ვაა! ცინვალი, ანაწური როგორ არ გამივილა. მანდ ერ-თხელ რამდენა თვეზე გამეყვა, იქე? ნაეთი ვიყავით... რომ ჩაყვინთავ და ხიდი ჩანს წყლის ტყვე, ხომ? რამდენი წელია, მაცქე არ ვყოფილვარ. შესართავითან კალიაზე ისეე ისე ურტყობსაა გალაღული?
- გალაღული!
- ჯამადა, ქამაბა.
- აა... ქამაბა. სადლა ქამაბა, კარახი დარწა მარტო, კარჩანან. იმ დღეს ვიყავით ბიჭები, ერთი ვეადრო ავკრი-ფეთ.
- კარჩანან?
- დიედები კი არა — აი, ამხელებო.
- კარჩანანა... ვინ დაგვწყვევლა ასე, ეს შეაეცხე ხაღისა. სადაც კი ანეკისი ჩაევაფე — ტბაში, მდინარეში, წყალსა-ტყევი — ვეღღებინ ეს თვეში ამომწყვდეს. სადლა შამაია, კა-პარტინა, მურნა და სხვებო... კი ბატონო, გასაგებია, რომ დაგვით დაფიან, აფეთქებენ, მაგრამ ამას, კარჩანანას, ბრო-ნიფილტვი აეცეია, არ ვამაგელოთ! თან, ხნეც რომ შეეცე-ლა, მიწურადერნილმა: ადრე რომ ძლიერძლივობით გადა-ანეგნდა ტიეტკასა, ახლა ისეთი ვაკერა ისინაღლა, კალმა-ხური — ტიეტკეცა კი არა, თვავლის დახამამაშებას ვერ მოას-წრებ, პუტეტუტებაზე შეგვრტება წყლის ზედაპირზე. მია-ხეც აეუდა. ანეკეი მოვიგროვებ, ჩქერს ვაკავოუნუ, თან გულში ვფიქრობ: დახლა, იყოს კარჩანანს ამინდი, აქ რო-

გორ ამოსწვდებოდა — მთელი. თან ჩქერდა, კალმების ხალხლო. ჩქერდა კარჩინას რას გასძლებს! გააკრა და ახვაც კარჩინას არ მოვადენინე ნამარხზე ტყაპინი? თან ხმის ამოღებაც უსწავლია. ხომ იტყვიან — როი ხმა, თეზი მუნჯიაო. დედას ვუთავივარ, ახლაც კურმა მიდგას მავის ტყაპინი, ნამარხზე, პალახში რომ ფარსიალებოდა... არიან მეთევზეები — ხელს ჩაიქნევენ: კარჩინასა და თვის კარჩინას, რა ვქნათ, სხვა თუ არაა, ესეც ხომ თეზიაო, იტყვიან. მაგრამ, ჩვენ რაღა უნდათ, ნამდვილია მეთევზეებმა, ამცესი გვერდზე გადავდეთ და ვადარდეთ კალმახებზე თუ ორავულებზე?

ეჰ, გაგეჟირდა მუანკელებმა, ბრატ. მაგრად გაგვიჭირდა...

პირველ სართულზე ჩვევით, სარკლებიანი კარი გამოვიდა:

— აბა, კოტე, კარგად იყავი! გამიხარდა შენი გაცობა.

— აბა, მე! კოტემ ხელი გამოიმინოდა, უცებ შევოვინდა: — მისმინე... ოღონდ სწორად გამოვიც, ფურცულად შენ ანხორა დაიკიდე, ძამო. მიძამვილი მყავს, ახმბეტულზე, სიყვობი აქვს. დღეში ზუთი ლარი თუ განვოტო... მე ვერ ვაქვებ, მაგრად ცბერდა აბა, შენ კი არ მოვიწევ გამოცობა — უზრალოვ, დაეზარებო, რამე. პასტა გააქვს? შაბაღის ნომერს გატყუა დღეს მეც დევერეკაც, მუნზე დავებანზრები!

ხომ ვთქვა, ახალი ჩამოსულია-მეთქი. პირველ სტადიამა. მერე შერცხვება. ვერ თავის კლდეკავის მერცხვება, მერე — საერთოდ, გულწრფელობისა მერცხვება და მერე... კოტა ძამო, ნადი, გასწარი აქვდან, სახლში დაბრუნდა, ძამია თუმცა, იქაც კარჩინაზეთა...

აგუზზე რუსთაველებსკენ და შესმას რუმპორს ღრიალო:

— შემოვავერთოთ, ხალხი! ერთობა გადაგვარჩენს მხოლოდ! ერთობა! კანცელარიისკენ, კანცელარიისკენ დაფარაზმით სუცველა! საქართველოს გაუმარ...

- ჯოოს!
- გაუმარ...
- ჯოოს!
- გაუმარ...
- ჯოოს!

გაუმარჯოს, გაუმარჯოს... ნავევით, მეც მანვე ვცხოვრობ, კანცელარიასთან. სამსახური ვერ ვიპოვნე და აქ მანინე მოვიტოვებ გულს, მთუვდავად იმისა, რომ არც გაუმარ...-ობა მიეზრება და არც „ჯოს“-ობა. ბარემ აქ ვარ და მითხვე კობევი ერთ-ერთი...

საქართველოს
კანცელარიის
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

დავინოთ „გაუმარ“-ებით. პირველ რიგში, ქვემარტ „გაუმარ“-ს აუცილებლად უნდა ჰქონდეს ომანიანი, შიამბეტედავა ხმის ტემპირი და შესაბამისი ფესტრუკულიცა. ამ შემთხვევაში, სიტყვებს და მათ შინაარსს შიამბეტელობა არა აქვს. ავარ, მავალითად, ზემონსებულთი თვისებების მქონე „გაუმარ“-ს გამოდის საზოგადოების წინაშე:

— მეგობრებო! ეს ნუთია მთელითი ინტორმაცია, რომ ჩვენი ზოონარკო — ვირაფები, ბეჭეშობები, მიწურები ჩვენს გვერდით დგანან! ახვეე, ჩვენს აქციას გამოვიშაურა მთელი აფრეკა — პირანოები, ჩანქერები, შამანები და, თავად ვირაფებიც უეროფებიან ჩვენს მოთხოვნებს! და, მეგობრებო, ეს ნუთია მომივიდა შესუსეი ამსტრადამეული პიდარასტებისგან! გესმით, ხალხო! მსოფლიო ჩვენთანაა!

და ასე შემდეგ... ტაპო და ამბავი გარანტორებში ღია იფეე ტეპეტი მავანო „გაუმარ“-მა რომ ღლა-პარაკოს, ოღონდ ვეკიბან ხნით, მკლავებშიმოვარდნილობა — ხომ დავრხან! ჩაქოლვით თუ არა, სტეენით აიკლებენ... ასე, რომ „გაუმარებს“ თავი ქუშეტი აქვით. როს სიტყვებით, ერთს ვეზოვდ დაღორაღებენ და „ჯოს“-ებიც მესყეფ იქვე გაინდებიათ. „ჯოსებს“ რაც შეეხება, აქ მთელი კლდეღოს-კოპია...

არსებობენ თხემით-ტერეფამდე „ჯოსები“, რომ

მთლია ფუნქცია, არსი და რაობა მხოლოდ „ჯოსობაა“. არიან მყვირალი, მუწინებული „ჯოსები“, რომლებიც სხვა „ჯოსების“ გარემოცვაში ფშირავდ გრძობენ თავს. უსაქმური „ჯოსები“, რომლებსაც, როგორც იტყვიან, დევიენია მოსწონთ და ამიტომ „ჯოსობენ“. კიდეც არიან ჩუმად მოქრქეული, შიძინი „ჯოსები“, რომელთაც ნარმოფტენაც კი არა აქვთ თვინით „ჯოსობაზე“ და უანემე რომ ამხილოს, ძალიან შეერაცხუოფილად იგრანობენ თავს და ზოლოს — ალღო, პატოსიანი „ჯოსები“, რომლებსაც სხვერათ, რომ „ჯოსობით“ მართლაც გამოვი რამე... „ჯოსების“ უზრუნველსობა პოტენციური „გაუმარია“. ჩავსკავამ ქელამთ თეკობაზა? დააკვირდი, როგორ ცდლობს ბიკავით. იქნებობა, კიდეურცა წეართავს... ერთი სული აქვს, მილე გაბაყაყაფეს. შოდა, ასეა. პატრიოტობაო, როგორც იტყვიან... გავეკარი ასეთ პატრიოტობას, თავის კონკურსით და ღირსების ორფენებითი ერთი მანახა, დწერთო, ერთი... ნადი, გულწრფელი... და უღრბსი ვეკო, თუ ჩემზე თავგამადებელი „ჯოსი“ მოიძებნოს რომელიმე სადარბაზოში...

ჰო, მართლა, მთევეზეები სულ დაშიფინდა — „გაუმარები“, „ჯოსები“ და მთევეზეები, კარჩინას ამანდის გამო ამცესი გვერდზე რომ გადაუღვიათ და სამსახურის საძებრად დაეებტებინათ ალმა-დღემა...

მსახვარი ღორება მუნჯელია-ამამით

მანანა ავალიშვილი

შინ, ჩქარა შინ!

ტაძარში საჭოროლო რიტუალის ჩემი შრიალი ისმოდა. სიძე შეკვეთილი ღმირილი უცხოელს ჰგავდა. პატარაძალს თუმცა ზედმინწვნილი თანამედროვე იური ფასივებოდა, თვალელები შიანი ჩამდგნოდა ფარული სვედა – ოჯახური უფის ნიშანი.

დარიას მონწეილი სახე გზისა და უცხო ქვეყნის სიშორეს მისტიროდა. ნიავქარულ განცდებზე ავესო ტაძრის მადლი კამარა. დარია შეკურნება დაშურჯებულ ქალიშვილს და თავისი გათხოვება აგონდებოდა – კალმით დადასტურებული და მტკიცედ ოფიციალური. შავფისიკენ დახრილ პატარაძალს მორიდებით დასცქეროდა ქმარი. ბეჭანს შეუცნობელი ბედნიერება ერთიორად ამძვუნებდა. ნარმისახელი სანთლების კრომამ ნაშალა და დარია ისევ ქალიშვილისთვის ბოძებულ სიზარულს დაუბრუნდა. სიძის ღამილი არ შორდებოდა სახიდან, გოგონა კი ტაძარში ფარულულ ხმებს აყურადებდა.

დარიას ისევ განვილი დღეები აგონდებოდა. მოკლე ხანში თანაცხოვრებაზე ჩვეულებრივი სახე მიიღო. ყოველი დღე ახსნიდა და თავისი სიზხადით დამაყურებელი განხლებით. უცვლელ ქალიშვილს ტროლი მოეხსა. დარიას ჩველი ხელში ატყდა და გულგადაღლილი ანგნარტება. ოთახში შემოჭრილი ბეჭანი კი, ბაჰმუის ტარლის თანხლებით, გაქარებით ღაბარაკობდა, რომ ხანსრთვოდ უნდა გამაზნავრებული შვილინებამა. თან თანამშრომელი ქალისთვის ეცნობებინა დრექტორის გადაამეტიტლებმა. საქმე შეტება საშურია, მოცდა – დაუშვებელი. ბაჰმუა განაზნლდა. ტროლისაგან სახე შეუკუმბა. ბეჭანმა საუბარი შეწყვიტა და ცოლს მოუწვენა, სიტყვები სადღაც გადმოკარგა.

დარია გამოერკვა, თვალით შვილის თეთრ კაბას გაეფენა, ჯერდაშორებები გასასვლელისაკენ დაიძრებოდა. ბეჭანი უცხოვდ გამოყურებოდა. ნელი ნაბიჯით მიამყვებოდა ჯვარდაწერილებს და ცოლს ვერც აშინებდა.

ისევ ნაშომილა წარსულის სურნალები. ღია კარებში ახალხრება ქალი იდგა, ქვემოდან შემოაკურებდა დარია და გამომწვევად იღიწებოდა. როცა შეტყყო, რომ ბეჭანი შინ არ იყო – ნახელა დააფრენა, გულისყური შევაფილიერა დარია – რა გადაეცე. – ხმაშალა გამოიფიდა ნათქვამი – არაფერი, უთხარიით, რომ მოშინაბატა. – ვისგან? – ქალმა უფრო არ ათხოვდა, დოფტის ლოჯას კი დააჭირა ხელი და კარებში მდგარი დარიასაკენ აღარ გამოუხედავს.

შანტებები ისარაფით გაიჭრა თავისუფალ ვახუშ. სიძის უცხოელმა გასაკვირო აღარ იყო. მაგრამ ნაცნობ-მეგობრებს შიანი რზოდებდა და საამშობლადაც საინტერესო იყო.

ბეჭანის შვიანის ხმა მოარდევდა წარსულს. – ღარიბი ოჯახიდან მოვდივარ, რადა გინდა მეტი! – მეტი რადა უნდა იყოს, შეკრტუმ ნაგასიროის სანეროში გვიქონს. – ხამინანად მოუგდო სიტყვა. ეს ცხოვრება სულ ფული და ფული,

სხვა ყველაფერი ტყუილია. ჩინონივი ხარ, პარლამენტარი თუ კოდექრა? – გამასწარი, ენლა – აბრიალდა ქმარი. სტუმრებმშრავალ სუფრანზე მშობლებს ადღვრტყელეხვნენ. დარია და ბეჭანი ერთად ისხდნენ, ერთი ფერი დამკროფით და სოდანჯი მომტეტებლად დასტყობოდათ. ქალმა ისევ გაფილი დღეები ნამოკრთვ: ერთმანეთის შეცნობა, ცხოვრების განსაცდელი, ტკბილ-მწარე დღეები გამქრალი ნაღველი, ფროის შრავლესახუობა. დარიაზე გაიფიქრა: ამის დეკარგვა არ შეიძლებოა და შვევით ამოსიხნება. სუფრადან როცა ნამოღვდნენ, ბეჭანმა მწარედ ჩაიღონა და თქვა: – ერთმანეთის მიეცუფათ, ჩვენ ხომ ოჯახი გვექვია. დარიას ვლდა ეცა. ტკივლმა სახე ჩამოეკანრა, სულმეფუბულმა ძლიეს ამოთქვა – ცოტა ხანს მიცალდა, ოჯახი აღარ გვეერტყება.

სულ მალე ბავშვობის კერას მიაკოხმა. თითოეს მშობლიური გარემო მის შესახვედრად გამოზობდა, ხელში გაბურული ჩანთა ჭჭორა, საბუზე შავი ნისლი ფეხარი. დედად გაიხარა, შუბლი გაეხსნა. მერე შეკრია და გაუბედავად აკოხბა – ხომ მშობლივან? – აღეს ვერაფერს გმტყყო, ხეალ-ზევ დალაგებით მოვადევი.

შინ ყველაფერი ძველებურად დახვდა: ოთახის შუამი მრგვალი მაგიდა, გარს შემოწობილი ვენური სკამები, დაბლი ვანიური ტახტი – ღამისხე ფარდავით დამშენებელი, კვდლის მძიმე საათი. ოთახის ოფანე შეჭროლ მხარეს – პატარა სანერი მაგიდა, კედელში ჩატანებული თაროები. ცოტა მოშორებით იდგა ფერებგაცლილი, ატლას-გადაკრული საყარძელი. მის თავზე დაემაგრებინათ მძიმე ჩარმოიანი მხატვრული ტლო – შემოფგომის ქარიანი დღე.

დარია მამის გამოსახულება წარმოუდგა. სანერი შავფისიკე დახრილი რადავს ჩამყურებოდა. სიწმუე რბილად დაიპრებოდა ოთახში. მერე ხმისამოულებლად ვახშობდნენ, მამა თვალს ადევნებდა შულის მოძრაობას, ანეფიდა პურს, ყველს. მერე ისევ ნიგნში კორკტო, ისევ ურველდღერი წესრიგი. სამზარეულოდან მოფენილა სამი სურნელი. ურველდღეობითი გამომწვეული გარინდებია. განთიადის შუისმრება და ახალი დღისთვის სავადდებოდა მამადედა.

ერთხელ ტახტზე მოკალათებულმა თვალის შეხასრო მამის დალოდებულ, მწარედ ჩაფიქრებულ სახეს. ორველვე ყველაფერი გაჩრდელ. მამას, სავარძელში ჩამჯდარს, ხელიდან გაზეით „ზარია ვოსტოკა“ გაუფარდა. ფურცლებმა იატაკზე გაიპირილდა.

– რა მოხდა? – შეუფოთდა დედა და თვალეები დაუფიდა.

– ჩემი გამოკონება, შომნამალა ვარტობს შემწყო ხელსანაყრე, ცრემმა კაცმა მიქინერა.

ქალი სიადვმ გადასხევეურა. ის იყო ქმარი უნდა შექმ-
დნენბნა, რომ კაცის გავრულ სახეს შეადოთ თვალი და
შედეგა. ნელა დაადო მზარზე ხელი და მოუდგელი ხმით
თქვა: - გულა დაინარე, თიგი დაზოგე. მერე გახულო აო-
ლო, ჩააქურდა თორხალთთან ღორილი ავებულუბის
კაცს, აპარტთან რომ იფეა დაფიქრებულა. სახეზე გახე-
თაფარებულმა აკითხა: - როგორ მოხდა?

- რა გითხრა, - ტომინი აუვარდა კაცს, - აიუხსნი
ხელსაწყოს ავებულება, ძალიან გახარებული ვიყავი, რომ
გამამართლა, სწორედ იმ ფურის
რადიკის საკითხავად მოვიფა
ლაბორატორიაში.

- დიდი ხნის ნაცნობობა
გქონდა?

- კო, სტუდენტობის დრო-
იდან, იმას ფართო ნრე შევი
შეგობრბობს, ბევრია მისგან
დაფიქრებული, ამით ისარგენ-
და და მასსწრო, თანაც ცენ-
ზით ჩემზე მეტია - კაცი აღ-
გზნებულად ალაპარაკდა,
თვალეებს შურუსი გააფიქრა,
ძარღუდნი მოუდუნდა, სიტყვა
გაურუნდა. ცოლმა ნყალი შეა-
გება.

ტახტზე მოკვიცილია და-
როამ ხელიდან ბზროლია გააე-
დო, სათამაშო დატრილდა,
დარწილა და ნელ-ნელა გა-
ჩერდა.

ახლა მავადისთან მდგარა,
ნარსულის სურათი გამოვიცა-
ლა, სარჩულგადაკრული სკა-
მი გამოსწია და გაუცივრდა,
ცარიელი რომ იყო.

ამ ღაბებს სიზმრად მოეჩვენა, ღითუბის ბეგანს უნინდო-
ბურად უფერდა - აუხსნიელი, გაამაფნებელი გრძობით.
მაინიგან გამოვიღვიდა. თვალთ ჩანებულულ თიასს შემო-
ატრიადა. მიხვდა, რომ სიზმარი იყო და შეტებით ამოისწარ-
თქა. უმერე დიდმ შოარდული ღაბის კალთა და ფანჯარას
აეკრა. ოთხიტი ენაილის საამო სურნელს აეცსო. დადეს
ღანგარზე დაინყო ხაშოიანი, ვამლიანი, ტომპოიანი ფუნ-
თუშები. მერე გახამებულ ტილო შრრუქველად გააფაფა-
რა და სუქიმბრკეტმა ნისასველად გაემხადა.

დარია ფანჯრის რაფავზე შემოფიჭულ ყვავილს დას-
ცქერდა.

- ის კაცი აღარ არის, - ხმადაშვებით თქვა დედამ.
ღანგარზე გადაფარებული ტილო განსაკუთრებით ქათ-
ქათედა. დარია მზერა ადვის სახეზე შეაჩერა.

- დეოდე? - შეიღმა თავი დაბარა, მერე ხმას აუნია,
- ყველაფერი დასრულებია, მერე ღრმბაზროფან რო-
ფებს დაკერავენ და ინტელიგენტურად გაავაძინებენ.

- რა მოგიფიქრა, რა ენაზე ლაპარაკობ, - შეუცმა დედა.
- დროის ენაზე.

ქუჩაში გამოსულს ქარი შემოეფეთა, სიცივე შეაყარა
სახებზე. მიდიოდა ფაქრისგან დაღლილი, გარდააცვლილის

სადარბაზოში ფრთხილად შეიბიჯა. ბაქანზე გაქრდა
პირიხალის დარბაისილი კაცები ხმადაბლა საუბრობ-
დნენ. სამძიმარზე მოსული მდებარე სახეზე ქაქრდა.

- როგორ ვაითიმა მანერ აბრუბის შემწევი ვერ მიხ-
ვდა? - გაურედედა იკითხა ტომინი.

- ხომ მისი გამოკონებელი იყო, - მხარია აუბა სხვაში.
- ეგებ, მას სულაც არ გამოუგონია - თამამად გაეხმე-
ანა კედელს მყარდნობილი კაცი. მდამო მუქორტულდა.
დარიათ თითუბს მჭრეელმა შექმს შენათა სახეზე. სურდა
დაეძახა: კიდევ გამოვიკონეთ,
კიდევ და კიდევ.

- რა გინდა თქვა, ფრედე-
რიკ კუკის ისტორია შეორდე-
გა? - ხმა შეიმაღლა გვერდით
მდგომმა.

- ფრედერიკ კუკს სწორია
კაცი იფადა - ამუნდსენი.
ამას კი ყველა დროს „კრიმა“
ეხურა.

- კი რა, - სახე დაებრცვა
ერთ-ერთს - არც მსაკე საქმე.
დარია სწრაფად გაეცალა
მგლოვიარე სახელს, შეკრებილ
ხალხს. განაგონი ფხვადფხვ
მოსდევდა, აფულიანებდა.
გზად ძველი ნაცნობი შეიხი-
ვდა. მოკლე ნინადაფებებით
მოიკითხეს ერთმანეთი. მერე
ქალმა გვერდზე თავგადაბნე-
ულმა დამტკბარი ხმით თქვა:

- მუნი ქალიშვილი ვერო-
პამი ვაიჭრა, „სამამობლის
გრძობა გასაკურველი“ არა
შქონია არა? ბედიანი არა დასე-
ქოდა და ეს შენი ხაზია? - დარია

ამ ცოტა დაწანებით შეხვდა და მოხუხუნე ქარს გააყოლა
ნათქვამი.
- ჩემი არა, ტრამეაის ხაზია.
შემოდგომა იღუოდა. ქარი თავანყვეტილი დაქროდა.
მიდიოდა გახილული ნახიუთი, შხნედ. გზავგარდინზე
ტაქსი გააჩერა. ჩაჯდომისთანავე დაიასხა: „პირ, ჩქარა
მინი! - ტალბატონი, - სიტყვა გაქიმს მძღოლმა. დარია
გონს მოეგო და მისამართი დაურსახვლა.

- ეგ სახლის მისამართია, თუ ცხოვრების? - გამბიარ-
რულდა კაცი.

- რა თქმა უნდა, სახლსა, - ხმა დაურბილდა დარიათ -
ცხოვრების ასე იქნება, იარა, იარა, ბევრი იარა თუ ცოტა
იარა... - მძღოლს სახე შეეცვლია, ჩაფიქრდა. სალონიში სი-
ჩუმე ჩაეფინა. ტროტუარზე შეცდებულ მანქანებს შორის
ქალმა მღვეღელს მოკრა თვალი. ამჟამო მორყეული შურით
მიდიოდა. ცოტა მოშორებით, მოსახვედთან, გულაყრი-
ლი შექაფი გამოფარდა. იქით კი, ფართოდ გახადულია ქაშ-
კრიდან, მანქანა გამოსრიალდა. შიგ თავისი ენაბამით
დამძიმებულ ღინოწიკი იჯდა.

- ჩვენი დროის გმირები, - ჩაიფინა მძღოლმა. დარია
სახტად დარჩა.

მხატვარი ზურან ნიფარაძე

დავით ნერედიანი

ანტიპოემა

იცვლება მხოლოდ ანტიურაგი, ქარგები ძლებენ, გეომორფებს, დემორაგი არ ცნობს არადანს, თუ თუბეს მიცვა, ქვეყნულიდან გამოფხბრის თებე, სტიგმატი დაგვდო, ხელისგულზე დაგვახარატა.

ეცხოვრობდით წელა, ზეისინურის არ ეახლებდით. მაინც ურთია, ზეგანდმონი ითხოვენ ზვარაკს. პატარა გოგოს ზეანვდილა სუსტა ხელებით მოაქებს ამაყი ხარუქარი, ღმერთების არა.

მე შენ მიყვარდი, ანტიგონე. დრო ხმოვანებდა და ძახილს რასმე თუ ვაგნებდი, - განსამგვანებელს, რადგან იმ ძველი ტრაგედიის კუთხოვანება მშველდი ართოლუის ამოკითხვას ძნელად გვანებებს.

როგორც ამჟორის ნატუხები, ვერბე და ვნებე, ბნელ სტიგმატებამ რაც ხატია, რაც არ ხატია. ჩემი ქალაქის ხელისგულზე დაეძვებს თებე. მხოლოდ ნიღბები იცვლებიან, წრე მარადია.

ციკლიდან: ხელთა თანი

ფრაგმენტი

- გაიღოს წელი ათასი და, გზად, მანის ფილით, შევხედებთ როგორც სწორები, როგორც რათეული წყვილი. კარგია ღამე, სასთუმალს მენი ზურჩული თბილავს. სად გადის ჩემი სარკველი, არ გაუმხილო დილას...

მოსაპოვარი

რაგან წესია მეზობლსა, ჩვენს ყოველ ნაბიჯს ყური ადევნოს, თუ რამ ჩქამი - ჩახვეს შორითვე,

ეთქვათ, მარტოკაცთან ხომ არ ისმის შრიალი კაბის, ვთქვათ, იქ ცოლქმარი იყრებოდა, ხომ არ მორიდგნენ, და რადგან პურზეც არ გასულა მთელი ორი დღე, არც ჩამირუბი გამოსულა, შეტეხეს კარი... პოდა, ცხადია, ასეც იყო: ესგენა მკვდარი.

II ხენუნთი მოლაგდნენ კოლეგები, - საბრალო ქავთარ! გათამაშებდა პანამეიდი, ქელები შირი. აცხობის ღმერთმა, ახლოზელი არავინ შეკედა, სამაგიეროდ, დღეც მშვიდია, არავინ ტირის. რა რჩება? ერთი ყრუ ოთახი? ძველი ავეჯი? სხვა? არაფრისგან არაფერი? უზმნი შავეთი?

III სამშობლოს ხმები? ქახტარაქუს - მიდი, მიანქე - ეამე, მომკლა - კიფშია, მაგის დამპალი - ტივლატაბასარ, ტაქსი, ტაქსი - ასტურ ბიანიქ - პონტია, სიმონ, ვავსროკაენ - ხუნნიმ, პალ პაღლი... რა რჩება? უგზოდ გაღუული ცხოვრება ჩვენი? ძიღმი ზელახლა მოთხრობილი კომპარის ენით?

IV აჰ, სიყვარული, სიყვარული! გნენ, არ გირცხვ-ვიცი, ნერევი კელე მიტყუნებს, ამტკირება. მუნც იფიქ ხარ, ვეცაცობა არ გყოფნის, იხსნა ერთი სათუთი, სუსტი ძალი მტარული ქურისგან. რა რჩება? გული, აცდენილი ენებთა ღვარჯიღს? ულამაზესი ძველი რთობა - დარდი და ვარდი?

V ჩვენი ხელიდან ვინც შენდობას - ეგ ერთი ქიქაც - ერას კაცობით - ზღუდან ზღუამდე - ყინვისის და გულათს - ეთხოვით, მიზრძანდეს, პატონებო, თუ დათვრა ვიღაც - მოვი, გაკოცო, შე ბითურო, მივერბართ ყველა... ჯერ კელე აქ არის, აქ ტრიალებს სული ცხოველი? ვის ეთხოვები, კუჭტო სულა, რას ეთხოვები?

VI ბინდზე ფიქვიდან რაღაც რიტი უსტეენდა სკერში, პუონჯა ცისპირთან საუბარო სრულიად კერძო, ზღის მარცვლებად ქვაფენილზე ცვიოდა ვერცხლი, არც სიბარული, არც ნაღველი, მცირე რამ სკერცო. არა, თქვა ცრულმამა, არა, არა, მომკითხეთ მერე, მე ხომ არ ვიცი, ჯერ არ ვიცი, ვმღერი თუ ეტირი. ნამდვილს ბაძავდა ხილბარის საბრუნთან ვერე და მიუღი ნუთი ნამდვილს შეგავდა მდინარის პირი...

ციკლიდან: დედოფლები

ძიღისპირული

ქენკრა, თბლის ფოთოლი, თამელი, ძახველი. დროა, დაიბნოთ, პატარებო, ამომრა ღამეპარი.

კატეგორია: **კითხვები**

დედა, უფლისწულს რატომ არასოდეს არ ჰქვია სახელი? დედა, მწყემსებმა საიდან მოკრიბეს ამდენი ზღაპარი?

მწყემსებს იალაღები ჰქონდათ, ზეკარიც, ორი და სამა, კლდე ჰქონდათ, შორიდან ცისფერია, ახლადან თუთია. ოჩოპანტრე უნახე, ცეცხლისპირს დამაფედა ღამით. არა, ტყის დედოფალი არ შემხვევტრია.

მწყემსებს კოცონები ჰქონდათ, ხეზე გადაწვეული ღვინო, ეღო დააცლდებდნენ მწელიში, მარხის ეტლიანს. ნაბაზურამ ფამცა, დღამდე მღვიმეთი ვყავდი. არა, ტყის დედოფალი არ შემხვევტრია.

ღამაზნი არიან, თმა – ოქროს შემღვლი ღვარი. თუელი დავეცემა, ქრებიან, სხვა დარზე მწებთან. დედა, ღამღამობით რატომ არ ჩივდება ქარი? დედა, ვარსკვლავები ვისი ხმებია?

სიყრმის ღამიდან დედოფლები, დედოფლები ცხენთა თქარუნთა ლეღში, ღერწმებმა უფლისწულად გათილეძე, სახელი არ მიქეხი ძველი ნაღველი? არც ნაღველი – სიყვარული? არც სიყვარული, არამედ ქარი – გული ჩემი ღერწამია – არამედ ქარმა...

არ მზამნებთი ცხადად ისმის! გამოუცნობ სახელებს მარცვლავს! შორი ტყერები – სულისფერი ქონგურები – ქვის ყებორები ეს რა მზარე? სად მივგვლავთ? ნაწამებთი ვეშხტრევი ვარსკვლავს. ტკივილი ჩემი, რად იღვიძებ, რად იღვიძებ, რას ებორები?

პარიაციები თმაზაზ „ქალა მისეა“

1 ქალი ცხოვრობდა ბეტქის თელში, ერქვა შრომანი, ვადე შემართავს მონკარაღე ველს უსაპიროს... ეგ დედის ყრა და ყრილწარბები ამარ-მომარას, ქმარს ღლიშებდა, შეენის გიმერს, არა საფიროსს.

ეს კი, შრომანი, ბედის კრულვა, ყვაფილი ღელის, დალაღს აიერტეს, გველის ღობეს ქამბა გაფინოს. ბრანით ნკარალუბს უფულწარდო მღალი ცელა... ქმარს ეღამება, – ბრალი ჩემი! შეენის საფიროსს!

2 შინდისფერი, ბინდისფერი, ალაგ მრეში, ალაგ მთენია...

– ცოლო, ჩემი მარტის დევიო, ყრულს დანვაე ცეცხლის ნითი. ჩემი წყველის ანელოზმა შეგვეყრა და ჯუარი გესახა, დარიშინის ზღუდე გავრავს, ტკივილის და ამბრისა ხარ... – ქმარო, ჩემი დეცემტრო, სარეცელზე თოფი ყრია. ვაი, ჩემი ვარდის ტანი, ჩემი პერანგების ია...

პარიაციები სიმონე ჩიქოვანის თმაზაზ „ცირა“

ეს დღა ცივია, დალინდა, ზონგურის ღარო, ობადის ნაღურზე ცირა და ყირმუხი ღარყო. იღმოფი აღვილი, რადაცას ლიკლიკებს წყარო, სიმღერას ავღა, სიტყვები არ ისმის ქარში.

აიღო ბაიღებს, იღმოფი აღვილთა პირას. აიღო ბაიღებს, გიმრებთი, მავრების რეშით. ეს დღა ცივია, ცრემლია კიავოზს, ცირა, ცრემლია კიავოზს, ვისია, შენი თუ ჩემი?

ჭრამხანტი პოეზიასთვის

„სად მიაგდე ჩალი ძველი, ბრელოვერცხლით საწებ მჯელი, ცას ვეკიდე ცრემლით სველი, ვინ მაველმა ჩამამიღო...“

მოდით, მოსხედით, ჩემი ზრუნებო, შემომიფექით, გვრანგო მწყობრო, ვინმეო ხელახლა მომავუნებით, კორმწურეანი სიტყვები უღამორო. გადადით ღმგეანს, ღამზრამზე გადით, იმ საბრუნდინ შევეყეო ღამარას, როცა გამწესეო პირველი ვადით სვანეთს ზორნი ჩვენ ჩაგვავადო...

მეყო, რად სხვათა კეღელში გკირეთ, უცხო იარგებზე გფატრეთ და გჭკირით, ან ჩვენთვის გადითო ჩვენივე დირე, ჩვენს ღარგა-მათბს დაეხურით ქერი, თორემ გაყოფდა ბროლი ბროლევილი, ხმა შევებზარეთ გამახმულ საქნებს და მთაბდან გზადრამოვილი ბრუნავს ქარი და ეღარსად გვაგნებს...

ოცდართმის წლის შეხება

გაფაქრებანი არ წამოვიღებ, თუ ვიტყვი, რომ დავით ნერევიანი თანამედროვე ქართული ლიტერატურის შემტრია. ის არის ლიტერატორი, რომელსაც ეწოდება, როგორც იყო და გრძობა, რომ მასთან არის სიჭიქე და სიშორეობა; იყო, რომ ის არის ოსტატი და ყველაფერი, რაც მის ზღვან გაზოგის, არის ოსტატის მუქმინდი, ბოლოს და ბოლოს, დარწმუნებული ხარ, რომ გასაკეთებელი პატრიოციზმი, რასაც მის მხარზე გამოხატავდ, შარტო შენიშნე არ გაჩენილად და ამდენად შეგიძლია თქვა ასე და ამ ფორმით, რაც სხვა შემთხვევაში ეტყებოდალად თუ არა, გაფაქრებანი მაინც ნაკეთებელია.

გარდა იმისა, რომ მისი თარგმანები საკლებო თავყიანდებენ საგანად არის ქველად, შედეგარტებია იგი, როგორც ოციდართმის ქველდობისა შემდისგებლად და ქართული კლასიკური ლექსის კონტრატორი.

ამავე დროს, იგი არის პოეტი. არ იყო, როგორც ადვკაცი და დავით ნერევიანი თავის პოეტურ შემოქმედებას, მაგრამ იმის მიხედვით თუ ვიზრდებოი, რა პერსონალობის ატყებებს ლექსებს, უნდა ვივარაუდოო, რომ შეტყებებს მოსახიბობია საკუთარი თავის მიმართ. რადა დასამაიზებელია, ეს თვისება წესის ლიტერატურაში საკუთარი იფეთადობის წარმოადგენს და ამტომად, შეუმტრევიად, ვაძინავტრეობდ ინტერესს იმდენს პუბლიცაიცია ლექსებისა, რომლებსაც მოსახიობნი ატყობენ სამყაროეო გამოქველად.

დავი ხაიბი ვცნობი დავით ნერევიანს როგორც პოეტს, მაგრამ როგორც ვაძინავტრეობ უნდა იყოს, ეს არის მისი მიზნად და მოვლად მყოფი პუბლიცაიცია. პირველად 1984 წელს დაიდგა „ქართული“ შეტრევი წამშორი, მყოფად ამადა, ასევეს შეტრევი „იბო“, ოცდართმის წლის შემდეგ.

თუ არ ცუცებოი, პირაფიცოი ამშობდა, ლექსს რომ დაწერე, ათი წლებადიდ უნდა შენახოი და შემდეგ, თუ საჭიროდ მაინც, გამოატყებოო.

კაცმა არის თქვის, შთავარე ის კი არ არის, რამდენ ხანს შენახებ ლექსს, არამედ ის, თუ რამდენად მკაცრად და პიროფიცოი-ვალდებუეობი მას.

რა თქმა უნდა, ოცდართმი წელი დიდი დროა, ღვი იტყრებოდა ხანგატრე ლექსებისაფიცის, რომლებსაც თავისთავად ცობდა, იმდენი არ არის, მდენ რომ გვირვთა, მაგრამ პოეტს ცობამდე ამოიყნობა.

ბარიათაფიცის ლექსიც ცობდა ვეცები შემოქმედელი, მაგრამ ამის გამო პოეტის ბრწინავლებას არავერი დაუკლები. დავით ნერევიანის თარგმანების კონკრეტური სიმწკრივის წამდეული შიობიელი ატყე დაინდებს რადაც მსაკაცი ფიტურის ტყმსს, მაგრამ, უნდა ითყვის, რომ ეს სრულიად ამო საკუ-ეფობა, ეცინადიდ აქ სულ სხვა სიამბეფიცის წინაშე ეფეტავტრეო.

აქ ვტყვადით პოეტ დავით ნერევიანს, რომელიც არ შეავს შთავრემულ დავით ნერევიანს. ურთი შეტყვებით, ამ ლექსების ფორმის სიცოთია, გვეგონება მას არადევნებელი ვინაფაცის ტრადიციული პოეტისკაცის, თუმცა, სონამდევლიშვილ, შინაწარის თუ დაფიტურადევილი, პიროვით, დარღვეულად სწორად ტრადიციული პოეტისკაცია. დავით ნერევიანი გვიავტრეობს სრულიად ახალს, ის არადევნს იფიტურებს, თქვა კი, სადმდე გვირბი, რომ იმყოფება. ეს არის პოეტის, სადაც აზრს ქნამან არა წინამდევლები, არამედ სიტყვები. ხანგატყვას თიობიელი სიტყვა წარმოჟეფიცობა თე-მად, მოტყვად და სულაც კონკრეტული წინამდ, რომელიც ცოცხად ნანს მოქმედება აფიცოთყვას და მწიბმელდობისა ნამშტრე-ეცებადი გაფიტურის შენს ვინებდა.

შემთხვევითი არ არის ამ ლექსებში სიმონ ლიკოქისციელი ფეტურისტული ვარიაციის გამოჩენა. სხვადასხვა ელტეტრული ფილოსოფიური რეალებების ვაფიც-ელსწმება მოუტყვას მყოფად, კვატეტეტრული მინამშვებისა და ასოციაციების მხარეთავი პოეტია, თუმცა ფიცხილად შეტყვიორების გამოტყვებს. რამდენსაც უზარლო და ძალდაუნებელია ლექსის ფორმას, იმდენად რთულ და შრედაუნებმყოფელადია შინაწარის ცხოვრებისციელი სინამდევლად მდენ თეადინი ვარდაისახებ-პოეტის ფიტყებდა, რომელიც მდევინდებდა პოეტის „ტყვდური, არსატყვანარტული შრომებზედა. შთავრეფიცა მეთილის სიამდე-ლეზედა ატყვინდი მონაცემა კონფლიქტი საჭეჭრისთხი და ამ კონფლიქტის ფილოსოფიური ვაპრებება. ერთ-ერთი პოეტისკაც ფიტყ-ეცობა ასრტყვას შეტყვობა, რომელიც ღვი თუ ფარული ხაზით წინამშობს მოქმედებას და საგანთა რთი. შთავარე კი მანდ არის აზრის შორება — ღვირს და რატოიფიცოი ხნის სინამდე. ამ შრეც ნომშრეულად მიმამინი ლექსი „მოკავისარე“, რომელიც სტყვადი იტყობება თანმდებილი შთავრის წვეთ თეადინ ცხოვრების რეტყვადი კატრტის, ვაპრტობდა კაცის ვარდაფიც-ღება, დაეარადეფილები ხოინ, შურის მებრტეობა, დამარტყვებული სიყვარული, სულის ვაყილება იტყვინად, ტყმშარტყვად და სიყვადის ნაწივი და ნამშვლობის შორატრებება.

ნამშვლად შთავედა ზილბანის სამრტყვანთ ვერე და მთელი წოთია ნამშვლეს შტავება მდინარის პირ...

ნიანა ამირხანაშვილი

ძარბევისა

გამოსცემლობა არტყვადეტყმბ” შეტყვებრი ტრადიციულ იქ-ცა აღყვანს გამოქმედებლობას შთავტრე რტყე აფიცის წიყვის — ტყრტყებრი ვრანდელი — სისხლბანს ცრტყილო” პრეშინგატია ვა-მართია. შეტყვადე სასოკადეფიცისაფიცის ხანგატრეოი იყო შეტყვ-მედის თეადილი დაინახული და ვაპრტყვებულად მყოფი შემოქმედება... ვასაკლებლობით ამ ვითარებამში, როდესაც შთავტყვებრი ტყრტყებრი ვრანდეს თმბტყეცა მყოფი მასტყმბის გამოტყვების სახით ლინი-ტყმბის პარადეფილად შესთავება და მსტრე სასოკადეფიცის... წიყ-ნიყა ვარტყვებრი ტყრტყებრი ვრანდელის შემოქმედება წინამშვლობის ატყობის პიროფიცობა წყვადის სულფაცის პიროვით, შემოქმედების სულფიკე ნაფიცისაფიცის კოფიცო ეროფიცო ატყვებოი; ამბორადეფიცო წინამშვლობისაფიცის, პეტრეაფიცის სულფიკე ოფიცო და მხოლოდე-ვადა თეავტყვებურად აღტყვანს მყოფი ხელეციანის მემკვიდრეობის, ვფიტურის, მათი მხრედარა ყვადეფიცის ხანგატრეოცა და შრეაფიცის-სოქმელი, რადგან იმ მომთავსად სულს შორის დიალოფი ეფუტ-

ნებში საჭეჭრის ორიგინალური აქცისა, მსოფღმთეფიცელობის, დრამ ფიტყოფიცის, რომელია ახსნა ლიკოქური მსველობითი შემდე-ლებლია იმ, ეტყვებ შემოქმედებაში, ახილან რთილად. მათი სულფიკე ნაფიცისაფიცის გამოტყვლება მშინ მემწიფიცეობა ინტეფიცეობა, ოფიცო სულფიკე ტყრტყების მდევადე მხოლოდებია. ამბორი რტყე-აფიცისა თეადილი დაინახული ტყრტყებრი ვრანდელი და მისი სტყვადი პოეტისა თეადი პოეტის ზეყოფიტყობის სიამბეფიცობისაფიცო სწრაფიცი ღმეტრითან ვერტყვების შრეფიცობა, ზოგჯერ საცუცხლას სურფიცილიც წარმოჩინებდა და მისი საოცრად ტყვადი, შრე-აფიცისაფიცისაფიცო სულფიკე ნაფიცისაფიცისაფიცო, უთიფიცოიამბორიციეად ვარტყვობლობათა წიფიტყვად ვაძმდეფიცობი შრეებრტყობი შთავრებმეფიცო პოეტის საჭეჭრეო მართობად გველდრებოდა...

...პოეტის კოსმოფიკე აქცისა, შეფაცნერას და მობრტყვებული შემოქმედის მხოლოდგანტყვის შეტყვის თავის ინდივიდუალური ვარტყვობის ვეაფიცობის წიყნისა მსტყვობი რტყე აფიცია.

დარეჯან სუმბაძე

თანა ხმა

რად უნდა ვაჩრისხვს ღმერთი შენს ხმაზე?
კლასიკტი, ნ. მ.

მიზნარი, ჩემი ხედვის შეფარებული,
სად აძიებთ,
სად ისვენებ შეაღდის ხეატში,
რომ ფეჭად არ ვხეტიალო
შენი მგობრების ჯოდებში?

ქებათა, ქება ბოლომინა, 1, 7.

და შენს თიბებზე ვტოკავ
ურბატარს ხედვით.

მარსა გულოვანი

ლექსებისათვის

ხემ გაიღვიძა. გაიზმორა. წყალი დალია.
თებერეულია და ტრადიცია -
მღვთმე, რომელიც მამისაგან ყოფნისთვის მერგო,
რომელმაც ზედმეტ, უზარმაზარ სიყვარულს
ჩემი მცირე და უჩინარი სხეული ერთობ
გადადოდა ფონს, სიდებოდა,
როგორც ზღაპარში, სადაც სურვილმა წეის და მერწყმის
ზღვარი დაშალა,

მე ვისწავლე არასრულელ ქართან თამაში,
როგორც ერთგვარად სამარცხვინო თამაშოვადმა.
ვევლა სტრია აირა -
მთის ნიაღში ჩასახული ჩემი მღვიმე იმოსება უცხო
ხავსით.

ნალოის დედას, რწმენის წყაროს, მადლიან საშის
ემსგავსება,
როგორც ოდესღაც პირველ სიტყვას.
ახლა დადუმდა. ახლა ღმერთმა აზრი დაკარგა.
ფიჭრის უნარი. როგორც მაშინ,
როცა მარტო მგატოვებს უცხო ქალაქში - უცხო ქართან
იმ ქალაქზე არსებული შთაბეჭდილებით.
მყვედროდი ბავშვობის ხილვებს ტყვე - მორჩილი ძველი
ჩრდელუბის.

შიდოდი, სადაც, ენ იცის, დაიბადე.
ერლუვოდა ხსოვნას პირბავე
მინამდე, ეიფრე უსირცხვილოდ მომეველი მკერდით
არ დაგარწმუნულა.

ბავშვების ზღის კუნწულია ვისამკაულია.
მერე საფრეც ცეცხლს იკრებდა ნიჭობის ბავედ-
გამორიფა ზღვამ ჩერწული, მიწეზე დაჩრდის:
„ოში დაინყო, დიდი ხანია...“

დაემსგავსა მღვიმე მოლოდინს.
ოცნებობდი ომის გზიდან დაბრუნებულ მოეწურის ბავეს -
მდინარედ დაღვრილ პოეზიას სათქმელი ამბის...
ზე მერამდენედ გაიზმორა. წყალი დალია.

მთის ნიაღში ჩემი მღვიმე მერამდენედ ხედება აღიონს.
სააზმა მთას მუჭავს. ლავას ადუნს. მერამდენედ მთა
ტკივალს ითმენს.

მერამდენედ ვებანები ზღვის მიწვევა-მოქცევის
ჯვარედინ რითმებს.
მერამდენედ - მგეგრევი მე, უმადლო.
და მერამდენედ შენს ნიაღში მარც მარტო ვარ.

მტევისს გამალოდ ხელისგულს გინდვი სუფის მებადურს -
გეგედრება, მიმბატოვ!
რომ ერთხელ კაფეე შემოვობრუნედ, გერდოვლო და
მგეგედრო:

„უფალო ჩემო, მცემენ მფარველად“.

1
მე თანახმა ვარ, დაიკავო ჩემი ოთახი
და რა თქმა უნდა, ეს არაფრით არ გავს დაჩრენას,
როცა ჩრებოდი განდურეულია, გადღასარჩინად
აეადმყოფობის, სიტყვებად რომ ვერ გამოთქვამდი.
და ვეველაფერ ერთხელ ნახას ოდესღაც გაედა,
ვერ ჩაერევი, მით უმეტეს, სიტყვა არ გეტქმის.
ოში, რომელიც ვერ აქციე წარსულად, რადგან.
ოში ოშია და ის არ ცნობს კანონებს ღმერთის.
გულმავიწყობამ მომაკითხა, იფავ როდის,
ვედარ ვისხენებ, საბოლოოდ, როდის. არადა,
ისე გემტბდი, რად გეცნობდი და გეყრდნობოდი
ისე. უპიზუნელს, სიტყვებშიც რომ ღმერთი გფარავდა.

2
მეთუცუველია შენი სიტყვა, როგორც ფრეღითის.
და ვეველა ლოცვა ცისგან ბოლიცა ჯოუტად უხვევს.
უვეგ თიფდება და განთიფად ერევა მწურბო.
მე კი შენს ხმამა გადამხსენერეულ მიხაკს მოველი.
ფიჭრობა: ჩერგები ფნეპრთან ახლას და შორი მგ ზაერო
მეშმადრ ბოლახე ავებ ზურგჩათის, ნეებო და ფიჭრობ.
გულთან შექვერულ ფურცელს იღებ. გამომიგ წაემი.
გამომგ ზაენი ჩემბოვის კუთვნილ ამღვრეულ სითბოს,
ამღვრეულ დენარს და მებოდეგობს ამღვრეულ ქარებს,
რაც დაარსა შენგან ამ დიღაში, რომელიც ასე
სასეცა გზებოთ, სიმორით და რომელმაც ჩქარობ.
და ზღვა მოლოდინს ბოლო ნეეთი ნეურვლით ავებ.
გულს დაუბრუნებ დაუწერელ სტრაქიონებს მგ ზაერო.
თეთრი მიხაკი იმზარება ღმერთი გფარავდა!

ს ა კ ა რ ი მ ვ ე ლ ს
ს ა გ ლ ა ნ ა მ ე ტ ი ს

„არკორც ვოელთოს, არც ამ წერილს გამოვიტყავნი. არც ერთი ლოცვა ცამდის არ ადის“.

3

და ხილვა უფრო ნათელია. გაამინადებს დღეებიანველ ამანძეს ქარმა შეკრა მზისკენ მარულა, მფრთხილი ქალაქი აკრეფილა და გაპარულა. ხილვა კი უფრო ნათელია: მტერთა ბლინდავებს უახლოვდება. „ომის ღმერთებს შუბსნეს ავმარა“ და ჭარისკაცის როლიმ მგზავრის ბოლო საღამო ბნელდება ისე უჩვეულოდ, ისე ამკარად, ვარსკვლავიც არ ჩანს სიბნელოდან გაშისხავალი. მე ვხედავ: უკვე არსად ჩქარაობს. აღარსად ჩქარაობს. საშრობის მიწას შეახვიდა ხისხლო და დარქო. დგება მშუბტად, უფრო მშვიდად, თითქოს შიის წვარო ტვისპარა ჩრდილებს შეხიზნული შიის გულზე გადის. და ჩრქება რაღაც – გულთან ახლოს თეთრი ფურცელი, სისხლით ნაკარო, გაფრენილი მტრედი. ბართი. უკან – სამეარო მზენარევი, უკვე უცვლელი. მათ შორის – მგზავრის ქარს ენით მოღამარაკე. და მშუბტად აყვებს ფრენის თეთრი არმბებს, თეთრი მანქანა ამოსავალ ძახილს მანქნებს. ნათდება შორი საოცნებო „ცეცხლი მღვიმეთა“. ქარაფცვეული თუ მაღაწენეს ზღამარულ მღვიმეშივე.

4

და რაკი მანძილს აღარ მოაქვს საშორის განცდა, რაკი რჩება უცნაურად, რაკი დამთავრება უფრო დაბლელია. შეჩვეული ითხისის ნაცვლად მღვიმეა ქართი ავსებული. ახლოს ზამთართან არის სეზონი, იტბს თოვლი ფრთად რომ მოყვება. და რომ მოყვება კიდევ რაღაც სტიქია შორი როცა შიის ვნება ჩრდილად აქცევის ზეგზავებს მთების, მე ვაკარგებო ზამთარსა და გაზაფხულს შორის. მას რაკი სურდა, მღვიმის იქით არსად გავემეო და რაკი ღმერთივაც ავც აწიბა, ქარის სურვილებს ავოლილი ქარის მკლავებში, თევზივით წყალში, დავეცვოდი დროის დინებას.

5

და ასე, ნებით მოაოვა ჩემზე უფლება ჩვენი მარბილი სხეულების მსხვერველ გარის ვასცდა. ვოქცი ქარად და ქარივით თავისუფალი ვუყავი ცველგან მამასავით და თითქოს, არსად, და სრბოლა გავდა ზღვამი პეშო სიმშვიდის ძებნას ჩვენ შეჩვეული ქარის ნაცვლად ზურვის ხმას ვენდეთ უკან დაეცოვით თეთრი გემი ტალღებზე დღეთა. გემი, რომელსაც ააგებდნენ დიდი ხნის შემდეგ ჩვენი შვილები. მერე ტალღა ჰაერის მარბილს

ფრთაში მისდევდა – თვალუღუპლები, მკრთალი და შორი. მე – ეტყობი ეს, კომპის მიჯნურის მსავსადა – ვერდებოდა მიადურ მთვარეს. ვარსკვლავთა შორის იყო სიღურეც. თვალს ახლდა ცისან-კისანე. ნაცრობს საფლავზე, სიმშვიდებში ცის მზე შევადო და ჯოჯობების ცეცხლის წყალში იფეა მესამე, თავდაღწეული, ჩვენ ორს გარდა, მინის ხაოდან.

6

თმის მდინარეს მის მხარზე ვედნდი და საცხე, უხმო აღსარება ვერაბატეული უბიდან უხვად იდგებოდა, თითქოს რძე ცაზე – განთიადის ტრეფტორია. ვეღლა წერილმინი, რაც გადამშრია მის ტერფებთან უნდა დამეცო. ის დაწებოდა ჩემი ცოფვის გლეუკ პორიზონტზე. ილილივებდა. და ხმას ვიდრე გავიგონებდით: „არ გაეკაროთ“ უჩვეულოდ გაეკანინდო. ის თავისთავს არაფრით გაედა. და ჩვენ იმ ფილას ვეღო, უკვე უცხო ქალაქის თაზეზე დაეკროდით. უფრო ლამქრობა ეთქმოდა ქროლვას – ქუჩებს ვუცვლდით გამჭვირვალ მქროლავ სამოსებს, ნარსულს ყველა, გერმანულად უზუსტეს წერილმანს ვაფარებდით დაფინყებას. წერულუბებდა: „მზადიფული არაფერი. მხოლოდ ქარი – ცვალებადი“. სახლის კარვები კათოლიკე მონაზვნების თეთრ ქუდებს გაედა და მზე დროის უმრველესს და უტკბილესს მისკვოტს ქალაქს საუზმედ უნაწილებდა. მხოლოდ ზღვა იყო შეუცვლელი – ტერფმოთავყენე და ვერასგზით გადამეული ბრმამორჩილებას. ხალხის თვლებში ქარი ქრდა – უცხო სურათებს შლიდა თიღლინ:

ჩვენი შესაძლებელი შვილები აზრგაშოთქმელი უხათაფრო ლექსებებით გვაფიქნებდნენ მეფარულ, მოსარულ მზერას, თითქოს ვეოფილიყავით მათი წინაპრების მკვლელი, ომი, ანდა ომის საბაბი, რომლის გამო ვერ დამბადნენ. ან უნდობლობა – დამწყვედული ბაგვსა და გაშლილ ხელისგულს შორის, ხორხის ხრამში ჩაკარვული წვივის ექო. სუნთქვაშეკრული მერცხლებით, დროის ფსკერზე უსწავლელი ფრენა – თავსხმა წვიმის წინაპრობა. როცა ჰაერი ისე დამამიფა უცხო სეზონზე თოვლსა და დრუბელს – ნარსულსა და მომავალს შორის, გარდაუვალ ფრენის ამინდად, ვზღავედებოდი, ებმარობდა.

მხატვარი ვკვა პეტრაშვილი

ხმაღმემართოდ მწვერვლებში ჩაკარგული უბოგნელი, სადაც კაცები ცუცხლას მარებს გაეფინენ. სადაც ქალები - საფლავის მზრებს...

მერე დიდბანს ლეივლებზე ჩემი ცოფების გლუვ პორიზონტზე. ვადრე მის ხმას გავიგონებდით...

7

მას შეუძლია დამარწმუნოს, შეუსწოროს ნაწიბურები შემოცვეთილ ფოტოსურათებს, შეარბილოს მკვეთრი პროფილი, გამოხედვამო დრეკადი ნდობა შეუროს., დაგაბახლის მფეთქვე კუნძულზე, სადაც დაკარგულ ნივთებს პოულობ... თუ შრის ნებაა გათენება, მას შეუძლია დაუბრუნებს საგნებს სახელად, რძის ბილითი მოგვეს კარამდე და სიხშირიდან უკუტყვეული თვალს რომ გაახედ, მას შეუძლია მღვიმის ხაოს თვლი ფარავდეს. საწინდელით კრილა ნვეთი ხელისგულში აქციო ცვილად. ჩამოქნა დილა, დაგაფინყვეს: სივარული ნაგროვები ქვიშის ნვეთებზე გაწეუმებული საათითი როგორი დაფანტე. მას შეუძლია იცვალოს თვლი და გული, როგორც ნაღვერდლი - ზღვაში ვიშირი, ქარში ლალი. მას შეუძლია ამერასლოს, გამოცხოვდეს, ცოდვებით საესე ამაშიაქოს, თითქოს სიყოცხლე სამუდამო და განუყოფელ შემკვიდრებოდა მხოლოდმობილს გადმოვილოცა.

თითქოს თვითონ არ მკარნახობდეს, თითქოს ვიდაც სხვა, ენც დამბორუნებს თვალის ჩინს და მღვიმის ხაოს თვლის ნვეთი თავისთავს გასცემს. დამითავს ნებას გულისგულში ცვილად ეატყო, დაეატარებდე შრის მომცრო ნამეცეს - უკვე განცდილს, ჯერაც განსაცდელს. მას შეუძლია იყოს სიტყვა, მე ეზღვედებოდე მინის გულამდე საფრენ მხარეს. მას შეუძლია, მერე რა, თუ მღვიმეს არ ცდებს ქარის მკლავებში ზემო თარეში.

8

ეყოფილიყავი მენი სიტყვა და თუკი დღემდე გულში მინახავ საიდუმლოდ, ვერასგზით მიამხელ ბავებებს შორის შეკავებულს ტკივილის შემდეგ, მანამდე ენით გამოუთქმელს, ან ჯერარნახულ სინათლეს, თიფლში ათინათი რომ იღვენიობა, ფრთხილი მურწულით რომ ნარმოთქვათ და რომ ვოჯერებ უსიტყვოდ, როგორც გათენებას ან გათოვებას ქალაქის იქით - გაუთიდავს, დაუბიჯებელს. გაგროვებ, გკრეფ და, სულ ტყუილად, იყო ნამქერი თითქოს. იღვეი, იფანტები. სულ მყოფიკები, სულ სუნილა ჩემი, ღმერთი ხარ თუ ქარისნახერი, ნამიდან ნამზე უკან მაგეტეს - სულად - მიქერები.

ლოცვა

ცდილობს განრისხდეს, თრთილად აქცევს ცვარს და ცის ნატირს. მოსულა მარტი. ლერწამს ბაიბენ ნეროები - ყვლს იღვერებენ, საღამურები ნერენ ბგერებს, ფერებს. და ვისმინ: როგორ ვგრძელდები მღვიმის ზევით, მფეთქავი შთისკენ ქარის მკლავებში, ქარის ხმაზე, ქარას სიმღერად. მე მოვდიოდი. ერობებდი შენს სამყოფელში. თვალდახურული გენდობიდი. გიჩურჩულდებდი. მენდობიდი. და ჯერისნერის საკურთხეველიან როცა ოქრომ ფილქანზე გაიხკრილა, არ დაეცვტა მიშნარევი ვერცხლის ნკრიალმა შეჩქეული მორჩილებიდან: „თანახმა ვარ!“ და მერე ზაბთირის უსახურ და ცივ ღამეებში მე გიყვებოდი გარდასულ და სახიურ ამბებს. და მფარველი ხელის მტყენიიდან მათობებლა ღამეს ვნურადი მომავალი გათენებისთვის. და ჩემს გულს მენი ხელისგული მყუდროდ მაღავედა, რომ იდენსვე ერთ მღვიმეში გამოგველეცა.

პოეზია – მონოლოგი

„თან ხმა“ – უფრო ლირიკული პოეზია, ვიდრე ლექსი, ან ერთეულ პოეზია-მონოლოგი, რომელმაც ლირიკული გმირია ერთაფერით და მთავარი პერსონაჟი და მისი გულსახეობა ექსპლემტური იმეორებს იმას, რასაც წარმოსახულ გულსწორთან ასევე პირობითი და წარმოსახული შეხვედრა იწვევს.

პოეზია ათი ნაწილისგან შედგება და ერთგვარად რელიგიური შეფერილობისაა, და ეს იმიტომ კი არა, რომ ეპიგრამად ავტორს იყენებს ციტატებს ეკლესიასტებთან და სოლომონის წიგნიდან, არამედ იმიტომაც, რომ პოეზის შესავალი და ფინალი დასათარებელია, როგორც ლოცვა და ამ ორ ლოცვის თავისი ფუნქცია აქვს.

სტიქიული ამ პოეტური ტექსტის შექმნისა ის ხმაა, ავტორს რომ ჩაესმის და მონოლოგიური პოეზის ბიძგს წარმოადგენს.

იგი აბსოლუტური ინკონკრეტია მკაობელებისთვის, მგონი პოეტისთვისაც, და მხოლოდ თანა ხმის ფუნქციის მტკიცებელია.

ასეთი იდუმალებით იმობება ხმა, რომელიც პოეზიაში უამრავ ავტორის წარმოსახვასავე გაკრთება და მოქარნახის როლს ასრულებს. რელიგიური მლასტები, დროდადრო ზედაპირზე რომ ამოტყდებიან, თანა ხმას აძებლებს იმდენად, რამდენადაც ეს შესაძლებელია, უფრო კი მინიმუმის, თანაგანცდის არქაული და მუდამ თანამედროვე ფონია, მთელ ტექსტს რომ მუხტებრივად ერწყმის. ლირიკულ პოეზიაში შექმნილი პირობითი სინამდვილე პოეტს საშუალებას აძლევს სრულად გამოაყენოს ლირიკული მესა შესაძლებლობა, რაც იგრძნობა კიდევ უფრო თავში.

პოეზია ძალიან ვარჯადაა დანერული და, ვიმედოვნებ, „ქვენი მწერლობის“ მკითხველი დიდი ინტერესით წაიკითხება.

ამ პოემის ავტორს ფარეჯან სუმბაძეს დაბეჭდილი აქვს საიტტერესო და საყურადღებო ლექსები ამავე უფრნალში და სხვაგანაც. იგი ვერ ახლდაზარდაა და ამ პოემის გამოცეყენებით, ვუტყრობ, დამიკვდნებს თავის ადგილს მამდინარე ლიტერატურულ პოეზიაში.

გივი ალხაიცივილი

სპინსტიკა

ტომას სტერნს ელიოტი

განგეორებითი ფიქრები ჰუმანიზმის გამო

1928 წლის ივლისში, უფრნალ „ფორუმში“ გამოვაცეყენე შენიშვნა ირვინგ ბებიტის ჰუმანიზმის შესახებ, რასაც წინა გვერდებზე გავცნობოდი. ეხვედბი, პროფესორი ბებიტი მოიწვეს, ჩემი შეხვედლებანი არასწორად წარმოაზინა, მაგრამ რადგანაც დეტალური შენიშვნები არც ერთი ჰუმანიტისაგან არ მიმიღია, ვერაც ზურუსით ვარ მოცული. სავსებით შესაძლებელია რაღაც დაეამავე, რადგან ამ ხნის მანძილზე უფრო მომწვედა საყვარელი მეგობრების კომენტარები, სიადნაც ჩანს, რომ ვერ გამიგეს. ამიტომაც ეს ესეი მოაგონებელია სურვილით – უფრო ნათლად გამოვხატო ჩემი პოზიცია, და არა გავულისხმოს მოსაგერებელი. ამ შემთხვევაში უფრო გამოსაძვედა იქნება შევენიშო მარ ნორმან ფორსტერის ბრწყინვალე წიგნი, „ამერიკული კრიტიკა“, ვიდრე მარ ბებიტის შრომები. მარ ფორსტერის წიგნი, როგორც მონაფის ნაშრომი, უფრო ნათლად მივცანხმები, თუ რა სახეს მიიღებს და მოიმოქმედებს ჰუმანიზმი, ვიდრე მარ ბებიტის შრომა, რაც უფრო პიროვნულია მიხატვის.

ჩემი წინა შენიშვნა, ეხმობ, განმარტებს „თავდახსნად“ ჰუმანიზმზე ვნრო სექტური თვალსაზრისიდან, თუმცე თვალსაზრის ამ ვიზრახავდი. თვითონ ბებიტის მოწვევ გახლდით და, ვგრძნობ, არადღერი უარმყოფია, რაც კი სასიკეთო მტყუნებოდა მის მიძღვრებაში, ანტიტომ მწილად თუ „ადვილზომად“ თავს პუშნინხს. უფრო ის მსურდა, მიშინინებინა მის სუტქ ადგილებზე, მანამდე, სანამ რომელიმე ნამდვილი მტერი შეუტყდებს სწორედ იმ ად-

გილას. ჰუმანიზმის ძალებს უნდა ჰქონდეს – და უყვე აქვს – უდადეგი ღირებულება, მაგრამ კრიტიკასაც უნდა გაუძლოს, ვიდრე ვერ კიდევ არა.

ერთ-ერთი მწეავე შენიშვნა, რაც ჩემს მიერ გამოთქმული კრიტიკის შესახებ შევიტყვე, ის გახლდით, რომ ჩემი ნათქვამი საკმაოდ ვარგია მათთვის, ვისაც „სნამს“; მაგრამ თუკი წარმატებას მამან ვაღწენ, როცა ვამტკიცებ, ჰუმანიზმი უკმარია ურელიგიოდ-მთქი, რაღაც რწმნა მათთვის, ვისაც რწმენა არ გააჩნია? არავითარი სურვილი არა მამქვს ძირი გამოუთახარო ჰუმანიტური პოზიციის, მაგრამ, ეხმობ, ჰუმანიტური პოზიცია სულ უფრო მეტად დაეგუვანება პოზიტივისტურ ფილოსოფიას – ჩვენი დროის ყოველი ფილოსოფია კი, როგორც ჩანს, რელიგიური დოგმებს შევედის ისხავს მიზნად. სწორედ პუშნინხის მიერ პოზიტივისტური ტენდენციის გამოვლენა გვაშფოთებს. მოსტატის – და უფრო მეტად მონადეების – ნაშრომებში მოჩანს პოზიტიური და ექსკლუზიური დოგმებისადმი გადართა. ნარმოადგინეთ კომპტზნი, განთავისუფლებული კულდნარიი აბსურდულობისაგან – და, ჩემი აზრით, აბსურდულობა მოიყვებს კომპტსტური სტეზის ძალებზე მნიშვნელოვან ნაწილს – და ხელთ მტკრწმებით ის, რადაც – ჩემი წარმოგვტენით – შეიძლება ჰუმანიზმი გარდაეკმნას.

არსებითად ჰუმანიტური ტენდენცია, როგორც უკვე ვცავედ ნარმოყმნა, ერთი მხრივ იმის აღიარებაა, რომ წარსულიში ჰუმანიზმი რელიგიის მოკავშირე იყო, და, მეორე მხრივ, რწმენა, რომ მომავალი შეძლებს პოზიტივის-

ტური რელიგიის თავიდან აცილებას. ეს ახარებული იდეოლოგია, რომ პუბლიცისტი ერთ კონტექსტში გაიაცხარეს რელიგიისათვის, ხოლო მეორე კონტექსტში დეუბარისაციის, დეიროლის ახარულებას პუბლიცისტი ფორსჟელებს. მ-რ ფურცლსტერი ამბობს: „ეს ცენტრის სათავე პუბლიცისტი მიმართავს ყველაფერს, ეს ცენტრალტეორი ენერჯია, რაც ანტიტრადიციულ მრავალგვაროვან ცენტრალტეორი იმპულსებს, ეს მაგნეტური ნება, რაც მათიზადვს გრძობების დინებს თავისკენ და თვითონ კი შეუძრელო რჩება, ვახლავთ რეალობა, რაც წარმოშობს რელიგიას. წინდა პუბლიცისტი ემყოფილეთი აღწერს ამ ცენტრს ფიზიკური ტრანსმენიტი, როგორც გამოვლენილი აღწერს, რაც ის თავის იკავებს დადლიოს ექსპერიმენტული ცოდნის მიხედვით, რომელიმე დივიდი რელიგიის დოკტრინტრეკტივითაა მიმართულილეთი. მას არ შეუძლია აიძულოს საკუთარი თავი, აღიაროს ფორმალური დივიდი (ფორმ შეტავ, ვიდრე რომინტრეკტი (იდეალისტი) მიიღვდეს), რაც მომხდებულა ვინების კავთეოლისინტეოდეს, რადგან მიმინვეს, რომ გუნდებრივი ინტეგრაციის ღრუბრულეს უნდა შემოინმდეს ინტელექტის საშუალებით. გარდა ამისა, პუბლიცისტი ამბობს ას ვეტრბის, რსკენაც რელიგია ირება სხეულსა და სულის მიჯორი დუალიზმის ვაშო, რადგან, როგორც ეთეით, პუბლიცისტი მოვკონებებს რელიგიისსკენ, რადგან სურს გამოიყენოს და არა ვააღწეროს საბიმი ძალეს. განხილავთ რელიგიისაგან, ის მოინიშნავს მიმინველოვან ადვლეს, ორჯეს, მეცნიერებისა და ზელოვნების ინტერპრეტებისათვის. მიუხედავად ამისა, პუბლიცისტი ეთანხმება რელიგიას, რომ ეთიკური ნება უზრდლო მე-ზე რელიგი მალდადგომი ძალა, არამორიფული რეალობა, რადგან ყოველი ადამიანი მოხმონიშნავს, მიუხედავად მათი პარონტული ტემპერამენტის მრავალფეროვნებისა, და რსადმიც დამორიფლებულნი არიან. ეს ნდობა, უსახლეროდ გამოვლენილი რეწმში ქრისტიანობის მიერ, უკვე არსებობდა პუბლიცისტი ძველი ბერძენებისა, ვინც ხედავდნენ, რომ მიუტევებელი ცოდვია ამხარტავნება ამ თეადეურებულობა, გადაჭარბებული სიამავე ენებასა თუ აზროვნებაში, უსარობა იმით, რომ უნდა ვახსოვებდეს ნე-მეზიდა, არამომინვერული თეოდამ კვიდრების მოლოდინში რომ ჩასაფრებულა. პუბლიცისტი რელიგიაზე არანაეტრე მოითხოვს, მორიზების სტეკელებს.“

მ-რ ფურცლსტერის განხილვს საღვთობატორი კრიტიკისა და მისთვის რეველი მუხელობის ბრწყინვალეობისადმი, რაც ყველას აღფრთოვანებს, პატივისცემის მიუხედავად, ახლახან ციტირებულ ნაწევრზე უვიციობის, ცრულმინების, აბსურდული აზროვნებისა და ცუდად წერის ნახავდა მეტეენება. პირველი ნინადებდა, რომელსაც ვერაფერი გაუღდა, ბუნდოვანი ფსევდო-მეცნიერული მეტაფორა; ხოლო მის შენიშვნას „წმინდა პუბლიცისტი კმაყოფილეთი აღწერს ამ ცენტრს ფიზიკური ტრანსმენიტი“, ეგორებ, პარწმინდად იქით მიყვავარი, რსაც იგი „ნატურისმ“ უწოდებს. ვფიქრობ, ამ მისი პირველი ნინადებება მხოლოდ მეტაფორა, გამოხატული მეტეინაეტე საკუენის ფიზიკად – ამ შემთვევით ამას აღწერილობს“ ვერ ავთარქმევთ და ვერ არავი მოინიშნავს – ამ კიდევ ავტორი ნებებია მეტეინსტორი ეთიკის, დაფუძნებულს ძველმოდურ ფიზიკაზე. ფრანკა, „რეალობა, რაც

წარმოშობს რელიგიას“, ძველი ანთროპოლოგიური სკოლისაკენ მიგვამრუნებს; ენაა ფრთხილი მიმინება, რომ რელიგია მხოლოდ რაღაც გრძობითი მეტაფორისებია, მექანილი ერთგვარი ფიზიკური თუ ექსპანსიონისებია „რეალობისა“ და „უცუტების“ მიერ. მ-რ ფურცლსტერის „ყოყმანი“ და „ვერუბებევა“ დოკტრინტრეკტივით ეთანხმად ვთავლოვნიერების მიხედვით. აქ იგი, ვფიქრობ, ტრანსმენიტი ურჯეს პუბლიცისტსა და პუბლიცისტს. თუკი ცალკეული პუბლიცისტი ყოყმანობს ან არ შეუძლია სტეკედონ“, ეს ექსპონრტად პუნებრივი ადამიანური ყოფია, რაც თანავრძობის ინვეს; მაგრამ თუ პუბლიცისტი ამტკიცებს, რომ თვითონ პუბლიცისტი ყოყმანობს და ვერ ბედავს, ვამოხის, რომ თვითონვე რევეს ყოყმანსა და უუნარობას „დოკტრინტრეკტივის მიხედვით“ ამ შემთვევით პუბლიცისტის კრედი უზიტოდ ვადაიქცევა. იგი ამტკიცებს, რომ არსებობს „წმინდა პუბლიცისტი“, რაც ვერ ენება რელიგიურ რწმენას, და რუცა იგი ავრწმენებს თვის პუბლიცისტის განხედავებისა რელიგიისაგან, იმის თქმით, რომ პუბლიცისტი „მიმინვეს, ზებუნებრივი ინტეგრაციის ღრუბრულეს უნდა გამოვადგოს ინტელექტის მიერ“, ვკვი ნათეურებება, რა სხვის რელიგიის უმორსპრებს პუბლიცისტი; რადგან ამგვარი გამოვდა ეტესისა პუბლიცისტის გამოვლენილთ დიდი ხნით ადრე ვამართა. გარდა ამისა, „სსტეკელებიადმი მიმი“ ნინადებლივია არა მარტო პუბლიცისტიათვის, არამედ ლიბერალური პროტესტანტიზმისათვისაც, სიადნაც ხანდახან მომდინარეობს პუბლიცისტი. ტპური პუბლიცისტი, ვეთანხმებით, არსაიფეს ალექმება ცელებრატად, მაგრამ თუ პუბლიცისტი ისე მორს ნავა, რომ „სსტეკეტიზმის შემინიას“ თავის კრელოდ ვადაიქცევის, სხვა ანტიკრელოგიური ფორმის მიუქცევა. მ-რ ფურცლსტერი ამბობს, პუბლიცისტი „სურს, კი არ ვაჭაროს, არამედ გამოიყენოს საბიმი ძალესი“; მაგრამ უსულო მართლა სურს, რომ, ქრსტიანული რელიგია, გარდა რამდენიმე ერეტეკული ნარისაციობისა, ოდესმე ცდებოდეს ამ საბიმი ძალთა ვინადვურებას? და თუ იგი ფიქრობს, რომ რელიგია აქნებებს მეცნიერებასა და ზელოვნებას, ისდა მრწამს ვივარდვდომ, რომ რელიგიური ნურთლს ტრენისს მიტემა აქვს მილბეული. პუბლიცისტი, ავხალებს იგი, მხოლოდ ერთ რამეს, სპეოციური ნების რწმენაში ეთანხმება რელიგიას. არსებობდა ორგანიზაცია, რომელიც ერქვა ეთიკური კულტურის საზოგადოება, სიადვ კერძი დიდიო ბარუნდენი მახურენება; ეს იყო ერთგვარი ლიბერალური რელიგია, საითი ურჯეს მიდეს მ-რ ფურცლსტერის პუბლიცისტი.

მ-რ ფურცლსტერის პუბლიცისტი, არსებითად, მეტინსტეად ეთიკურია, რომ ტემპინტა იყოს. სიადნ მოდის მივილი ეს წეობა? ჩუმა აზრით, მართლმადიდებელი რელიგიის ერთი უპარტატობა ის არის, რომ წეობისა შესაბამის ადვლზე აყენებს. მიუხედავად მ-რ ბუბლიცისტისა და მ-რ მორის ყველა მეცვიერი (და ხანა რეალობის) გამონათქვამება კანტის მომართ, პუბლიცისტთა მეორე თაობამ მიიწინა, რომ მათი და კანტის ეთიკა ერთია და იმავ საეუბრელებზე ღვას. მ-რ ფურცლსტერი მიიწინებს, ატაოცილებობს არსებით რეალობა ეთიკურიოა“. განსახლერული რელიგიური რწმენის ადამიანისათვის ამგვარ პუბლიცისტისა ერთი მიმინველობა აქვს; პოზიტივისტიკი პუბლიცისტიათვის, ვინც უარფრეს რელიგიის, სხვა მიმინველობა უნდა პქონდეს. და ეს მიმინველობა,

ვლევები, ბუნებრივებისა და დამზადების დაცვადობა. ჩემთვის ესაა პირველი, თუმცა გაუმართლებელი, წყნობის ნატურალისტური სისტემები, დაფუძნებული ბიოლოგიისა და ანალიტიკურ ფსიქოლოგიის (მათი დრეკულია ის, რაც ყველაფერი მტრულად ეწინააღმდეგება მოვლევებს შეესაბამება; მაგრამ ჩემთვის გაუგებარია წყნობის სისტემა, რაც მხოლოდ საკუთარ თავზეა დაფუძნებული – რაც, ვფიქრობ, მხოლოდ ფსიქოლოგიისა ან რელიგიისთან, ან ორივესთან ნებადართული ურთიერთობით არსებობს, ცალკეული პუმიანისტის გონების მიმართულების მიხედვით.

პუმიანისტი, ჩემი რწმენით, ძალზე დიდადაა დაბოკავებული სიტყვა „პუმიანის“ მონილობაზე; და პუმიანისტი, ზოგადად, ის ცხადია და გარკვეული ფილოსოფიური იდეები იგულისხმება, რასაც სიტყვა „პუმიანი“ ვერ გამოხატავს. არ ვეთანხმები იმას თუ როგორ იყენებს პუმიანისტი „ზეზუნებრივს“, იმ „ზეზუნებრივს“ რომელსაც უპირისპივად, მაშინ, როცა „პუმიანი“ გამოაცხადებებს „ზეზუნებრივსაგან“; რადგანაც დარწმუნებული ვარ, რომ თუ „ზეზუნებრივს“ უსუაგებდებ (სიტყვა „სულიერს“ არ ეხმარება, რადგან ის შეიძლება თითქმის ყველაფერს ნიშნავდეს), მაშინვე დაიზარდა ადამიანისა და ბუნების ფუნქციონირება. ადამიანი იბრუნება ადამიანი, რომ კი არა ქმნის, არამედ სწავლება ზეზუნებრივ რეალობებს. ყოველივე განუთავრისებელი ადამიანი იმ ქვეყნისა და მისივე ქვეყნისა, ან რაღაც უნდა გამოიყენებდეს ზეზუნებრივს. ჩემი ვერ აღიარებდები ამ დროისას ან ნატურალისტი უნდა იყოს, ან სუპერ-ნატურალისტი. თუკი სიტყვა „პუმიანი“ მოაქვს ველაფერს, რასაც ზეზუნებრივი ანტიფის ადამიანს, საბოლოოდ ზღო მდგრადება მხოლოდ განსაკუთრებით ჭკვიანი, შემსუბუქელი, ცდელი, პატარა ცხოველი. მ-რ ფორსტერის ცოცხა გაცხადებით უფრო „გონებისმიერი“ იქნებოდა მ-რ ზურტარის რასტელისა რომ ყოფილიყო რადგანაც ისეთს, როგორც ჩვენს ნინამა, რელიგიური საფუძვლის გარეშე, საკმაოდ ლოკალური და უპირისპირი ფორმა აქვს.

სინამდვილეში პრობლემა რა თქმა უნდა ერთ-ერთი უბრალო ადამიანური შეტოვებაა. მ-რ ფორსტერი, როგორც პუმიანისტი უპირატესობა, დარწმუნებული ვარ, მწერლობაში განისაზღვრა; და პუმიანისტიც აკადემიური მწერლობის ნიშნითა აღტყვდება. მისი გზა სწავლულობის ყველა სფეროსაკენ ლიტერატურაზე გადის, ეს სავსებით სწორი გზა გახლავთ; რადგან იმას, რაც არ ვიცით, უნდა მოვსალოთ იმ მცირეოდენი აღჭურვილობით, რაც მოგვეყოლება. თანამედროვე პუმიანისტიანთის გასაჭერი ასა, რომ ლიტერატურა, ამირად, გადაიქცევა მხოლოდ საშუალებად რეალუბრებით მახლებლას. თუკი შევედგებით რაიმე მოვამოქმედოთ რაღაც სხვისათვის, ჩვენს მიყვლილას იმის მიზანმიმდევრულ იქნება, რომ უზრავლო მოვედრული შემწერი გაეფუძვლა იმ სხვა რამასა. მე და მ-რ ფორსტერი აღბათ შევთანხმდებით, რომ ფილოსოფიის შესწავლა ყველა უნივერსიტეტში შეიქნება და არამედ ვად ამისა, არცემბის ფილოსოფიური ნიჭითა და არ არსებობს ლიტერატურული წრეებთან; არსებობს ფილოსოფიური თამაშის წესები და ტექნიკა განმარტებისა და არამედობის ლიტერატურული ნიჭით. ვინმე შეიძლება ფილოსოფიის სწავლა ამაოდ მოიწიოს, მაგრამ მუშან წერც იფილოსოფიანებას. და თუ მინაც შევიდებოდა, ცუდად

გამოუვა. პუმიანისტი კი არ უარყოფ, იმის ეპიშობა, რომ მ-რ ფორსტერი არ არის საკმარისად პუმიანისტი და წყნობის ფიქრებრიად თამაშობს ფილოსოფიისა და თეოლოგიის. არის მთავრ ასპექტი მ-რ ფორსტერის პოზიციის, რაც მას „ზეზუნებრივი“ სახელს მოუტანდა; ესაა სანტრეტული მოსაზრება, რომ უმშაკური ხერხი, რომლითაც ლიტერატურის ფილოსოფიის, ეთიკისა და თეოლოგიის საქმე დაეკარება, დაამახინჯებს მუშანის განსჯასა და შეგრძნებას ლიტერატურისა; მაგრამ ეს ასპექტი ისე კარგადაა ნარმოქნილი მ-რ აღენ ტიტვის ისეთი, აქ აღარ მქერდება, მაგრამ აღენიშნავ, რომ მ-რ ფორსტერი ძიებისას „იმ ეთიკისა, რასაც არასოდეს უარსება“, გზის გასაგებებად მიმართავს:

„გარდნულ ქანდაკებას (რომელი დროისას?), მომეროსს, სოფოკლეს, პლატონს, არისტოტელეს, ვერგილიუსს, პოპაიუსს, იესოს, პავლეს, ავგუსტინეს, ფრანცისკ ასიზელს, ზუდას, კონფუციუსს, შექსპირს, მილტონსა და ვოლტეს“ (გვ. 242).

მ-რ ფორსტერი არც ისეთი სულელია, როგორც ამ სიამ შეიძლება მოგვიჩვენოს, როცა საბოლოოდ უახლოვდება ზუთი ფუტის სიმალის თარის კულტურას; იგი, საკარგოდ, არ თვალბაზრის ურდეს ერთმანეთში, რადგანაც ზემოთაწილიანი ავტორები კულტურისათვის (და მ-რ ფორსტერის კულტურა არმოდის გამოორება) ავტორიტეტება არიან, რომელთაც მართებულად შევცდებით, და კაცი, ვინც ხშირად მუშავდება მათ, შესაძლებელია სწორი განსაცხადებდა და გავკვირდებოდა, იმედვად, რომ უფრო კულტურული გახდებოდა, ვიდრე ის, ვინც ასე არ მოიქცევა. ეს მუშავდება დავაგარდა საუკეთესო სერული გახლავთ, მაგრამ „ეთიკის“ ძიება ცალკებით უფრო სეროზული და სარისკო საქმეა, ვიდრე მ-რ ფორსტერის ნარმოუდგინება და მ-რ ფორსტერი რესპექტაბლობას უფრო მიადებს, ვიდრე სრულყოფილებას. ესაყ მია და სწყურა სიმართლისათვის, დაბლიან წახეხებით ვერ მოკლავს მიმომსწერული, ცალკებით მეტი სურს; და თუ ერთ-ერთ ამ ლიდერთაგანს გახეყვანი, სხვების თანხლებას ეცდარ ელერსებთან. და-ასატრავე პორაციული, ელკინის მარნაროლო, შმ. ფრანცისკი, გოთედ და ზელთ წყალწყალა წენიანი შეგრძება. ყველაფერს რომ თვით დაეაბნეოთ, მხოლოდ კულტურის საკმარისად არ არის, თუმც არც არაფერია საკმარისი კულტურის გარეშე.

ამ უცნაურად აღრეულ მოტოეთა გადასკიდე, მ-რ ფორსტერი არად დავადვეთ შექსპირს, თუმცა ორიოდ მფარველურ სიტყვას კი იმტებებს მისთვის. შექსპირი პუმიანისტი არ გახლავთ. მ-რ ფორსტერის მსჯელობა შექსპირზე არც ლიტერატურულია და არც ზემოთაწილი. ჩემი აზრით, იგი აწინებს შექსპირს და ამისათვის მეტადარ მოტივები აქვს, ისევე, როგორც, ჩემი დიდი პატივისცემის მოუხედავად, მ-რ მიდელტონ მიური განაზიფება შექსპირის მტვარი მოტივებით. თუკი, როგორც მ-რ ფორსტერი ამბობს, შექსპირი უფრო მეტად იყო დარისტრესტული „ცხოვრების სახებით, ვიდრე განმარტებით“, და უფრო მეტად მომონტებოდა „რეალობას, ვიდრე მის მიღმა გაღრუვას ცვლილობას“, მე უტყვიდი, რომ ასეთი წინეული სარკვე, თუკი სარკვეს უწოდებთ, მრავალმხრივ განმარტებას

მისახერხებს და, რომ ამეკარი დამოწმდება გაყალბებით მტლი, ვიდრე ვალდებ. ლიტერატურული კუთხით განსაკუთრებით, ვერ იტყვი, რომ შექსპირი ტყვედად არსებულ რომელიმე პიქტს ჩამოაფარდებოდა, თუკი მოსაზრების განსარტება შეუძლია დეტალური ანალიზით: და თუკი დაკანონებ შექსპირის ცხოვრებაზე მისი მდაბალი შეხედულებათა გამო, მაშინ ლიტერატურული კრიტიკიდან სოციალურ კრიტიკათა გადასულხარე აკრიტიკებ არა კაცს, არამედ ეპოქას. დანტეს ნარმოშობით კულტურა შექსპირის ნარმოშობით კულტურას მარტყენია, მაგრამ ვერ ვიტყვი, რომ დანტე უფრო დიდი პოეტი იყო, ან უფრო ღრმა გონების პატრონი; და თუ ჰუმანიზმი გონების აირჩევს და შექსპირს უაუბადებს, მაშინ ჰუმანიზმი ხორბლისა და ბზის გარშევა არ შეუძლებია.

მ-რ ფორსტერს კრიტიკის ეუნიდები; ანუ კაცს, ვინც წაუტყდება სომართვის და მანამდე უბიძგებს მას, სანამ სიყალბედ გადაქცევდეს. მის ხელში ჰუმანიზმი სხვა რამედ იქცევა, რადაც უფრო სამამად, რადგან უფრო მაცდურებელია უკეთეს კორპეტიონის, ვიდრე თუნდაც ბიპეტიონის. უსურვებილ ქემპარტიკა ჰუმანიზმის ფუნქციების განმარტება მეტად, ვიდრე იმისა, რასაც ფანტატიკები გვანდებია.

გიორგი სტეტსკო

1. ჰუმანიზმის ფუნქცია დოგმების ან ფილოსოფიური თეორიების მორღებია არ გახლავთ. ჰუმანიზმი, როგორც ზოგადი კულტურა, არ ინტერესდება ფილოსოფიური საფუძვლებით; ჰუმანიზმი ხალხის უფრო აქცევს ევრადელებას, ვიდრე „ღონს“. და როცა ზუტხ განსახლებებებს იყენებს, საკუთარ თავად არ რჩება, სხვა რამედ იქცევა.

2. ჰუმანიზმი ისწრაფის თვალსაწიერის გაფართოებით, შემყნარებლობისკენ, ნონასწორობისა და საღი აზროვნებისაკენ. ჰუმანიზმი უპირისპირდება ფანტატიკს.

3. მთლილი ვერ გადგება თვალსაწიერის სიფართოვით, შემყნარებლობისა და საღი აზროვნების გარეშე; მუხლუდულობის ბრმა მტრობისა და ფანტატიკის გარეშე კი გადგება.

4. ჰუმანიზმის საქმე არ არის ცეცადარის უარყოფა. მისაქმედ დარწმუნება კულტურისა და კეთილგონიერების ჩამოყალიბებულ აქსიომების მიხედვით. ბიპეტიონისმიფით კი არ გაფორმების არგუმენტებსა და სოფიზმებს. არამედ მოქმედებს გემოვნებისა და კულტურის მიერ განარტყენილ გრძობით. ჰუმანიზმი საჭიროა სოციალური ცხოვრებისა და პოლიტიკური თეორიების კრიტიკისათვის. ჰუმანიზმი ვერ ვერ გავუძლებთ მ-რ მოუს, მ-რ უდებს, გრად რასდეს, მ-რ მტყვენს, მ-რ სტნდებრეს, ამერიკა კლოფდეს, პერ ლუფიცეს, მისს მაცდერსონს, ან მუხილსა თუ ევროპის მიმართობას.

5. ჰუმანიზმი არ გააჩნია პოზიტიური თეორიები ფილოსოფიასა და თეოლოგიამი. მხოლოდ ის შეუძლია, შექ-

ნარწებლური განწყობილებით იკითხოს: არის თუ არა ესა თუ ის ფილოსოფია ან რელიგია ცივილიზებული?

6. არსებობს პოზიტივის ტიპი, ესავე ჰუმანიზტს ეუნიდობთ, ვისთვისაც ჰუმანიზმი საკმარისია. ასეთი ტიპი დარწმუნია.

7. ჰუმანიზტი ღირებულება: ა) თავისთავად, როგორც „მინრდა ჰუმანიზტი“, ვინც არ ნამოყენებს ჰუმანიზმს ფილოსოფიისა და რელიგიის შემუქველად და ბ) როგორც ჰუმანიზტი და მართალი ნაწილი განსახლებულ რწმენაზე დაფუძნებულ პოზიტიური ცივილიზაციისა.²

8. დებოლოს, ჰუმანიზმი ღირებულება ძალზე მცირედიკოვან ინდიუდუდუდობას. მაგრამ ეს არის კულტურა და ხელმძღვრის საერთო პროგრამასა თუ პლატფორმასზე, რაც ამ ინდიუდუდებს აერთიანებს. ასეთი კრიტიკულად აღურ განსტორტიკის³ არ გაჩნია ეკონომიკური კვირებზე, „ნარმოშობილით ანისტორტიკიკამი“ გაკრტიკიანებით.

ასეთი მორღებული აღნიშვნა ჰუმანიზმის ნაკლავანებათა, რის მიმინებებაც უნოთ შეეცადე (სა არც ამომწურავია და არც განმსახლებურად, არამედ მხოლოდ იმ შეფასებათაც შეეგება, რაც მამონტე მომიჯდა თავ-

ში), დამკმაყოფილებადაც კი არ მოსწვენებათ უფრო იმედიან და პატიკმოყვარე ენთუზასტებს მსოფლიოში. ასეა თუ ისე, მსურს ნარმოშობის მვეტიური განსხვავება მათ შორის, რაც მართებულ და უცქველად ბუნდოვან ჰუმანიზმად მიმანია და რასაც გულისხმობს ტ. უ. ჰალში ჰუმანიზმი თვის „განახრებათა“ შენიშვნებში. ვუთხანებები რასაც ჰალში ამბობს და, ვწმობ, რომ მთლიანი თანამედრეე პუმანიტიკი ექსპლიკტირად თუ იმპლიკტირად ენდობა იმ თვალსაზრის, რასაც ჰალში ამბობს; და, აქედან გამომდინარე, ისინი რტყენსსის ადამიანებზე უფრო არიან, ვიდრე წვენი დროსა. მავალთად, ჰალში ამბობს, რწმი აზრით, ჰუმანიზტის ურთ-ერთი ნიანსდობილი თეისებაა, „უარს ამბობდეს, კლავდა დათავისის რადიკალურ ანასრულყოფილება ადამიანის თუ ბუნებისა“. რწმდუნებურად ვრწმობ, რომ მ-რ ფორსტერი და თუნდაც მ-რ ბუტიკტი რუსის თვალსაწიერისათვის უფრო არიან ახლეს, ვიდრე რელიგიური მწმამსთან. არ ეწმარა ეუსაყვედუროთი რომანტიკულ შესვლას სრულყოფილებას, რასაც ისინი მმართავენ; თანამედრეე ჰუმანიზტიკური თვალსაზრისა გულისხმობს, რომ ადამიანის სრულყოფილება ამ შესალებელია, ან ადამიანს აქვს უნარი უსახლებრო გამოსწორებისა, რადგანაც ამ შეხედულების მიხედვით განსხვავება ხარისხითა – რადგან ყოველთვის არის იმედი, უფრო მალე აღმოს მინდნესა.

ჰალშის უდრებს დამსახურებად უნდა ვაღიაროთ, რაც თავისთვის აღმოაჩინა: არრებობს აპსოლუტიკი, რასაც ადამიანი ვერასოდეს მიაღწევსო. თანამედრეე ჰუმანიზტიკ-

სათვის, ისევე, როგორც რომანტიკოსისათვის, «ქრება ბორჯღისძობის პირობებში, ქრება ცოცხლის ცხება». ეს გამთავბრუნებელი მ-რ ფორსტერის იდეოლოგიაში ნორმალური ან ტიპური პუშკინისა (გვ. 241) (მ-რ ფორსტერის იესოს, ბუდის, ნი. ზონარისკ, ან თუნდაც მათზე ნაკლებს რომ უმეცედროდა, მეტყველება კმაყოფილი დაარწმუნებული ახაროცენტი-ან ნორმალური მათი შედარებისას), რაც პალმმა ერთ ამბავში მოაქცია:

„უმაღლეს ღირებულებათა რელიგიური კონცეფცია მართებულად მიმართა, პუშკინისტური კი მცდელობა საგანთა ბუნების მიხედვით, ეს კატეგორიუბა, დროისა სიგრძის კატეგორიუბითა, აუცილებელი არ არის, მაგრამ „თანაბრად თბილესობა“. რელიგიურ საუბრისას მსურს შეეხებო ამბატრაციის ამ დონეს. არ გამაჩინა ტრადიციისაში პატრიისციემის სენტიმენტური ნოსტალიკის არაეთიკური გრძნობა, არც სურვილი, დაეაბრუნო ფრაზოლოგიის განუდები, რაც, როგორც ჩანს, ვაკოცხლებულია რელიგიის თანამედროვე დამცველთა უმრავლესობაში. ცვლადური ეს სიტუაციები მსჭვებია. მინიმალური არის, რაც, როგორც ჩანს, ევრაელს გაუგია, მინიმალურადანა პირველყოფილი ცოცხლის მსგავსი დღემები, რაც უახლესი გამთავბრუნება რელიგიური კატეგორიისა, რომ ადამიანი არაფრისადგებით არ არის სრულყოფილი, არამედ უბედურია ქმნილება, და მინც, შეიძლება იმედოვნებდეს სრულყოფილებას. ამრავად სენტიმენტური გრძნობის წყაო კი არ ევრიდებო დღემები, არამედ უფრო სენტიმენტური გრძნობისა ჩვეულებად დოცმა გულისხამის.“

მ-რ ფორსტერი და ველა ლიბერალი თვლიდა კარგს იმაზე, თუ აწონ-დაწონდა ამ განცხადებებს. ადამიანის უმრავლესობა ვარაუდობს, რომ ზონინ იმიტომ, რომ ზიზღად ფუფუნება ქრისტიანულად განიცდის და ქრისტიანული რიტუალი აღფრთოვანება, ითვისებენ ან ფართობა ითვისებენ მიუდგომილად დოცმა. ზოგადად ეს კი პროცესი სრულად სამირსპიროა. რაციონალური თანხიზა შესაძლოა მოგვიანებით მოფადეს, ინტელექტუალური თადაჯერება შესაძლოა ნელა გამოჩნდეს,

მაგრამ ორივე აუცილებლად მოვა პატრიონებისა და ბუნებაზე ძალადობის ვარგებ. გრძნობათა მომსწარმებელ დაგვიანებული და უზომოდ ძნელი ამრავანა ინტელექტუალური თავისუფლება უფრო ადრე და იოლად მოდის, ვიდრე სრულყოფილი სულიერი თავისუფლება.

არ არსებობს ნინაზღვევაზე რელიგიურსა და მინიმალური პუშკინისტურ დამოკიდებულებას შორის: ისინი საჭირონი არიან ერთმანეთისათვის. მ-რ ფორსტერისებური პუშკინიზმი არანმინდედ იმიტომ მსქენებია, რომ, ვაშობს, უკიდურესად არ შეუვრყოთ ავტორიტეტუ ველანაირ პუშკინიზმს.

ინგლისურიდან თარგმნის
პაატა და რისტომ ჩხიძე

1. მ-რ ფორსტერის „გონება“, მემი აზრით, განსხვავდება ნებისმიერი ბერძნული შესაფერისისაგან (სოთხ), რადგან განსაკუთრებით პუშკინურია; მაშინ, როცა ბერძნული სათარგმნო (სოთხ) რადეკ აუხსნელია, ითქვამდა მასში ივლისმბეზოდეს კაცის მინაწილობა ლეაბრეიში. ის. მანუ შულერის Mensch und Geschichte (Neue Schweizer Rundschau), p.21

2. არა, ცხადია, მასწავლებელთა მიზეზით, არამედ მიუძღის საგანმანათლებლო სისტემის გამო, რისი ნაწილი წაველებდაცაა, ფილოსოფიის სწავლება ახალგაზრდებისათვის, ვისაც არ განაზიდა პუშკინისტური ანთალიტის საფუძვლით, ვინც არ იციან ბერძნული და არაფერი უწყიან ანტიკური ისტორიის შესახებ, სწავლება ლატინისა და არისტოტელის, უკიდურესი ტრაგიკული დარსი ვალდაც ამერიკული განათლებისა. ჩვენ ვიკითხვართ მინაწილობის, პუშკინისტებისა და ა.შ. მიერ დაფიქლი ტარისას კრძიმე, საფუძვლათა უღებლობა, რომ მ-რ ბერტრის ჩასდეს არ მიუღია ვალსიკური განათლება. პუშკინისმი ყველაზე დიდი მინაწილობა თანაზეროდე განათლების კრიტიკაა. ის. მ-რ ბებლის შამბეჭდვათ ესეი პრეზიდენტი ელიტზე, გამოქვეყნებულა „ფორმში“, რამდენიმე წლის წინათ.

3. საველისში ჩანერგვის ნიშში პუშკინიზმის გამოკრძული რელიგიური პიროვნებაში ნაწევრება ანგარდაცვლელ ბ-რონ ფრ შველის „ნერილებში ძმისწულსადაჟმ“.

მთარბმენილანისაზე

ორივე ბუბიტისა და ტომის ელიტის პოლიტიკა პუშკინიზმი გამო საველის-მინია, როგორც ვიფილი მასწავლებლისა და მინაფის დაჯ.

ორივე ბუბიტზე, როგორც კონსერვატივისმის ფლადანის, უთანასწორო მრძიდების ვადატანა უხეობადა პრეაქტიუზმისა და თვით მარქსიზმის მთავადე ამერიკაში. ამ პრობლემში მას მრავალი შიშიზმე შეავდა და მათ შორის იყო ტომის ელიტობა, ელიტმა მრავალი რამ შეთვისა ბუბიტისაგან: მისი შუბეჯულებანი კლასიკური ღირებარებებს, ღირებულებათა დევეუებაზე, აღმოსავლური სისტემების კონსერვატივისმისა და ბუდისმისა, რაც შეეძლო ელიტობის უფრო მინიშნა“ ბისათა. ისინი სიკვდილამდე შეიბრძნად ფაუნტინე, მაგრამ მათი შუბეჯულებები ვაიყო ბუბიტის ფაუნტისისის გამო, რომ კვიციობობისა გააჩინა მინაწილანი ვიყოფი ნება და „მინაწილანი კონტრადი“, რასაც ელიტობა არ დაეთანხმება, რადგან ეს აზრი გამოიჩნებდა უმადელს სულიერი ძალის არსებობას. ისეთი შუბეჯულებანი, რომლებზეც მიახროვებუბა ნაკლებად ეხებოდენ ღმერთს და ტრადიციას,

დედაც რელიგიისა, კონსერვატივი ინტელექტუალთა რეაქციის ინივედა. საველის-მინია, რომ ელიტობის [და ბუბიტისა] არეფუნტებმა ბუბიტის ნინაწილადე შრავალი ქრისტიანი მთაზრინე დაარსებუბა. თვით ბუბიტის თვანისმსყველი რასულ კერვო კი ამარ-იფლებდა ელიტობის კრიტიკას ბუბიტის მიმართ და ფორმობა, ბუბიტმა ვადაუბუბა ტრადიციული რელიგიის ღირებულებებს. თუც იგივე რასულ კერვი ნერედა, რომ ბუბიტმა „შერნათა პოლიტიკისა და წესობის ნატეხილი ზოდე და ამტკობია მისი თბულებები ელიტურ-ბუბიტმა იცოდა რომ ის ზიზველებების შენახვა, რასაც ვეათავებობით, უნდა დაფუნდეს უმადელის ნერარვის ღირებულ იფებზე, რათა კონსერვატივისმის ვაფილი ნატეხილიზმისა და მის პოლიტიკურ ნასხლდებლ“.

ქართველი მოთხვეული იყნობს ელიტობის ღირებარებულ-ფილოსოფიურ ნარკვევას ორივე ბუბიტის პუშკინიზმი, რომლებზეც განმეორებობი გამოქვეყნებ ნიგბი „ათი ესეი“ ამტკობიც უკუო გაერკვევა ამ ქვის მინარმისც.

ადამიანის ხსენის სანიღარი

მელის კალანდარიძის
საუბრაზე
ზანაბა გივინიძისლი

— ქალბატონო მანანა, როდის და რატომ დაინტერესდით მთარგმნელობით? გასოხეთ, გაიხსენით თქვენი მთარგმნელობითი.

— ქალბატონო ივლისო, ინტერვიუებს გაცურებდით, მაგრამ ბატონმა როსტომმა თქვენ გათხოვით ჩემთან გასაუბრება და ამით განმთავრულა. მე თქვენი პატარა მცემელი ეპოქის თქვენი ნარკვევების, თქვენი პოეტური თარგმანების გამო. თქვენი პიროვნული სიძლიერე და სულის სიმშვენიერი კლასიკოსის სამადელით და შთაბეჭდილებით. მე თქვენ ძალიან მივყარა. სხვა გზა არაა, თავს უნდა დაჯერო. პირველად ვაძლევ ინტერვიუს ლიტერატურულ ჟურნალს.

1957 წელს ტრავიკულად დაასრულა სიცოცხლე კარლო ჯორჯიანი, კეთილშობილებითა და ნიჭიერებით გამოჩენილი პიროვნება, განათლებული და აზროვნებით ლიტერატორმა. 28 წლისაა მოიხდობს სიცოცხლის შეწყვეტა. იყო რამდენიმე საინტერესო ლიტერატურული ნიშნის ავტორი, რომელსაც როსტომი „გან ქრისტოფისი“ სახელით უპოვდა თარგმნით და კიდევ — გუსტავ ფლობერის „სალამის“ ნახევარი.

ჩვენ სათუთი მეტაბორობა გვაკვირვებდა, მაგრამ მე ვერ ავირინე მას ეს სამიწალება. ეს გაუაღიდავი იყო. ვაფიქრებ „სალამის“ თარგმანი დამეოთხებებინა და ამით იფხვე მინც შეუმჩნელებებინა დანაშაულის განცდა. არ ეცა, რამ განაშეფხვეთ. ადრე არასდროს არასდროს თარგმნა არ მიცხვია და, რაც შთაბეჭდილი, ფრანგული სრულიად არ ეცივდა. დავინცე ენის შესწავლა. ემუშაობდა 12–14 საათს დღეში. ბავშვობიდან მამასავე დიდხანს ინგლისურს და ენის შესწავლის ერთგვარი ჩვევა შეიქმნა. შესხივებდას არ ეუფიქრდა. ვრამბტის ახსნა არ შეიძლებოდა, მასწავლებელი უფრო სასაუბროდ და დავდიოდი. მოუცხენებია, ცერპოლ ენებს მეცრა აქტი სავით, განაკეთებობით — ლექსიკაში. ინგლისური, რა თქმა უნდა, საქმეს მიიღობდა. ნ თავს ვიშოვნივ ასეთი ტემპით და შეეუფქვი თარგმნის. ფრანგული „სალამობიდან“ შესაგებ დიდხანს შემიკრად მასხივს. ახლაც მიყვარს, ენის უყოფიანობა როგორ გაგებდე ფლობერის, ფრანგების უპირველესი სტილისტის, თარგმნა. ახალგაზრდობის პრაღია ალბათ. 24 წლის ვიყავი.

მერე ამა სავსე ფლობერისად „ლეგენდა მანანა ვილენი“ და „პირიფი“ შედეგ მარტინო იოსელიანის რამდენიმე ნოველა, მერე ცენტრური პინემა ფრანგული მეცნიერული თარგმანის შეიქმნა.

— რამდენ ენას დღეობთ და რა ეთარგმნათი შეისწავლეთ ისინი?

— რამდენ ენას? მე ეტყობი — ქართულს. და იმასაც დღემდე ვსწავლობ. ზოგს მეორე, რომ დედაქნას არ სჭირდება შესწავლა, როგორ ნარმოვიდგინო, რომ უფრო ენა ბრწყინვალედ იცის ადამიანმა, როცა მშობელი ენაში — „ცალსახად“, „დაკავშირებით“ და „პირდაპირებით“ — ამას იმეორებს ყოველ ნინადადებამი. მდიდარ ლექსიკას ვინ წივის, „მესახებ“, „გამო“, „მოი“, „თვის“, „მე“, „პირდაპირ“ — თანდებულნი ლამის განადვირობენ ენობა, ვეღვის მაგიერ — „დაკავშირებით“ — ამბობენ. „ცალსახად“ ზომ მშობლიურ ენასთან გაუცხოების შედეგია. ადარ სჭირდება „ნათლად“, „გარკვევით“, „ცხადად“, „უყოყმანოდ“, „გადაჭრით“, „კატეგორიულად“, „არაორაზრობად“ და ა.შ. კონტექსტის შესაბამისად, „ცალსახად“ ჩასანაცვლებელი ვაშრავი სიტყვა აქვს ჩვენი და დღევანდელი ენას. „ცალს“ იტყვან ორიდან ერთზე („ცალხედა“, „ცალხედა“, „ცალხედა“, მაგრამ არა — „ცალხედა“). რუსულადვე კი ენის ბუნების შესაბამისად ქმნიდა ახალ სიტყვას, რომ აღარაფერი ეთქვით გიორგი დენინიძე და სხვებზე.

ორმოცს გადავიღებულ ვიყავი, თომას მანის ტეტრალოგია „ოსები და მანის მისნი“ რომ ნაკიკხებ რუსულად. მის ხელს რომინის ვიწროვებულებისა და დიდი ფანჯარის თარგმანებით ვიყნობდა. „ოსების“ თარგმნა მომანდა. ჩემს ვიწროვან დაიარტობა გერმანული ქალი, მე სანამინაგო მასწავლებელი. საყველხორო საუბარი მეც მქონდა მასთან. ეს არ ქმარობა, მეც დავიწინავდი. ფრანგულს ახალგაზრდად, ჩემთვის, ფილოლოგისთვის, გრამატიკის დამძღვეა არ იყო რთული. „ოსების“ პირველი ნივთი დეტალურად შევისწავლე და შეეუფქვი თარგმნას. მაგრამ რატომღაც ვეღვისა ვამინა რატუნის სიკვდილის სცენასკერ, მერე გამოეცოცხლე დიდი მონაკეითი და ვიარგნივ ოსების შეწყვეტა მშობთან და მამასთან. ამით დამთავრდა, გამიწავდა თომას მანის თარგმნის სურვილი. მერე გერმანულიდან ვიარგნივ გერტრუდ ლეფორტის თითოეუ მანინ, ლეფორტის, პოლდერლიანის, ანგელუს სილენიუსის რამდენიმე პინე-მეცნიერული.

ესაბრუნო რაც მეუბნება, ის „ალბატროს“ სათარგმნელებად ენასწავლ. ისე ხდებოდა, რომ ვერ კონკრეტული ნაწარმოების თარგმნა მომანდებოდა და მეორე ენაზედ ენის შესწავლას.

ლათინური არასდროს მისწავლია, მაგრამ ლათინურიდან ვიარგნივ. ერთ დღეს თარიღად გადმოვიღე აბულიუსის „ქრისტიანი ვიწრო“, გადავებე და ეკითხებოდა: „Nocte media vii solem“. ფრანგულ-ინგლისურ-გერმანულ ლექსიკა ნათელს ხდის, რომ ესაა: „შუაღამისას ვიხილე მზე“. მიყვები და შემიღებავ გასაგები ვახდა. მაგრამ შთავიანი

ისაა, რომ პუბლიცისტი მომიცა რუსთაველის „შინანი ღამის“ გასაღები. რომელიც მწერალს ზღვადსამის ბენერაში აქვს წართული „შინანი ღამის“ ხელვა. შემდეგ სხვაგანაც ვეხივ. უხმად ვეჩუბამო“ ვნახე: იმდურ, გვიგობურ საკრალ ტემპტებში და მე-20 საუკუნის მოახროვებებშიც კი შემხვდა „შინანი ღამის“ ხელვა (ანდრეი ბელითან, რუდოლფ შტიანერთან). ზღვადსამის მისტიკურ კერებში „შინანი ღამე“ ლოგოსის, ლეოს სიტყვის, ქრისტეს მომავალი განსხულებების ხელვას ნიშნავდა ეს იყო ფაქტი. სწორედ ამიტომ ამბობდა თომას მანი ენსაბრონზე „ქრისტემდელი ქრისტიანია“; ამიტომ უნოდებდნენ პირველ საუკუნეში ამოლოგებები სოკრატეს „ქრისტიანს ქრისტემდე“. ლათინურად შემთხვევითი ნაკითხული ამ ერთი ფრახის წყალობით სადესერტკაციო ნაშრომი დაენერე რუსთაველის მსოფლმშვედლებლის შესახებ.

შემი ორივე ვატი კლასიკური ფილოლოგიის სპეციალობის ვუფლებოდა უნივერსიტეტში, ტატიკოსის, იულიუს კეისარის, ცელსუსის სახელობებზე. თავინათი ოთახიდან გამომსახებდნენ ლათინურად ფრახას. მე ვავებებდი ქართულ თარგმანს და ასე ვთამბობდი. მერე თომა აკვინელის Summa Theologiae-ს რამდენიმე ტომი წავიკავე ხელში. ბილინგვურო გამოცემა იყო და მარტოც ვანევატრსობდი თამბაშ. ნაკითხავი ლათინურ ტექსტს, ვუნებამი ვთარგმნიდი, მერე ინგლისური თარგმანით ვამრმმებდი თავს. ძველი ბერძნული არ გიცივ და ლათინური თარგმანის მახველი თარგმნე მასილი დიფის, გრგულ ნოსტელს, გრგულ ნახანზელის, მასქიმე ალმანგელის და სხვათა საგალობლები, შუა საუკუნეთა ლათინურნიოვანი ავტორის ნეტარი ავგუსტინე, ალბერტ დიდი, თამა აკვინელი, პლდუგარდ ფონ ბინგენი და სხვანი. დიდი თხზულებები არ გვეგროო, ჰიმნებზეა საუბარი.

– თქვენი აზრით, რა მნიშვნელობა ენიჭება ამა თუ იმ ერის სამხრლო კულტურაში თარგმნილი ლიტერატურას? მუცველებს თუ არა თარგმნილი თხზულებათა ხიუხუც ამ ერის კულტურაზე?

– თარგმანს ფუტემებდებური როლი აკონია ერის კულტურაში. ქრისტანიაზა წიგნიან დაკავშირებული რელოგია. ქრისტანულ საწმწმოებზე მოცევა პირველ რიგში სახარების, ფსალმუნს და აუცილებელი ლიტურგიკული ძეგლების თარგმანს მოითხოვდა. თანაც საკრალური ტექსტებ უზუსტებად უნდა ყოფილიყო თარგმნილი. გერმანელები წერენ, რომ ლუთერიმ ბიბლიის თარგმნილი რამიწია, ჩამოაყალიბა გერმანული ენა. ბერკმა ერმა ქრისტანიაზასთან ურთად შემოილი ანბანი, თუნდაც სლავები გაეცხნებოთ. ბვერი ერის კულტურას სახარების თარგმანშია დაუდო დასაბამი.

ერის კულტურაზე უფოოდ მებდებებს თარგმნილი თხზულებათა ხიუხუც და, რა თქმა უნდა, – ხარისხი. წარმოვიტყინოთ, როგორი იქნებოდა ქართველთა კულტურული ცხოვრება ბვერის მონათ და გარეთ მონასტრებში გაწაღებული თარგმნილობითი საქმიანობის გარეშე. პალეტინის კურების, სინას მთის, შვეი მთის, ტაო-ქლარჯეთის, ათონის გარეშე. რუსთაველის ჯეფინსურ ქართულამდე ჩვენი ენა მდიდრდებოდა და ირგებოდა, უზუნავესი ღირებულებების გამოხატვის უნარს იძენდა, მტრის და მტრის შემხლე ხდებოდა.

ქარგი თარგმანი არის თავისთავადი ლიტერატურული ფაქტა. ძველებზე რომ აღარავფერი ვიქცავი, ამა, რა არის ივანე მარაბლის, გერონტი ტიქოძის თარგმანები? თამაზ ჩინკელის მო-ბიოი, დავით წერეთლის ეთიონი, ვახუშტი კოტეტიშვილის ბიანი? ბაიანი ბრეგვიას უფანი?

– თქვენი, როგორც ძველი ქართული მწერლობის სპეციალისტი, როგორ ახსნიდით იმ ფაქტს, რომ ჩვენი წინაპრები დიდ ყურადღებას აქცევდნენ თარგმანს, ცდილობდნენ არ გამოჩინებოდათ სიახლები ბიხანტიური საღვთისმეტყველო ლიტერატურის სფეროში? რით ახსნით მთარგმნილობითი ზღვადსამის ასეთ მაღალ კულტურას ძველ საქართველოში?

– ბიხანტიური საღვთისმეტყველო ლიტერატურის ღამას არცერთი ნიშუმი არ დარწმუნია წყნის წინაპრებს უთარგმნილი უფრო მეტიც, ზოგჯერ ნაწარმოებს რამდენჯერმე თარგმნიდნენ, მაგალითად, ოთხე სინდისის სათინებიათ კიბე“, რომელშიც ადამიანს სრულყოფის გზა დასახულია, სამეგრე თარგმანს. სულერი ამბობდაც სწფურიდათ, უდაფისი მნიშვნელობაც ესმოდათ ასეთი თხზულებებისა და ხეენდნენ მთარგმნილობით კულტურასაც, მსობლერ ენასაც და საკუთარ თავსაც.

– როგორც მრავალი ენის მცოდნეს, თქვენ გაქვთ ბედნიერება, ორიგინალში ნაკითხობთ ესა თუ ის ნაწარმოები. ვაგენილით თუ არა სურველია, ვასწოროდიოთ ამავე თხზულებების თარგმანს? ორიგინალში კითხვის შესაძლებლობა აუქმებს თუ არა თარგმანის ნაკითხვის ავიღებულობას?

– მრავალი ენის ცოდნა – მეტსმეტად გადაჭარბებულია. გიცივ იმეგნია, რომ თარგმანა შემობლია. გერცერთ ამ ენაზე თარგმანს ვერ ვაკრბავად ქართულიდან პირუტყ.

თარგმანის შედარებას რაც შეეხება, ვიქცავი, ინგლისური ან ფრანგული რომანების ნაკითხვის მერე ქართულად ამ რუსულად მათი გადაკითხვის სურვილი არ გამწენია. მახხობს, ფლოიონის ზაფხული, ერთ-ერთი ღამაზი ინტერმედიო გოლზორთის აფორიატების საგასა“, ენახე, როგორ იყო თარგმნილი რუსულად. პოეტური თარგმანს უფრო დაფინტერესებოვარ ამ შროვ. ედგარ პოს „ფრანისა“ და „ანახად ღოს“ თარგმანები შემოდარებია დეფინისთ, ასევე – ფრანგული პოეზიის ქართული თარგმანებით დაინტერესებულვარ, გივი გვაფტორის მვენიერი თარგმანებდან ზოგი შემდარებია დედნისოსაც; ფრანსუვა ეთიონის არანგულმბრევი თარგმანი დავით წერეფინისა ალავ-ალავ მვებადრე ახალ ფრანგულზე თარგმნილი ეთიონს, ასევე – მისი რეზობოც; რუსულ დეფინისთ შემობლიობითი მიკითხვას იზო ფრანსიოსი, ვახუშტი კოტეტიშვილის რუსული პოეზიის შესანიშნავი თარგმანებზე, გივი მახანზარს, სომხური პოეზიის კარდა, არანგულმბრევიად იქვს თარგმნილი პუშკინი.

ლიტერატურის ანსტიტუტში ზოგჯერ მუშაობა მიხვებოდა „ფეფისტეკოსინის“ უცხოურ თარგმანებზე. ზოგჯერ თანამდებოვი მთარგმნილობის კანსულტაციის განევეცა ვამბდარა საჭერი, მაგალითად, პოემის პრზაულად მთარგმნელებს, ტაბატონ ვიფანის, ჩემს კოლელტომან – ენალა კარბელაძევილითა და სერგეი სერგებრაკოვთან – ერთად ქართული ვერ ვაგებენი გამოწვეული არავითი მვე-

დღმა გავასწორებნით. ინგლისურის ნოვანსებში როგორ ჩავტოვოთ, ამის პრეტენზია არ გვექნია.

– იცნობთ თუ არა თარგმანის თვითონ? მიგანწიათ თუ არა, რომ მთარგმნელისთვის აუცილებელია შიში ცოდნა?

– თარგმანის თვითონ არ ვიცნობ. ევბ მთარგმნელისთვის სასიკეთოა თარგმანის თვითონ ცოდნა, მაგრამ მე ეს ინტერესი არ მქონია.

– როგორ გავცანიო ხომინებას სამყაროს? რამ მივინოდა ამ მწერლის შემოქმედებაში? გზობით, გახსენოთ რა ვითარებაში იმარტმნა „პლატრო“?

– ჩემს მეგობრებთან ვთქუ, რალად იხეთის თარგმნა მინდა, პროზისა და პოეზის ზღვარზე რომ იყოს, ღრმა და თან უნახუნი, აი, მოვარტს რომ ლიტერატურულა ქმნილუბა დაეწერა, რალად ისეთი-მეთუნი ზეგერ დილას, უთეცა, მიწუაქეს მეგობარნი და მეუბნება: „უნდა თარიღთა ნიღმი გადაშორება და გადაშლილი დაეცა იატკუ ზე მგონი, მწიფის ჩამოვარება, ნახე, რა ზეა გადაშლილი“. და მიკითხავს მინახურას – „ჰა“. ეს ნიღმი იყო რუსული საბავშუო გამოცემა ცხოველთა სამყაროს შესახებ და მასში მინახუბა ხომინების ალბატრონი“ ეს დღეცა. „პლატრო“ საბავშუო ნაწარმოები არაა, მაგრამ ესაბრეთი მის სკოლაშიც ასწავლიან და უნივერსიტეტებშიც. ესაბრეთილ შევადგინე ცოლად მინიატურები საბავშუო კრებულებში. როგორც ეს მოვისმინე დამიგება და ტის ფსკერზე ირთება მოვარე, მსებუდებ მოვანტროლ ვარსკვლავთა ირნიფიან“ – მერე კი ავტორი ეუბნება ვირსკისა: „ოუდესი თუ გადვევებები ამ ჰამა, დოღდე, დასახრობდა ეს არა, – ვარსკვლავთა მისახელთებლად“ – სრულად წაიღეთ გახდა, რომ ეს სწორედ ისაა, რასაც ვეძებ, და მეგობარს ეუბნებო: „კარგი, დღესვე ვინებუ ესაბრეთი“. და მართლაც, იმა დღეს დაიწყო ესაბრეთის მისახელთებლად სარულად; მეუბნებო დღესკონებე, ვრამატკა, ესაბრეთის ინტენსიური კურსი, რამდენიმე თუეს ვუმთარბებთ თავაღლებლო. ლექსკონს რომ გადავხედე და ლექსკონს დიდი წაილი ნავთნი აღმოჩნდა, ამან გაბოილა საწმე. ხუან რამონ ხომინესის რამდენიმე ლექსის რუსულ თარგმანს ვიცნობდა, ცოლადი, ნობელიანტი რომ იყო, მაგრამ „პლატროში“ არსებობა ჩემთვის აღმოჩნდა გახლათ. დედამი გამოიგზავნა უფროსმა ვაჟმა ვერმანიდან და მეუფევეთი თარგმნას.

9 აპრილს ტრავადილი იხეთის ჩემს უფროსი ვაჟ გერმანიამი იყო სამეცნიერო მიღონებთი და დარჩა იქ სასუქო და საცხოვრებლად. უმცროსი ვაჟი, ვანი, ბიძინას დარჩენის შემდეგ მთარგმნა და საერთაშორესო მოქალაქეა. ვასპოვარი ნიჭიერებთია და ინტერესებთი იყო აღსაქვედდი მეგობრობა გუკაქიარება დედა-შვილს. ეს იყო ღრმა სულიერი კავებრა და ურთიერთვაგებრა. ჩემზე ბევრად მნიშვნელოვანი პიროვნებაა მიხარნა. მე მეს უმცაროს მეგობრად ვგრანსობდი თისხ და ქუთას ვეკითხებოდი. იმ გაუთავის ნიღბთი ჩვენი ცხოვრება თამარ-თამაზის ირთონების გახარებასაც მოივადდა. კლასიკური ფილოლოგთა ახალად დამთარგმნული მქონდა. ინგლისურ-გერმანულ მწვენიერად იცოდება ფაქტის წინამე დამავენება, მათოლოგიანი გამოკვლენის დაწერა და დამავენება მავიდაუნ, სულ სიუარპრხუბს მიწყობდა. მეც ვადავენებებტ მისთვის უფხას აწყობა, მისი გახარება და ვაკვირებება. იმი-

ტომ არ გავუმიხედ, ესაბრეთის რომ ვინახელობდი. „პლატროს“ რასტენიმე მინიატურა რომ ვითარგმნე, ვაქვენე. როგორ გაისარა მერე ვოველდე უკუთხახავი თითო მინიატურას. მისი ყველა მინიშნა გასათვალისწინებელი იყო. ადლითი გრნობდა, რა უნდა ვოვოლოყო ესაბრეთი და რა შევლი ქართულმა „ჰა“, როგორი მქახე სიტყვა“. ესაბრეთი ტა არის პოეზი. „ქართულში რომ „სიტხე“ დაწერე, ესაბრეთი არის რალად მვეთარის მხავესი, ხომ?“ ქართულშია „ყანას ვყაჩოები შემუფეუბოდა“, ესაბრეთი აღბათ არის „ყანას სისხლის წვეთებოთი აწინდა ვყაჩოები, ხომ?“, ანდა აინტერესებდა ქართულში რომაა „პლეტრომითოთა შეატკოვა რტოს“ – ეს როგორაა ესაბრეთი.

უპუნიტარული პროგრამირება შეისწავლა თავისით და ისეთი მიღწევები მქონდა, რომ ცნობილმა გერმანელმა მეცნიერმა, ტაინგენის გამოხვადლითი ცენტრის ზელმალუბლმა პიტერ შერბერმა, – ჩემთან დაჩრის, ჩემს ცუცუელად მეცულებოთი, როცა ვანობ უთხრა, რომ პროგრამირება მისთვის მხოლოდ პოეზია, ძირითადი ინტერესი კი კლასიკური კულტურა, მათოლოგისა და რელიგიის სფეროა, – სტისიფიდა გამოუცვას გრმანიაში წასვლამდე ორი კვირიანი აგრე მილქსმულის ტქანზე ვილად თახზე შელაღებულმა მილოლმა შეინარა მისი სიყვარული. უბედური და საცოდავო იოსე, ვინც ეს ჩაიფინა.

ფირად არ გამიხვდა ბედის საშფურავი. პირიქით, ვმადლოვანი და დღესაც ვმადლობ უფლას, რომ 25 წლით მომბარა ჩემი საოვარი ბიჭი.

1992 წელი იყო. ორ ნელრიანს „პლატროს“ ვერ ვაქვიარე მერე მოიდა ძაღა. ენას საწქურის გასრულება მომინდა. ისე ინტენსიური შემუშავა ესაბრეთი. თარგმნას სწრაფი ტემპითი მიიღოდა, სწორება და ვახორი თითქმის არ შეტარებოდა. ისეთი ვანდე და მქონდა, რომ მოველდე თითო მინიატურას ვაარტმნიდეთ ვანიყო. მე. თითქმის გვერდით მხავდა. თითქოს ვი არა, სულიერად ჩვენ სულ ერთიად ვართ. ოღონდ სხვა თვალა ვერ ხედავს ამას. „პლატროში“ გამოქვეყნდა არჩილ გოგოლის ამავითა და დახმარებთი, რითისაც მისი უნახვებოდ მადლოერი ვარ. დაბეჭდა 1000 ცალი. არცერთი ვე ზემპლარა არ გამიყნია, საწქურება და ვაიარევე ვეღლა.

წინას მთარგმნელი არ აწერია. ვდის შიდა მხარეს ჩემი პატარა ტექსტთა. ვანიყო ცოცხლობს იმ ტექსტშიც და თარგმანშიც.

„პლატროს“ მერე მე დედა გამოიგზავნარა, ჩემთვის უფროსი შვილი ვდარი დევეტი. ერთმა, – მათხოვე და ქავროსალა გადავადდე; მეორემ, – 47 წლის ქალს ერთადერთი ქალიშვილი დამეღება, მე თარგმნა და წერა ამ შემოილია, „პლატროში“ ძაღა მოიხდა, უპატრონი ჩველი ვაქვიარელო; ერთი მათგანის 18 წლის გოგონაც ქუქსში დალია სულ. ყველას მუხუდი, რა თქმა უნდა, და ვაჩუქე ნიღმი. ქალბატონ ანა კალანდაძეს უთხოვებია შეიღვედარი მე-სულიანობის „პლატრო“ და, რომ ვუვარ უბრუნება, იმ საცოდავ ქალს თავისი „პლატრო“ ვაუფებავდე.

მერე სასაბურთო ესაბრეთი ესაბრეთი მოვადევე ვანაფევა. პარლამენტში კულტურისა და განათლების კომიტეტის წევრი ვიყავი, ეს კულტურის მებარა. სწორედ ჩვენიმ ქვეკომიტეტმა შემოილო სატელევიზიო გადაცემა „კენი უნა ქართული“, გორიდი გვეკვიტრის ხმა რომ მავცესობდა

დღემი რამდენჯერმე ამეცდომი... სწორია! გააუქმეს. ზაზა შინგელიამ მითხრა, ხალხს მოეზრდა, საინტერესო არაა. სიტყვამ მოყოლა და, გააუქმეს ენის სახელმწიფო პალატა და ენის სახელმწიფო კომისიაც, რომელიც კომუნისტების დროსაც კი მხოლოდ საქართველოში არსებობდა, არცერთ რესპუბლიკაში არ იყო.

არსდროს გამეცირებოდა რამიძე ცოდნა. გავიღებთ მეტი არ ვიცით, ვიფრე ვიცით, და იმან რაღა ქნას, ვინც ჩვენზე მეტი იცის ენაც და ბევრი სხვა რამაც. მაგრამ პარლამენტში ვედილობდი, საქართველოს შესახებ გარკვეულ მთავებში იტყობა შემაქმნა სტუმრებისთვის. მათ ენაზეც გამოვლენაპარაკებოდა ხოლმე და მათა კულტურით დაინტერესებასაც ვაჩვენებდა. უამრავი შემთხვევითად ერთი ვახიხობდა: ხაიღორ სოღანა ჩამოვიდა, ნატოს მაშინდელი გენერალური მდივანი. დახურული შეხვედრა იყო. ესწრებოდნენ ზურაბ ფანია, ნატოში საქართველოს ულჩი ზურაბ აბაშიძე და თავდაცვის კომანდის თავმჯდომარე რუხო აფანია. ზურაბ ფანიას შეუთავაზე, სტუმრისთვის სიუზარბიზო მოგვეყუო, გვეუქმებინა იოანე და ვეთოთმე ათონდლებს ცხოვრების ზღვანერის ერთი გვერდი, სადაც სათქვამია, რომ ისინი ავლტოაფენ სავანეში, რადგან იქ ცუდდობდათ წვენი ახლებოდა ხალხი. მაგრამ ბერძენებმა არ გავმწესე, გემოდან დააბრუნეს ასინი, ჩვენი კულტურისთვის საჭირო ხალხი ხართ. მამა-შვილი დარჩა საბერძნეთში და მათ სადღეველი ჩაუღარეს ათონის ცხოვლი მონასტრის, რომელიც მძღვერი კულტურულ-სავანეზმანათლებლო კერა იქცა.

ზურაბმა ხელეწილი ფოტოგრაფი გაავაზნა ხელნაწერთა ინსტიტუტში. გვერდებში მოცემული ხელნაწერი ნიჭის გაცხოვრებული ეტარება შეგი ზაფერიან ფონზე ანათებს. ხელნაწერი იმ გვერდზე იყო გადამღობი, სადაც „სამანია“ ეწერა: ნუსხახუცური ასოების მძივებით იყო ჩარიცხული; ამას ყველაფერს ამშვენებდა ძველებურს მიწვავასებული თითბრის ჩარჩო.

დახურულ სხდომაზე არ მშარობდა დახსენება, მაგრამ ზურაბმა ასე მონიშნა. სხდომის დასასრულს ხაიღორ სოღანის მივმარე ექსპანურად: აქვენი საქართველოში მომბრძანდით როგორც მეთაური საერთაშორისო ორგანიზაციისა და არა როგორც ენაზეთის წარმომადგენელი, მაგრამ სამშობლო ადამიანს მუდამ თან ახლავს და გვანდა საქურება გიღვინათ ერთი გვერდი მე-11 საუკუნის ქართული ხელნაწერისა, სადაც ნათქვამია, რომ არ გამოჩნდოდა ქართველს ესპანეთში ცეღლებოდა აბლობელი, მონათესავე ხალხს აფრეულ ხანაშივე პურითაი ჩქერს ნაშარებს ინტერესი თქვენი სამშობლოს მიმართ“. და ეს ვეღაფერიც ესპანურ ენაზე იყო მიმძღვლილი ლარჩის უკან მხარია.

ხანგაერი მსოფლიო ესპანურად ლაპარაკებს და რატომ უნდა გავიერებოდა სოღანას საქართველოს პარალმენტში თავისი მშობლიური ენის გაგარება? მაგრამ ვაუკურებდი, არ მყოლოდა, როგორც ჩანს, ხოლო, როცა ვთქვი, რომ ესპანულენა არიან la jerta parecida, parentesco e correlacion (მსგავსე, მონათესავე და აბლობელი ხალხი), ხანც ვაგადახებარა, ნამოიჭრა და ხელმეტი ვამაღლა. ამ ფროს მესხის ზურაბის ბზამაღალი ნამოზახილი „კაკი ქუედიან აინია“

სოღანამ გვიხიხრა, რომ ეს ახლი კი არა, ხელეწივების ნიშნია. ამას ჩემს კამირტეში დაუკოვდა და, რაც უკან აქვს

მიწერილი, იმას ქვეშ მივაკრავ, რომ ყველამ ნაიკითხოსო, ისევე და ისე მარიმედა ხელს. ზურაბმა უთხრა, სწორია მანამამ ესპანური შესახველი, თქვენი ლიტერატურა რომ ვთარგმნავ, და ქართული „პლატერო“ გავწერავ. რა გორც კი ერთევა დაინახა ნიგნის ყდაზე, ნამოიხება „სურან რამონი“ (ხმენესის ვაკეით მოხსენებოდა) სტარტება წვენი ილია-აკაკი-ვაკი-ვაკი-ვაკი-ვაკი არ იყოს! და ამ მუღებოდა, ნეტა ის ქართველი მამა-შვილი ესპანეთში ჩამოსულიყო. როგორც შენედე ვახდა ნათელი, „პლატერო“ მას ხიმენესის მუხუწისთვის გადაუგზავნია.

გამობდა ასე, ერთი თვე და ესპანეთიდან, ზურან რამონ ხმენესის მშობლიური მგერედიან, პეტეტის მუხუწისა და საზოგადოებისაგან, რომლის სახელწოდებია „ხუანრამონიან“, მივიღე მითვევა და ფოტო მუხუწების სტენდისა. მთელი კვედე დათმობილი აქვს „პლატეროს“ გამოცემებს მსოფლიოს ხალხთა სხვადასხვა ენებზე, ჩინურ-იაპონურიცაა მათ შორის. უმეტეს მათგანს პატარა ჩოჩორი ახატია, მაგრამ ელგუჯა ბერძენიელის პლატეროსავით სავერდილი არცერთი არაა. უამრავ „პლატეროებში“ ცენტრალური აფგელი დაუთმობია ქართული „პლატეროსთვის“. რა თქმა უნდა, ქართული თარგმანას არც ავი იღვიან და არც კარგი. სადაც საქართველოში მონ აფროიენი და ხიმენესის ჩოჩორი, ასე გამოხატეს კმაყოფილება და მადღერება. თანაც სოღანა იყო გარეული ამ ამბავში.

ქართველი მკითხველისთვის აღმოჩნდა იქცა ჯობანს ხალხი ჯიზიანის შემოქმედება და მისი თხზულებების თქვენილი თარგმანები. თქვენი შეძელით შეგვანარეუბნებია ის საოცარი იღუბლება და მისტეროზობა, რომელიც თან ახლავს ამ მწერლის ნაწარმოებებს. ამ თარგმანების ენობრივი ქსოვილი იმდენად ნატივი და დახვეწილია, რომ მკითხველზე გამოაგნებელი შთაბეჭდილება ახდენს. ვაზოთარ გვესაუბრობი, რომ გამოთარგმნა ამ მწერლის შემოქმედების გამოქარაუღების პროცესი?

ჯიზიან ხალხს ცნობილი რუსი არაბისტიკის ი.კრამკოვსკის თარგმანებით ვიცნობდი. 2002 წელს რუსულად გამოვიდა მისი კრებული, რომელშიც თავმოყრილი იყო ინგლისურიდან და არაბულიდან თარგმნილი მისი თხზულებები, მათ შორის – ნანევეტების მისი ნაწარმოები „ეკლი, ძე ვაკისა“, „ანისნარეუტყველი“ და „ანისნარეუტყველის ნალკობი“. რამდენადაც ვიცი, სრულად არცერთი არ უნდა მოქონეთ დღემდე თარგმნილი. „ესოსი“ 179 თავიდან 12 იყო ამ კრებულში, მაგრამ სრულიად ნათელი ვახდა, რა ლეოპარტიო ძალა და სიღრმე იყო ამ ნაწარმოებში. ერთ კვარტში ხული მჭობდა სამივეს ინგლისური თედიანი.

არ ვიცი, რა ვიხიხართ, რა შევიწარმეუნ და როგორ თქვენ ბრძანეცი, – ჯიზიანის საოცარი იღუბლება და მისტეროზობა. სწორედ ესაა ჯიზიანი. მის სიტყვას სეზამ-ტიკისთან ერთად იღუბალი ძალაც აქვს. ჯიზიანის სიტყვებს ხნარობს, რომ სიტყვებში დაუტყვევლი გვაგრძობინოს. ეს თუ დაკარგე, ჯიზის ამ თარგმნი. ჯიზიანის ისევე ჩემი მწერალია, როგორც ხიმენესი, რომლის შესახებ ვთხარით, მოკლარება-მეთვი ლიტერატურაში. ჯიზიანს ვთხარით ბაბის განაცდა მჭობდა. ისე ამიტანა, შეურყვებელი ვთარგმნიდი, „ესოსი“ ერთ თვეში, უფრო სწორად, 35 დღემი ვთარგმნი. მასხოეს, 1 მისის დაფინეც და 5 იცინის

დავაძლიერე. მხოლოდ მეორე წლის ივნისში გამოიკვ, ერთ წელიწადს დაკავშირებული იყო გამოცემულაბში, სხვა გამოცემების ინტერესი განთავსდებოდა.

რამდენი ვინაობა ვიხსენებ ამჟამად, მაგრამ, უფალი რომ ჩემთვის წერის ნიჭი მომეძღვებინა, „სადატეროს“ დაწერა და ვინაობა „კოსო“, „ნინასნარმეტველს“, „ნინასნარმეტველს ნალკოსს“, აგრეთვე ამ 7 სიმღერის, რომლებიც მან არსებულად დაწერა.

ვინაობის სახეობის გადმოსაცემად არც ინგლისურის ცოდნა ემართა და არც ქართულისა. ასე მცონია, შესეს სულს თუ არ ვაგსალებრა ვინაობის, არაფერი გამოვა. სახარებისა-ფული „მე ვარ გზა და ქვემარტობა“ თუ არაფერს გეტყვინა, რანარად თარგმნი, მართამ მაგდალელს რომ აღქმევი-ნება: „იგი მიდიოდა გზაზე და თავად იყო გზა“; ინგლისურ-ის last supper კი ნინავეს ბოლო, უკანასკნელ ეახშაშს, მაგ-რამ ქართულ კულტურასა და რელიგიურ ცნობებში „სადიდლო სერობად“ რომ დამკვიდრდა, – ეს უნდა იყო-ბედ და არ უნდა დანერო „ძალი ვახშიში“.

ვინაობის სახეობის უფელი სტრუქტურის მიღმა ქრისტიან-ურელი სიმბოლოები ცოცხლობს და ფეხტავს. მეგრო რამ გაუცნობიერებდავად მოქმედებს შეთხვევზე. დედნის ტექსტში არქივებში იმ ფრაზისა, რაც ინგლისური ახალი აღქმისთვისაა დამახასიათებელი (მე-2 პირის არქაული ფორმა, რამდენიმე კვეთერი ადრინდელი სახით და სხვ.), ქართულ თარგმანს ქართული ახალი აღქმის შინაგანი რიტმის განცდა და ფრაზის ენერჯია უნდა ახლდეს.

– ვინაობა გვეხადავართო თვევის მიერ თარგმნილი პოეტური ქმნილებების შესახებ. რა ნიშანი არჩეულ სათარგმნს პოეზიას? საერთოდ, რა ნიშანს ვაძვადება ერთმანეთისგან პროზისა და პოეზიის თარგმნის პროცესს?

– ვინაობის შემდეგ ლეოს სადიდებელი პინები ვითარებენ. ათორდე პინი ადრე მერნად თარგმნილი. ეს იყო თველი ეგვიპტური პოეზიის რამდენიმე ნიმუში – ფრანგულადან, ეგვიპტის „კუადარია ნინიდან“ პინები – ინგლისური აგრეთვე მეცნიერული თარგმნის დახმარე-ბით. კიდევ გერმანულად – გერმანულად ლე ფორტის პინ-ები. ბოლო წელს ამით დერნება 150–მდე ახალი თარგმან-ის. რამდენიმე მათგანი დაიბეჭდა „ქვესა მჭერლობაში“. ამოურნაურა მასალა, ნურტალი დასმს გამაჭვად, მაგ-რამ საჭირო, ერთი კრებულისთვის საქმარისა. სურვილი თუ ვაგვებ, მერცე შეიძლება სხვების თარგმან. ნინის სა-თური იქნება „ჟიჟება შენდა!“ მასალა ქრონოლოგიური პრინციპით დავალავებ და დაინერე ფარაონ ენსატონის საგალობელი; აქ არამს ზანატელები – ბასილი დიდი, სიგალოდ ნოსტო, გროვოდ ნაზიანზელი, იოსებ იორიპო-რი, მაქსიმე აღმსარებელი, რომანის მკლდობის, კოსია... თველი ბერძნული არ ციცი და დალითური თარგმანების მს-ხვედით ვარგმნენ ისინი. შემდეგ – ლათინურენოვანი ავ-ტორების ნეტარი ავეტოლი, ალბერტ დიდი, თამა აკინდელ... გერმანელებიც არამს: ანგელუს სილეზიუსი, მოლ-დერლერი და სხვანი; ინგლისურენოვანიდან – ჯონ დონი, უიტმერი, ჯეფერისი, იეტსი, ელიოტი და ა.შ. ფრანგულიდან – კლოდელი, იურსენარი... ესამხედლებიდან – სან ზუან დე-ლა კრუსი, პედრო დე ესპინოსა და სხვ. ქრონოლოგიური პრინციპი ვარჩევ, რადგან ეს არქაიზმის დონასაც განსაზ-

ღერავს და გამოშახელებით სახეობა სისტემისაც; ლეოს-ებრე სახეობისთან ადამიანის ურთიერთობის გარკვეულ-თავისებურებით უკეთ განცხადდება. კლასიკური პეტრო-ოფის ზანატური პინინგრაფია ქრისტიანულ კანონი-კურ სახეობისმოთხა სახელებმა მოქმედებ. მადალი-თად, კასიას, ბერძენი პოეტ ქალს, მე-9 საუკუნისთვის ურ-ველო ინტონაცია რომ შემოატყს, – ეს უკეთ ნარმოზდე-ბა. იგი, ნესიასმერ, ლეოსიმპობლს კი არ მიმართავს ვედრებით, არამედ ლეოსიმპობლს განცხადებს გადმო-ცემა, მას აქმევირებს: „ხელი როგორ მეჭურის წელი, რომელსაც ხელი თვით უჭერს მთელი სამყარო!“.

ემოქათა ცელხას და კაცობრიობის კულტურულ ცხოვ-რებაში მოხმად თარგმანს ერთად ცვლილებები ხდება სულერ ფესულეობითან ადამიანის მიმართებაში; მე-ტრე, ლეოსებრევი სახეობისაგანი პროზების დამოკიდე-ბულება თავად და კულტურულ ცხოვრებაში გარდაცხადათა საფუძველი. ეს აველთერი ენობრება ლეოსის სადიდებ-ლებში,

სხედასხვა ენობა და სხედასხვა კულტურა სხედას-ხვა ინტონაციას, რიტმს, ლექსიკას მოიყოლებს.

– როგორ ფიქრობ, აველთებული თუ არა პოეზიის თარგმნისას ორიგინალისურელი სახლის დაცვა? შესა-ძლებულია თუ არა რომის, მეტრული თავისებურებების ზედმიწევნით გათვალისწინება?

– არასდროს მიცემა რითიმანი ლექსის თარგმნა. აღ-ბათ არც შემოძლია, თორც ნაიმიდებდა ხელი. ეს რქმა ნათარგმნი 160 პინი ურითიმო, ესენი თეთრი ლექსების ორიგინალშიც. ზოგი ძველი ქართული ნეოპოლი სიტყვის მსგავსია. მართალი ვიხსობ, არც ციცი, როგორ ვარ-გმნი. ციცი, რომ არასდროს არ ვითელი მარჯავლს და სა-ზომს.

რაც მუდებდა თქვენს კითხვას პოეზიის თარგმნის პრო-ცესში რითიმის, რიტმის, ორიგინალის მეტრული თავისე-ბურების გათვალისწინების შესახებ, – აღბათ ურიგო არ იქნება დედათთან ყოველმხრივი სახალოვე, მაგრამ ენებ ზოგჯერ უნდა დამორედ კიდევ დედანს, რომ უფრო მო-ახლოდეს. სხედასხვა ენას სხედასხვა პოეტური სიტყვის აქვს, სხედასხვა მეტრი და მახვილი. მოარგმნელმა აღ-ბათ ვაგმნის უნდა მიაკვლიოს შესავალი პოეტურ საზომს, რომელიც ბუნებრივ იქნება მისი ენისთვის.

– თქვენს მიერ თარგმნილ პროზაულ თხზულებებს განსაკუთრებულ მოხიბვლელობას სძენს ის ფაქტი, რომ მათში არაჩვეულებრივ მხატვრული სიზუსტით არის ნარმოწენილი განსხვავებულ ემოქათა, სხედას-ხვა ზენიველულობის მქონე ხალხის შინაგანი სამყარო, მსოფლიოხედველობა, ვინოგრაფიული თავისებურებე-ბი. სხედასხვა ენა და ლექსიკა „საღამაშოსი“ და სრული-ად სხედასხვა – „ალატეროსი“. როგორ მიიღრევა ასეთი მარ-მონია ორიგინალის ენობრე-სტილური ნივანსების გადმოცემისას? რა სიზოლულები იჩენს თავს ამ პრო-ცესში?

– რა თქმა უნდა, „საღამაშოსი“ ენა სხედასხვა იყოს, ვინ-არანისა – სხედა, „ალატეროსი“ – სხედა და გამოხედა მსტერა-ლისა – სხედა „საღამაშო“ – ესაა პუნქტური ომების ემოქა, მე-2 – მე-9 საუკუნეები, რომისა და ქართულების სამყარო. რომელი პატრიციების მეტყველებას ქართულმა შესაფე-

რის რიტმი, ინტონაცია და ლექსიცა უნდა შეაგებოს; ბარბაროსი მათოს მუტაციულება სხვა. ბრძოლაში პირგამებზე-
ლო მათო სხვაგვარია და კარავში საღამომობთან მარტო
დარწმუნელი ბავშვივით გულმარცხივით, თან საღამოს
ქალღმერთი ტანბითან შეასვს გათავებული. ეს ყველაფერი
ენამ უნდა გამოხატოს არა მხოლოდ სიტყვითა მნიშვნე-
ლობის დონეზე. „საღამოსთვის“ ბუნებრივია და აუცი-
ლებლად არქაიზმის შესაფერი ზომიერებით გამოყენე-
ბა. „ალატრეოში“ ერთი არქაიზმი რომ წავუდგეს, დაღუპუ-
ბა ვეღვაფრო.

სხვათა შორის, „საღამოს“ გამოქვეყნების უმაღ-
ლესობის ფშკაცრესი კრიტიკით შეხედნენ, არქეოლოგი-
ური რომანი“ უნდაეს; უსაფუძვლებდნენ, ლათინური
ლექსიკონის გარეშე მისი გაგება შეუძლებელია. ფლო-
ბერს პრესკანს თავის მართლდება მოუხდა. სადღე ისაა, რომ
„საღამოსში“ დახვედრულია უმადრესი ლექსიცა. ესაა
ინფანსდელი სამკაულები, ძვირფასი თვლები, ნიარნიარი
კურძები, სანდულები, სამოსი, საომარი აჯანყებობა,
საბრძოლო იარაღი და სხვა მრავალი. ეს ლექსიცა ფრან-
გულს არ ქონდა, მოგებსენებათ, მე-2 – მე-3 საუკუნეებში
ფრანგული ენა ჯერ კიდევ არ იყო შემდგარი. ფლობერი
უპირავე რომაულ წყაროს გაეცნო წერის პროცესში. პოლი-
ბოუსის, დოლორეს, პეროდტეს, სტრასბონსა და სხვათა
შრომებითად შემოიჭრა რომანში ლათინური ლექსიცა.
ფლობერი ხომ საოცარი სტილისტი იყო, მაგრამ ლათინურ-
ის სიტყვებშიც დაუნდებ. სხვა საკითხია, რომ ძროთა
გამწველობაში ეს ლათინური ლექსიცა შეითვისა ფრან-
გულმა, ხშირ შემთხვევაში – ფლობერისავე წყაროებით.

ქართული თარგმანი ლათინურ ლექსიცა ვერ იფიქრა
და ჩუბთვის ნაივლი იყო, რომ ქართულ ენას უნდა ქართო-
და შესტყვისა ლექსიცა. სამკაული და პატროსან თვალ-
თა პრობლემა მომავებრინა ექიმადე კვაიარელის „თვალ-
თოს“ ძველმა ქართულმა თარგმანმა; ქართული მეზნატი-
ნებზე ფიქვად წამადგინა; ივანე ჯავახიშვილის ნაშრო-
მებში, განსაკუთრებით – „მასალითა“ ტომებმა მატერია-
ლური კულტურის სხვადასხვა სფეროდან ბევრი რამ მას-
ნაღა სხვადასხვა დარგის ლექსიცაიდან. ცალკეული სიტყ-
ვის ძიების პროცესი იყო ჩემთვის ძალიან საინტერესო.
მავალითად, „აქბაჟულტა“ რომ დამეტყობებინა ქართულ
ტექსტში, ცვატე არაფერი ნაშინდარიყო, მაგრამ დარწმუნე-
ბული უთავა, რომ გვექნებოდა ჩემი სიტყვა. დაფიქრე ძველ
ტექსტების კითხვა და ვიპოვე: „ფლავიანის გარე-
ყორცეს ლოდინ“, მივხედი, რომ ფლავიანს რქმეგია
ფლავსატორენ მანქანას. მუდგე საბასთანვე ვნახე, მაგ-
რამ სიტყვა არ ვიპოვი და როგორ მომენახა? ქვეა ვისნა-
ვლე და მერე საბას ხშირად გეითხებოლები აღაგ-აღაგ, მო-
ვტური კრებულეფიცი. არადა, მართლა პოეზია არა მისი
განმარტებელი?

ასევე ძველი ტექსტებით მოეძებნე „საბლი“ – ისარათ
სატყორცი, „ურნალი“ – გაღვინის დამსტრეცილი შორის
მკვეთებელი მოწყობილობა. ერთაფერი სიტყვას ვერ მი-
ვხედი, ეს იყო ფრფხ. ეს არ იყო აქტა. საღამოს მორთუ-
ლობაში პატროსან თვალთა ნაშინდარეობა აქტის გვერ-
დით ცხვე იყო და გამოიგეტყვებით, საერთოდ ამოვადე.
რამდენიმე წლის შემდეგ მივატალი, ვიპოვის სახეობა ყო-
ფილი, და შემდეგ გამოცემაში ჩავაბატე.

„წამინდა ფრულენში“ ნადირობის სცენაში ფლობერი
ახსენებს ათოგენაქორღ ხელთაიამანს“, მაინთომ რომ მო-
ნადირეს კლანტი ვერ მასოს. რანარად შეიძლებოდა ეს
სიტყვა ქართივლებს არ გვეჩინებო? ვაიყო „რუსივადნი-
ანბი“, ნადირობის აღწერისას, „საუფარბი“ რქმეგია. მერე
გავიგე, ფშავ-ფეხსურებით თურმე დღესაც ცოცხალია ეს
სიტყვა. ასე ვფიქრ „აფრა“ – მონადირე ფრწველის ჩამო-
საჯდომი ხარისა, „თულენი“ – თეთრი მიწინი და სხვა მრავ-
ალი. თანაც სიტყვა, რომელიც დღეს ცოცხალი არაა,
არადა, ენას სჭირდება, ისე უნდა ჩასვა ტექსტში, რომ გა-
უგებარი არ დარჩეს, შეითხველი არ უნდა დაითრფუნოს.

– მაშასადამე, არქაიზმების გამოყენება დიდ სიფ-
რხობადეს, ზომიერებას მოითხოვს. ის თვითონწერი არ
უნდა იყოს და ნაწარმოების ხასიათით უნდა იყოს ნა-
კარნახევი.

– რა თქმა უნდა, არქაიზმის დობა ნაწარმოებში უნდა
გეკარნახოს. ენატორის პიში არქაიზმს უფოად მეტი
დოხით დამიწვევებს, თანაც ქართული მიწნოგარების
სახეობრივი სისტემის გათვალისწინებაა საჭირო. „სა-
ღამოსში“ მოგახსენებ „ალატრეოს“ გარდა, გაბრიელა
მისტრალის პროზაული პოემების თარგმანისას აგრეთვე
არსად არ მიმბრძობავს არქაიზმისთვის. ვაპირებდა მის-
ტრალი გამოგებებელი გულახდილობით გადმოვივილის
თანამედროვე ქალის სულერი სამართის, აქ არქაიზმი
უადგილოა, აქ ქართულის სხვა შესაძლებლობანია მისკ-
ველვი.

ქართულში არქაიზმის საკითხისთვის გასათვალისწი-
ნებელია, რომ ჩვენს ენას განვითარების ერთხანს ხახი არ
გასწვევტია. მე-3 საუკუნეში შექმნილი „მუხანათის ნამებმა“
14–15 წლის ბავშვებს უნაით, ცოტას თუ ხელს ნაფურავთ
კომენტარებით. რუსულ „საღამოსში“ თუ ჩახხდავიტ, არ-
ქაიზმს ვერსად ნაწვევებით. ძველი სლავური სხვა ენაა და
თანამედროვე რუსული – სხვა. არქაიზმს სექვიფიკური
მხატვრული ფუნქცია აქვს ქართულში. ძველ ქართულთან
მისასველი ბივი ქართულს არ ჩასტყბია.

– გაბივი, რამდენიმე სიტყვით თქვენს სამეცნიერო
შრომებზეც მოგვახსენეთ, მისაბლოდნელია თუ არა ი-
ნივე სახელე ამ სფეროში?

– საბეცნიერო ნაშრომებს რაც შეეხება, ამ ბოლო
დროს მთლიანად თარგმანზე ვარ განაერთი. სამკაულ
უფირად ვიცდები, სადისერტაციო ნაშრომი, რომელიც
თავის დროზე ურთივდ არ მოუწევიათ, დაღუფე არ გამო-
მიტყვევებია. ამ ბოლო დროს საქართველოს პატრიარქო-
სადმი მიძღვენილ საზოგადო კრებულში დაიბეჭდა ჩემი
გამოკლევეა – „აიკოს ხუცესის შუენიის ნამებმა“. ჩემს
ორ კოლეგასთან ერთად (ალფრა გრიგოლამილი, ვახ-
ტანგ როდინიანი) შევედგეთ „ძველი ქართული ლიტერა-
ტურის ტრესტობითა“ და ენა. „გარჩევის ნიღმა“. სკოლაში
რამდენიმე წელია, ამ სახელმძღვანელოთა ინსაველება ჩვე-
ნი ძველი მწერლობა, „შუენიისკით“ იწყება და დავით გურა-
მილილითა მითარბდება. მაგრამ „საკოოგრაფია და „ვეფხ-
ტყაოსანი“ ხომ მკეფარია... და ისტორიის სანავეგებო ვა-
დასაყრელი!“ და მინც, ამის შემკვებლობაშიამ რაც ვერ
მოახნო! ამ სახელმძღვანელოების ამოლება სკოლის
პროფრამიდან. არ ვიცი, რას იხამს ნოვია.

– თქვენი ყველა თარგმანის ნიშ უძღვის შესანიშნავი ნი-

დილოზი

ნასიტყვაობები, რომელთაც თავისთავად, დამოუკიდებელი ღირებულება აქვთ, რას გვეტყობები მთი შესახებ?

- წინასიტყვაობას შემეყველა თარგმანს უერთავ. „საღამომობზე“ მქონდა რაღაც განსხვავებული სათქმელი; ასევე იყო „ყოლეზის“ დროსაც, საჭიროდ მივიჩნიე შექცევისა, ფლობურა როგორ დრომაც მქონდა ვააზრებული ცოდვა, სინანული და ქრისტიანული ხსნა, ცოდვითა ვაპირებოდა და ანტიკურ ტრადიციებში დაშვებულ შიშის მოკვლის თემა რა სიმაღლეზე ავიყვანე. „პროფიას“ რაც შეეხება, მასში ფლობერმა თავზე ნათლსმცქერის თავისივეთვის სცენა გააცოცხლა და მიწოდდა მქვეყნებინა, ერთ პატარა მოთხრობაში, ჩვეულებრივ საუბარში თითო ფრაზით როგორ მოახერხა რომაელთა, ევსევლთა, საფრანგულთა, ფარსეველთა ბუნებისა და ცნობიერების დახატვა.

ინტერნეტის წყალობით პრობლემა აღარაა სათანადო ლტერატურის მოძიება. ლამის ყველაფერი ნავიკითხე, რასაც ვიხილავდი წერენ და ვაკვირებდელი ფეერჩი. როგორც ჩანს, მატერიალიზატურმა ცნობიერებამ თავისი ქნა დასავლეთშიც. თურმე ვიხილავა გვათხრა, რომ იესო იყო კაცი და არა - ღმერთი, და სხვა ასეთი სისულელეები აღიარებენ, იუნგსკო აღნიშნავს მის თეზისს, თანაც მის შესა-

ხებ რასაც წერენ, თუ სიმაღლეა, რატომღაც ფიცი მწერალი და დიდი მთაზროვნე! ამიტომ შევეცადე ჩემი წინასიტყვაობით მკითხველისთვის ვამეზიარებინა, რას ვფიქრობ ვიხილავდი და რატომ ვფიქრობ ასე, - ვამეხსნა ანალოგიური რამეებზე სახე-სიმაღლე და სხვა სიმართლითა კვლავ დაეყვინებინა მკითხველი.

„პლატეოზი“ მუშაობისასაც მის შესახებ ბევრი რამე ნავიკითხე, მაგრამ მინც უმძარბობის განცდა დამეუფლა, გულ დამწყდა. ამიტომ მოერბოვე მქვეყნებინა ვადამხილი ელგიათა დეტალებს შორის, მუთუცა, თუ როგორ ელინებდა ყველ ნურლიმანშიც კი სამყაროს ღვთაებრივი იდეალუბა, - ხიმქნესმა რა გზით, როგორი პოეტური სიფაქტითა და ვანუქორებელი დახვეწილობით აუნდა კაცობრიობას, რომ იფელურ ფასეულობათა ცხოვრებაში გამოტარება არს ადამიანის ხსნის საწინდარი.

- რას ვიპოვებდით თქვენს მკითხველებს როგორც მთარგმნელი?

- მიძნების კრებული ნელს გამოვა, ერთ თვეში გადავიცემ გამოცემლობას. უკვე ამოვიღე ინტერნეტთან შემდეგი, რისი თარგმნება მინდა. ესაა მე-19 საუკუნის ფრანგი მწერლის გიულ რენარის *Histoires naturelles* (ბუნების ამბები). ლამაზი და პოეტური რამაა.

ლიტერატურული დეკლარაცია

თეიმურაზ დოიაშვილი

ილიას სიმღერა

ციკლიდან

„გალაკტიონი და ილია“

„ილია არასოდეს არ მღეროდა“,
არტურ ლისტი

1. 1940 წლის იელის კავალეტონში საგურამოში გადატარა, ილია ქატივათის ერა-მიდადამი. ამხანაგ იქ მწერდებობისათვის დასასვენებელი სახლი იყო გახსნილი. პოეტის დღიური ვითხოვლობა:

„დადის სიამოვნებით ვაგატარე აქ ზაფხულის ერთი თვე და რამდენიმე დღე. ეს სახლი ისტორიულად და ეხლანდელი მინა დანიშნულებითაც - ძვირფასი სახლია, ამიტომ სჭირდება მედნივი ყურადღება და მოვლა, რასაც კეთილსინდისიერად ასრულებენ მოსამსახურეები.“

მიუდვიარ აქედან საუეთურო შიკაბედავლებებით. მე-მასობორება მშეყნეირი ბალი, ხეების ზრდითა და სხვადასხვადავლო და კარგი ამხანაგებში...“

საგურამოს სახლი რომ დამთავრა, ილია სამოცს იყო შიტანებული. უყვარდა მამულში ყოფნა, უღამაზესი სანახების ცქერა, მუშაობა, სტუმრების მიღება და დარბაზი-ლური შექცევა. ამასაც გადმოვიცემენ, რომ უკვე სობორეში მქსულს უმბიძგი, ანალოგიუბა ამ პატარა საშოთხესთან განმორების გარდასუვალბა.

საგურამოში ყველაფერი - აყვავებული მთები და ეზო-ვარი, ილიას ხელშეწავლები ყოველი ნილით - მის ხსოვნას იხანადა, ამიტომ გაბაკერი არაა, რომ აქ, ამ სავანეში ვალაკტონში ლექსი უღუნდა დიდ წინაპარს, ვისი ღვანდო და შემოქმედებაც მუდამ უდიფეს მონინებას აღუქრავდა. ერთი რამ მაინც დამაფიქრებელია: ეს ლექსი - „ილიას შიტვი“, რომლის ბოლოში აღვითო ვეულოდ-გინებოთ, თითქოს საგანგებოდ არის მიითთებული დაწერის ზუსტი დრო და ადგილი, - 1940 წ. 19 იელით. საგურამო - თავისი ტრავიკული ტონალობით ამკარავ ამოვარდნილია რეალობის დიდი თუ მცირე კონტექსტებშიც: საშიოდე წლის წინ - 1937-ში - მასშტაბურად, საბჭოური ვაქანებოთ აღინიშნა იუბილე იმ მწერლისა, ვინც ახლო წარსულში უკლასობრივ მტრად იყო შერაცხილი, ყოფილ-სეთგამოელო ვალაკტონის კი სახალხო პოეტის იფიკალური ნიდედა და უმაღლესი სახელმწიფო ჯალდე - ლენინის ორდენი ამკობდა!

მრუმე ფიქრებისთვის მიზეზი თითქოს აღარ არსებობდა. სიმშვიდე იგრძნობა ვალაკტონის დღიურშიც: უამინდობას დრო მოჰყოლიდა, საგურამოს სოციალისტური მზე დასახარბებდა!

და მაინც, რთი უნდა იხსნას, რომ 1940 წლით დათარიღებული ლექსი ვალაკტონში დიდი დაჯივრებით, მხოლოდ 1948 წელს დაბეჭდა მარინისტული თემატიკის კრე-

ბუღში „ხლეა აბზურდა“, ან ილიას და საგურამოს შთაბეჭდილებებს რა შინაგანი კემირი შეიძლება პერსონაჟების თემატიკაზე? ხლეის ხსენება ლექსის თავისა და ბოლოში, ენ. კომპოზიციური წარჩინ მანცდამანც ვერ ეხაზება სურათს – ილიას ცხოვრების ერთ ფაქტს თუ ეპიზოდს...

დაკუმენტური წყარო, რომელიც ვალაკტიონმა ლექსში გამოიყენა, ტექსტის დასაწყისშივე მოითხოვულ:

**ხლეაზე მწუხრის ჩრდილია,
რომ მღერის: გამაისდა!
მაგრამ ხედავდა ლოდით
მაინც მთებს ვასცქეროდა.
„უყვარდაო ილიას, –
ამბობს არტურ ლაისტი, –
ერთდერთი მოტივი
და მუჟამ მას მღეროდა“**

ლაისტის მონათხრობი – დამნიშნული სტროფის ბოლო ოთხი ტაქტი და მომდევნო 12-სტრიქონიანი მონაცვეთი – ვალაკტიონს ბრწყინვალეში აქვს ჩასმული, რითაც ხაზს უსვამს ციტირების სიზუსტეს, ლექსის ავთენტიკურობას წყაროსთან.

გერმანემა არტურ ლაისტმა, ვისაც ქებაში ძენნას ილია ჭავჭავაძემ ქართული კულტურის თავდადებული მხახურობის გამო „შორეულ თვისანი“ უწოდა, გახული საუკუნის 10-იანი წლებში დადანიყო ბეჭდვა მეშუაბრული წერილებისა, რომელთაც თავი მოუყარა წიგნი „საქართველოს გული“. საკმაოდ ერცულ ჩანაწერებში ილიაზე ავტორი ასეთ ამბავსაც ვეაყვება:

ილია ოქროსქედლივილას, ავტობიოგრაფიის მონამარ-თავი საკრავი უწიქები ილია ჭავჭავაძისათვის, ეს საკრავი მოხუც პოეტს ყოველ ზაფხულს საგურამოში მიჰქონდა და საათობით უსმენდა. „ბოლოს, თავისი სიცოცხლის მიწურულში, ერთი ქართული სიმღერა შეუყვარდა, – წერს ლაისტი, – ხშირად მოეწადინებდა ხოლმე მის დაკვრას გრამაფონზე, ეს სიმღერა ასე იხეება:

**სული მიწუსს,
გულიც მასთან ღონდება;
თვალს ავახუღ –
ცრმულიები არ შიშორდება... და სხვ.**

ამ სიმღერის სედეიანი კოლო... ისე ვაუჯდებოდა გულში ილიას, – განაგრძობს მეშუარისტი, – რომ რამდენჯერმე უნდა გაემორბინათ ხედიზედ, როცა ილია ამ სიმღერას ამქნდა, ამ იჯდა, ან ჩადიერული იდგა. ამ დროს საბუნერად იფიქრობდა მწუხრება ეხატებოდა, ენახებოდა, რომ მათი სამსქეცნი სიცოცხლე მიუღო თავისი მივენიერებით დასაბრუნეს უახლოვებოდა“.

ლაისტი ხე მოითხოვს შემდეგ ვალაკტიონის ლექსში ილიას საყვარელი სიმღერის პარაფრაზირებული ტექსტი მოდის:

**რომ სული სტირის ვაგული,
გულიც მასთან ღონდება,
რად ამ ნუთოსილეს გულს
ვერ იგებს რამითო.
თვალს აახუღს ბეჭდული,
თვალს ცრმელი არ შიშორება,
დარწმინა განწირულს
ერთადერთი იმედი.**

პირველ შთაბეჭდილებას თუ ვენდობით, ვალაკტიონი თითქმის ზედმინებით ერთგულად მისდევს მოგონების ტექსტს: იმორებს სიტყვებს და სახეებს, შენარჩუნებული ნაღვლიანი ინტონაციაც... სინამდვილეში, პოეტი არამარტო ასხვადერებს მეშუარისტის მონათხრობს, არამედ ფაქტის საკუთარ, განსხვავებულ ინტერპრეტაციას გვთავაზობს.

ლაისტი აღნიშნავს, რომ ილიას სიმღერები – განსაკუთრებით, ხალხური სიმღერები – უყვარდა, მაგრამ თუთონ არასოდეს მღეროდა. „მღერო იმეთითად მინახავს, როგორც სხვებს სწევითად ხოლმე, რომელმე საყვარელი პიენი თუნდაც დაბალი ხმით ემღერებ“, – წერს იგი. ასე რომ, ილია ლაისტის მოგონებებში დაფიქრებული მსმენელია და არა მომღერალი!

ვალაკტიონთან ილია მსმენელი აღარაა – პოეტი თხზავს მღერად ილიას ხატებს. მეტიც, ილია ლექსში არამარტო მღერის, ჩონგურსაც ავლერუნებს:

**ჩონგურს იღებს და სიძებს
დაკრავს, დააფარუნებს,
სიყვარლის სიმღერებს
ტაბილად დააღუღუნებს.“**

ვალაკტიონს ეს სტრიქონებიც ბრწყინვალეს მიგნით მოუქცევია, როგორც ნაწილი ლაისტის მოგონებისა, თუმცა იქ ჩონგურის ფარუნზეც ასევე არაფერია ნათქვამი, როგორც ილიას ამღერებდა ხე.

საინტერესო ვითარებაა: ვალაკტიონი, ერთი მხრივ, ციტირებს ილიას ქმნის, მეორე მხრივ კი რეალურ ფაქტს თავისი წარმოსახვით ჩანაცვლებს!

სანამ ჩანაცვლების შეფარულ აზრს გავაკვავდეთ, ერთი რამ აშთავიდე უნდა თქვას. მართალია, ვალაკტიონი საგურამოლად მორდება ლაისტის ნაამბობს, მაგრამ მას თავისი სიზარბთლე და სინდო წყარო აქვს. მეშუარისტი ვალდებულია და მისდევს კიდევაც, ერთგულად ასახავს ცხოვრების სინამდვილეს, ვალაკტიონი კი ილიას სულადან – მისი პოეტიდან ამოღვის ვალაკტიონის ლექსში ილია, უზბალოდ, საწუთროს წარმავლობით გულმოკლული მოხუც კი არა, მომღერალია, პოეტია, მეშუარისტი დედა! ის, რაც ემპირიულ ფაქტთან მიმართებაში ვადახვევად აღქმება, ილიას ლირიკაში პოულბობს გამართლებას და ასახას.

ვალაკტიონს, ვინც მღერადი მგონის სახეს ქმნიდა, ბერისგან განსხვავებით, მუჟამ ახსოვდა ჭაბუკი ილიას სიტყვება: „ვვალბო და ევალბო“. მან ისიც კარგად უწყო-

და, - იმე და ისევე ზღვრისგან განსხვავებით - რომ „მას-თვის არ ეძლეო, რომ ეთილურ“ მინდა პოეზიისაგან სა-მარადისო განდევნას არ ნიშნავდა. ილიას ეყენებებოდა თავისუფალი სიმღერა, ოღონდ ხნობრივი, საქვეყნო ვა-ლის მოხდას შემდეგ: „მანთ ეთილურ, მხოლოდ მანთ...“
რინგურზე მოუღებურ ილიას ხატვა ზომისაგე პოე-ტურა იდეალს - მეფანტურის საბითა მთავანებული (ერთხელ დაშლურა მეფანტურე თვის მარტივ ფან-ტურს...)?!

მსმეველის ჩანაცვლებას მომღერლით ვალაკტიონი ლისტის „ციტირებისას“ ფილიგრანულად ამორციე-ლებას ილიას საყვარელი სიმღერის ტექსტი ერთფრო-ლად შეხარწმუნებულე არის და შეცდილიც. კერძოდ, ნუთისოფლის წარმავალის სეფა, რაზეც მეტუარისტი ლაბარაკობს, ილიას ღირიკიდან დაძრული ტრაგეული განცდიით და ინტონაციით არის გაღრმავებული

**დახენელდა ხელი, გარშაოც მწედა,
სიცივე მკვიდრბას ეხლა ჩემს გულში;
აღარ მაქვს საზრდო სულისათვის მე
არც სიძულელიში, არც სიყვარულში.**

ვალაკტიონის მიერ ილიას ფრამატულად გამაძაფრ-ებულ მონოლოგში, ტექსტს მიღმა, თითქოს ილიას ზემოთ ციტირებულა სტრაქიონები იკითხება.

ამევე დროს, ვალაკტიონის ლექსში, თუ დაეკვირდე-ბით, ნუთისოფლის მდურეს ზოგად მოტივთან ერთად სხვა - უმაღდრობის მოტივიც შეშოფას: „რომ ამ ნუთი-სოფლის გულს/ვერ იგებს საშაიყო“. მოხუცი ილია თით-ქოს ვიწროვრის თვალთ სვეტებს თავის ზედისწერას!

ამ მხრემ განწოპილების ფონზე წაფება ერთი სიხბ-ლევ - ამჟღის კონცეპტი, რომელც მხოლოდ და მხო-ლოდ ვალაკტიონის ლექსის კუთვნილებაა: „დაჩრენია განწირულს/ერთადერთი იმედი“. ეს „ერთადერთი იმე-დი“, რომელიც წახსენება ილიას მონოლოგში, არის სიმ-ღერა, პოეზია!

ვალაკტიონის მიერ განთორციელებული ცვლადებანი თანდათან სისტემურ, კონცეპტუალურ სახეს იღებს - იგი უპირისპირდება გაუზრადობულ წარმოდგენას დიდ პო-ეტზე, ეინც თითქოს სამუდამოდ თქვა თარი სიმღერაზე, „პლუმბულაყო მტკენაზე“ და პოეზია ოდენ საზოგადო-ებრივ საქირობათა მსახურად გამოაცხადა.

პოეზიის, როგორც „ერთადერთი იმების“ იდეა, რაც ასე ძვირფასი იყო ვალაკტიონისათვის, მან თუთანებუ-რად როდეს დაუკავშირა ილიას სხალს. მუხიერებას, ტე-კვობა, საიმედოდ შემოწინებას ილიას ერთი ლექსი, რომელ-მაც წარუშლელი კვალი დატოვა ახალგაზრდა ვალაკტიო-ნის ღირიკაში:

**როცა ნუხილი მწავრავს უწყალოდ,
კაცთან არ ეილტვი მისი განქარებად,
მეის თავისუფლად ღარი, უზრადო
სიმღერა შორბის ნუგუმსაცემად.**

**და იმ სიმღერას ჩემს ნუხილს ვანდობ,
ის ჩემთვის არი სევდით ზურვილი,**

**მის მწეხარ ხმებში ჩემს გულის ხმას ვცნობ
და მევე მიყვარს ჩემი ნუხილი.**

ეს პატარა შედეგური - „ნუხილი“ უფლებას აძლევდა ვალაკტიონს, იცა წარმოესახა ილია, როგორც ეს „ილიას მოტივი“: მარტივული, მღერალა და ხმდღერით ნუგუ-ცემული.

ღასისტის მოგონების ერთმა პასაჟმა, როგორც ჩანს, პირველი შემოქმედებითი იმპულსი მისცა ვალაკტიონს, მაგრამ იგი თანდათან შორდება, ცვლის მემუარისტის მო-ნათობობს, ქნის პოეტის სიმბოლურ სახეს, შესატყვისს საკუთარი ეთიტიკური იდეალისა: ილია, როგორც პოე-ტი, - მისი ღირიკის რომანტიკული ტრანსფერების გამო, - რომანტიზმის მხატვრულ სისტემაშია ჩართული. სწო-რედ ეს არის ილიასა და მთხრობლის (ვალაკტიონის) იდენტოფიკაციის, ერთ მარადგამში მოქცევის საფუძე-ვი - ილიას „ალკუშენტირებულ“ მონოლოგი ვალაკტი-ონის მონოლოგში გადაიზრდება:

**ეხლა შუაღამეა,
ნათელი მოიფერა
ასე მშვენიერიცა,
სახით მოიფიციყო.
გულში ეღერს - რა ხანია
სიყვარულის სიმღერა,
როგორც ერთადერთი გზა,
ერთადერთი იმედი.**

ორი პოეტის იდენტიფიკაცია, მათი ესთეტიკური პო-ზიციის სრულ იგივეობა აზრობრივ პარადღელობით არის აქცენტირებული მსგავსად იმ ილიასი, როგორსაც ავტორი ბატავს, ვალაკტიონისად ერთადერთი გზა და იმედი ასულდგმობებს - ესაა „სიყვარულის სიმღერა“, პოეზია!

ვალაკტიონის მონოლოგის დასაწყისი - „ეხლა შუაღა-მეა“ აწმყოს აღნიშნავს, მაგრამ აღწერილ სურათს ალუ-ზიის ხერხით წარსულში, ანუ და ღამისა“ და „მთაწმინდის სივარის“ პოეტურ სერეცში - საპროგნაში ლექსების მოტივებში - გადარეკავით, სადაც ღამის ცას შივარის „საიდუმლო შუქთან“ ერთად ილიას „ელღვის“ შივარის ნათელიც ეკრება. ვალაკტიონი მეტაფრიტი მიგვაჩვენებს, რომ „ეხლაც“, აწმყობი - სოციალისტური რეალიზმის მიწინავერების ხანაშიც! - მინდა პოეზიის ერთფული რჩება და ასეთი წინამორბედი და თანამოაზრე ვიძელება, როგორც ილია ტყვედაცა!

სანამ მიტებს ვავაგრძელებდეთ, ვურადღებსა ით-ხოს ლექსის ფორმა - ღირიკული ტექსტის აგების პრინციპი. უკვე სათავარი - „ილიას მოტივი“ მივითებებს, რომ შემოყვანილია ღირიკული გმირი, რომელიც თით-ქოს სხვადა, ასე ეთქვათ, დამოუკიდებელა პოეტის ნებო-საგან. ამ გზით, ერთი, რომ ხორციელდება სუბიექტური, პიროვნული განცდის ობიექტივაცია და მეორეც - ხდება ღესტანციურად იმისაგან, რასაც ღირიკული გმირი გა-მოსთქვამს.

ფორმალურად, ილიას სახე რეალურ-დოკუმენტური ფორმიდან ამოზარდება, ილია ლექსის დამოუკიდებელი, ისტორიული პერსონაჟია, ეს კი საშუალებას აძლევს გალაკტიონს, ლირიული გმირის მოწოდებები დაეხმარებოდეს შეიტანოს თავისი სათქმელი. წარმავლობის სვედად, უმადურობის მოტყუა და სუვერენ პოეზიის აღიარება, რაც ილიას სიძლიერის (მოწოდებას) აზრობრივ მიზანშეწონილი, საუკლებელი რატეკონიზის ხანაში ტაბუირებული თემები, ადგილობრივი ერის იყო, რომლის დიადი დეკლარირება დიდ საფრთხეს შეიცავდა!

აი, რატომ მიმართავს გალაკტიონი ობიექტივაციას, დისტანცირების ფანდს, პიროვნულ განცდას კი მხოლოდ ილიასადმი – ოფიციალური ადღარებული კლასიკოსისადმი – თანაგრძობის ფორმით გაშვებას.

შეფარული იდენტოფიკაცია ილიასთან, უმადურობისა და პოეზიის, როგორც ხსნის, მოტყუების, რაზეც არაფერია ნაქცეამი ღალატთან და მხოლოდ ლექსის კუთვნილებას, გარკვეულ ფორმებს აღძრავს.

უმაღურობის კონკრეტულად, ისტორიული გამოვლინება ილიას მავალითზე მისი შემზარადი შედეგობა იყო. რადგან კითხვა: ზომ არ არის აილიას მოტივი? გამოძახილი გალაკტიონის ცხოვრების რადიკალური სიტუაციისა, ზომ არ ახლოვდება ახალი წინამუხრის? რას უნდა ნიშნავდეს ლექსის ფინალიზი ზღვის ფორზე ხარაჯიშვილის ხიმღერა – „მომაკვდავი გვიღის პანგზე“ მინიშნება, პოეზიის სახელით სიკვდილთან შერიგების ნაცნობი იდეის გატოვებლად?

გალაკტიონი თითქოს ევედრება მკითხველს, ჩასწავდეს, იგრძნოს მისი ადამიანური ტრაგედიის სიღრმე და პოეტური სულის სიმადლი, დაუჯერონ, რომ თავის მიხედვით ინფლსტრიული თუ კლდეტორა მარშები კი არა, ნიშნა პოეზია იყო და არის მისი „ერთადერთი იმედ“ ეპოქის სისასტიკისა და სიკვდილის მოლოდინის პირისპირ.

მაინც რა რეალურ, კონკრეტულ გარემოებებს შექმლოდ გამოეწვია ტრაგედიული დასასრულის ასეთი მისფერი განცდა?

1940 წელი, აილიას მოტივის“ ავტორისეული თარიღი, ერთგვარი შეიღის ხანაა სისხლიანი რეპრესიების სერის შემდეგ, და აქ მთავრდები ტრაგედიონოლოგიის დიდ თავსატეხს – დათარიღების გამოვლენას. „დრო, დრო აღნიშნა“

ნა, მიაწერე ლექსს“, – ამას კი ამბობდა პოეტო, მაგრამ წინარმოების დათარიღება მისთვის არ იყო დროის უზარალო ფიქსაცია. გალაკტიონი არცთუ იშვიათად მიმართავდა ტრონილოგურ მისტიფიკაციებს, როგორც კონტექსტის შეცვლის ხერხს, მოუღებებ უმუხლო რეაქციის შენიღბვის საშუალებას.

„ილიას მოტივი“, ჩემი ვარაუდით, არ შეიქცევენება ომამდე პერიოდს, 1940 წელს ექვს უკვე დროისა და ადგილის საგულდაგულო აღნიშვნა აღძრავს, – 1940 წ., 19 ილისი, საგურამო, – რაც იშვიათია გალაკტიონის პრაქტიკაში. შემდეგ: ლექსი პირველად რვა წლის დაგვიანებით აღბეჭდება. დაბოლოს, უცნაურია მისი შეტანა (შენიღება?) მარინისტული თემატიკის კრებული „ზღვა ახმარდა“ (1948).

თუ ლექსის კონცეპტუალურ მხარესაც გავითვალისწინებთ, რომელიც არ ეთვისება ავტორისთვის დროით კონტექსტს (1940), მაგრამ ბუნებრივად აღიქმება იმ კულტურულ-იდეოლოგიურ სიტუაციაში, რაც საბჭოეთში ილიას მოტივის“ პირველი პუბლიკაციის ხანაში (1948) სუფევდა, დიდი უაქველბობით შეიძლება ითქვას, რომ ლექსი პუბლიკაციის წინარე პერიოდში – 1947-1948 წლებში დაწერა.

არსებობს გალაკტიონის წინანერი, რომელიც დამაჯერებლობის მატებს ასეთ ვარაუდს. პოეტის იგონება:

„1921-22 წ. ქართულ არსებში გამოქვეყნდა ილია ჭავჭავაძის დიდი მეგობრის ალტურ ლაისტის წერილი: „ზღვა და ქართველები“. დაახლოებით ამ წერილის შინაარსი ასეთი იყო: საქართველოს აქვს მშვენიერი ზღვის სანაპიროები, მიუხედავად ამისა, ქართულ ლიტერატურაში არა ჩანს ზღვის თემატკა, მარტივებით. დასკვნა ასეთი იყო, რომ ქართველებს თითქოს საზოგადოთ არ უყვართ ზღვა“.

ამის შემდეგ გალაკტიონი ჩამოთვლის თავის წიგნებს, რომლებშიც ზღვის თემებზე დაწერილი წინარმოებები აქვს შეტანილი და დასაქნა: „ამას წინ გამოვაქვეყნე რამდენიმე ახალი ლექსი“, ამ დღეებში კი ადგინავთის სახელგამო გამოსცემს ჩემს წიგნს „ზღვა ახმარდა“.

ამ მცირე წინანერში, რომლის თარიღი – 1948 წელი – სრულიად უაქველბია, გვერდიგვერდ მოხსენიებია ილია და ლაისტი, ზღვის თემატკა და კრებული „ზღვა ახმარდა“ და, ზღვა პირველად დაიბეჭდა „ილიას მოტივი“.

დასახელებულ კრებულზე შემოაბისის, როგორც ჩანს, გალაკტიონმა გადახდა ლაისტის წიგნს „საქართველოს გული“ (თბ., 1923), რომელიც, სხვათა შორის, დღემდე დატულია მის პირად ბიბლიოთეკაში. ილიაზე ვრცელ

ილია ჭავჭავაძე

მოგონებში იქ სიმღერით გატაცების ამბავიც არის გადმოცემული. ეს ამბავი გალაქტიონმა ლექსში თავისებურად გვიამბოვს განირობულობისა და სასიყვარულო განცდვად ილიას ხშირ ამბობდა...

შავრამ დაფიქრებულად რეალურ გარემოებებს – ისტორიულ კონტექსტს.

ქვეყანაში ჯერაც ძლიერი იყო ომში გამარჯვების ეფორია, როდესაც 1946 წლის 14 აგვისტოს სკპ (ბ) ცკ-ის ორგბურომ მიიღო ცნობილი დადგენილება ქურთალების „ზედუბასა“ და „ლენინგრადის“ შესახებ. ეს დადგენილება ანდრეი ჯდანოვის – კულტურის სფეროში ქვეყნის მთავარი იდეოლოგის – მოხსენებასთან ერთად საყოველთაო განხილვისა და შეხსენების საგნად გამოცხადდა.

ამვე წლის სექტემბერში მესამური ოპერატორულიობით ჩაატარდა საქართველოს მწერალთა მესამე ყრილობა, შემდგომ – პლეუმები, სადაც მთავარ თემად იქცა კრატკიანის იდეო პარაჯანასაღ ტენდენციები“, როგორცაა უდიეობა, აპოლიტიკურობა, დეკადენტური და ფორმალისტური რეციდივები. ადგილობრივი მასშტაბის იდეოლოგმა პეტრე შარიაშვილმა, იმ დროის პრესის მოწოდებით, დაუნდობლად გაილაშქრა ადეკვატურ-ფორმალისტური ნამუშების“ წინააღმდეგ, იმ ფორმალისტ-პურისტრატეგია წინააღმდეგ, რომლებიც გადაწვთ იმუერებოდნენ იდეური ხელოვნების ტრადიას.

პირველ დადგენილებას ზედიზედ მოჰყვა დადგენილებანი თვატრის, კინოს, ბოლოს, მუსიკის სფეროშიც.

ძნელი წარმოსადგენი არაა, შემოქმედებითი ინტელიგენციისათვის ამ უბშიმეს ნულში, როდესაც დაუნდობლად აკრიტიკებდნენ ანუ ახლებდნენ მწერლობის თუ ხელოვნების უთვალსაზრისეს წარმომადგენლებს, როგორც სულერი განწყობილება ექნებოდა გალაქტიონს, შიშ უფრო, რომ გაშიგამ დაუნარებლად შეახსენებდნენ, არ უნებებდნენ წარსულს, ე.წ. ადეკადენტურ-სიმბოლისტურ პერსონებს.

1947 წლის 17 მაისს გაზეთში „ლიტერატურა და ხელოვნება“ დაიბეჭდა სანდრო შანშიაშვილის წერილი „ტრადიციები და თავიანთი ინტელიგენცია“, სადაც „პრინციპული საუბარი“ იყო გალაქტიონის დეკადენტობასა და სიმბოლისტობაზე, ლოგიკის ენაზე აუხსნელ მის „პუნდოვან ლექსებზე“, კონტრატზე რუმბოსა და მალარტის ესთეტიკასთან. ეს სამიში, დასმენის თანადე პუბლიკაცია იყო.

[ამის შესახებ ხომ არ არის კავშირის ხახვასში იდეურად რეაბილიტირებული ილია ჭავჭავაძის რომანტიკულ ტრადიციასთან „ილიას მოტივი“, ე.წ. ადეკადენტური ლექსების ეროვნულ სათავეზე მიზნება?]

ორიოდე წელი ადრე გალაქტიონს უკრი თორბენ სტალინურ პრემიაზე, ხოლო 40-იანი წლების ლირიკის მიმოხილვაში, ოციციოზის პოზიციას რომ გამოხატავდა, იგი არც კი იყო მოხსენიებული, თითქოს ამ პერიოდში არაფერი შეეცმნას, თუნდაც „ქებათა ქება ნიკონმანდას“.

გალაქტიონის არქივში შემოინახა ერთი ჩანაწერი, სადაც ცხადყო ჩანს პოეტის აზრი აპოლონიური დადგენილებების“ თაობაზე:

„დისკუსიების ნულშია. დაიწყოს მისკვივანი. ჯდანოვისა და ბარტა ზომბერკოს და ახბბერკოს – შემდეგ დისკუსია გაღრმავდა. იგი გადაიფიდა – უცხოეთთან ქედის მოხ-

რის წინააღმდეგ კამათში, ფორმალისტთან ბრძოლაში; ფორმალისტურ განცდების გამოშლიდებისათვის (მუსიკაში – მურავლი), კინოში რუსული ნაციონალიზმი. ამ კამათში იმარჯვებდა ხაბდურობა, უბრალოება, სისადავე, ეროვნულობა, მულოდურობა და ა.შ.“

ვაქტის კონტრატაციას ქვეტექსტისანი, ორანოვანი, დაუმთავრებელი ფრაზები მოსდევს:

„ჩვეულებრივ, ვის წინააღმდეგაც ილაშქრებდნენ, ისინი აღიარებდნენ თავიანთ მიცდომას“;

„ნაკლები დადებითი მხარე აქვს ისეთ დისკუსიებს, რომელთაც მედეგი არ მოაქვთ ხოლმე, მაგრამ საამქარაოზე გამოაქვთ ბევრი და აქაა, სწორედ აქ არის დამარბული ძალიის თავი, ვითარმედ...“;

„საეთი დისკუსიების მსხვერპლნი მრავლად არიან, ისინი ედებიან მამებში, მათ ვულობრებულად პკონიათ, რომ...“

„ნამადელოდ კი ეს დისკუსიები მზადდება შემდეგომი აქტივისათვის“.

დამონმებულ ფრაგმენტებს, ვფიქრობ, კომენტარი არ სჭირდება – ვაქტების ერთობლიობით მოხიზება ის სიტუაცია, როდესაც კლასის მოტივი“ დაიწერა. ადეოლოგიური ტერორის ატმოსფეროში, კოლექვა-პოეტის თავდასხმით აფორიაცებული, ხელისუფლების მიერ დაწინებულ-უაყოფილი და კრიტიკის მიერ მიწმამთებელი გალაქტიონი უმადურობასთან, ვაუტახლობასთან, მურთან ბრძოლაში ილიას ხატებას გამოიზიზნოს, მაიც „სიყვარულის სიმღერას“ მღერის, თითქოს ილიას სიტყვებით ამხნველებს თავს:

რომ მტერთათვისაც, რომელი თუნდაც გულს
ღახვარი მკრან,
გთხოვდე: „შეუნდე, – არ იცანა, ღმერთო, რას იქმან!“

პოეტის ნუგეში ამ დაუნდობელ სამყაროში სიმღერაა, პოეზიაა, ამიტომ პოეზიის უპირველესობის მადარებელს დატეტურის ხნად, დამამუიდეგელ მულოდიად ჩაესმინა ილიას სივანა-იმედიანი ლექსის – „სიმღერის“ სტრიქონები:

ჩემო სიმღერავ, ნუ დადუმდები,
შინაილა ღვინობს ეს კრული ვული!

ილიას სიმბოლურ სახეს გალაქტიონის ლექსში ორმაგი დატეტორთა აქვს: ოციციოზის მოდარავუ თვალსათოქის იგი „ახლებობას, უბრალოებას, სისადავეს, ეროვნულულობას“ განახახებებს ანუ იმის, რაც დისკუსიებში იმარჯვებდა. ამ მხრივ ილია ფარია გალაქტიონისა საკუთურ გალაქტიონის რეციფიკაციაში კი ილია მისი სულერი წინააპრია, სიმბოლურ-პარადიაგმული სახე ისეთი შემოქმედისა, ვისთვისაც პოეზია უზენაესი ღარებულებითი ფენომენია.

ორი პოეტის – ილიას და გალაქტიონის მონოლოგები, – ლექსის ძირითადი მონაკვეთი, – როგორც თავშივე ითქვა, ზედის კომპოზიციური ჩარჩოშია მოცემული. ექსპოზიციამი ილიას პეიზაჟის ელემენტები ამოვიკნობა:

ლიტერატურული დეკლარაცია

ზღვაზე მწიურების ჩრდილია, რომ მღერის გამაისდი! მაგრამ სვედა ლოდით მიიწვ შიშებს გასცქეროდა...

მარკირებულ „მწიურის ჩრდილთან“ და „შიშების ცქერასთან“ ერთად „ზღვაც“ ილიასეულ ხატთან ვგაგზავნიას. მარტო მივეყურებ ცხოვრების ზღვაში, ოღონდ იგი ტროსული ბუნებისაა. ზღვის მეტაფორა პირდაპირი მნიშვნელობით „ილიას მოტივს“ 1948 წლის კრებულის („ზღვა ახმურდა“) თემატიკასთან აკავშირებს, გადატანითი შინაარსით კი (ზღვა-ცხოვრება) სიერცეს უქმნის არსებობის გაუგებრობით გულმოკლული მოხუცის ხამღერა-მონოლოგი. იმედიანი შეძახილი „გამაისდი!“ – აღუჩია ილიას „გაზაფხულზე“ – მისეულ „ეღვიგის“ მინორულ ტონალობაში გადადის: „ქვიდა... შიშებს გასცქეროდა“. იმედიას და წუბილას, სინათლას და ჩრდილის ეს შესამება სრულ უზიანობა ლექსის გამჭოლ მოტივთან – ტრაგედული ოპტიმიზმის კონცეფციასთან. ამ პეიზაჟურ-განწყობილებით ფონზე აღიქმება ილიას და გალაქტიონის მონოლოგები.

ლექსის ფინალები, ბოლო სტრიქონში ისევ ჩნდება ზღვის ხატი, თითქოს ორი პოეტი მარაფიულ დროში –

ცხოვრების ზღვის ნაპირის ხედება ერთმანეთს. ბრძენი მოხუცი, როგორც სულიერ მემკვიდრის, ისე გადამცემი გალაქტიონის თავის ტრაგიკულ გამოცდილებას, რომლის ნინაშე „ზოგჯერ „ერთადერთი იმედი“ – სიმღერაც უძღვრია. აქ უკვე პიროვნული განცდას, თანგრძნობის ფორმით, დომინანტურ ადგილს იკავებს და სრულიად იმელება ზღვიარი ლირიკულ გმირსა და ავტორს შორის:

გუ, თუნდაც იმ მოტივით მწუხარება გულიდან ხალხის ერთგულმა შეიღმა მაინც ვერ მოიგვრა. ეს სიმღერა ლოდითი ანეც გულს ნარსულადან ერთხელ საიჯრებელმა ზღვისპირ ჩემთან იმღერა.

ასე გადევცება ტრაგიკული ესტაფეტა ნინაპოდან შემკვიდრეს – ილიასაგან გალაქტიონს!

(დასასრული შემდეგ ნომერში)

კრიტიკა

გია მურღულია

შორია გათენებაჟდა?

ჯანო ჯიქიძის რომანი „მთვარის ყმა“

თუ საზოგადოებას სურს გადარჩეს, ის საკუთარ თავს სწავლობს. ზოგჯერ ამჯერად თვითმეცნობა იმდენად მოკისმომიგვრელ დასკვნებს ბადებს, რომ იმედისთვის ლაშის ადგილიც აღარ დარჩეს, მაგრამ სხვა გზა არ არსებობს – თუ არ იყო, რა უნდა დაიბოლო და საით წახვიდე, ვერაფერს შეძლებ.

ჯანო ჯიქიძის რომანი „მთვარის ყმა“ ერთი ლაშაში, უბრალო, პირდაპირი და ირონიული ქაღალს სულღი არეკლილი და განცდილი საშვარსა – თავისი ყოველნაირი ყოფილი ატრანზიტულია და საკმაოდ ღრმა სოციოლოგიური შრიეებით. უბრალოება ზოგჯერ მოჩვენებითია – ძალიან ნაცნობია და ჩვეულებრივის მიღმა ჭაბიოი-გამად არაორღინარული რამ შიშინს.

მადაკითებ ყურადღება გუიგარასს? – ვიდავად დაცემულითაგან, „ვისც შეტად ატაცებულა ღვთაებისაგან“, სამი რამ უღის: მინდა ჯაჭვით შეხორ-

კვა, დიდი პატივი ერთი წლის განმავლობაში და მსხვერპლმეცნობა.

რომანის მთავარი მოქმედი პირი სწორედ ამჯერად გზის გაივლის, რაც იმის მარწმუნებელია, რომ ის მთლად უბრალო ვინმე არ არის და მის წვეულებრივობაში შესაძლოა იფუხალი სინათლეც დავინახოთ.

თავად ავტორი გვამცნობს ერთგვარ შესავალში („ექიტირთან მკითხველს“), რომ „საქალების გარეშოში მოხვედრილი მთვარის ყმა აღმოაჩენს, რომ თვითონაც არ შეესაბამება მის მიერ არჩეულ როლს, რადგან ხან მედვრად იბრძვის საკუთარი ღირსების დასაცავად, ხან კი მისდაგასაკერ კომპრომისზე მიდის, ცდილობს უღმობულ ყოფის ხელიდან გამოგლიჯოს თავისი წილი ბეგნიერება და ძალ-ღონის ერთი იმურების იმისათვის, რომ გამარჯვებული გამოვიდეს ცხოვრებასთან და საკუთარ თავთან გამუდმებულ ბრძოლაში“.

იმარჯვების გმირი? თითქოს უნდა ვთვლიქროთ, რომ არავინ იცის! ფინალშიც კი, რადგან ამ რომანს ორი ფინალი აქვს და საბოლოო განაჩენი მკითხველის გემოვნებისა თუ განწყობის ფარგლითობაზეა დამოკიდებული.

ახლა, მოდი, ერთი კითხვა დავსვათ: რა უფრო მნიშვნელოვანია რომანში – თავად მთავარი გმირი თუ მის ცნობიერებაში ასახული და განცდილი საზოგადოება? მთავარი გმირი რომანის „ცენტრალური ბგერაა“, მისი ქვაკუთხედი – ეს ერთი გმირის ნაწარმოებია. დანარჩენი პერსონაჟები მეტ-ნაკლებად გარემოში, ანტიურთეს ქმნიან. აქ არსებობს ცენტრი და ყველაფერი დანარჩენი, რაც ამ ცენტრს მიემართება. მაინც ვინ არის ეს ქალი?

მთავარი გმირი

ერთი შეხედვით, ყოველად ჩვეულებრივი ადამიანი – მარტოხელა ექთანია, თუმცა, რაც შეტად ვეცნობით, შეტ უცნაურობას აღმოვაჩენთ მასში.

მწერალი მას აუზნებელი მანდილოსანს* უწოდებს, რითაც საგანგებოდ მოვანიშნებს ამ გარეუცხულად, მარ-
თლაც, მშვენიერი ქალის ხასიათის მამაკაცურ გამოვლენ-
ებებზე. — არაერთხელ მომისმენია სვედურები: კაცის
შესახედრითი ხასიათი გაქვსო! — ამბობს თავად მთავარი
გმირი.

საერთოდ, ეს ქალი საკუთარ თავს ყველაზე უკეთ
აბახათებს. ზოგჯერ, მართალია, მისი გულახდილობა
და პირდაპირობა „ტრადიციული ჯურისთვის“ მიუღებე-
ლია: „მე მარტოხელა რევოლუციონერი ვარ, ყველაფერის
ამორტიკალურის მოწინააღმდეგე ვარ. მე ვინაა, რომ მხედარმა
ცხენი ზურგით ატაროს. შეუძლებელია? არაფერიც!..
ეკრძო შემთხვევაში, როგორც გამოხატვის, ყველაფე-
რი შესაძლებელია. ექთანია რომ ექვითი გაფრთხილ, განგ-
მის ზარებს ნუ შემოაქრავთ — ესეც შესაძლებელია. ნაღ-
მა ჩემთვის არ არსებობს. ნაღმა — ვირაგებები.“

ამას ემატება არცთუ იშვიათი ბოლნის სიტყვა ან ბოლ-
ნი აზრი, რაც გარეუცხულ მშვენიერებასთან თვალისადა-
ცემ კონტრასტს ქმნის, მაგრამ მწერლის სურს ამ და
სხვა მომენტებით მთავარი გმირის არაორდინარულობა-
ზე მიგვიანიშნოს.

მთავარი გმირი (ქცევა — თანამედროვე ქადაგი?) სა-
ზოგადოებრივად განცალკევებულია, მისთან თითქოს
ურთიერთობის, მაგრამ გაუცხოების სინდრომი ძალიან
ძლიერია, თუმცა „უნდა, სხვისთვისაც საჭირო იყოს,
სხვისთვის ბოლომდე დაინარჯოს“.

აი, რას ამბობს „მეგობარი“ კო არა, ის კიდევ მეტობა-
რი არ მყოლია არასოდეს. ეს იგივეა, შენს ტუალებში
სხვა დადიოდეს და აბით გახანგრძლი იყო...“.

რომანის გმირი ქალისთვის ძალიან დამახასიათებე-
ლია თვითშეფასება და თვითორიონია — „ნებაიერი ხალხი
დღორეულობს, ჩვენ კი ეჭრობით...“. მან იცის, რომ სრუ-
ლიადაც არ არის იდეალური და ზოგჯერ ცდილობს კა-
დეც უკაუკუსი გაბედვს, მაგრამ ამ საქმიდან არაფერი გა-
მოდის:

„პირაერთხელ მიცხობა ნახელა დინების სანაზაღმდე-
გოდ, რომ დამცხობია ზემოქმედება იმ კანონ-ნებისა, რი-
თაც იმართება ქვეყნის ცხოვრება... და ასევე პირაე-
რთოდ დაჯანმრთებულვარ, რომ ჩემი მცდელობა, გაე-
ხდე გუმწამელზე უკეთესი, ნინასანარ განანრულობა,
რადგან ეს უკვე სხვის არტერესთან შეჯახებას ველის-
სიმბობს და ჩემგან განსხვავებით შედგარად მებრძოლის
საულისკვეთებას საჭიროებს. არა მგონია მარტო მე
ვფარობდე ამ აქ“.

ამ (და სხვა) უცნაურობებთან თუ ადამიანურ სისუს-
ტეებთან ერთად რომანის გმირი ერთობ კეთილშობილუ-
რი თვისებები თუ ქცევები აბახათებს — აქ მარტო ისიც
შეიძლება გავახსენებდეს, როგორ უღლის ის პირველ შე-
ვლელს — ააატას და განძინაბაც.

რაც უნდა ჩვეულებრივად ან უცნაურად გამოიყურე-
ბოდეს რომანის მთავარი გმირი, შანაც გაუცვარია, რა-

ტომ უნდა ამდენ ადამიანს მისი სიკვდილი. და ქალის რე-
აქცია ამ ამბის ვაგებების ნათლად გვიმოტკიცებს, რომ
ერთ ქურდულში ზოგჯერ უკადრურისებებაც თავსდება —
იმის მიხედვს, რომ მას მტრობენ, გმირი მხოლოდ სხვაში
კი არა, საკუთარ თავშიც ვერებს:

„ერთი ერთი უნდა ქალური (მართალია სიზმარში,
მაგრამ ხომ ვნახე, რაც მთავარია), დაეუახლოვოდ, გუ-
ლახედილად ვესაუბრე, დაეადგივინე, რომ ჩემი თავიდან
მოპოვების მომტრებები ცოტანი როდი ყოფილან და მიე-
ხედო: მიზეზი მარტო სხვაში (ქალურში) კი არა, ჩემს თავ-
შიც უნდა ვეჭებო. ქილერი თავისთავად ჩემს მიმართ სა-
ნინაზღმდეგო არაფერი ატეს, ასე მგონია. შეიძლება იმა-
საც ზემსავით უყვარს რვეთაიში და ვერ იტანს მალა-
ხოს“.

აი, ასეთია დაახლოებით, რომანის მთავარი გმირი
(ზემდასახებულზე მომენტებს შესაძლოა იფორმოს
მშვენიერი გრძნობაც დაეუმატაო), მაგრამ როგორია ის,
რაც მასში ასეთი დიდი ინტენსივობით აბახება?

საზოგადოება

მწერალი თავიდანვე ამბობს, რომ ჩვენი საზოგადოე-
ბა „სიყალბის გარემოა“.

კატაკორიული კითხვა: შეიძლება საკუთარ სამშობ-
ლოზე ასე დანაკარკი?

კატაკორიული პასუხი: რა თქმა უნდა, შეიძლება.
სიმაართელ არ შეიძლება ზანმენს ან რამეს მურყაცხმყო-
ფელი იყოს.

არის თუ არა სიყალბე თავისუფლებაზე ოცნება
არაფრის კვებითი (ახლებს ახლებური არაფერი ვაკუ-
თებითა. ყოველ შემთხვევაში ჩვენითვის ექთანისთვის,
არაფერი შეცვლილა უკეთესობისაკენ“?

არის თუ არა სიყალბე ის, რომ ყველა სათავისოდ
ცხოვრობს და საზოგადოებრივი თუ სახელმწიფოებრივი
ცხოვრება პრაქტიკულად აღარ არსებობს (მთავარია,
იმდენი ვაშლი, რომ მეყოს პირადი თავისუფლებისათ-
ვის. სამშობლოს თავისუფლებაზე დედააზრმა ჩაიქნა
ხელი, მე დედაქმენზე ჩაეუქნე ხელი, სამშობლომ ჩემზე
ჩაიქნა ხელი. თვითოულმა ზეუნჯანმა ფამოუკიდებ-
ლად უნდა მიხედოს თავის თავს...“?

არის თუ არა სიყალბე ისეთი შექანაიური განახლების
სურვილი, რომელიც კალისტრატეად ეამბუტას ბა-
დებს? განა იმ ბიჭში რა შეიქნა არსებითად მის შემ-
დედ, ბაბუასთან სახელის ნაცვლად ბრაზილიელი ფეხ-
ბურთელის სახელი რომ დაიწერა?

განა არ არის სიყალბე, როდესაც უფროსებად ახლე-
ბი მოდიან, რომლებიც უფრო ძველებს ვაგანან?
მწერალი ძალიან მძაფრად (ეს გულსტკეპილით ნა-
საზრდობი სიმამრება) აფისებს ჩვენს საზოგადოებრივ
ცხოვრებას — თითქოს ვეუღლებნება, რომ ჩვენთვის გამო-
ყოფილ დროს, ანუ ნუთისოფლის ვალუტას, იმე ვხარ-
ჯავთ — არაფერს ვყიდულობთ!

ჩვენი კაცები სამშობლოს სულს კი არ ამაზნ შეხ-
რდენი, არამედ სხვა კაცებს, რომლებსაც ვერცნობთან
და რომელთა ნახელის შემდეგ თავადაც გაჩნდნან.

საბოლოოდ ყველაფერი ეს მთავარი გმირის ცივი ირონიით ხავეს სიტყვებში ცხადდება:

„ნებისურთივე კანონის დახმარებით ჩაგრავენ გულგრილყოფილებს, უნესო ქვეყანაში კი კანონის დახმარების გარეშეც ახერხებენ იგივეს“.

ამგვარ საზოგადოებაში ყველაფერის მთავრობას აბრალებენ, ბოლო მთელი წლების თავისუფლება ერთი რამით გამოიხატება: გვერდნითი ავირჩიოთ თუ მთლადნითი?

ამ სანახევროდ თუ მთლიანად წითლებს, რომლებსაც სულერი განიილვების უნარი მთლიანად დაკარგული აქვთ, ვერაფრით დაინება თავი ჩვენმა საზოგადოებამ, იქნებ ამიტომაც აცხადებს მთავარი გმირი: „ჩემი სამშობლო დღეს ჩემსათვის არ ნყალიბს“.

მართლაც, ეს სიყვალის სამყაროა, მოჩვენებითობაზე, ტყუილზე და თვალმამაცობაზე აგებული. სწორედ ამიტომ არის, რომ მთავარი გმირის სიზმრებში (რომლებიც ამქვეყნიური კონსტრუქტურისგან დაცლილია და მხოლოდ სიმაღლეზეა) საბოლოოდ ყველანი წყალში იძირებიან და ეს წყალი ნამდვილად არ არის განახლების სიმბოლო.

აი, რას ამბობს ამის შესახებ ჩვენი მშვენიერი ქადაგი: „ჩაეიძირეთ. სულმთლადნითილის მომხრეებს ციონაო, მშრალზე დაარქობდენ, მაგრამ არა – იმათაც შეუდგათ წყალი. არ არსებობს, სხვა ჩაიძირე და შენ მშრალზე დარჩე. შეიძლება მოგკერვნის, მაგრამ სინამდვილეში არ არსებობს, სხვა ჩაიძირე და შენ გადარჩე“.

ხეალის იმედი

მწერალი შესავალს ანუ ამთავრებს: „მთავარს ყმა“ ეძღვრება ხეალის იმედი“. სად არის ასეთი იმედის ხაფიფური? რომანში ხომ თითქმის ყველაფერი უძრავია, არაფერი ვითარდება და სინათლაც მინცდამინც არ ჩანს?

ამ საზოგადოების სულა, რომანის მიხედვით, განძის მოსაძებავად მისული ადამიანების „ფიგურის“ ნომერს ჰგავს; მთავარი გმირი ამბობს: „თუ ვერ გამარჩევია, ჩემი მხედველობის ბრალი არ უნდა იყოს – საგანგებოდ ჭქმყავენ და მერე ასწორებენ, რო ნომერი ერქვას, მაგრამ ერთბაშად ვერ გააართო წარწერა“.

ღვთის რუხული და ინგლისური სახელები აქ შემოხვევითი, ცხადია, ვერ იქნება. ეს ციტატა ასეც შეიძლება ნავიციოთ: ჯერ თრეგუნენ და შემდეგ აღორძინებენ რელიგიას („საგანგებოდ ჭქმყავენ და მერე ასწორებენ“), ელექტისას არსებობა რომ აღებუქდი იყოს („რო ნომერი ერქვას“), მაგრამ რელიგიური ცხოვრება კი ბუნდოვანი („მაგრამ ერთბაშად ვერ გააართო წარწერა“).

ეს ვეღვაფერი, შესავალი, ასეა, ან არ არის ასე, მაგრამ ერთი რამ ფაქტია – რომანში აღწერილი საზოგადოება ღვთისა და სინამდვილის, საზოგადოდ – მაღალი ლი-

რებულებების ერთგულებას ვერ დაიკვებინს

სად არის იმედი რომანის გარეშე? ირკვევია, რომ, მიუხედავად ყველაფრისა, იმედი მაინც ბუტბუტს და, რა თქმა უნდა, ის ადამიანის, რომანის მთავარი გმირის (და მისთანების) სულს უკავშირდება.

რომანის ბოლო გვერდზე კითხულობთ:

„შე და მთავარს ღამე გუყვარს, დილა ჩვენ არ გვტყდებაო ენისაც განთიადის გჯერათ, მოგაბარებთ, თენდებო... ბაო, ბაო, ბაო, ბაო შემდეგ ისევ მისამლერი (სადაც წერია, რომ „ეს სიმღერა ყველაზეა, ჩემზედო, შენზედო“ – გ.მ.).

და ახე შემდეგ, სანამ ძალით არ გამარწმუნებ“.

რომანის სახელწოდებაშიც უხვად გამოიხატა „ბოლო მარცვალს [მთავარს ყმა“ ანუ მრავალსერიანი ფილმი „ბაო-ბაო!“, რაც იმას გვიდასტურებს, რომ იმედი არა მხოლოდ შესავალშია ნახსენები, არამედ პირდაპირ სათაურშია კოდირებული. ამას განსაკუთრებულ მნიშვნელობა უნდა ჰქონდეს – იმედის გარეშე ხომ ყველაფერი ის, რაც რომანშია წარმოშობილი, ამაზრზუნენ და აუტანელი იქნებოდა.

იმედი ყოველთვის ადამიანს უკავშირდება.

რომანის მთავარი გმირი ფინილი უხალვადება ღმერთს. ჯერ აცხადებს, რომ მონახუნად აღკვეცის თხოვნას გააგზავნის ბოძებში, მერე, უეჭველ უარს რომ ელის (რაც ნინასარგე იცის), საკუთარ თავს პირობას აღადგეს, ვეღვაფერი გასაცეს ბოლო ღერამდე, რაც კი ამ ნუთისოფელში მოუგია. გვიან, მაგრამ მაინც გაიღვიძა ჭეშმარიტების თუნდაც მცირე ნათელმა ამ ადამიანში, რომელმაც ამ ღრისაც კი არ შეუღებია ირონიული არ იყოს!

კიდევ ბევრი რამის თქმა შეიძლება ამ საინტერესო რომანის შესახებ, მაგრამ ამჯერად ამით შემოვიფარავლეთ.

იმის თქმა კი აუცილებლად გვმართებს, რომ ჯანო ჯიქიძეს თხრობის, ხასიათისა და სიტუაციის შექმნის საქმეად მძალი კულტურა აქვს. მწერალი ქმნის ისეთ სამყაროს, რომელსაც განუერთარებს თავისი გამოკვეთილი ლიტერატურა, მოტივაცია და პათოსი აქვს. ეს მთლიანად ამყაროა (შემოქმედება ხომ ყოველთვის მინაგანად მთავის შექმნაა), რომლის ელემენტები (გერსონაფები თუ ვითარებები) ისე ბუნებრივად „ეზიანებიან“ ერთმანეთს, როგორც ეს ვარც მწერლობას ეკადრება.

რომანის, ჩემი აზრით, ვარკვეული ზარეკელი აქვს – რამდენიმე ადგილას თხრობა ზედმეტად დეტალიზებული და განუღვიძია, მაგრამ საბოლოო ანგარიშით რომანი მწერლურ ნარმატივად უნდა ჩაითვალოს.

ფიქრებს, ჯანო ჯიქიძეს ნინ კიდევ უფრო მეტა წარმატება ელის, რასაც სიამოვნებითა და ინტერესით დაველოდებით.

ივანე ამირხანაშვილი

პეპე გოსეოს - წყარო ცოდვისა

ასეთ წყაროს ვერსად წახვით. ეს სასწაულია - ჩვეულებრივი, ყოველდღიური, მუდმივი, დაუსრულებელი. რაღა მიხვდათ აქ, გენიალური პედაგოგის ნაფუძართან - პირველი შეკითხვა, რაც წყაროს დანახვისას გაგინდებათ, ეს იქნება და შემდეგ - რატომ ამდენი, ესოდენ უზუი?

იწინებლ ნახავ და აღარ დაგვიწყდება. მივახვები, პირს გაიხვიებ, შუბლს გაიგრძობ და მიხვდები, რომ ეს არის წაული, რომელსაც იდუმალი კვიპრი აქვს ცოდნასთან, რადგან ძველია წარმოიგინო უფრო ნიშნული ხატი დედანის ატკარის შემოქმედებისა, ვიდრე თერთმეტი მილიონი გადმოიმინარე შავისმიხობი ნაკადები, რომელიც თვითონვე დაიკრძევა ცოდვის წყაროს და რაიმესაღიერე იქნებოდა, რომ არ არსებობდეს დიდი ბიზანტიელი ლუთისწვეთელსა და პოეტის იოანე დამასკელის წინა, კედე გოსეოს" არე წყარო ცოდვისა.

ამ სასწაული შემხვედრავ ჯველა ლენინებისა და ივანე გურგენი კაცი, თუნდაც იმას, რომ შენაძლია წყაროს სწორედ იმ დღეს ამოუხეობ, როცა აქ, დიდი ღიახვს მარჯვენა ნაპირას, გორის მახრის სოფელ ვარაზის 1840 წლის 15 (27) ოქტომბერს დაიბადა იაკობ გუგუშაშვილი, „ქვენი წყარო“ - ასე ეძახება მას იაკობ და აღბათ ამ „ჩვენში“ აერთიანდება ღვთისმშობლის ეკლესიასაც, რომელშიც სწორედამ მამაობის, ღარიბი სოფლის ღარიბი მღვდელი სიმონ გუგუშაშვილი.

ღამაში პეპეგომა გაატარა ვარაზის, შეეთვისა და შეეხარდა მშობლიური სოფლის წყალ-ჭაღობს, მაგრამ რამდენადაც უახლოვეობდა დედაბუნების წინა, იმდენად სამიზნე ხდებოდა მისთვის აქურობა.

საქმე ის არის, რომ ქაობაში ადგილია ვარაზი, მისი ნერტიანი და ფანტი ჰავა ცუდად მოქმედება მატარა იაკობზე, რომელსაც დაბავობით დაპყრობდა ქვეყნისადმი მიგრეკობა. დედა და და-ძმა ქვეყნით დატოვდა. ძალიან ფრთხილდება, მაგრამ პირველ ხანებში, რამაც სოფელს მოაკლევდა, კიბადა წონსტანტინა მოკლა. ეს ამბავი იაკობ გუგუშაშვილის აღწერილი აქვს მოთხრობაში „პატის მიზეზი“.

თბილისში სასწავლებლად ჩამოყვანილი ათი წლის იაკობი ლოცვნიად ჩავარდა და მანამ არაფერი უშველა, სანამ ცოტა ხნით სოფელში არ დაბრუნეს.

შემდეგ კი სამუდამოდ განმორდა სოფელი. დარჩენი ცალ-ცალკე საბუნებრივად პედაგოგი აქეთ, საქვეყნო საქმიანობის თავშესაზარად და ციქრინი ვარაზი იქით - სიღარიბესა და ჩარჩ-ვაჭრების ვალეებში სულის ამოსახველა.

ვარაზი
ვალაიანი,
უჭვეო და
ქარაიანი.

არაფინ იცის, რამდენი თაობა იმყოფებდა ამ სიტყვებს, რომელიც აღბათ სიუფუტრისგან წელში გამწვდარს ვარაზისებმა ვალეებმა აღმთქვა იმისთვის, რომ იქნენ თვითონ რწინით მარცხ ვადენების თავი ცხოვრების ორმოტრიალში.

ნაიფა, მაგრამ გული და სული აქ დარჩა. ფერწა და ოცნებაში შემხაროდა ბავშვობის სამოხბეს, თავის ახლოობებს, თავის არემარება, სადაც ვაატარა უზრუნველი წლები, დასხვედა პეპეებს, კაკანათს უტებდა ჩიტებს, თევზაობდა ფიანებს, ვინაში ქროდა აკოდებში, სანაბნელი წერადა ყურამენს, ტოლ-მეგობრებში მღეროდა „ცანგალა და გოგონას“. ანდამატკითი აზრადედა ვარაზის ჩრდილიანი ორბოებები და მწვანე ველ-მინდერები, ხალხური სიმღერები და ფრინველების ტვიღ-ხიფები, თონქში დაბრუნული ბურის სურნელი და, რაღა თქმა უნდა, ჩუჩუნი ანკარა წავაროს.

ვისაც ნადავია სოფელში წამხელეს, ქანაქინას მთელ შიგერას ატანდა ვალეებისთვის დასარგებლად, ვარაზის ცოცხა იცის, მოუხვებოთ.

ეკლარ ნახვლობდა თავის სოფელს, მაგრამ ის, რა გულსა და თავს აკლდა „დედავანში“ გადამოდა, იქ იდებდა ბინას. თუ რამ ღამაშია იაკობის „დედავანში“ - ხასხასა ვალეები და აყვავილებული ტარლები, მოზობილე ვანები და მორაკრეკ ნაკრებები, ქაროლები გალობა და მერცხლების ქაქკაი - ყველაფერი ვარაზიდან მაიბის.

ავადყოფობამ პირადი ცხოვრებაც დააკრეცინა, ქლესის ბიტი ცოდის მოყვანზე უარი თქვა, ოჯახს არ მოეკცა, უმეორეობდა ვადაცო.

თუმცა კარგად ვერავა დემა შინგელია: მისი ოჯახი საქართველო იყო, ხოლო შვილი ქართველი ხალხის მომავალი.

ნაიფა და ნაიფა. აღარ მობრუნებულა, იმდენი კი მოახერხა, რომ თავის სახლში დაწვებით სკოლა გახასხეინა იმსამეულს, აღექვანდრე გოგუშაშვილს, რომლის ოჯახი აქვე ცხოვრობდა 1958 წლამდე.

1958 წლის 14 დეკემბერს სახლ-მუზეუმში გაიხსნა გორის რაილმასკომის თავმჯდომარის აკაკი ტოლიაშვილის ინიციატივით. 1990 წელს იაკობის დროინდელი სახლი დაანგრიეს და ახლიდა ააშენეს.

მემორიალური ნივთები აკემაოდ მწირად არის შემორჩენილი. იაკობი რომ გარდაცვლილა, ქვეყნის შიშით, მოუწვევითა ხელი მისი ნივთებისთვის და დაურწვავთ. ფუფუნების სავანეში არ უყვარდა, პეონი და ავტობილები ნივთები და ძალიან ბევრი წინი, რაც გადარჩა, აქ არის რამდენიმე წინი, რცინის ხანოლა, ხალარა და კარადა, რომელიც 1990-იან წლებში თურქეთში მაკურნება გასაფრთხი და ვარიანტმა მოკრეემ, მსოფლიოს ჩემპიონმა გიორგი კანფელაკმა გამოისათვდა. აქ იყო საათები, მაგრამ სწორედ ამ წლებში მოუპარათ.

ამ ეკლესიასა და ნივთებში სრულად ვერ შეიგრძნობ იაკობის ნათელ სულს, ის განწვილია არმარები, რომელიც ხს რეკლემბიანი აიწინდა მოზანს. მის სოფენას ინახავს ღურჯად მოღვილევი მობეა, ცეცხლისტერი ცაცხებები, მხარგამღელი ნაქები, ვერცხლად დაღორილი ეკვარი, მტკირალა ტორიფები და, რაღა თქმა უნდა, ანკარა ნაკლუ-

ლი, რომელიც შეზღუდვა და ტვირთს შორის მიფენიება რომ გორც წინადა აიახმა და წყარო ცოცხლისა - პევე გნოსვისა.

სიდიდან უნდა დაწყებული როსტომ ჩხვიდის ახალ-გამოსული ნიგნის „პურჯი ეროვნების“ (იაკობ გოგებაშვილის ცხოვრების ქრონიკა) წარდგენა, თუ არა ეარიანად.

როსტომი უნდა ყოფილიყო ტრადიციული, სისხლის და ხორცილი განუდარი როსტომი, რომელზედაც თითო როსტომი წერს ნიგნის შესავალი:

„ვლტყველში ისე არ ჩავიფიადით, ვლტყველადან ისე არ გამოვბრუნდებოდით, ეარიანის ისე არ გავცდი-გამოვცდებოდით, შარავ ზიდან ოდნე რომ არ გადავცეხევი და იაკობ გოგებაშვილის წყაროებთან არ ჩამოვმხდარიყავით“.

შესრულდა როსტომი. შესაძლოა ეს როსტომი კი არა, მოვლეთა, ვალდებულება, ავტოტელბობა თუ რაღაც მსგავსი ყოფილიყო, ურთი სიტყვით, ეს იყო ის რაღაც, რასაც იაკობ გოგებაშვილის კულტის მახასიათებელია გორკულეს, პირველი რეჟიმი, და შემდგომ დანარჩენ ქართველებს.

შევე მახსოვს გორის განათლებული საზოგადოების ერთ-ერთი მესვეურის ავთანდილ ჩხვიდის განმარტებული დამოკიდებულება იაკობის დენომინაციას. დამოკიდებული ვინაა, კუთვნილებობაში ჩანდა არა ანგარიშობა, უკმაყოფილო თავიანთსებში, არამედ შეტრეხება სიდიადისა, რომელიც მოგვიანებით, კრიზისულ პერიოდში უფრო წარმოშობდა და უცვლელი.

როსტომ ჩხვიძე ამ ნიგნის სწორედ ავთანდილ ჩხვიძეს, მამის ძმას უძღვნის.

ნიგნის წარდგინება საქართველოს საპატრიარქოს ღირსი მამა გიორგი მთაწარიელის სახელობის გამწახიანში გაიმართა.

არ შეიძლება ოროდვე სიტყვა არ ითქვას ორბივით განახლებულ ამ უძველეს ქერაზე.

1817 წელს გახსნილი გორის სასულიერო სასწავლებელი აღ 1888 წელს დაფუძნდა და 1917 წლამდე არსებობდა.

შეზნა 1920 წლის მინისტერმა დაწავრია, თუმცა პირველი სასულიერო გადარჩა და იგი ვერ სასულიერო-სამეცნიერო სასწავლებელს, შემდეგ სახელმწიფო სკოლის, მონაწილეობა ხელისუფლების ცენტრსა და სახელულო დანერგებულებას ეკავა, სანამ 2006 წლის 30 ოქტომბერს აქ ზანა არ დაედო გიორგი მთაწარიელის სახელობის გორის გიმნაზიამ.

უძაღველი დონის ევროპული დინამიკი შერწყმული ძველებზე ქართულ სტილიანი - გარეცვლტობა და სრული სასკოლო პროგრამისა და საღიეთი ხეულის ხარისხიანი სწავლება - მინაფექტივი გამწახიანისა, რომლის დირექტორია სამთავისისა და გორის მთავარეპისკოპოსი, მეუფე ანდრეას, მოადგილე - თინა გვერდნითალი.

სასწავლო მეთოდის განახლებებისათვის გაიყო ბერძნული წარმოშობის რუსმა პიზნეაშენმა ოლვე ალენდიკოვმა, მართლმადიდებლობისა და გორელებს ერთგულმა კომაგმა.

სხვათა შორის, გიმნაზიის წინამორბედ სახულიერო სასწავლებელში იაკობ გოგებაშვილიც სწავლობდა.

კურსდამთავრებულთა შორის არიან საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის პატრიარქები ევრემ მეორე (სიდიამონიძე) და დელონიდე (ოქროპირიძე), აგრეთვე ოსებს ჯუღაშვილი, სოფრომ შვალთბლიძე, ია ვარ-გარეთიელი, სანდრო კვაძაძე და სხვა ცნობილი მოღვაწეები.

გიმნაზიის საქალქო დარბაზში საქმოდ მრავალრიცხოვანი საზოგადოება შეიკრიბა. იყო ბვერი მილოცვა, მთაბედობათა გაზიარება, სიტყვებთა და სურვილებთა ანუ ყველაფერი ის, რაც სერიოზული გამოცემის ნარდგინებაზე ზდება ხოლმე კულტურულ საზოგადოებაში.

საღამო გახსნა გორის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პედაგოგმა მარინა გიგაშვილმა, სიტყვით გამოვიდნენ გორის ღირსი მამა გიორგი მთაწარიელის გიმნაზიის დირექტორი, სამთავისისა და გორის მთავარეპისკოპოსი, მეუფე ანდრეას, გორის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორი, პროფესორი ზანა ცოტნიაშვილი, პროფესორები დედოპიძინაშვილი, თამარა გოგლაძე, ელდარ შამსთვალთბიძე, პაატა ჩხვიძე და მოთა ქუჩაძე, გორის უნივერსიტეტის ინფლსური ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელი მაია ბოლაშვილი, გორის მეოთხე საჯარო სკოლის პედაგოგი ნინო ქიქოშვილი, მწერლები ენაო ჩხაკაძე და ჯემალ ინიკა. განმთვლების მთავარი აზრს ეს არის საქმოდ და დროული ნიგნა, რომელიც „გამოსარტებად ეყოფა“ როგორც მეცნობიტე საუკუნეს, ისე ჩვენს დროს. როსტომ ჩხვიძემ მადლობა გადაუხადა დაწმარს საზოგადოებას და აღნიშნა, რომ დანერგული იქნა კლდე რამდენიმე ბიოგრაფიული რომანი, რომლებსაც მალე იხილავს მკითხველი.

გთავაზობთ წარმოსთქმულ სიტყვათა მოკლე ჩანანე-რებს.

მარინა გიგაშვილი:

„მამაჩინა, რომ ღირსმესამინიდავი დღეა - ღირსი მამა გიორგი მთაწარიელის გამწახიანი განვიხილავთ იაკობ გოგებაშვილის ცხოვრებისა და შემოქმედებისადმი მიძღვნილ ნიგნს, რომლის ავტორია როსტომ ჩხვიძე.“

დღივი ხანაა, ველოდით ამ ნიგნის გამოცდას. ისე კი გასაკვირია, როგორც და როდის ახერხებს პრაქტიკული და საზოგადოებრივი საქმეებით დაავტორიული მატორი როსტომი ახლელ ნიგნების დანერგვა. თუმცა უკვე მიეჩვიეთ, რომ ეს რეალობა და ამიტომ უახლოეს მომავალში მოველით მისგან ახალ-ახალ სურბორჩებს“.

მეუფე ანდრეას:

„მეცნობის დიდი პატივია, რომ აქ, ღირსი მამა გიორგი მთაწარიელის გამწახიანი ეკნობა საზოგადოება როსტომ ჩხვიდის ნიგნს იაკობ გოგებაშვილის შესახებ. ეს არის პირველი დღივი შეხვედრა, რომელიც იმართება ახლად აღდგენილ ჩვენს სასწავლებელში.“

ჩემი აზრით, ეს არის ყველაზე მნიშვნელოვანი შრომა იმ მონოგრაფიათა შორის, რაც იაკობ გოგებაშვილის შესახებ შექმნილია ათწლეულების განმავლობაში“.

ზანა ცოტნიაშვილი:

„დღემდე არ მავიწყდება ის შთაბეჭდილება, რაც განვიცავეთ როსტომის პირველი ნიგნის „ბედი პავლე ანგო-“

როცაბი* ნაკითხვის შემდეგ. „პურჯი ეროვნება“ იმ ნიგ-
ნის იდეური გაგრძელებაა“.

ფილი ზაიზნაშვილი

„მუერქლებელი იასაზრო ჯეველა იმ დეანლზე, რაც და-
კემორბუღელი იაკობის სახელიან, მაგრამ პატონი როს-
ტომი ნაიბე მიახვეწებს თელას მას ნაკელევს და
ჩვენ, შკოთხველებს, დამაჯერებლად გადაჯვუშობს მისი
მოღაქმების სურათს. თანმამედერობით გადმოგვცემს,
თუ როგორ შეიკვალა მისი ძალისხმევით აღზრდის სისტე-
მა და შეწყდა დიზიკურა დახჯა სკოლაში.“

ნიგნბი უბედვ არის მოხზობილი იაკობის ენახთან და-
მოჯეღებულებს ამსახველი პასაჟები. პატონ როსტომს
„დედაქანა“ დაკარგული
სახელმწიფოებრიობის
აღდგენის მთავარ ბურ-
ჯად შიანია, რადგან, ში-
სი ღრმა რწმენით, ამ
ნიგნს უნდა შეესრულებ-
ომა გადაწყვეტი როლი
გარუსების გზაზე მდგარ-
ი ქვეყნის შემოსაბრუ-
ნებლად, ხოლო გენია-
ლური მიგნება – „აი ია“ –
საიზნატო ბარათი უნდა
გამხდარიყო ქართულ
სამყაროში შესაღწევად,
შინდა დიდი მადლობა
გადაუხადო პატონ
როსტომს, რადგან მან
ნიგნით „პურჯი ეროვნე-
ბისა“ სიტყვიერი ძველი
თვით იაკობს აუგო*.

სამთავის-ჯიარის ვამაკობის მუეუე ანდრია და რისტომ ნიგანი

თამილა გოგლაძეძი

„იაკობ გოგებაშვილის შესახებ ბევრი სამეცნიერო
შრომა ანაგებობს, მაგრამ როსტომ ჩხეიძის ნიგნი „პურჯი
ეროვნებისა“ განსაკუთრებული როგორც ფორმით, ისე
შინაარსით. თუ გინდა გოგებაშვილი ღიანახო, ეს ნიგნი
უნდა ნაკითხო.“

ჩემი აზრით, გოგებაშვილზე ნერა ძალიან ძნელია. მას-
ზე ღირებული რამ რომ დანერო, დივი მამულაშვილი და
მონოღებით გარანდელი უნდა იყო. ამ ნიგნის ავტორი სწო-
რად ასეთია. სასიამოვნოა, რომ ნიგნი ავთანდელ ჩხეიძეს
ქვლენება. პატონი ავთანდილი იაკობის იდეების დამცვე-
ლი და მჭადავებელი იყო.

ვისთავიაა განკუთვნილი ეს ნიგნი? იმისთვის, ვისაც
ზურს დაინახოს ეროვნული იდეალი და მისი პერსპექტივა
მომავალში*.

ელდარ მამისთვალიშვილი:

„დედი ინტერენით ნაკითხეთ ეს რომანი. კითხვის
დროს ისეთი განცედა მქონდა, თითქმ მცეზრამეჭე საუ-
კუნეში ვუყავ, თითქმს იმ ადამიანთა სიახლოვეს გტრია-
ლებდი, რომლებიც ქმნიდნენ ქარაველი ერის ისტორიას.
ამიტომ პატონს თქვენს ნინამე გამოხვლა, არ ვიცი, იაკობ
გოგებაშვილზე უნააზროთ თუ როსტომ ჩხეიძეზე–“

„იაკობის იდეებს დღევანდებრივმა და მიოდღმა ამ
ნიგნმა მამველი რჯილის როლიც ითამაშოს პატროტუ-
ლად განწყობილი საზოგადოებისთვის.“

გული მწყდება, რომ პატონი ავთანდილი ჩხეიძე ვერ მო-
ქსნრო ამ დიდებულ ნიგნის გამოქვეყნებას.
უესურვებ როსტომს კიდევ მრავალი საამაყო ქართუ-
ლი „ავაყოვნებლების“.

პაატა ჩხეიძი

„მომიანი, რომ უპირველეს ყოვლისა, მადლობა უნდა
კუთხრა მუეუე ანდრიას იმ დიდი საქმისთვის, რაც მინ გა-
აკეთა ამ იდეებული სასწაულებლის აღდგენა-აღორძინე-
ბით.“

მინდა ვეცადე, ვინც ნაკითხეთ ამ მომავალში ნაკით-
ხათ როსტომის ნიგნს, გურადღება მიაქციეთ იმას, რომ
ნანარმოებს თავიდან ბოლომდე გასდევს რობესპიერის
ღანდა.

რას ნიშნავს ეს?

საქმე ის არის, რომ
რობესპიერის იდეებზე სა-
ზოგადოების რეკოლუცი-
ური განვითარების შექა-
ნებ ძალიან სახიფათოდ
შემოიჭრა საქართველო-
ში და მას ბევრი სეროო-
ზული მოაზროვნე იზიარ-
ებდა. ილია ჭავჭავაძე
და იაკობ გოგებაშვილი
იყვნენ პირველი, რომ-
ლებმაც გადალახეს რე-
კოლუციური იდეების
გაღღნა და უარყვეს ლი-
ბერალურა დემოკრატია,
უარყვეს იმიტომ, რომ იგი
ენახალბედვეტობდა იმას,
რასაც მთელი ეროვნული
ენახებუტობდნენ და რა-
საც შესწირეს კიდეც თავიანთი სიცოცხლე – ქართულ
ეროვნულ პოლიტიკას*.

მაია ბოლამშვილი:

„ეს საქმადე სეულტანიანი მონოგრაფია ერთი ამოსუნ-
თვითი კითხებდა და კიდეც ერობელ განგაცედვენიებს ახა-
ლი ნიგნის ნაკითხვის საიამოვნება.“

ავტორის მანანი კელავაც უცუელელია: მისთვის ჩვე-
ული აკადემიურობით, ღრმად განსწავლული, პროფესი-
ონალი ფოლოლოგის კალმით აღწეროს და პირუთვენ-
ლად შეფასოს კიდეც ერთი დიდი მამულაშვილის, საზო-
გადო მოღვაწისა და, მე თვტყოფი, თანამედროვე მუდა-
გოგვისა მამამთავრის, იაკობ გოგებაშვილის ცხოვერება
და ღვანდი.

„ამ ნიგნმა „დედაქანას“, ნონა საერთოდ არ გააჩნია, პა-
ერნია გასწებულო“, – ასეთი პატოვანი განსაზღვერება
მოუქებნა ცნობილ რქვისორსა და პიტეს რეზო ქსაძენ
იაკობის ნიგნისაკენ კიდეც ნიგნი იყველაფერი დაგტია და იმ
ღალიბით გადახვლილიყო, ნიგნის მუეუეგამ დახაველური
მოჯერებული ლიტერატურა თავის იხაურ-ესათბიკურ
კრუდს რასაც დაუკავშირებდაო*.

მე კი ერის დავუმატებ და, იმეფია, ჩემი კოლეგები არ
მინყენენ, თუ განცეხახვებ, რომ ერის სწავლების იაკობი-
სეულ ანალიზურ-სინთეზურ მეთოდს თანამედროვე მე-

თოდკამი მხოლოდ სახელწოდება თუ შეცვლია და დღეს-დღეობით მოსწავლის შეფასებზე ორიენტირებულ მეთოდად მოხსენდება, რომელსაც ბრიტანელ თუ ამერიკელ მეთოდებსა დიდ აღმარებად და დამახიზრებდა მოიწვეს ინგლისური ენის სპეციალისტთა უმრავლესობა და, მათ შორის, თქვენც მინა-მორილაც.

ნინო ქოქიშვილი:

„დღეს სასულიერო გიმნაზიის კვლევებში მნიშვნელოვანი მოვლენა ხდება. დიდი ქართველი მამულაშვილის, მეფეგოგის, იაკობ გოგებაშვილის იუბილედ მის ცხოვრებას აღწერის – თანამედროვე ქართველი მწერლისა და მოღვაწის, როსტომ ჩხეიძის მონანიღობით წარმართება.“

ბატონო როსტომი საოცარი რუდენებით აღწერს და ძურწავს ქართველ მამულაშვილს მოგვანების ეპოქას და მათ პირველად პორტრეტებს. აღუქმანდრე ორბელიანი, ელიზბარ ერისთავი, ილია ქაჭავაძე, პავლე ინგოროვა და ამჟღავნად უკვე იაკობ გოგებაშვილი...“

მთა ქორდაძე:

„როსტომ ჩხეიძის „ბურჯი უროვნებისა“ არ არის სამეცნიერო ნაშრომი, ეს არის რომანი, რომლის შექმნას თხოვდა დრო და შეუქმნა კიდეც.“

„იაკობ გოგებაშვილს ერთგან უწერია, მე იმდენი არ მინდალა ჩემი წიგნების შექმნაზე, რამდენიც ამ წიგნების გამო თავდასხმების მოგვრებაზე ვინაჯილი.“

„იაკობი დიდი მამაშრომად და ეროვნული მოღვაწე იყო, როსტომიც მის კვლას მიაკვება, ჭეშმარიტად საჭირო, ურთულელი იგივე გამსქალებული წიგნი დაწერა და ამიტომაც შეიძლება მასაც მოუწოდოს თავდასხმების მოგვრება, თუნდა დარწმუნებული ვარ, თავდასხმებს იმით უპასუხებს, რომ დაწერს ახალ-ახალ წიგნებს დიდ მამულაშვილებზე.“

ვანო ჩხაკაძე:

„როსტომ ჩხეიძის წიგნი არ არის მხოლოდ ფაქტების აღწერება, ანალიზი, განხილვა და განხილვა, ეს არის რომანი, რომელიც გვესაუბრება მწერალი და არა მკვლევარი.“

ეს არის იმ გარდასული დროის გამოსარჩევა დღევანდელობაში. ამ წიგნმა მთელი საქართველო უნდა მოაზროს, გველგან უნდა მივადეს, ყველგან უნდა ნაიკითხონ, როგორც კეთილი სიტყვა და კეთილი აზრი.“

ჯემალ ინჯია:

„გურამ დოჩინაშვილს დავესტები და ვუტყვი, მისალოცად აქვს საქმე ყველას, ვისაც ეს წიგნი ჯერ არ ნაუკითხავს. აღფრთოვანებული ვარ იმით, რაც ამ მოვისმინე და თავს უფლებას მივცემ, გამოვტყვიდე მეც იმ „მისალოცთა“ შორის ვახლავარ. ნელა ელვარ მამისთავალიმ ფილმა ბრძანა, დღეს გოგებაშვილის ამინდი არ არისო. პოემა, როცა გოგებაშვილის ამინდი აღარ არის, სწორედ მაშინ არის საჭირო ასეთი წიგნები.“

როსტომ ჩხეიძე:

„დიდი ხანია, მთელ საქართველოში მიწვეს შეხვედრები, გამოსვლები, ლექციები, პრეზენტაციები და საღამოები, თითქმის ყველა კუთხეა და ყველა ქალაქში იყოფილი ვარ, ყველგან თავისებურ მელეაგარებს განვიცხდ მოღმე, მაგრამ ჩემთვის მაინც სულ სხვაა გარი. ამას აქვს მრავალი მიზეზი, რომელთაგან მთავარი აღბათ ის არის, რომ გარი ქართლის გულია, აქ არის ძარღვი ქართული სალიტერატურო ენისა, ქართული კულტურისა.“

„იმ დროს, როცა იაკობი გამოვიდა სამოღვაწეო ასპარეზზე, ქართული სკოლა აღარ არსებობდა, განათლებულ ქართველთა საერთოეობი ენა რუსული იყო. წარმოიგენიდა, ილია ქაჭავაძე და მისი მგვიობრები თუ რუსულად ვაუბრებოდნენ ერთმანეთს, რა მგვიობარება იქნებოდა საზოგადოებაში.“

„იაკობი, რომ იტყვიან, მიშველი ზღვებით შეგება იმერეთს. არ ეშინოდა არავის და არაფრისა. სიციოხელს მხოლოდ იმასთვის უფრთხილდებოდა, რომ ქართული საგანმანათლებლო იდეა ბოლომდე განეხორციელებოდა.“

„მატა ჩხეიძემ თავის სიტყვაში ასხენა რომესიურის არჩეული, სხვათა შორის, ამ არჩეულის სამონღოლზე პირველად გაბრეულ ეპსკოპოსმა დააფიქრა ქართველობა. მან 1881 წლის სიტყვებში განაცხადა, მარქსიზმი გვიანდელია და თუ შემოიქრა, ქველდა დაილუქებაო. იაკობი და ილია იფენენ პრავდებში, ვინც ღრმად გაიხიზნეს საშიშროება. ამიტომ იყო, რომ 1905 წელს ილია მკვეთრად დაუპირისპირდა რევოლუციას, რომ ის იყო შემთხვევითი, რომ იაკობი და ილია იფენენ ეროვნული პარტიის დაარსების ინიციატორები.“

„რაც მინდადა, შევასრულე, სკოლა უკვე გათქართულეო“, – თქვა საოცრადათი წლის იაკობმა და მალე გარდაიცვალა. თავისი მისითი მოვიდა, აღასრულა ეს მისა და ნიციო...“

„რაც შეგება ჩვენს აქ, ამ გიმნაზიაში ყოფნას, გავაქარბებდა ამ ჩამოთვლება, თუ ვიტყვი, რომ რაც აქ ენაზე, ეს არის დიდი საქმის დასაწყისი. მნიშვნელოვანი ეროვნული კვრა იქნება და, ღმერთმა ქნას, ყველაფერი ისე ყოფილიყოს, როგორც მის მესყურებს აქეთ ჩაღებრელო.“

„მადლობა მოგახსენებ შეხვედრისათვის, ჩემი შრომის დაფასებისთვის, დიდი იაკობის ხსენების დაფასებისათვის... დიდიო, თუ ჩემი გავებუ გაანტერესებთ, გამოაცემად მაქვს განზადებელი მოგრაფიული რომანები ელიზბარ ერისთავსა და არჩილ ჯორჯაძეზე, ვამთავრებ მონოგრაფიას იასე ფალავანდიშვილმა და ვინცებ შო არაგვისპირელზე.“

სამშაბათს, 18 მარტს
 მწერალ „ვენი მწერლობის“
 დარბაზში გაიმართება
 განხილვა
 ცირა ბარბაქაძის
 პოეტური კრებულისა
 „ღმთილის აქაბაი“
 მომხსენებელი
 დალილა ბედიანიძე
 დასასწყისი 14 საათზე
 ჩუბინაშვილის 41

გურამ ბათიაშვილი

სახეები და სიტუაციები

ირაკლი აბაშიძემ კ. გამსახურდიასთან, ლ. გუფიაშვილთან და ე. აბაშვილთან ერთად რუსთაველის პრემია რომ მიიღო, „ლიტერატურულმა საქართველომ“ გადაწყვიტა შეეცნობა და გამოეცა გველაფერი ის, რაც რუსთაველის პრემიის პირველ ლაურეატებზე დაიწერა. მე, როგორც ამ გაზეთის თანამშრომელს, ბატონს არა უნებ და ვეღვაფე ამასუკვლზე წიგნების შეფარება დამეცა. წიგნის შეფარების გამისახებდებოდა ბ-ნ ელგუჯასთან და ბ-ნ ირაკლისთან მსხვედრებში. ერთ ზღერს ლექსების ბრწყინვალე ციკლზე „პალესტინა, პალესტინა“ ვსაუბრობდით. უცებ ბ-ნი ირაკლი შეკითხვა:

– არ განიტვრეტებს რატომ არი ამ ციკლში ამდენი „ხმა“, „ხმა“, „ხმა“?

– როგორ არა, მაგ ციკლზე გველაფერი მიანტივრეტებს!
– ძალიან, ძალიან მენება წიგნულადი პალესტინაში და დამეწერა ლექსები რუსთაველზე. ეს ამავი ისე მიანდა, სხვა ვეღარავფრს ვეღარ ვეფიდი ვფლს. ერთ დღეს ვახილი პალესტინის (საქართველოს კომპარტიის ცეკას პირველი მდივანი) მ. მკავიანძე) ვესაუბრობოდა.

– ვახილი პალესტინა, ვეფრენება, ზეგნს უზარმაზარ სახელოება ზომ ამდენი რამ შეიცვალა, ხო ადარ არი ახლა ის ფრო, ვინ ვეიღლის ზეგნი წარსულის შესწავლაში რა მიხდება რამდენამე კაცი რომ ვეფიფო პალესტინაში და მოეძებნოთ რუსთაველის საფლავი. პა, ხო იენება ვადასარევი საქმე!

ყო, კი ამავია მაგა, ნათი აუცილებლადო, მომეფო ვახილი პალესტინა და დანყო დიდი საზზადის, მისკოფაც ვეღარ ვეიხიზრა უარი, ამხლა ზღერს იყო საეწერეს აკაკი შანიძეს, გოორჯი ნურთელი ეღვარავფერი გეკადერეს. დღეცა და დღემცე ამანც ვეწერობ, როგორ დავეწერო ციკლი რუსთაველზე, სადქმელს რა ფორმა მოუძებნო. ერთ დილას მეგოვედა ავგრ, ამ კაბინეტში და ტელეფონზეც დარეკა. სერგე დერმინიშვი რეკავდა. ხო იყა, სერგი ერცე არი?

– კი, როგორ არა, აკადემიკოს... – ვესაუბობ მე.

– ზო, მეუფად შეიღია მაგი ზემო – განამარტობს ბ-ნი ირაკლი

– სერგე მუბუნება წუხელი სიზმარში ვსახე, დანინავრებება ველისო. მე თუ კოდო წინსვლა მაკლავა-მეოტე, გავიფიქრე და სერგის კეთილ: სად მნახე და რას ვეწერებოდი მაგ შენს სიზმარში? სერგი მუბუნება: კმაზე იდეტი, თუ რომელიად გორახე, ხელი ვუქს უკან გტონდა, რაცხა ხბებს ისმენდი, სახესდან მოიფოდა ეს ხბეტი და შენ დაქურას ლამობდი, ნიფს აფურადედი?.. რას, რას ვაფურადებდი? ჩაკუთიხ სერ-

გის გაოცებულმა. ფურ-მიშივე მიმორებს არაცხა მიახე იდეტი, თუ გორა იყო. თანამედრობას მოიღებ არაკლი, დანინავრადები“. სერგი, შერე? – შევახე ადელევიდულმა. ის კი მუბუნება: გორახე იდეტი და ხბებს ისმენდი, თავს კი მარჯანფედო გაფედა.

– შენ რა ახლა მე თანამედრობა მომეცე, იმნარის ვეჯე ინატრებს კაცი – ვეიხიზრა სერგის და უკრინა დიდეტი. უკვე ვიყოფა, როგორ უნდა დამენება ლექსების ციკლი, ლექსების ფორმა ხელნაწილზე მეფო. ისინა დამარწმინდა, პალესტინას წიგნულიდე. თრ-სამ კეიარმა გაიფეზაწერო კიდე.

ისრაელში, საავადმყოფოს იმ პალატაში, რომელშიც მიმავემი ინეა, ერთი

მაღალ-მაღალი, მანდობი მწერის ხანდაზმული კაცი – მოზე – დამწერეს. სადამოსვე გამოქმნაუბრა. ერთი შვილი – ქალბატონი – პოტიკა ჰყოლია. მწერს დღეს ეს პოტიკა ძალიე მოვიდა – მივიღე დღე, ღამის ხმამაიფუღებლად, სეფამპორეული იდედა.

იმ სადამოს კი მოზემ თავისი ახალი სტუმარი გამაიხიო. ეს ხნოვანი კაცი იყო, ფაბალ-ფაბალი, ერთობ უბრალოდ ჩაქმული დევიდი ვეიბი მისკოფი, ისრაელის საკონსულალოში ემუშაობდო, მიიხრა. სატრავიელლომც ყოფილა – ერთხელ კონსანების დღე – ქაფური – სამტრედიის რაიონში, სოფელ კულაში გაეატარეო. მე წანამოიფიფინე როგორ გაატარებდა ამ ირ-სამ დღეს კულაში. ჟიფურის წინა დღეებში სულ სუფრანზე იწებოდა, დღისის დაამალბებინ – უარ არ გავიფოდა, ვარგად დათარობდინ. ის კაცი, ვის იფახამდე ღამეს აიფედა, კულაში ერობ და ფაფისტებლი იფახის თავი იქნებოდა. იაკობი სალოცავში ალბო, გამოსაჩენ ადგისას ვიფდა და ყოველი კულაშელი კახლებოდა, რიას ისრაელის კონსულიაფის ხელი ჩამოიხრმა.

იაკობს ვეფთხარი დღეს მაგ ფაბამი ღვარცყრით ებრაველი აღარ ცხოვრობს, წენარი, უზმარო დასახლებვა-მეოტე. გაიოცა აფეთი ცოცხალი, აქოპოთიფებელი, ხმაროვანი სოფელი არც მინახავს. მეწერე თქვა მთავარი: – მე მოზე მარეთის შეუღე ვარ.

სახელი და გვარი ერთობ ნაცნობი იყო, მაგრამ უცებ ვერ მოეფონე, თუ

ვინ იყო მოზე შარეთო. იმას კი მივხედა, მისთვის ერთობ მინიშნულივანი აზრი მოაქცია ამ ფრაზაში. აპა, მომაგონდა!

– ზო, მოზე შარეთი, ვფრენს, ბენგვირიონის მთავრობის წევრი იყო. შინაგან საქმეთა მინისტრი?

– ზღერ საგარეო საქმეთა მინისტრი, შერე – პრემიერ-მინისტრი...

– ზო, მო... მახსენდება... – ეძიე და ვივრძინე ჩემი მისახურე რაღაცით უკმაყოფილო დარჩა.

თავები შიორე წიგნდან

მოში შარეთის შვილი – იაკობი – ორიოდ დღეში კვლავ გამოჩნდა საავადმყოფოს პალატაში. ცხადია, ნათესავთი მასხანებულვლად მოვიდა, მაგრამ პალატაში შემოვიდა თუ არა, ისინი ვახანა, წინში ამოიღო და გამოიწიდა. „Русская поэзия в переводех Миса Шапоро“ ენობ ვარკერანზე წინისტყვეობა კი ჩემს ახალი ნაწილის – იაკობ შარეთისა გახლდათ. წიგნში მუსულია მოში შარეთის შიერ თარგმნილი შიხ. ღერშიწტოვის, ალ. შუქოვის, დ. შერეკოვესკის, ჰ. ბაღმოშტის, ა. ტრენბურვის, შიინრახ შიინეს, ვერლენის ლექსები.

– ეს კი არ ვიცოდი, შამათყვენი პოეტზე ყოფილას – ნამოვიანზე და დავინაზე, თუ როგორ ვაუბრნიწინდა სახე იაკობ შარეთის. შიმაგონდა სადღად ნაეთიხული მოში შარეთის მოღუდნობაზე, იმაზე, თუ როგორ იბრძოდა ებრაელთა სახელწიფოებრიობის აღდგენისათვის. კარგა ხანს ყიბაასკო. ამ ხანაში მიხვდა ორიოდე დღის წინ, თუ რატომ დარჩა უკმაყოფილო იაკობი და რატომ შიერხვდა ასე მადე პალატაში – წინაში ხელში. და კიდევ მოზრევე დავინახე წარწიფელისა და შარაფიულის, დღევანდელისა და საყოფელადღელის შუბრისპირება: ამ კაცის შამა ისრაელის სახელწიფოებრიობისათვის იბრძოდა, შერე ამ სახელწიფოს საგარეო საქმეთა შინისტრი გახდა, მოგვანებაში კი – შერეწიერ-შინისტრი, ე.ი. შიფელი სიყოცებელ სახელწიფოს წამოვადიბებას შიფალია. შიალთია კიდევ შიბანს, იგი ერთ-ერთი შესაიბრკელა დღეს მღიერი, წარმტებული სახელწიფოთი, მაგრამ წინის წინასიტყვაობაში იაკობი წერს შინიან წიღებში დახავებებულმა თაბიამ არც იცის, თუ ვინ იყო მოში შარეთი. არადა, საუზნერული იყო, შიფაფერი, შტრას გამოწიფვაში ახლავლხაბდღეული სახელწიფოსა. დღეს კი...

ყველაფერი ეს იყო და აღარ არის, წარსულს შამარდა, ამას შიფლიც გრძობას, ხედავს, რომ შამაპისი, ერთ დროს ღირსებით შიხილი, ფრიად ცნობილი შირა, დღეს აღარავის ახსოვს და შინახა შამის ხსოვნის ვახანგრძლივების გზა – ვიასიტა ლექსები, რომლებზეც შამაპისის სიტყაპის წიღებში უთარგმნია. ამიო შიფოლად შიპის ხსოვნა ვახანგრძლივა? არა ვგონებ. იმათ, ვისაც ეს პოეზია აინტერესებთ, მოში შარეთის ხალაგად სიქორებიათ. ე.ი. იგი ადამიანების ინტერესებს დღესაც ვესახერხებს და თუ პირიქცემა ადამიანებს რაშიე საშახაბურა უწებს, იგი კვლავაც ცოცხალია.

შავონდება ჩვენი დღეები, ბებუები, კერიაში როგორ იწახავედენ შუგუზაღს და დილას როგორ ვაღიფეებდენ ცუტელს. ნაღერადის რომ ვაღაღიღინენ და შუგუზაღს სულს უბრაღადენ, ნაკარიც ამიღებოდა, ირავლეი შიმიოფანტებოდა.

... და ოდიშური შამირის ციე, წესტიან, ღრუბელსამოწოლოდ დილას აფეზეუზებოდა ბუბარი, ან დიდა, თუ პატარა ღღიწილა. ბუბარია, თუ ღღიწილა შერეილი შიპის ტკაცუტკიცე იშამიდა. და ცეცხლი ვესახერხებოდა, ტყეაღ მობანილი შიმა ვაშამობდა, ყოველ დილას როგორ იღვიძებდენ სხეები, როგორ ებასეხოზდენ კერიაშაიუს, ფოთლები შიანაღლისა როგორ ეკურთხდენ ერიამოყურეს, შერე კი შივიდა ცულაანი კაცი და შიპისი სიყოცებელ.

შავონდება ყველაფერი ეს და სევედაც შიპირობს – ასე შერევენება, ნაღერადიში არა შიფოლად შუგუზაღს ვინახედათ, ჩვენ-ჩვენს ტრადიციებს, ბუნებისაბი, ადამიანებისაბი ჩვენს დამსიფებებებს.

არსი კი დღეს ადამიანი უფრო ბედნიერი იმათ, რომ აღარც შუგუზაღია და აღარც ტრადიციებს ვუბრუნავი სულს შუგუზაღიეთი, რომ შერენმა შიფილებმა, შიფიამიფლებმა იმათი იცხოვრონ?

და იმაში „შრავალეამერის“, „სისატურას“, „ოფილის“ ცეცხტიათი და შიფალია ინგლისური აქეცეტიითი, ფრანგული აქეცეტიითი, რუსული აქეცეტიითი.

ის ვიყო-ბიჭები დღეს ჩემს ამ წინანერს რომ ნაკიოხხავენ, სიცილიანა შიპირადებანი, ისეც შუგუზაღი, „ოფილი“ და „სისატურა“ უწდათ, ახალგაზრდებმა ყველაფერი უწდა იმდერს – ყველა ერის ყველანიანი სიშფერას. ეს ბუნებრივია, რადგან სიშფერას ისევე ეუთონის ყველას, როგორც ნაელი, შირი. შიჯერა დაფგება ღრს, ისინიც ასევე შიოსასიესებენ ნამევილ ქართულ სიშფერას, როგორც ამ სტრიქონების აეტორა, მაგრამ ვეინა რომ იყოს, ბიჭებო?!

– ამერიკელი და კანადელი ბუნესმეწები ჩამოვიან, აბა, თქვენ იცით, თავი არ შიერცხენით, საქართველო ისე ვაწეწოთ, რომ კარგად დავციმასხორენ. ვეწენ იმისთვის შიოდა, ვაიგორ საქართველოს რა უჭირს, რომ შიერე ქვეყნის ტკილოები მოაშუონ – გვიცხადებს უცხოეთიდან მოიღონებულ წინფიცი.

ჩვენ როცა არ ვაფრთხილებენ, შამინ იცილი სტუმარზე ვაღაუფლო და თუ ვაგვაფრთხილებ და ისიც თუ დასტინეს საქართველოთის დახმარება სხადიათ და კარგად დაამასხოვრეთ თავი, აფვილად წარმოიფეტენ, ჩემო შიქიბებო, როგორც შიეციელოთი.

ვეწმადებით, ვაგმებს ვაწიფობ, ასე კი არა, ასე, ეს კი არა, ის ვაწეწოთ, ის ვეწინათ, ეს პრობლემა ვაგაცნოთ – ერთმანეთს ვეკამათებოთ.

აბა, წამოვიანენ, შიფიარენით, შიავარ შიქევერანზე საფეფო სუფრას ვაშაღილი, წიჭის რძეც აქ არის! ჩვენ – ცხოვრების ქაბაბებზე შემწინაწი – ჩამალსტუტეულად-ჩაკისტუტეულად-ვაპარსულად-გამორაღებულენი, ადამიანული – ვინწის ისეთი რამ არ წამოსცდენ, რომ სტუმარს ეწიწოს... ისინი – ცხოვრების აღიერებით ხელში, შიქიფინი, უდარადღენი, დატმეტწილი, შიოლომეე ჩასწინილი ხალაოებთი (ცუბლა, ძალიან-ცუბლა) შიყელ შარელებთი, შიშილიმარს, კუთლგან-წაოზღენი. ჩვენ – ენად ვაკრულენი, ებრაელთა მცხეთის შიოვლადენ დაღმევე ყველაფერს ეწამებოთ, ვცდლობთ ამოფერი გამოეგრძეს, ვაგვატენით, ვუთხარათ საქართველოზე, შიხ ტოლერანტულ ბუნებაზე, ქართიელ ტრადილთა ყოფაზე.

ისინი ამიწინარებენ, ერთი საათის შიერე აწრაღლებიან, ვახშიშობისთვის ეს დრო საქმარისი არის.

ხვადე
– კარგი, შიქეწიერი ხალხია ქართიელი ებრაელობა, მაგრამ ამქვენ რატომ ლაპარაკობენ? დავიკლდე, ძალიან დავიკლდე.

– არა, ამ ხალხის შე ვახშიშე არ წამოვალ.

აბა, მღელვა დადაინის „ეუმინდენი“ და დ. კლდიაშვილის „ბავლელს ღორები“ სიანამჭროვ ვარაზატი – რუსი წიწვნიკო დღეს ინგლისელმა, ფრანგმა, ამერიკელმა შევკალა. რას ხაზარალოა მცირეწიწვნიკოვანი და უქონელი ხაზის, როგორ ცდობილია თავი მოაზრობის უცხოის, სხვის. იმ სხვის მოსწონს, მართლა მოსწონს, მაგრამ მერე რა? იმის თავისა საშვებავს და გულებნება, ჩივდახას, საქმე, საქმე, საქმე! მოვიდარი ერთმა ამერიკელმა ქალბატონმა გაოცებულმა მიიხრა: აქ ვერ ვნახე ისეთი ადამიანი, რომელმაც ჩემი საქმე თავის საქმეზე წინ არ დააყენაო. უკუარდა, ძლიერ ფეკრდა სხვისი გასაქმირით ცხოვრებად შევიძლიაო.

დასკნა?
ყოველმა ადამიანმა თავად გააკეთოს დასკვნა. მე კი ასე ვიტყვით:
– არ მშურს ამ მდიდარი კაცის, რომელსაც სხვისი გასაქმირი არ ტკივა.
როგორც ჩანს, არც ამ ამერიკელ ქალბატონს მურს.

უენაში, ნინოდა სტეფანეს ეკლესიის მადამოებში, ქუჩა-მუცელები თუ აუტარებულად იხტებოდნენ, ასე რომ ყველა ეზომი მურხებო, საგულდაგულად ათვალიერო, ამ ეზომშიც მოხედვით. თუ ბედმა გაგაღოდა და დადამოების პირს შემოხედვი ამ ეზოში, რომ კარგი, თუ არადა, ბედს მაინც და დაქმედურება – ეკლესიაში წარების რეკვა კარგა ხანს ვრძელდება. წარის ყოველი ცემა ამ ეზოში „ფუნად ზამოა“ იცე მკაიფად იმისი, ისე ცუდადაც, თითქოს ვესაუბრება, თითქოს ვიღაცის ამბავი მოაქვს. მაგრამ ეს არ არის თავიარი – თავიარი ის მულოდია, რომელიც „მტრათა-შაუხის“ ფანჯრებში გამოიხსნის. მინდა სტეფანეს ეკლესიის წარების და მტრათვის მუსიკის პანდები აქ, ეზოში ხედეტების ერთმანეთს. მტრმურხეთ, ასეთ მუსიკას ეერსად მოისმინო, ვინამოც კი.

მაგრამ წარების ცემაზე შეწყდება და ახლა ეზოში „მტრათა-შაუხის“ ფანჯრებში გამოშავილი ლეოპარდი მუსიკის ხმა წამებს. ადუდაც კარგად ჩანს იმ დარბაზში მსხდომ ადამიანებს რა ნეტარება აღებუფიანი სახეზე. უადრე ამ ნეტარების მიუცულ ადამიანებს ფანჯრიდან შეუცდარიოდ, ასე მგონის, სამოთხის კარი ჩაშრაუხეს და ტრიალ მინდორზე ქარში დაფრქვნილთ. მომდევნო საღამოს იმ დარბაზში შევედი, იმ ადამიანებს შორის რომ ჩავეჯექი და მტრათვის უქმანზე, შეც სამოთხეში მოხვედრილ ადამიანებს შორის ვყოფილე თავი.

ასე ვყოფილე ცისმარე ღელე: ეენაში, წმ. სტეფანეს ეკლესიის ახლო-მახლო ერთ ეზოში, რომელში საშოცამდე ადამიანი იკრებება და ერთი საათი მტრათვის უქმანზე. მერე ქუჩა-მუცელები გამოუფინებინან, იქვე კაფეებში სხდები და ვიძერე ეკლესიის წარები ხელახლა დაიწყებდნენ რეკვას, ისევე მტრათსაც აქეთ ვერო მივებულ.

მერე ისევ აგულუნდება წარები და...
ამ საღამოს თოფდა, ვინადაც კიდევ, მტრათს კი მათობოდა.

„ასახე პი როფე“, ასე მქვია უზარმაზარ სამედიცინო ცენტრს, რომელიც თელ-ავისა და ლელს შორის გაუმშენებიათ.

ქალაქი რამდენჯერ ატყდა ხელის ერთ განვლენაზე, ლელსა და რამდენიმე ბევრი არაბი ცხოვრობს. ცხრადელი – უზიარესად რეპატრანტები არიან – იმის ვაში, რომ ამ ბევრი არაბი ცხოვრობს, სიადეა, ამიტომ რეპატრანტები ამ სახელდებიან და თუ რაზე იმოდენს, თუ წელმა გაიარაინენ, ვა. წარმალური სასამხური მოწინაა, ამ ქალაქში უსათაოდ ტოვებენ.

ახლო-მახლო ქალაქებში არაბთა სიმრავლე, ამ დიდებულ სამედიცინო ცენტრზე იგონობა – მის ფერეუტებში მუსლიმ ავადმყოფებს მუჭედეებით.

ერთ არაბს, რომელმაც მოსულს, გამოველაპარაკე. ერთობ მაღალი კაცი იყო, ძეაღმსხვილი, მეტეგანიერი და ქალარამურული. სულ მტყუნებოდა, რომ მისი ქროლა თვადები მისი ვანიერ მტერზე, ვარუჯულ სახეზე პინგპონგის ბურთითი დახტოდნენ. მესამე სართულის პარკში, სადაც ფუნზე მდიდარი ავადმყოფები ხშირად გამოდიოდნენ, საშის დაიდგამა და გამოვლელ-გამომვლელს ნება-ნება ათვალიერებდა. სულ ამანის კოხებოდდა, პირში კი მოუკლებული სიგარეტი ედო.

მოსახლელელად მოსულ მუსლიმებთან მისი მუხედვარი ერთი სანახობა იყო მოსულეს ყოველთვის პარკში უხვედებოდა. როგორც ჩანს, ასინი წინასწარ ატყობინებდნენ მოედითი. ერთი, ამ იყო კაცი არ მოლოდა – მედი მანაც იყო, ამ რვა, თუ ათი არა. ვერ იქნა და ვერ გვაჯერეთ, ჩემთვის ვერ დავაშულებ, რის მიხედვით დგებოდნენ მცურებო, მოსული მუსლიმები – სიმაღლე-სიდავლის, ასაკისა, თუ საზოგადოებრივი მდგომარეობის. მწკრივში ზადებოდნენ, მონინებით უახლოვდებოდნენ, თავს ურავლებენ, უღამოდნენ, საცემის ნახევარწოდ დალაღებდნენ, ავიდებოდა ამ ნახევარწინის თავში მოიცუდებდნენ და ხმადაც საუბრობდნენ, ისე ხმა-მალა, ისე ხმაურიო, ზადმა გასვლას აზრი აღარ ქმნიდა.

გამოვლელსარეკ-მუცითი, კოხარითი. ძლიანი კარგი, ერთობ სათიო კაცის მთავებოდნენ დატყვა. რამდენიმე დღეში კი მათთან საუბრის შემდეგ უწარური გრანობა მუფლდებოდა. ჩვენი საუბარი აბა, რას უნდა შეხებოდა – ერთობ საყველბური ხასიათისა ვახდებო, არარა ვალდებულებას რომ არ გულესიმოდდა, მაგრამ მაინც მუცვენებოდა, ამ კაცის დიმილი დიმილი არ იყო, ნათქვამი და ნათქვამი კი ძლიერ განსხვავებულად ერთმანეთისაგან – სხვის ფიქრობდა, პირზე კი სულ სხვა იმ გეტრა.

„ასახე პი როფე“ მთელი სამი კურა ვოყეა – ავადმყოფ მამას ვერ ცულებდებოდი. ამ ხნის განმავლობაში მუსტიფა სულ ჩემს თვარინ ტრიალებდა, ვეპასობდიო. ვეკურობოდი ასეთი მთავებოდნება რატომ მრჩება, ჩემთან მოსატყუებელი რა აქვს, როსთვის უნდა იტრუის-მეოქი. ეს შეგრანება თანდათან მოცდურებოდა, განსაკუთრებით მაშინ, როცა მის მოსახლელელად მოსული ადამიანებთან საუბრის ინტონაციის ვუვხვებდი ვერს. იმითთან ხმაშაღლდა, ხალისით დასაბრკოდა, გულთთანადე იყინისა, ხმაშარება კიდევ, სხვა ღრის კი პაუნებოთ, სვენებ-სვენებოთ ლაპარაკობს. მოსაუბრეს ვერადლებოთ მუსციკრის...

რასაკურთვლია, ამ კაცს ჩემთან მოსატყუებელი არსებერი ქმნიდა, მაგრამ ისე იყო მიჩვეული უცხოისთან არაგულენრფულ საუბარს, სისხლსა და ხორცში იმდენად ჭოწინად გამოვდარი ის, რომ უცხო კაცთან არასოდეს არ უნდა თქვას ის, რასაც ფიქრობ, ჩემთან ამინდზე საუბრის ღრისაყ კი ტვინოდა.

[საგრებლება შემდეგ ნომერში]

ჯონ მილტონი

კოპიუსი

ნიღაბი

მოქმედი პირი

თანხლები სული, შემდგომი მწვერულის საბოლოო კომპლას თავისი ბრძოლი

ლექი პირველი ძმა მეორე ძმა ნიღაბი საბრძოლო

პირველი სცენა წარმოადგენს უღრან ტყვეს ემუხვა თანხლები სული

ზევის სახალისი ვარსკვლავიან ზღურბლს ნინამე დგას ჩემს სახლი, სად უკვდავთა დასი ჰინადრობს, პაეროუანი, მწიფე სდროობს შეერთებულ; მელა ასულა მათი სიერცი მი ღაღას მელმა, კაცთა მოდგმას რომ ნიღბდომია შედმივ სადგომად, და მკიდრთა მერ დღემონად რომ იხოდება. მრალად სურვილთა და ზრახვება მონად ქვეყლნი, ბქ ენევათ უსასოო ცხოვრების ქაანას; უსარგებლოა მათთვის ნინადა, ცოური მადლი, რაიც შემდგომად სასიკედილო გარდაცვალების ერთგულ სულების უტკნობელი არის გვირგვინი. წარამ მათ შორის ღირსეულნი, რომელთა უმაღლეს სახიერების და საკეთის იზიდავთ ნიჭი, მთურყველ ხელებს შეაბუნებ ოქროს კლიტეთა და შეაღებენ უკვდავების უნაზნეს ტაძარი. მათთვის დაეტრევე ღვთაებრივი საბოი ჩემი და გაეხვიე ცოდვით საუნე ნიღლთან გარამი. მე გაგნიღვავებთ ჩემს ზევიერ დამიშულელებას; - ოგადეთის უსასრულო სიერციეთა გარე, ნებტუნს მორჩილებს უმარავი წყება კენძულთა, პატოისანი თვლების დარად ჩარიცხებულ ზღვთა ნიაშობ, სად წყდადებ არის მიუფდე. ქვეშეგრდომ ღმერთებს მათი მაროთა მან ჩაბარა, უფლებების ნიშნად სამკაუბი და გვირგვინები საფირონისა უწყალობა; ბოლო კუნძული, კუნძულთა შორის უფიდილი და უფიქვენი, ოთხნილად გაპტო ღურჯთომებთან ღვთაებთ შორის. მაგრამ ეს მხარე, ჩამავალი შისკენ გამოლილი, აქვს სამფლობელოდ სწორუპოვარ და ძვიერ მთავარს, უფიდეგ ჩემწუნით და საკეთით ვინაც განაგებს ტომს, ძველთაგანვე გამორთობილს სასტიკ ბრძოლებში.

აქეთ მოდიან მწვენიური უფლებანი, ბრძენთა აღზრდილნი, ვით ხელმწიფეთ მევერებმა, რათა ეახლონ მამა-ბატონს და მითი სიკბტრის, ბრწყინვალე ტახტის და დიდების მოხილველი გახდენ. მაგრამ გზა მათი უღრან ტყვეთა ვასდევს ბოლიკებს, სწორედ ამ ტერმბა, რომლის ჩრდილთა საშინელება ავად ამხოთებს გზაბნეულ და გვიან მგზავრებს; მათ წორჩ ასაკსაც, შესაძლოა, ევენის რამიქ. სწორედ ამიტომ, უზუნაეს ზევის ბრძანებით, გამოეცემურ, რომ ვაშრო ოსინი ხიფათს... ჯერ არასოდეს ხეივნებსა თუ დარბაზებში მოკვდავთა ეურებს ძველ ბარდთაგან არა სმენია ეს ამბავი, რასაც ახლა ჩემგან შეიტყოთ. მას შემდეგ რაკი დიონისემ ოქროს მტყეუნბი ღვირვად დასწრთა და ტოსკანელ შეკობრეთ თვალნი განმოადინა სასწაული ჯერარჩილელი, კუნძულის ნაპირს ცირცვასას იგი მიადგა, როს ჩადგა ქარი (ვინ არ იცნობს გრძნულ ცირცვას, ასულს თვით შისას, რომლის სასმელს ვინც კი იგებებს, ზეამართული სიარულის დაკარგავს უნარს, ძვე დაეცემა უზნურ ღონად გადარცველი). ყრმა დიონისემ ღვთაებრივი მისი სიწორით მოხბლა იგი და საყოფად მათი შეხვედრის, იწეა კოპიუსი, სიღამაზით მამის სადარი, უფრო კი დედის, მის კალთებში ის აღიზარდა. ოდეს მომწიდა, თავამებულ მხიარულებით მოვლო ევლები კულტებითა და იბერის, შემდგომად იგი ამ შემზარვე ტყეებში მოხედა, შეფარებულმა ხეთა პირქუ და მრეულ ჩრდილებს, გადაეცემა დედაბიბის დამეულ ქვეყებს. გზიზგან დატანკულ და მწყურვალე მგზავართათის მუდამ ბრძლის ფილი მას მზადა აქვს, სასმელით საუნე; ბევერული ვინმე - პირგამზრალი თუ დანაზა, სახის ნაკუთბი, ღვთაებრივის ხატად შექმნილი, უმაღ ცველები, ეშაგაცება მგელსა ან ფოტვერს, დათსა ან აფთას, რომელიმე მტაცებელ ტყურს. თავდავირვება არის მათი იმდენად სრული, რომ ვერ ამწევენ ამ საზარელ სახეველილებას და იცეზინა, თითის უღრო გამმწვენიერდნენ, გადაივიწყენ მეგობრები, მშობელი სახლი და ხორციელი სიტკბოების მოგდნენ მორცეს. ოდეს მავანი, უზნავს ზევისა რჩეული, ადგას ბოლიკებს ამ საბიბა და ბნელი ტვერის, ეარსკვლავთა სხივის უსწარაფესად ციდან ემეგებო, რომ მგზავრთა გავენიო, როგორც ამავად. უპირველესად საშოსელი უნდა დაეტოვო, ნათელნაქოსივი ღვთაებრივი არიდას მერ და შევიმოსო, ვითარც მწყემსი ამა მხარეთა, ვინაც მორჩილი საღამურის უტკებს პანგებით აფურებს ქარებს და აჩერებს ხეების რხევას. იცია სწორედ მესაფერი, ვიდარ სხვა ვინმე, ამ საქონათის. მაგრამ მესამის აჩერებელი ფეხსხმე; დროა გადავიქვე მე უხილავად.

შემოადს კოპიუსი, ცალ ხელში ეკრთილი უყარია, მეორეში - ფილა; თან ახლავს ბრზო მახინჯი არსებებისა, რომელთაც

სხვადასხვა მხვტა თაუბი აქვი, მოლო სხვა მხრივ
დაძაინაზს გვანაწ მათი ტანსაცმელი ზინანს.
ასანი შემოიდაი ხელში ჩირაღდნობი, უშერი ხმაურით.

კომუნი – მწეუმსის ფარები რა ნახა ახლო,
მწეუმსის ეარსკელავი ნავიდა მალდა;
ცუცბლოვან ეტლმა ეღვერე დღისამ,
დასაცხრომელად ბორბლები მისცა
ღურჯ ატლანტიის დამრეცე დინებას.
მწეუმს ირიბ სხივთა აღმა ბრწყინება
ესროლა მრეცე ნახევარსფეროს;
ახლა სხვა მიზნის დაუდგა ჯერო, –
აღმოსავლეთის ნახავს პალატებს.
ნუ იმადღებით, მოადით მანამდე,
ცეკვა-თამაშო, ღრეობაც ღამის,
მითრალი ხმაურო, შეწყ მოჰყვე ანას.
ჩახლართული თმებში მტკიცენი ვახსი, –
მტრუკველი ღვირის, სურნელის ნახის.
სიმკაცრე, განსაჯ, უაბრო რწევა
დიდი ხონია თელემბი რწევა.
ჩვენი უფრო მშინადა ეართ ცეცხლისანი,
ვარსკვლავთა გუნდის გეზობლას მიზანი;
ბნელ ცაზე ფიხლობს მასი ბანაკი:
თვითა და ნელთა ბრუნვას განავლება.
ზღვა და სრუტენი ამოძრავებს ჯოჯებს ფარულიანი,
ტალღების რბევით მთავარსაკენ მოსწრაფიანი;
დაამკურნებულნი მწეუმსის და ნიორე ქვიშობებს,
ელვებთან ერთად ფრეიბის იქ თამაშობენ.
წყაროს მახლობლად ბროლისი ჩქერი სადგე იფრქვევა
ადგილი პოპებს ვასართობს ტურნ ნამეგნმა.
ტურნად მოსილი მხიარულად დროს ატარებენ:
ღაუბრას ავინებს ამ სიხიზნებს და ნეტარებას.
როს აგებია იგი, თან მოიტანს სიტკბოს სააბურს,
ამ დროს ვერერა ტრფობისათვის აღვიძებს აბურს.
აქ მოადით, ერთად ვესაბურეთი ნესტები ჩვენი,
რასაც არასდროს ვაამწევენ ეს ხშირი ტყენი,
მოლოდ დღე არის ამქვეყნიურ ცოცხეთა მწენი.
ქალღმერთი ღამის გართობათა, საღამო მწენი,
კაბლავი, ვისაც მავი გმოსავს თავსაბურველი,
ღამის ღამსკრები გიხეობებენ მენი სურვილით,
გრამეული ქალი, მოიხიბოს მარტოედენ მამინი,
ოდეს სქელ ნეფდიავს ამოაბრწყენს დრკობის საბო
და გამილო ეთერს გაზრდაცქვეს უბავის ფინად.
ღრუბლოვან ეტლს, ყორნისფერის, მტერედეს ფრენა,
პეკატეს გვერდით რომედიცი სრბოლავ,
და ვიდრე მენ ვალს მოიხდი ბოლოს,
დაგვამეგობრე ქორუშთა დასთობი, –
ოციანის ზურვს ვიდრე არ ასცდა
აღმოსავლეთის ჩუმნი მსტავარი,
ვირო სარკმლიდან მუტთა მიოვარი
ღამსაზი ღილა, რომ ინებს ზემოთ,
ფარული ღვინი ვერ ნახოს მწენი.
ერთმანეთის ხელი ჩასჭიდეთ მალე,
სანამ არ გეხედავს მწე მოთავალითაღელ.
ვიდრე არ დადგა დრო უზურბული,
მინა შესხართი სწრაფი ფურბულით.

(სეკანაჟი)

მეცუტეით როკვა, უწეველო ფეხისხმა ვიგრენი,
მიომამალიე გეამრის ზურქებს და ხეთა შორის,
რომ მომავალი არ დაეართობი. ეს აღბთ ქალღულს,
ამ ბნელ ტყეებში ვახდაკარგულს, მუშიაღამდა.
ახლა მიმავალიე ჩემს ჯადოს და ემსაღვი ხერხებს;
რათა სულ მალე შემოვკრიბო იმგვარი ვიჯო, –
დედა ცირცეას ვრეულ ველებზე რომ დაბალახობს.
მწეუმსივი გრძნებით მე ავგებს ნოტიო პაერს,
ავხევეე თვალებს: უცნაურმა ჩემმა მოცუცვამ
ქალღულ იგი, იქვერეული, არ გააკოვლა, –
ეს ხომ ზემს მიზნებს სრულიად არ შევეფრება.
კეთილ სურულითა და მეგობრულ სახის მწეველი,
უშალ მოვიწოდებ მე მოუკდეთა უბრალო გულებს;
ჩემს გრძნულ მახეს, ცოცი, ვერვი ვერ გაეცუცვია,
ოდეს ეს მტერი, ვადოქრული, მოსუსტავს ქალღულს,
ვითარცა გლეხი, უწყინარი, მოვეკლენი,
რომლის ფიტრები კარ-მიდამოს არა სცილდება.
მეგანამ სი მოდის, უკვე დროა, რომ დავიმადლო,
თვითა ვადევი, თუ რას იხანს მარტოდ შიენილი.

შეზოფის ღეფა

ღეფა – სწორედ ამ მხრიდან, თუ არ ცეცდები, მომესმა ხმები
წრეგადსული და უზომო მხიარულებით,
თითქოს გლეხები, უმეცარნი, დოღლითი სავეს
ბელღებისათვის აფილებენ პანს უღელუბების,
გეურთი როკვით მტერებლოდენ მტერითა ნინამე.
არ ვისურვებდი მე პირისპირ მათთან მხედდარს.
ო, ღმერთი ჩემო, სად მიივლი და დაბნულ ფეხებს
ღამისთხიბი ამ გავალი და ბნელი ტყერის.
მორეულ გზებზე ნეტული რომ მივდივალე,
მძები შექერდენი, შემირჩიეს ალავი მწეველი,
ფიტების ჩრდილში; თვით ნავიდენი, რომ მოეცნებთ
ტყეთა ნაყოფი – სასიამო ხილი რაიმე.
მე მით დამტოვეს, ნაცრისფერი ოდეს საღამო,
მსგავსი ნაღელიან და მწეუმარე პლაგირიმისა,
ნელა ამოკლავ ფეხის ეტლის უკანა ბორბლებს.
დაავიბნედათ. სად არიანი? რად არ მობორღდენენ?
მორით ნასულებს თუ შეუკრთი გზები მადანამს,
მრეუმე წყვილიან, შურით ნავსემ, თუ დაგვიპოროს.
ო, ბნელი დამეც, მუხანათო, აღბთ ბაროტი
ზრახვით აბნელებ შორ სინათლეს ეარსკვლავებისას,
რასაც ზუნებამ მუშინა ადგილი ცაზე.
ღამსკრნი მათნი მამ ავგო ზეთით უღვეით,
რომ უნათებდეს მარტოღმავალე დაბნულ მგზავრებს,
ხმაური იხმის, მავრამ თვალის სიბნელის ვარდა
ვერავურს აშწენეს, ო, რა ხდება ამ ხეთა შორის!
მინე კომშიარი ეულღება აზრთა დინებას:
თითქოს ნაბორზე, ქვიშისასა და უღებურზე,
ბნელი სავენები, უსახურნი და სახარტლნი,
მე ხიდეზინა: უსბულუო ენები თითქოს
ნაცნობ საბელებს უცხადესად აღმოეცუვიან.
ოდეს სინდისი, – უანგარი მცველი გონების –
კაცს თანვე ახლავს, მას ფიტრები ქვეითარი
ვერ დაიორგუნენი, ოდნავად თუ შეამყოფებენ.

თვალსწივსაწო რწმენად და შენც, წმინდა იმედო,
 იტრისფრიათაო ანგელოზო ზეცურე დასთა!
 და შენც მარადის შურსუცნილო უბნობება!
 თვით უნათლესი ზღვით გიმწერთ და ახლა მჯერა,
 რომ ის, სიკეთე უნაღვლები, მთუნდომლობი,
 ვისთვის ყოველი ბოროტება მზილოდ და მხოლოდ
 არის მონური აღმწენელი შურისგებასა,
 მომიღენს მფარველს, რომ დაიცივს სიციცხლე ჩემი,
 პატრი ჩემი აარიდოს მურრაცხყოფას.
 ნეტავ რა ხდება! უძაგენა ნუთო ღრუბელმა
 გადააფინა ღამის ფარდას ნათელი ზოლი.
 ო, მე არ ეცდები, უძაგენმა სწორედ ღრუბელმა
 გადააფინა ღამის ფარდას ნათელი ზოლი.
 სუსტი ძაბილი ვით მისწვდება სმენას ძმებისას,
 მაგრამ ვუცდები: აღდგინილო გუწუნა ჩემი
 უკვე მამხნევებს, იქნებ ძმებიც შორს არ არიან.

სიმღერა

შენ ტკბილო ეტოვ, ნიშნაო კეთილო,
 უწინადად რომ არსობ,
 უთითრეს ნიჭარად ტანს შემოგებურთა
 მჭიფრთავი ვარსი,
 სადაც ნაიორია, მწვანე ნაიორია
 მფორე მენადენისი,
 იით მოყენილა სადაც დაბლობია,
 სურნელთა დამაფენი,
 იქ შეღამებულზე, რას მივამოები
 მთვარისგან მქრთაღლები,
 ფარობი ბუღბუღისი შენ ასმენ
 მწუხარე გალობას.
 იმ ზნესრულ ორ ძმაზე,
 მსგავსნი რომ არიან ნარცისის,
 ნუთო არ განშენია რაიმე,
 თუ მათი ამბავი არც იცი?
 ეგებთა შენ მალევე ორთავეს,
 ფსკერზე ყვავილოვან მღვიმეთა.
 ო, სფეროს ასეულო, იქნებ აღარც ფყის
 მათი დამბრუნების იმედო!
 ტკბილ ხმათა დედოფალო,
 ვინც უაზლოვდები ლაღვარადებსა,
 გავმეორე მალდივან შენს საბორობას,
 ცოურ პარმონით აფლარდი.

კომუნი – განა ნარმაველ არსებობას მინიერესას
 ძაბულს ამკვარი აღმოსუნილიცა აღდგომიერებების?
 იმ მკურდის მიღმა აღბათ ვინმე მალალი სული
 დასახლებულა და ადრედებს კრისტალურ პაერს,
 რათა ვაგზადდეს დაფარული სადგომი მისა.
 რაიფენ ტკბილად ღვილიფენენ სიწუმს ფრთებზე,
 უხილავ ფრთებზე, ღვითავიერი მასი პანგები.
 თითქოს ყოველი მათი რწევა უნავებს ბუმბულს
 ღრმა წყვილიადისას აღმასაზებს მწობეჭ შეხებით,
 ვადრე ყრუ ზღვი, მწელი თალის, გადიობასმდე.
 ხშირად ფესმენადი დედა ცირცეს და სამ სარბინს,
 და ნაიადებს, ყვავილოვან საბოსითა შემკულთ,
 ოდეს მინდერებზე ატრეკებდნენ გრანულელ ბალახებს,

ტკბილ სიმღერებით, ატევივებდნენ რომელნიც სულია
 და გადაყავიდათ იმ შორეულ ცელი ზღუმი;
 მოსთქვამდა სიკლა, ტალღათავან ითხოვდა სმენას,
 აფი ქარბდა მურრულებდა წყნარი საიბით.
 სიაცე მათი მწეიდდებოდა მწობეჭ თელენიში;
 მაგრამ ამკვარი მინაგანი და წმინდა შეება,
 და ნეტარება უფხიზლესი, ზღული ცსრით,
 ჯერ არ მსმენია, ხაუბარი მომინდა მასთან,
 იგი გახდება დედოფალი ჩემი სულასა.
 საღამი, უცხო საოცრებაე, აღბათ ჩრდილებით
 ამ ბნელი ტვერის ვერ ადგ ზრდიდა; შენ ხარ ქალღმერთი,
 დასახლებული მიუდგომელ მღვიმესა შიგან,
 ტყურე პანგება და უნაზეს სიღვანებს შორის,
 ნეტარ სიმღერით, კურთხეულთ, ვინაც არიდებ
 მავნე ნისლითგან ამ მალნარის სიუხებს მწმინდას.
ლედი – რადი მიტაცებს უსარატულო თაემონონება,
 მხოლოდ საბოვნად თანამგზავრთა, რომ გამეთიშნენ,
 მივმართე ექოს, საბინი ნიშნას, ხაგსზე მწოლარეს,
 და ვაღვიძებდი, რომ მიშელო მისგან პასუხა.
კომუნი – რომ დაგაბოლდა, რა შემთხვევაში, ო კარგო ლედი?
ლედი – მრეზე წყვილიდმა, ფოთლოვანთა ლაბირინთებმა.
კომუნი – ახლო მყოფთაგან ამ სიბნელემ ვით დაგაპირათ?
ლედი – მე მათ დამტოვებს დადალული მწვანთან კორდზე.
კომუნი – მუხანათობით, გულგრობლობით თუ რა

განზარაბებით?

ლედი – ქალბერი ჩემთვის ცივი წყარო რომ მოეპებინა?
კომუნი – და მიგატაცებს უნიგეგმოდ, ძვირფასო ლედი?
ლედი – ორნი არიან, მომბრუნებს ფიქრობდენ მალე.
კომუნი – იბინი ღამემ შემაპრავდა თუ დაბარკლდა.
ლედი – სხვისთვის ადელი საოქმელთა ნუხილი ჩემი.
კომუნი – ასე რომ სწუხებართ მათ დაკარგვას, ო, ვინ არიან!
ლედი – ძმები ჩემი, მათი ბედი ამაღ მადარცვას.
კომუნი – ლედი, მიზობარით, რა ასაკის არიან ძმები?
ლედი – ჯერ უწვერულნი, ვით მარადი ქაბუკი პება.
კომუნი – ასეთი ორი დავინახე, ეს ფოი ფამი,
 როდესაც ხარ, დაქანცული, უღლებად ახსნად,
 და დამამერალი მიშის მუშა ჯეგებოდა ვახსნად.

მონეულ მტეენებს ორნი კრფედნენ მწვანე ვაზიდან,
 იმ მცირე ბორცვის ფრედბრე რომ გახმეხეულა.
 კაცურის საზღვარი სცილებდებოდა სახებს მათი,
 ფეცრულნი თითქოს სულნი გამომეცხადენენ,
 რომ დასტეორავენ უნაზესად ნაყოფ ღრუბლებში
 და შეიდეგროვან სფეროების არიან მკეკდრნი.
 გავხევიდი უმალ, რა უზიოლე, და შემდეგ დიდხანს,
 გზაზე მავალო, ელოცულობდა. თუ მათი ექებთ,
 ჩემთვის ცოური გზა იქნება თქვენი გაბოლოა.

ლედი – კეთილო მწყემსო, რომელია გზა უმოკლესი?
კომუნი – ამ ჯაგნარებზე რომ გადავიდის, დასაფლვისი კენ.
ლედი – კეთილო მწყემსო, გამძლებება გავგინა გზისა
 ამ უფარსკვლავო, ჩამძლებულ არემარეობა;
 მცირი, მვეზურევი გამოცდილი ამაოდ დამეკრება.
კომუნი – შე სწუხარ, ლედი, ყველა ბილიეს ამ ბნელი

ტვერის,

უოველ ხეობას, ყოველ ბურქნარს, ნაკადულს ყოველს,
 მე კარგად ვიცნობ, არსად კვალი არ ამერევა.
 და თუ აქ სადმე გზამკვდარმა თქვენმა მღვლებულმა

იპოვებს ბინა, შეფარებს თავი ხეივანს,
მე მათ მოვაგნებ, ეიფრე დილა გამომოცუძებს,
ვიდრე ბალოდან აფრანდებთ ცისკენ ტროლითა.
და თუ გამოვდა უწყალოდ უცდამდეგელი,
ღარბულ ქობთან მიგაცილებ, ტორფისა ლედი,
და უშფოთელად მოსვენებთ, ხვალადაც ისევ
განვგარძით ჭებნა.

ღეიფი – გელაღებო, კეთილი მწყემსო,
სანდოა ხშირად გაქვარტლული და ვინრო ქერი,
ვიდრე ფენილა ვობღენით ვრცელი დარბაზი,
არ ვისურვებდი სხვაგვარ ადგილს, უფრო უშფოთელს...

შეღას მოცლი, კურთხულო განგებავ, შენგან,
ო, მეუთანბმე განხადველი ჩემს მცირე ძალას
გამიღელ, მწყემსო!

უფროსი – ნმინდა ვარსკლავნო, განბორცე; და მენ,
მთოვარეც,

დამეულ შეზავრის მარად გივარს ვისაც კურთხება,
დახარე შენი მკრთალი სახე ღრუბლის ფარფლიდან,
ღამის მრფილების და სიბნელის მრუდე ქარის
გააღებე მუქით; თუ სრულად დაგვარაი ნისლია; –
შამბ, საბთელი, მოცმივმე, პირი სხივები
მონღელი ქობის მოგვიღონე ქუჭრუჭანიდან,

და ჩვენთვის მაინც ვარფიციკი ნათელ არქტურად:

უძეოროსი – და თუ თვალბნა ვერ ახლენ თქვენი სხივები,
მოვცემას მაინც დაბრუნებულ ვიცის ბღვილი,
ამდა მწყემსური საღებრის სააზრის ხმა,
სიბნის ყოვლად; მზენ დარაჯის, მოვცემას მაინც.
დავკამეფივებდა, მცირე იმებს ჩაგვისასადა
ურიცხვ ტოტებით მოშობლართულ საკურობიღემო.

ო, დოი ჩემო, დაკარჯული ასე უშეშლო
სად ხეტიალობ, სად გაიქცე ტვირის სიბნელეს.
იქნებ ნაძირი, ნებსტიანო, სადგომად გეტყვა,
იქნებ საზარდად მიშვეული მაფარდენი თავი
თელის საბთუბასს. პოი, იქნებ, ჩვენს აქ ვოფნაში
ვიმ ივის როგორ, შენ სასტიკე ვტანჯავს მიმშილო.

უფროსი – დამეფივებდა, ძმაო, განიმორცე ავი ფორქები;
ბორჩიტი ხეფარო თუკი შევის შეეცნობივდა,
შეცნობა ვაშის გარფეფალის რადა ვინატროთი,
რად ვინსარფოფი მოვებებად ბედისჩერისა.
ოფენ ყოველი განხადველი კარავდ ჩაივლის,
უაზრო ხეება ნინანსარი, ამაო შიშო.

არ ფორქობთ თათის მადებული იყოს და ჩვენი
სიკეთის მერ, რაც მამედლობას შეიცავს მარად,
არ მადლის წიგნში არ ეწერის მისს სახელი,
რომ შევმა დამემ და თუქმელმა ენით სოქუმემ
წუნარი დანება მისთა ფიტრთა აანროლობს,
შეუფურებულ განსადველმა ჩაავადის იგი.
თუმცა მთოვარე და მოიბენი ხედავ დაიძინენ,
მადლის ხეფა ძალუქს სხივოსანი თვისი სინათლით.
და თავად სიბრწყინე მარტობას ესწარფვის მფედროსი,
სად უცეთის მისი ძიან – შევიტყავია –
შეისხამს ფრთათა, აღიძვრება აღფრთოვანებით;
(გარე ხმარე არს მხოლოდ, ფრთებს რომ უკეცცავს),
მასი, ვისი მკეფარცი აღსავსა უღელ სინათლით,
ვერ შეაშინებს ეს სიბნელე, – დღე არის ყველაგან;
მგარამ ვინც ბორჩიტს და სიყვან ბნელ სულში მალავს,

ნიადაგ ივლის ღამეულად შეაღლის მისს ქვემ,
თვისდა დღეღად სული თვისი გადაფიქცევა
უძეოროსი – ეს მართალია, რომ აღმტაკო შეფიქცევა
უფაბორ სენას, აესებს ფინას იფსმალეზიო,
ოფენ მარსას ამო და ფუჭხ ხმავრო
და სვეტს იგი უშფოთელი და შეუვალო.
ვინ განსარცევადა საშოსისგან ღარბ განიფეილის,
ვის უნდა მისი ან წიგნები, ან თიხის ფაში,
ვინ ისურვებდა შეცინებას მისი ქვალრის.
მგარამ სიტყურეც, – ვით შესესისის უკვადგი ნერვო,
ოქროს ვამლებით სანატრელით რომ დახუნძილული,
ხამს დაკულ იქნას უზიბლეული დრაკონის თვალთ,
ნაყოფი მისი უხეშობის მსხვერპლად არ იქცეს.
რა გადარჩენს მზისუნახვ ფროცეც განმეღელს,
ის ავაზაკის სადგომის წინ თუ მიმოფანტვა
ვით მაიშვებ, რომ ხიფათი თვალს აარიდებს
უმცრო ქალწულს, მარტობელას, უფამიოდ მაველის.
მე არ მანებებს მარტობა, არც დამე ბნელი,
მგარამ შემთხვევა საბნელი, რაც ამბს მოსდევს,
მაშფოთებს დედაც, ვინმე ავმა ბორჩიტმარანებელმა
არ შეერაბესის წვენი და...

უფროსი – არ ვფიქრობ, ძმაო,
თითქოს დას ჩემსას გეტყვ გარემე არ ელის საფრთხე,
მგარამ ყოველივის, ოფენ ვდგავარ ბედის წინაშე,
იმებისავეც მოისრთავი უპირატესება,
ფიფრე მოსსკენ, და ვიქვებე ქვეტვის ამასი.
არ არის დაე განსადველნი დატოვებული,
როგორც გვინია; დაფარული თან ახლავს ძალა,
რაც შენ არ გასოვის.

უძეოროსი – რა ძალა იგი ფარული, –
თუ არა ძალი ზეციური, ან რას გულისხმობ?
უფროსი – სწორედ მას, ძმაო, ამ დაფარულს ვერ კიდევ
ძალას,

თუმცა ზეგარდმო მონიჭებულს, მაინც მას ეუთვინილს;
მტკიცე რეალიას ეფრება იგი სასმილეს,
ისე ვით ნიშნებს, ისრის მფელობელს, მის მფეფსაც
ძალუქს გადავლა მადლარების, საშიშარ ბორცითა,
ვერ ტრამალუბის და ვეიშან უფაბრთისო;
ვინ ავაზაკი ან უხეშა ძალა რომელი
წინ ადევრება სათნოების უწმინდეს სხივებს,
ვინ შეუღებდა, რომ ქალწულს მერყვას სინწინდ.
დახა, იქ, სადაც სიმატკვე ბინადრობს ოფენ,
შეუფარელი სიღიათი იგი ჩაუვლის
პირქუმ ჩრდილთაგან მაშობურულ გამოქვებულესს,
არა ხვაობით, არ ამაო მფიფიფრობით.
ამბობებ, აესულს, დამღამობით ქაობად მაცილს,
კუფურ დედაბურს, მულამის რეკისას ვინაც
მაგიურ ვაჭვის ვერ იყავებს დამღუბველ ძალას,
ვერ ძალუქს მერყვას ტემშარტი უმანკობმა,
და თუ არ გვერა, ვაცახსებრე წარსული ფროის
ბერძენთა მოცებს, თუ რაოდენ შეუფალია
უბნოება, – მონადირე დიანს მასგან
იქნებდ ისარს, ფეფოფომა, მარად უმანკომ,
დაიმორჩილა ძუ ლომი და ქრელი ავაზა,
ამურის ისრები მან ნაართვა ძალა არმოვის;
ტყეთა დედოფალს გაურბოდა ღმერთიც და კაციც.

რა იყო გველვისთავეებიან გორგონას ფარი, რასაც ოთხი, ყოველდღობდენი, თან ატარებდა, ქადაგებულნი შტრების ძალს ამრობდა რითაც. რა იყო თუ არ უმკაცრესი უმანკობა, თუ არა მზენა მომწესებელი, ცენტბი ჩამხლებელი, მოულოდნელი მოწინებელი და საღმრთო შიშით. ასე ტბილია ზეცისათვის უმანკობა, როს სული ვინმე აღმოჩნდება მდიდარი მითით, ანგელოსთ დასი უნეტარესს ემსახურება და განართება მას ყოველგვარ ბოროტობისგან. ფიხელ ხომარებში, სახეობი ხლავთა შორის, ერთხმად ამცნობენ უზუნთავს იდუმალუბებს, რასაც უხვში ყურთასმენა ვერ მისწვდებოდა. გასხივობნდება უცოდველი სხეული მისი, სულს სადგომი გარდისკვდა ლთავებრივ ტარად და მოკვდავ სხეულს უსედასება მიუახლოვდა. მაგრამ ვაი მათ, ვის უზომო ცნებათა დღეღით, უღაროს ქვეითი გარყვნილება შეუქვს სხეულში; მანვე ნელულებით დამახმდება სული სრულიად, ხორცად იქცევა, ელურდება, ვიდრე არ უკარავს ნუთავებრივ სახეს უპირველეს არსებობისას. ასე დაძინანი დაღერებულ ქუში არღიღინი საფლავთა უცდა და ნეტქანი ცივ აკლავებში; ხრინადი სხეულის მიტოვებას ვერ უღვივან, რაც სიცოცხლეში შეიყვარეს სულზე უმეტეს.

უმცროსი – ო, მომხიბლავი, ლეთებრივი ფილოსოფია! იგი არ არის ბუნდოვანი, როგორც ფიქრობდი, არამედ ტბილი სახიობის გამოხატვეული, ფთარცა ჩანგი ამოღონის; ის ზეცისა მარადიული, სად არა აქვს ბეგული ცნებას. **უფროსი** – უსმინე, თხო, მორეულმა რაღაც ძახილმა მამა მდურბრება დაარღვია. **უმცროსი** – რა უნდა იყოს? **უფროსი** – ალბათ მავანი ჩვენდა დარად ღამის მივეცილ, ანდა შეტყვევ მახლობელი, ან უარსიყ: იქნება იყოს ავანჯო ტყვე მოთარეშე. **უმცროსი** – ცაო, იხსენი დაო ჩემმა ხმა ახლოვდება! უმჯობესია შევუფაროთ. **უფროსი** – მე ხმას მივანვდენ, და თუ მოეფრულად მოდის იგი, ვეე მოვიდეს. თუ მტერი იქნა, თავს დავიკავებ; ღმერთისა შეწყვე!

(მეზობლის მწვემად გაგაცხადი თანხმდები სული)

ძახილი იგი რას ნამნავდა? ვინა ხარ? გვიბარ. ფეხი არ წარსდგა ამ მახვილს ვახვებ მსხვერპლი. **სული** – ეს ვინა ხმად? უფლისწული, ნუთუ შენა ხარ? **უმცროსი** – შეკრდი, ძმაო, ეს ხომ ჩვენი მამის მწვემისა! **უფროსი** – ნუთუ თირხისი, სააპური ნანგები ვინცე ჩუბნუხა წყაროს სმენად აქცევს მადრიგალისა და მიწვევის ყვავილი უტკბელვად ეალერსება. აქ როგორ მოხვდი, დაგვკარავ იქნება ვერძი, იქნებ დარადან გაუხვია თიკანმა გვერდზე? ან იქნებ ყოჩი, ჭხას ამცდარი, დასიცილდა ფარსა, ვით მოავცილა ამ ბნელსა და უდაბნო არსე? **სული** – პატრონის ჩემის შემკვიდრო, შენც უმრნემესო, ამგვარ საქმიანობის არ მოსულა აქ თქვენი მწვემისა.

მის არ ანულებს საძოვრებსა უხვი ტონება, სხვა ფიქრი ტანჯავს, სხვა დარდისაგან გულს ელოვნა. ო, და თქვენი, ჩემი ლედი სად არი – ნეტავ? თქვენს სიახლოვეს რად არა ჩანს, რატომ ვერ ეხედებ? **უფროსი** – და ძვირფასი დავუკვარვა, რა ვიბრათა, მწვემსო, ბევრა ეხედებთ, მისი კვლი ვერ გამოვთ ვერსად. **სული** – მე უბედურნი მძიმე მტვი იქცა სიმართლედ. **უფროსი** – რა ექვემბა, კარგო თირხის, ვთხოვი, განგვიმარტვ სული – ყველაფრს გეტყვით. ეს არ არის მხოლოდ ზღაპარი,

(როგორც ამის მიიწვევენ უგუნურები) რასაც მგოსანნი, მადღმოსილნი მუხათა მიერ, ძველი დროიდან უმდგომარეულ უკვდავ ლექსებში სახარ ქაშირას და ავაოდქნულ კუნძულის აბებს, კლდოვან ნაპრალებს, ჯოჯობეთის სად უკვს კარი. მათ არსებობას ურწმუნონი ვერ მიხვდებიანი. ამ სახიფათო და საზარელ ტყის მუავლეში, კვიპაროსების ზრდილითა შორის გრმნული სახლობს; ნიშნა ცირკვას და ბახუსის არს ნამობი, კომუსი პეტია, უსნავლია ვადო დღისიგან; მწყურეულ მგზავრებს მსოფლიოს ამ ტყეში სწორედ დამლუღეულ სასმელს, შელოცვებით ბოროტად სახესს, შეუძმელი მისი ვერ ასევეება სახეცილიუბას, – თქვეა მხეცად, ეკარგება ადამის სახე. მე ეს გავიფე, ვაოვედი როდესაც ფარის მწვემით შემოხლ გორაკებზე, სწორედ აქვდან გარკვევით იხმის ღამლამობით მათი ღრიალი, თითოთა მავლები ამ ვეფხვებში მსხვერპლს ეცემიან, სახიზლარ ნესებს აბრულენენ ჰუკატუნადმი, ბნელ ბუნჯებში, უკოდურს სიღრმეში ტყასა. სულია პეტია ვადო უმარავი, რთავ იმევენე და იტლუტენ გამოუდვედ, ღამეულ მგზავრებს. ამ სადამოთი როს ფარებში შეყარლი ფარა ნოჟერ ბაღაბს, სურნელავის წყნარად ცობნდა, ვიჯეტი ჩემთვის, გავერებდი მორწმუნ ნაპირს, სურითი მოსილს; ტბილუნდალანი ფიტრებით საესემ, ვინცე სიმღერა, სანამ მუხამ არ მიმატოვა. ოდეს დავდემდი, ტყის სიღრმიდან ხმეტი მომცნმა, აურხარო, რამაც შესხარა არგვლივი ყოველი; ვუსმენდი ერთხანს, უცაბედმა სარუმე ვიდრე არ შეასვენა მთელეზარე და მფრთხალი რამეში, მძიმედ დახურულ ძილს ფორანს რომ ენევიანი. ბოლოს მსუბუქე, სახეობი გასამა პანგი, აღმოსაუნთქული, ვითარ კვალნი ნელსურნელებს, ღამის პავრმა შეპარა და თვით სიწმემე თითქოს ასურცა უარეყო არსება თვისი. მწენად ვოქცე: თვით სიკვდილის კლანჭებში აღბათ ხმა გამოიღო მჯალოვებლმა უკანასკნელი. მაგრამ, ო, მალე, შევიცანი ლედი მღეროდა, კეთილშობილი ჩემი ლედი და თქვენი და. შიშმა შემიბოძა საზარელმა და მძიმე სევდამ. „პოი, ბუღბუღო უბედურო“, – მე გავიფიქრე, „არ ტბილად მღერი, რა ახლა ბნელი ხლართები“. არ დაავაფონვ, უსწრავსება ჩვეულ ქალები,

მეტეარა ნინო ვეკლი

და მილიკები დღისით ჩემგან მრავალთვლილი,
 ბოლოს კი სმენით მივადგინი იმ ადგილს, სადაც
 იმალებოდა ჯადოქარი მისილი ნიღბი;
 ვერ მივუნარი მისი მცერბლი, უმწყო ლევი,
 გზად გადაპყროდა, ორი გრძობის პკითხავდა აშბავს,
 სოფელი ვინმე თუ ეცონა წყეული იგი.
 მივხედი რა უმაღ, რომ ის ორნი თვენი იწებოდიით,
 არ ღვაყაყენე, უსწრაფესად გამოვეფურე,
 ვიძრე არ გპოეით.
უშტროსი - ო, ჩრდილებო, წყეული ღამეც,
 რაგორ ერთდებით ვოჯობეთთან სამმაგი რკალით
 უარალო და საბრალე ქანდულას მამართ.
 პოი უმწყოც! სად წარვიდა იგი ნუგემი,
 რომ მმარღვებოდა?
უფროსი - აღსადე, ძმაო, ნუ ღაეცემი.
 იმელოვნებზე, არ უარეყოფ წელანდელ სიტყვებს,
 რაივ გითმარი ჯადოქრული ძალის შესახებ,
 ან იმ ძალისა, შეცდომით რომ განგებად თელიან:
 იქნებ ღაესხნენ სათნობას, ვერ დათრგუნავენ,
 ის ძლიერია, უწმინდურა ვერ დასაცემა ძალა,
 თვით განსაცდელი, რასაც ხშირად ბოროტი მოაქვს,
 უფრო ძალონად დამტკიცებს დიდებას მასას
 და ბოროტებაც მიიტყვებ თვისდა ზიანად;
 ის საბოლოოდ სიკეთისგან განაშორებულ,
 ვილარცა ქადი, აღრეული, არ დაიმეიდებდა,
 ვიძრე არ მოსპობს და არ შობაქექს თავის არსებებას.
 თუ ეს ყოველი ზღაპარია, მამინ ცის თალი
 რად არ ორღეცვა, დედამიწის საფურეღად მამან

წაღა სდებია, მოშისმინეთ, გითხრათ ბოლომდე.
 ზეცოურ ნებს, ღვთებრივი ძალების მიმართ
 მახვილი იგი ვერასოდეს აღნიშობდა;
 დე, იმ წყეულმა ჯადოქარმა შეშოიკრბოს
 ურიცხვი გროვა უსაზიზღრეს არსებებისა,
 დარაზმულელები აქრონის მავი დროის ქვეშ,
 თუნდაც შიდრები, შარპიები, ან ინდოეთის
 ანუ აფრიკის ზინადარი ავი ურწმუნლი,
 შე მას მოქებენი, ვაიძულებ დაადგოს მსხვერპლი,
 თმებით დაეითრეც, სამარცხვინო მოვლავ სიკედლით,
 ისეც კრულთ, ეით კრულია სიოცოხლე მისი.
 სულა - ვაგლას თუმცე მოწონს, გამმუდგაო ქაბეკო, შენი
 ეთოღანზრახვა ვაეცავური და სიმამაცა,
 მაგრამ სამსახურს ვერ გაგინდეს ამ დროს მახვილი;
 სხვა იარაღი, სულ სხვა ხერხი უნდა ვიხმაროთ,
 რათა განეხიბლოთ მისი ჯადო უჯოჯობეიური.
 ის ოდენ კეერთობით მატეორით დავიძლოს სახსრებს,
 ძარღვებს დავგწვევტს.
უფროსი - გვედრებო, მავწყო, მწვემსო,
 შენი თვით როგორღა შეგებლია მიახლოება
 განსახიბლავად.
სული - ჩვენი ღვდის გამოსახსნელად,
 შე მომავონდა ვრით ხერხი, რაც მწვემსას ზეცმა,
 სახით ორც ისე შესამწინევა, მაგრამ ბალახითა
 და სხვა მწენარით სამკურნალო ძალების მცოდნემ,
 გამხიარა. სიყვარული დიდა ატეს ჩემი.
 მისი სურვილით შე მრავალჯერ მიიქტეპს სიმღერა;
 როდესაც ვმღერი, იგი, მუდგარი მწვანე ბალახზე,
 მისამენს და მისმენს უკიდურეს თავდავიწყებით.
 სამაგროდ, ერთხელ გახსნა მან ტყეის აბეა,
 მწვენა ბევრი სამკურნალო ბალახის ვეში,
 თან ჩამოთავდა უწნაური ძალები მათი.
 მაგრამ მათ შორის ღვთებრივი თვისების შქონე,
 შეუხედავი, სუტანი, ღვცხა ამომირჩია,
 მომავი იგი ეკლანი ვოთლი მისი,
 მაგრამ სამშობლო ქვეყანაში, როგორც თქვა მწვემსმა,
 თურმე იზრდება უბრწინეიდეს ოქროს ყვავილად.
 ხოლო ჩვენში კი, ვეღლასგან შეუცნობელი,
 უჯნურ მწვემსის ქუსლების ქვეშ ის იჯეცება.
 კურნების ძალით ვერ ედრება მას თურმე მოლო,
 პურმესმა ერთხელ მრავალნაცად ულისის მომ მისცა;
 მწვემსმა უწოდა მას ჰემონი და მე მაჩქატი,
 როგორც წამალი, უებარი, მრავალგვარი სენთა,
 ყველა ჯადოთა და გრძნებათა სწრაფად დამმლული.
 შეც შევინახე, თუმცე იმედი არ მქონდა მისი,
 ვიდრე შემსხევეამ, ახლანდელმა, არ მაიძულა,
 ცხადად შეხილა მისი ძალა, რამეთუ ამ გზით
 გამოვამეღვინე ჯადოქარი, ნიღბით მოსილი,
 თავი უცნებლად დავადნიე მის გრძნულ ზღარბითებს,
 თვენიც ზულთ გუყრობათ ეს ბალახი, ნუ შემინდებთ,
 მტეტი სიტყვლით შეუტეით გრძნულის დარბახს.
 თუ იქ დავივებება, ორღულელი მახვილი ატყენი
 უმაღ აბჯრეთ მამაცური შეუბოვრობით,
 სამსილი იგი დაუმსხვრეოთ და რის მინაზე
 გადაიქცევა ტკბილი სითხე, ნაართვით კვერთხი;
 თუნდ ჯადოქარმა და წყეულმა მისმა მხლებლებმა

გამოიჩინონ ბრძოლას ვინც, ავი შეუქარა, აღმოსრუნებორ კვამლა მსგავსად ველკანის ძეთა, განილტვის ვეღლა, ჯადოქარი თუ შემინდება.

უფროსი – გაგვიძღვ სწრაფად, ჩემო თარხან, უკან მისვლებით;

ვინმე კეთილი ანგელოზი გვიძეცვება ფარად.

(სცენა იცვლება საუბროდ მორალულ სასახლედ; ასმის მშვიდი, დამატკბობელი მუსიკა, მგვიფობი სახესი ყოველგვარი ტკბილევალთი. ჩანს კომუნიზმის ბრძოლი, ზოლი დედა ზის მოვადიდებულ სავარძელში; კომუნიზმი ფადას სთავაზობს, ლედი უკავადგებს და წაშოდგომას დიდიობს).

კომუნიზმი – ივეტი, ლედი. თუ ეს კვრთხი ავიამობრავე, ბარლევტი მინე შეიკურება, ვით აღუბასტრი, ნამსვე ქანდაკად გარდევცევი; ხომ გასოსის დაფნა, მინას დაბმეფებით ღრმა ფეგვებით, იდებს უარმყო თვით აპოლონი.

ლედი – ნუ იკებინი, უ უფურერო, თავისუფლებას ვერ შეგედავ ჩემი სულისას ვერრა ჯადოთი, თუმც სხუელი მებორკე ჩემი, ვოღონამზებველი ზევა მზადვეს.

კომუნიზმი – აჰ, ამ არემი, გულისწყრომა ვერ ინადგურებს; განტარებულა დარდი, სევადა, მზეგიდე, ლედი. ამ უნდა ახდენი საიმეინი ამა სოფლით, რაიც ყმანავალურ ოცნებებში შიგნილია ოდენ, რის ნორჩი სისხელი უფიქრებებს მომეცევა, ისევე სწრაფად, ვით ფეტილებდა აპარილის კორტო. პოი, მზეგიდე მაგრძობებდა ამ სახმელს, ლედი, რაგორ ენთება და ანეგებდა კრისტალურ კედლებს, შეზავებული სურნელებით, უტკბესი მანიკით, არ ჰგავს ნეფენთეს, რაიც ურბილ თონას შეუღლებმ დეთორ ეღენეს გეგობტემა თავანთი მისცა.

მაიცოცხლებელი ნეფენთეზე არის მრავალჯერ, მომეტებელი და საამოდ მფურცილას მცველი. ეგზომ სასტიკად რაჟ ეცეკვი, ძვირფასო ლედი, ნაზ სხუელს მუნსას, რაც ბუნებამ ნიჭად მოგადნო, სასინარულად და ფატიზი სიტკომიუნიტისი. ნიქს არად აგდებს და ამაოდ აქარნელებ ნდომას, ისე ვით ცუდად შემნახველი, ცუდად ეცეკვი – მის, რაც სრულად სხვა პირობით გაქვს მიღებული; ო, რაჟ ფარყოფ მარადილ კანონს, რომლითაც ქვეყნაჟ ყოველი ნარმაგალი სიცოცხლეს იძენს, მოცხება – სენთავან, განსეგებას – დამამურალოათის; მანძილზე დელია უსამოზოდ ვინც დაიჭინცა, სწორედ დროულად ეჭირება ძალით მოკრება. მაგრამ სულ მალე, დამიჯერე, კარგი ქაღმულო, ისევე აღდგება ყოველივე.

ლედი – ო, არასოდეს, ო, არასოდეს არ აღდგება ქვემაროტება, მუნ რომ სიცრუით განარიდე ზავებებს მუნსას. ეს ის ქობია, ვანა მყუდრო ეს არის ბინა, რომ მშორდებოდი? რაღას ნიშნავს ეს სახეები, ან ეს მახინჯო ურწმუნებო? ღმერთო, მიმეძღვლე! განმედე, ნყურული ვადლოქარი, ბიღონი მავთურო! ხომ უღალატე გულმბრძვილო უმანკოებს

ბორბოტი ზრახვით, შენიღბული შენი სიყვარულით. და ახლა ცდილობ ვე სასმელი შემპროზავა, მოსატკბებლად რაიც პირუტყვი შეეცდურება? თუნდ ყოფილიყო თუნონას მღონისთვის იგი, უკავადდებდი ვერაგულად ლეონაზებულს; მხოლოდ სიკეთეს შეუძლია გასცეს სიკეთე, უკეთუროთ კი არასოდეს მოიხიბლება კეთილმოზილი სურვილები.

კომუნიზმი – უფურერები! ყურს რომ უფებებს მქადაგებლებს, პირქვემ სწავლებებს, და რომ იქნენ ცინიკონთა მუზულულ ცოდნას; ვით ადებდენ მარხულობას, სასტიკი სიგამმდრესი სიმჭიდრე რისთვის გაემოღებარა მაშინ ბუნებამ ასე გულუბრებად, ხელახაცედ და დაუზოგავად; ჯოგებით, ზოლით, სურნელებით მინა ააგეს, ნღებში გაფანტა უსახომო თვეგების კურნად. თუ ჩვენივის არა, რისთვის შემქმნა ეს ყველაფერი? ჭიები ნაზი აბრეშუმის მქსოვილად დასხა, მონადეობით საამქროში მწვანე ფოთლების, რათა შეამკოს ძენი მისნი; არ დარჩა კუთხე, სოუხეს მისას მოკლებული, და ნანღავებში, თვისთა ბავშვთათვის, სათაყვანის იგროებს მადანს, თვლებს პატრონანთ. თუ ურცხობა ქვეყნას მთელი ოდენ ბალახით პარკოსით გამოიკვება, მტკნარი დალია მხოლოდ წაღლი, რაიცვა ვეღლი, მაშინ ხომ ნიჭთა მომეცევილ უმადლოდ დარჩა, ჭების ვარეშე, ამქმედებელი სოუხეს თვისის; მაშინ მსახურნი გაავლებოდი ძუნენი პატრონისა, ეთათა ლატკენი მის სიმდიდრეს დახარბებულნი, ბუნების ბუნში, არა მისი დვილი შევიტნი. განა სიმდიდრე საკუთარი არ დატკროთაედა, არ მთაღრობდა მას ამაო სთუთ სიხებე? – დამამდებლად მაშინ მინა და თვით პაეროც, ფრინველთა ფრთებით უმაგვსად გარდევცევიდა, პატრონების თვისას ნალეკავდა ყოვის სიმრავლე, გადიცევიდენ მაშინ ზღვივი პირობან თვისთა, მარგალიტები უზილოდ იმეგვარი მუქით განაბრწყინდენ თვალწუღამა ხილმის ზღვივისას, მნათობთა მსგავსად ამგვარ მუქით ანთებოდენ, რომ იქ, ქვეყნათა მინადენი, წყდიადის მკვიდრი, მწვენიერება უტყვი ნათელს და საბოლოოდ ამოხდებოდენ ურცხვი მუბლით მზის საყურებლად. ისმრე, ლედი, ნუ იბორცებენ, ნუ მოვატყუებს ფუჭტ სახეზე ქალწულობის, ცრუ და მკუეხარი. მივენიერება ხომ განძინა ბუნების, რაიც არ უნდა იქნეს დამარხული, მარად ბრწყინავდეს, მისი სიკეთე ზომ ორმორიგი ნეტარებას, ვის გაახარებს დაღარული, ფუჭტ საუნჯე, დროს ნუ გაუმეგბ, მსგავსად ვარდის, უფურერისა, ტყენბა მშვენიერაც, ელონება ნაზი გვირგვინი. მივენიერება მით ამაყობს ბუნება მთელი. ის სახურეო დარბაზებში უნდა გამოჩნდეს, რათა მრავალთა დაატყვევოს გული და მზერა; მან გამოცეკვა მუზებდად სახეი შეფურით, ხენშიმ ტანის და უფერულ დანვთა პატრონნი ქალბატონების ხშირ კულულებს უნდა ვარცხნიდენ,

სიმღერა

საბრინა მშვენიერი,
 გუასმინე,
 მენ ზიზარ ისე,
 რომ გრილი და სუფთა ქაღვლები გფარავს,
 მენ ინაე ბოლოებს ქარვამფრქვევ თმისა,
 შრომბასა ნანწვეთა დარდ;
 გუასმინე, ღვთის მავლეთ, საბრინა,
 ქალღმერთო ვერცხლისფერ ტბისა,
 გუასმინე და გუასსენ ისე.
 დიდი ოკეანის სახელით,
 მოვდე, გაიგონე ძახილი.
 გამომინდი ნეტუნის მენ კვერთხით ძლიერით,
 თეტისის დიდებულ ნაბიჯით იარე,
 ნაოჭა სახით მხეცოვანი ნერვების,
 ჯობით ჯადოქარის, კარმაპეტლისა,
 ხეული ნივართი ქერცლიან ტრიტონის,
 მისანი ვლავტულის ჯადოვ მოიტანე,
 მოდი ლეგკოეთის მშვენიერ ხელებით,
 ვეითორთ, მერფთი ზღვისპირა ვილები,
 ქოშუმბისორმული თეტიდას ტურვებით,
 ნახ სირინოზებს ტბილ ხმათა მერხევით,
 მკვლარი პარტენოებს სამართი ძვირფასით,
 ოტრის სავარცხელით ნარმტავ ლივასი, -
 იგი ანდამატის კლდეზე მუდომარეა
 და კულულს ისწორებს, ჭარმა რომ არიას;
 საბრინავე, სახელით მენ ვეულა ნიშვების
 ღამე საცეკვაოდ ტბების რომ განიფინენ,
 ნაშოდექ და თავი აიღე ვარდითი,
 დასტოვე საწოლი, მარჯვით დაბარჯნილი,
 უშაღ შეარჩევე ეს ჩტარი დიუნება,
 სანამ ჩვენს ძახილზე მენს პასუხს ინიტება.
 გუასმინე და გუასსენ.
საბრინა - (ღებება წყლის ნიშვების თანხლებით და მღერის)
 სადაც დუმს ნაბირი ლერწამას ფორებით,
 სადაც ტორფი და ძუნბა იჭორბება,
 იქ ჩემი ტბლი დგას, ნახაზ მოსრიადე,
 აქატია ფურილი, ხან ცისფრად იაღებს
 ფორზის ფერებით, ზურმუტბით, მწენანეთა
 და ფსკერი მდინარის ზღაპრულად ანათებს;
 ესმინე ძახილი, აჰ, მე ვდგები და
 აქეთ ვეშურებო სწრაფ მიღმარებუდან,
 ფენს ვადგამაიყვებ მერთალ ფურსიულაზე
 ამა დროს რომელიც თავს არ ხრის უნაზესს.
 კეთილი სოფელი, თხოვნა შეგასრულე-
 მე უკვე აქა ვარ.
სულო - ძვირფასო ქალღმერთო,
 ჩვენ გვერდით შვიძელ ყოვლისმძღვე ხელებით
 ჯადო წრის გარღვევა, რთავე ვეულებო
 ქალწულს უსაქტაკესს, ტყვექმნისო და ქემპარიტს,
 ის განაჯადეღობა ჯადოით ვრძნეულთ,
 ათასი ორითი, სიფლითი გრძნეულთ.
საბრინა - მწყემსო, მინდა ვალი მოშელის, -
 ეისნა სათნოება ცთომილი,
 ლედი, უნათლესო, მიყურე,
 აჰ, მე შენს მკერდზე ვასხურებ,

წვეთებს უწმინდესი მადრეენის,
 ყოველ სენს უშაღ რომ განდევნის,
 სამჯერ ვცებე ჩამოთლელ თიხის ნერს,
 სამჯერ მაგ ბაგეებს, აღისფერს,
 შემდეგ კი ამ ფიცარს მარმარის,
 ნებო რომ ასხია მდელარი,
 გრილი ზღისბულით ეცებთ
 და ჯადოს მით ბოლო ვღება.
 ახლა კი დაგტოვებთ, ვიდრე ორიერაგა,
 სამსახურს ჩემსას ან იქ მოვლიან,
 სადაც ამფითრიტის საჩრდილობელია.
საბრინა - (უშვება მდინარეში და დღეა დგება
 მოჯადოებული აფილიდან).
სულო - ასულა ლოკინისავე,
 მოხუცი ანტუხეს ნაშთო,
 შენს ტაღლებს ნეაღლებს ნურსადროს დააკლდება,
 ძღვენი უთავალივი მიცურ ნავადებსა.
 გორეთი რომ ტოვებენ მთავორებს თოვლიანს
 და მერთობული ხმაურით მოვლიან;
 ხორმაკმა პერმა, ვეაღვის გააეებამ
 ნურასადროს ნუ დასნესა შენი ნაწავეები,
 არც სველი ოქტომბრის ღვარვება მძინვარემ
 შლამით არ ავივოს ბოლო გამჭერავალი;
 ტალღას მონაპირეს შენ გამოატანე
 ბიჭობილი ძვირფასი და ოქრის მავანი;
 შენს თავს, ამაღლებულს, ერტყმოდე გვირგვინად
 მრავალი კომქი და ტრასია ორწველი,
 შენს ნაბირთ, აქა-იქ, ნიშაღ მონაჯლების,
 ზმირინ-ფარჩინის ავრადებს ქაღებო-
 ო, ლედი, დატყოთო წვეული ალაგა,
 სანამდე ჩვენ უფლის ნეალომა გეაღლებს,
 ნეაღეთი საქაროდ, ნეაღეთი უცნებლად,
 ავკვილდენ ჯადოქრის აბალი ცთონება.
 აფილი ღვთიური და შესაღვრისი
 მოგველის, მანამდე ნუ დასძრავთ ზგერასაც;
 ნინ არის გარემო, სიხბელით შეძრული,
 უტომილად ვიქნები იქ თქვენი მეგზური.
 გზის ბოლოს ნადიმი მოველის ორსავეს,
 სახლი მამათქვენის არც ისე შორს არის,
 სადაც დიდებულთა კრებება, რომებრიც
 ხარობენ სასურველ მის ყოფნის მდომენნი,
 ლოცვენ მეგობრულად, იქ გარდა ამისა,
 სტუმართ საამებლად და თქვენი მამისა,
 ციკეავენ სოფელი, ფერხულს ასრულებენ;
 ჩვენ დროზე მიუქნებრთ მათ მზიარულებას.
 ლინის გააორკეცებს და უკვე დროც არი,
 ჩვენი გამოჩენა მოხდეს უუცარი.
 ვიჭაროთ, ვარსკვლავნი სულ მთელა ინევენ,
 მაგრამ ჯერ ღამე ფლობს უკა ცას ისევე-
სინეა იყილება, იგი ამჟამად ნარმოადგენს
 ქალაქ ლადლოვს და მოავრის სასახლებს;
 შემდეგ შემოვიან სოფელი მოცეკავენი,
 მათ მოსავეს თანხმლები სუდი, ორა ძმა და ლედი.
სიმღერა
სულო - უკან დაიხიეთ, მწყემსო!
 ცეკავენი იკმარეთ, შესადეკით!

იცადეთ, ვიდრე დაბრუნდებთ
 მზის დღესასწაული შემდეგ.
 მაშინ კვლავ აქ მოვივლით, ივოჯეთ, ვეღვანი,
 ყოფიანს გარეშე,
 სხვაგვარად იცვლებით უშიშარტეს ცერულისთ,
 ღამის სინანარგში.
 ვეღვა სადარბაზოდ იქნება მორთულა,
 გვეშვეთი სამოსი მჭურვალე,
 ნარმატავ დრიაფებთან, ვრცელ მანქორ-ველებზე,
 მერკურმა რომ შექმნა პირველად-
 ცხს სიმღერა მის წარადგენს დედამისის წინაშე
 თქვენ ზრდილო ღორჯო და ბრწყინვალე ასულა.
 ახალ სიხარულის სათქმელად მოვსულვარ,
 შეხედეთ, გაზრდილა, ნუღმა არ მოხრდა,
 სამი რტო ძვირფასი, თქვენგან ამყარდი,
 ნორჩებს გაუსწრავე ციურამ და დიდებამ
 თქვენა, ერთგულება და ჭეშმარიტება.
 მისზე შეუმომების გამოვლით, იგიონი,
 აქ გამოავგზავნი, უცეკვად გვირგვინით,
 რათა იზვიამოს, დასკინოს უღმობილად
 ზორციელ სიბრწყვეს, წრეგადსაფლობას.

მის გაეის განზურელ მუღლად არ შეიქმს
 და ნინდა ფერდიდან გაწმდება ბავშვები,
 ტყულები წეტარი: სურმე და ხალისი,
 თვით ზეცის ფიცა ეს, უშურვალესი,
 ახლა კი სახეებით აღსრულდა მისწები
 გაფრენის სურვლით სულ უფრო ვგზნები,
 მწვანე დედამამის კოდემდე მივდივარ,
 იქ, სადაც ცის თალი მოხრდა მშვილდით,
 იქედანაც განვილტვი, ძალას არ დაფინტავ
 და მთარის კოდებს მივადინე ფარფატით.
 მოცეგანო, ვინც ჩემი გავოლა ისურვა,
 ენდეთ სათნოებსა, მარად თავისუფალს,
 თქვენ იგი ზეასელს მოგმადლით, გვეროდეთ,
 უფრო შორს და მაღლა თვალაზრ სვეროთა, –
 და თუ სათნოება უშნეთ იქნება,
 მისა და დასაცავად თვით ცა დაიხრება.

ინგლისურიდან თარგმნეს
 ზურაბ კიკნაძემ და
 ემზარ კვიციანიძემ

(ცეკვა მთავრდება, ხელი ნარმოთქვამს ეპილოგს).

სული – ფრთები ოკუნეს გადამატარებენ
 და მალე ეხილავ იმ ნათელ მზარცებს,
 სად დღენი წამწამებს არ გზიან აროდეს,
 ეცნრაფი ცის ეველებს – უფრცესს და მარადისს:
 პერსა შევისრუტავ ნინიდა წყროსაგით
 ბალებში, ღვთაებრივ აღავს რომ მოსავლით
 ოფროს ზის მშვენიებას აქ ერთად მღერობან
 პესჰერი და სამი ასული ფერი,
 მორთილეთარე ჩრდილები, რაც ახლავთ ტალღურებს,
 ღღასა და მოხდენილ გახაფხულს მალაყენ,
 გრაცებებს და ვარდისკერფიან პურიებს
 მისთვის ყოველგვარი სიყვთ სწყურიათ;
 იქ მუდამ მზე ნათობს და გულს ახარებენ
 მუშკისფრთობიანი დასავლის ქარები, –
 მათგან ხეივანები მალად კედარის
 ნარდის და მახაკის სუნე დგას ნეტარი.
 ნესტიან ნაჟაფებს არ ზოგავს ირისი,
 მორწვევად სურნელოვან მრავალ ნაბირისა,
 სადაც ორბევანი ყვაფლინი ეველები
 თუთი მის მოსახბამზე ტრუფა და ჭრელები
 და მისგან სამოთხის ცეარ-ნათი ღებობან,
 ისმინეთ, მოცეგანო, ციური ხმება!
 ვარჯს ეცურის სუზნული, ედებთ სისველდ,
 სად გრმა აფონისი ფროდაფრო ისვენებს,
 იგი აქ თავის ღრმა ჭრელობას აწინარებს,
 უნაზეს თელვამში, და ბევე მონყენით
 მანხ დეფოვალი ზის, ასირიელი:
 შორი ვარსკვლავებს მძლე თალი ციური
 მის შვილს, სახელოვანს, იფარება, კუმიდონს,
 ვისაც მომორება არა სურს უბედან
 ძვირფასი ფაბეჟას, შორი გზით დაღლილის,
 სანამდეღ ღმერთების სურვილი მაღალი

შენიშვნები

1. ნეტარი – ზღვის ღმერთი, იგივე პოსეიდონი.
2. ენუღლა – უმწვენესი – იალთახებება პრივანეთის კუნძულად.
3. დონის – მინის ნაყოფიერებასა და ორციების ღმერთი.
4. ცირცვა – გრძელვლი ქალღმერთი, რომელმაც ოფონისი ერთ წლით დააკავა აიას კუნძულზე.
5. იბერია – პირენეის ნახევარკუნძულის ძველი სახელწოდება.
6. ირიდა – „ციხარტველა“, ღმერთების მაცნე ბერძნულ მითოლოგიაში.
7. კობეღ – მცირეზოიელი ქალღმერთი ორცეასტული კულტოსა.
8. შეკებღ – დამხულ ცაურებიათა და ჯაფროს ქალღმერთი.
9. პანი – მწყემსებას მფარველი ღმერთი; შუადღის პაპანაქების ასევეებს, საღამო ხანს საღამურს ახმინებს.
10. ფხი – აპოლონის, მზორი ღმერთის, ერთ-ერთი სახელი („ნათელი“).
11. ექი – ტყუებისა და მთების ნიშა, პერისა და მინის ასული; ნარცისობში სუფარულმა იმდენად დაადნო, რომ ხის გარდა აღარფერი შეჩრა.
12. შეანდერი – მდინარე ფრიფიაში.
13. ნარცისა – მწვენიერი ჭაჭუკი, რომელმაც იხილა რა ერხედ თავისი ანარველი წახალი, მუღევარდა საკუთარი თავი და ყვაილად იქცა.
14. სირენები – კმე სირინოზები, ზღვის ნიშები, მომხბალავი და გზილამ ამცუდენ ხმის გამოცეგები.
15. ნადავბა – მგროთა და მფრანკეთა ნიშები.
16. ელოსომა – ზერძნული მითოლოგის სამოხე.
17. სელდა და ქარიბდა – ორი ურჩხული, ზღვისა და წყალქვაშა ეღვთია დამღუპველი ძალების განსახიერებანი.
18. სოღანი – ტყვა ღმერთი ან ხის სული.
19. პება – ზეცის ძე, მარადიული სიჭებუის განსახიერება.
20. არტური – უდიდესი ვარსკვლავი დიდა დათვის თანავარსკვლავებში.

21. შესერი - მწებრის გარსკვლივი.
22. დიანა - ირვე არტეშივე, ნადირობის ქალღმერთი.
23. გორგონა - გველისთქიანი და სიბინელი ხახის მოთიერი არსება, ჭალ.
24. ათანა - სობრძისა და უბინოების ქალღმერთი.
25. თირხისა - მწვეზის საბელი ვერტილულის შემოივე გულოვანი ინელისტერ კოვტიაში ზოგადე მწვეკსა.
26. აქეროი - ქვესენელის მდინარე.
27. პიდრა - ზღაბრული გველეშაბი.
28. პარპინია - ჭრთისანი არსებები, სასტიკი ქარების განსაზიერებანი.
29. შილი - გრძნელი ძალის მქონე ზღაბს, რომელიც ჰერმეს-მა მასკა ოღისესს ცირკვის ჯაფოსგან თაის დასცადა.
29. ჰერმესი - ზევის მაცენ, რომადლია ჰერკური.
30. ულიანე - ოდინგვის ღათინური სახელი.
31. ვულკანი - ცეცხლის დეოვანა.
32. დაუნა - ნიმფა, რომელიც აპოლონის სივარული ვარ-შოლ რის გამოც იგი ამ დემურმა ზედ აქია.
33. თონის მუღღვე - პოლიდამზა. ეს აბაივი მოხბრობილია „ოდისეს“ მკოხებ სიმღერაში.
34. იონინა - ირვე ჰერმესი პერა, ზევის ანუ იუბატერის მუღღვე.
35. ერებუსი - გაუთენარა მყვლიდი დასავლეთის მხარისა, მუღღაროა სამყოფელი.
36. სატურნი - ჰერმენია კრონოსი, ზევის მამა, რომელიც შვილმა ზევიდან ჩამოაფდო და მისი აბელი დაიკავა.
37. მელბუსუსი - მწვეპს ვერტილულის პირველ ვალოვანში.
38. სვეერი - მდინარე ჯუღრანი.
39. სამარისა - მუღღ ლოკონის ასული, რომელიც წყალში და-იხრონ და ნიმფად იქცა.

40. ლოკინი - ბრიტანეის ზღაბრული მუღღვე.
41. ბრეტუსი - შისი მამა.
42. გვემეღელი - მუღღ ლოკონის მუღღღვე.
43. ტრევისი - ზღის დეოვანა.
44. ტრისი - ზღის ნიმფა, ურანოსის ასული.
45. ტრინონი - ზღის ტრი-ტიტი უზუკესი დეოვანა.
46. გლაკუსი - ირვე.
47. ლეკოთია - ეს სახელი დავრქვა მოთიერი მუღღის კაბოსის ასულს, ინოს მის შემდეგ, რაც იგი ზღაბს გათავარდა და ნე-რეიდად იქცა.
48. ოტედა - ნერვისის ასული, ნერვიდა, დედა ატილესისა.
49. პარპინია - ტრი-ტიტი სირინოზიდაინი, რომელიც ზღა-პი ჩავარდა, რათა თავისი შიში ოფინესს არ შეეფინა.
50. ლეგია - ტრისი ნიმფაოვანი.
51. ანტიტრიტე - ზღის დემონის, პოსიდონის, მუღღღვე.
52. ანტიკე - მცარეაზიელი მწვეკსა, რომელიც აფროდიტეს ენავის უზუკე ტრისის გზარი.
53. დრიაიდონი - ტყროვი ნიმფები.
54. მერკური - ირვე ჰერმესი, ზევის მაცენ.
55. შესერის საბი ასული, შესეროფები - დასავლეთ მხარის ნიმფები, რომლებიც ოქროს ებღღღვე იცავენ.
56. გრაციები და პერიები - სილამასისა და მხარულულის ქალღმერთნი.
57. აფონისა - მცარეაზიელი მოთიერი ქაბუკი მწვეკსი, ქალ-ღმერთი ასტარტეს საყვარელი.
58. ასირიელი დეფოელი - ასტარტე ანუ ოფიარი, ნაყოფი-ერებისა და სიყვარულის ქალღმერთი.
59. კუბოფონი - ბერძენისა ტრისი, სიყვარულის დემონი.
60. ფსიკე - ერისის სატრეფი მისი ინტონია მოხბრობილია აბუღღღვის „ოდროს ეირნი“.

ლიტერატურული ცხომრება

ნინო ყულომვილი

ალღა

„პართული მნერლობა“!

ამს წინათ გამოცემილია „ინტელექტი“ მერტილ საზო-გადუნას ნინომცემლის თვეკცამა - ეკამვე კუღაპმ, კრისტი-კოსმა - დეანა ზევიანთე, პუბლიცისტი - პაატა ნაცულმთილ-მა და რედაქციის მწვეკსა - შიან კუღაპმ, ნინო მინიმილი-მა, ნინო ყულომვილა და გავანა ჯობანამ პარტულმცეს აღ-დეგული ვერხალი - „ქართულ მწერლობა“ (პრეღლი ნომერი). „ქართული მწერლობა“ - ამ საზენლოების ტრინელი მესამ-მედ გამოღის. პრეღლი 1928 წელს დაარდა, რყოცენ სრულიად საქართველოს მწერალითა კაბმარის ყოფილთფური ორბითა. ში-სი ტრი-ტიტი დავრქუნიებული და პარტული რედაქტორი ცისილა მწერალი და საზოგადო მოუგანე ნიკოლო მინიმილი იყო. მომ-დვერო მღღმმა ტრინაბის სელისამეღმეულია ზედა დრამატუ-დად ნარმინია და ზოგირთი საფიგინიათის ტრეკულად დასრულდა - პართული მწვეკსი, ტყიან ტიბებს, მრეღლი ჯეკ-ბინელი, ვახტანგ კობეშვილი, ნიკოლო მინიმილი - პო-ლიტესტერ რეპრესიებს ემსხერაღღენ.

1930 წელს ჩვენს საღატრატურო პერიოდიკამა კიდეც ორ-თხედ გამოჩინდა „ქართული მწერლობა“, ორთფური ლიტერატუ-

რულ-კრისტიკული აღმანახი, საქართველოს მწერალითა კაბმარის ორბითა; რედაქტორი - თეიმურაზ დოიაშვილი, კომპონისტური ნომენლატურის თვალში არ მისიღვინა ვერხალი, რედაქტორი თანამეგობრბან გათათესალებული და აღმანახის გამორკვე მესამ-მე ნომერზე მუნედა.

—და 2008 წელს ტრინელი კიდეც ერთხედ გაჩახლდა... რედაქ-ტორი - დეანა ზევიანთე, განახლდა იმ იმედიით, რომ „ამბიანტე-ლი საქართველოს გველა კუთხის მუხბორებთა და საქართველოს ფარგლებს გარე, მამოყ-მარბობის მახლობლთ თუ მოკველ მწვეკსებში დამკითარებელი გველა ქართველის ინტერესებს და იოთალიონებისა და გამომანერობა.“

ვერხალის პირველ ნომერში წარმოადგენილია: რედაქტორის სიტყვა - „ქართული მწერლობა“ - მესამეზე; ნინო საღობღღა-ვლის დღესები, ზიანი აღმნიშნულიის მოთხრობა, ეზნარ კვიტა-ნიდილისა და ჯუმბერ ლეღაბეს ქვესტური და დოკუმენტური პროზა, აფერინტული მწერლობის მახლობლთ იბეჭედა ტრი-ვოლი რიბაბობის - „ნერილი ორალი აბასიქს“, რუბრაიტი - „სო-ფელები შინ და გარეთ“ ცუქუნგება ნინო ყულომვილის ტუბლიკა-ცია - „ფერიღობის მინას ენება; ავერ თობისი მუღღ...“ და ესმა მა-ნიას - „მკერ-ღმბეჭერი ზევირული მინიატურები“, „კარცისი ყო-ღუკელებს“ რუბრაკამა წარმოადგენილია რომან ღობლისი არტივი - „მუქუნგება აკეთი მანქიდან“, იბეჭედა თემურ ჩალაბაშე-ლის ვრი დღესის ინტორია, რუბრაკაბი - „ნობელიანტები“ წარ-მოადგენილია ორბან რეპრესიების საბიღელი სიტყვა (თრეკულიდან თარეღობს ქუღაბან ტიამარბის) - „მამაშევის რეზიდენტი“ და მოკ-მეული ლიტერატორი ნობელიანტთა სიყ გაცეცხობით რუბრიკები - „ნარეღობისი ცე ზემღღარები“ და „ნოვმეტი“ დამეღღელი მასალებსა-ვერხალი იღუსტრირებულია.

ნაჯიბ მაჰმუდი

ორი ნოველა

მებალა

დიდი ხანია ვარჯისფერ ოცნებად მქონდა, პენსიაზე გასვლის შემდეგ პატარაბალიან სახლში გადავსახლდებოდი და მთელი დარჩენილი ცხოვრება მინის დაუმუშავებისა და ყვავილების მოვლისთვის მიმეძღვნა. ამ ოცნების განსახორციელებლად გრძელვადიანი გეგმაც კი შევადგინე; თავი არ დამეზოჯა და რაც შეიძლება მეტისთვის მიმიღწინა, რათა სასამართლოდან ნარშევლისას უზრუნველყოფილი ცხოვრება მქონოდა; ამასთან, ჩემი სარჩო ისე გამეზნა მიღწევისა, რომ ხელფასიდან ცოტაოდენი ფული გადაემგო და ერთ-ერთ სამომხმარებლო კომპერატორში ვაწევრიანებოდი თანხა დამეზოჯა, რაც უდავოდ გამოადგინებდა ნაწარმო სახლის ამკვლევას საქმეს. თანდათანობით მებალაობა-შეჯავთლებობაც უნდა ამეთვისებინა. მართალია, ეს გეგმა ჩემთვის ჩავფიქრე, ისე, რომ არავისთვის მიუცხავს, მაგრამ მე ის აღმამინათა რიცხვს ვეკუთვნი, უნდა არ ფარავს თავის საიდუმლოებებს. ყველა შეგობარსაც ვთავაზობ ჩემი ვარჯისფერი ოცნების შესახებ. მათგან სხვებმავე შეიტყვეს. სამეც იქამდე მივიდა, რომ ხუშრობით მიებალესაც შეესახებინა.

დრო გადაიოდა. ჩემს საწვავარ ოცნებას განსაკუთრებულ ვრცადადებებს არავინ აქვიძვდა. მხოლოდ ვანსუკვატელი კრიზისებისა და ოპიუმის მწარმოებისგან ბორკვადა ფისები ვაზიარდა, ფულმა ძალია დაკარგა. ჩანაფიქრის შესასრულებლად შეიღებებისთვის უნდა მომიკლო საზრდო. ყველაზე სამხიელი კი ის იყო, რომ უფროსი არც ფიქრობდა, დაეუწინაურებინე ჩემი ნიქისა და უნარის გამო ჯიჯ კმაყოფილებას არ გამოხატავდა. როცა ნინ ნანელი შანსი გამომიჩნებოდა, ჩემს კანდიდატურას ყოველთვის ვკვრდებ უვლიდა. მე კი საცოდაუი ხმით, მაგრამ მტკიცე ტონით ვუვრებოდი:

- ბატონო, განა ჩემი განწმენვეტილი შრომა მცირედ სახლარსაც არ იშხარებებს?

უფროსი ყურსაც არ მითხოვებდა და მე განეკატრობოდა:

- მითხარით, პირდაპირ თუ ელახარაკებით, გულმონცვლებასა და თანავრძობის ნატყალივი არ არსებობს?

ჩემი უფროსი იმასვე მინახებებდა:

- მებალაც, ვკარცე თვადი გაუსწორო სინამდვილეს. სად არის შენი მუშაობის შედეგები? შენ ერთი რვეულბრევი მოსამსახურე ხარ, რომელზეც უბრალოდ არც არის მოთხოვნა და მეტა არაფერა!

თავის დასაცავად სიცოცხლის რისკის ფასად ევებასუხები:

- მაგრამ მე ხომ მუყაითი ვარ. შრომა არ დაიკარგება! და ის სიცილით მეუბნება:

- ანდა შენს ღრო ნავიდა. დღეს ნაჭეზება და შეველიობნება გამოუმეივებასთანა და დაეკუმრებულე.

ყველაფერი ამერ-ღამერია. მხოლოდ მემსპორე და თითქოს წვეფიადმი ჩაიქორე. თავი დავანებე ვარდისფერ ოცნებაზე ფიქრს, ღუმე ის ჩემი ვართობისა და სიამოვნების საგნად რჩებოდა მაინც, სიზმრად, რომელსაც თითქოს ცხადმოც ვხედავდი. ყოველთვის, როცა მწვანე ფერს მოვკრავდი თვალს, ბალს ნარშოვისახადედი, ჩემს თავს ვარდებბა და სხვა ყვავილებებს შორის ნარშოვიდგენდი, მთელი ცოცხა და გამოცდილება მათ სამსახურში რომ ჩამეყენებინა ფერებითა და სურწელებით კმაყოფილსა და გიხარებულს. მოუხედავად იმისა, რომ ჩემს ცოლს საბაყლოსა და ყასისბათვის გასასტუმრებელი ფულის გარდა დიდად არაფერი აღუღებდა, ჩემი დამოძღვრა არ ავიწყებოდა. მტანჯავდა მთელი სამძიშის საკუთარ თავზე აღებდა და თან ნარშობტულობის სინწრისა გადატანა, ვიდრე ერთხელ გზაზე ჩემს უღლებო მეგობრებს გადაემყვრებოდი, ყველამ მითანაგრწო. ერთ-ერთმა კი ყურში ჩამეჭირებულა:

- როგორ იტაც ცხოვრებას უღიმოლოდ?

კუთხე:

- შენ როგორღა ახერხებ დიდილით ცხოვრებას?

მაყფლოდ ჩამეჭირებულა:

- აიფარე ნილბა, აიღე და მიშელობა თქვი!

ღრმა სერიოზულობით იყო ნარშობტულა ეს დიდმინშენდლოვანი სიტყვეები. გამაოცა უკიდურეს გაჭირვებაში მყოფი ამ ადამიანის სოღადურობამ. უღიმოლოდ მიმწინა:

- როგორ, როცა მიადულებენ საქიროზე მეტე ეხარჯო?

მან გაიციანა:

- დწერო, დაგვიფარე! განა იწვლია შენთვის ერთი პიასტრის დაზოგვა, თუკი თუნდაც ერთხელ დწვით დაბარწვლები მიწ?

ეს ისეთი დარწმუნებით თქვა, ვაყოფიერე, ვცდამეოქი ასე აღმოვაჩინე ჩემთვის ახალი კარგი, აიღე და მიშელობა თქვი, რომელიც თითქოს ატარდა სამოცველობის მწვანე კარიანა. იგი მთავში გამოკვეთილ გამოქებაულს მიეამსგავსე, უფანჯრო, მუდმივ ღამეში ჩაბარულ ოვალური ფორმის ღრმულს, რომელსაც ერთადერთი კუზიანი კარი აქვს. მის ყველაზე მიყრუებულ ნაწილში უზარმაზარი კარია პანანისა ოქეანად, რომელთანაც მოხუცი, სახელად სიკვთა ჩამოეწვდარა. ვინაპირას კი ხის სასადილო მაგიდები ჩამწერივებულან ჩილის მჭიდროდ დაწრული სკამებით. მოხუცი პატარა ზოლიანი ტოტი დასამწელს აწედს მწყურვალეთ, რომელთაც სასმელის მცირე ზომა თვადებთ არ მისდობს. ამ გაკრვეცილი შედგენილობის სითხის ბუნება არავინ იცის, ვიდრე არ დათერობანს, მულოთხა და მიმწენარებას არ მიყევიან. მალე მიხევიდი,

რომ ცოტას თუ შეუძლია მისი ზოლომდე გამოცლა. უმეტესობას ნახევარი ჭიქაც კყოფნას, რადგან სასმელის ზემოქმედება იმდენად მასღრია, გარყვნილებამდე მიიყვანს ისინი, ის-ის იყო მეც მოუსყა ყელზე-ყელზედა, რომ სითხის მოცულება მზამა მთლიანად მოშვიცა. მოუსყენრება, რომელიც არ მტოვებდა არც დღე და არც ღამე გულბლოზით, მზიარულებით, კმაყოფილებითა და ღიმბლით შემიცვალა. ბაღის შუაგულში ერთგვ ახალ ნერგებს და ეწყვეტ ნოთელ ყვაილებს. შეგობარი მუზუნება:

- მოდი, ჩვეს გადაუდებელ საქმეებზე ვისაუბროთ.
 - მე კი ხოტყვის ბანზე ვუფდებ:
 - ვარდებსა და მის ჯიშებზე მათუნს ლაპარაკი..
 - ის იციხისა:
 - აი, შენი ბაღიც.
 - ვეციობები:
 - განა არ გეხმის ბუღბურის სტვენა?
- და ერთად ვინცებით სიმღერას. აოჯელი კუთხიდან ის-ის ხიმღერა. მოხუცი სიკეთა კი გაუნძრწველად ზის და იღიმება..

უფრთხილდებოდა ჩემს საიდუმლოს. ვცდილობდი დამეხმია. თუმცა შეუძლებელია არამატული ღვირი დიდბანს დამოხე. ჩემი სანადღელი გამგეაფადა, საყვე-ერებითა ათუხე. ბევრმა გაქიცება. ერთ-ერთი პირველი კი ჩემი ცოლი იყო:

- ცოტა ვაძებს თავის ასატყეარი?
- გულწრფელად ავუსხერო:
- ფხიბი დავდივარ და ფულს ისე ვზოგავ, ოჯახს არა-ფერს ვავებ.
- კითხვები მომადარა:
- და ბავშუები, რომლებიც დღითიდღე იზრდებიან?
- რას უპირებ?

შენუებულმა ვთქვი:

- ღმერთი გვიმველის.
- ჩემი საიდუმლო ბევრ ადგელს მოვდა და ბევრი აილა-პარაკა. ერთ-ერთმა მუბაღის ადგილიც შემომთავაზა. შე-დგმა არ დააყოვნა. მორჩილ დანსაუბრებებს დროს ჩემ-მა უფროსმა მორძანებულური ტრინით მომამართა:

- ერთი ინტერესი გქონდა და ახლა ორა გაგჩენია, გაბარებულმა მყოხალე;
- თქვენ შეგიძლიათ განსაჯოთ ჩემი ნამუშევარი, მაგ-რამ არაფერი გესაქმებათ იმასთან, რასაც ამ დანესებუ-ლების კაცით ვაკეთებ.

- ის აღმფოთდა:
- როგორ შეიძლება ორი რამისა ერთად გნამეხს?
- კიდევ უფრო გაბარაზებულმა ვუპასუხე:
- ხაქვე მხოლოდ ისაა, რომ მე პატრონი არა მყავს.

განგებამ ჩემი ფარული ჩიუილი შეისმინა და სასურველი შუაგაცა გამოიჩინა. ეს კი ასე მოხდა:

მშვენიერად ვგრძობობდი თავს აიღე და მადლობა თქვი ნიღაბტყემი. ერთ-ერთ ნაცნობს ბრმად ვუამბე, რაც ჩემსა და ჩემს უფროსს მორის ხედებოდა. მან დამამშვიდა:

- გეყოლება შუაკაცი, რომელიც ასე გინდა. ჩემი ვედრების მოუხედავად მალე ის საერთოდ გაქრა. მისი ადგილი კი სხვამ დაიკავა, ადრე არასოდეს რომ არ შენახა. თეთრი ხელის ტანსაცმელში გამომწობილს ვე-რხვის ტყავის მონასხამი მოეგდო. მწვანე ჩაღმს ეხურა. ვა-რცუნვლად მომწონდა. მისი სახე ღომისას მაგონებდა, თუმცა ტანად საკმაოდ პატარა იყო. გაკვირვებულმა ვკითხე:

- ვინ ხარ? ჩემი ნაცნობი სად არის?
- მან საკუთარი თავის რწმენით აღსავეც სიმშვიდით მო-პასუხა:
- მე ვარ შენი შუამავალი.
- ვეფო არ შემოტანია მის გულწრფელობასა და უნარში.
- შეგებდი, როგორც ზეციით მოველინდა. ამიტომაც ვუთხა-რი:

- კარგ საქმეს გადადება არ უფჯარს. საკმაოდ გვიანი იყო, როცა იგი ჩემი უფროსის სახ-ლთან მივიყვანიე. კარზე უწვეულოდ მხნე და დავაკუნე-არც კი ვიცო, რამ ამავეს ასეთი გამმეღაობითა და სითა-მართით. კარი თეთრონ გააღო. დაბნეული და უკმაყოფი-ლო მზერა მომამკრო, რომლის დამაღლა არც უფიქრია. მისაღებ ოთახში ჩვენს წინ პირაქუში სახით ჩამოჯდა. ვთქვი:

- შუაკარავად, შეუფერებელ დროს მოგადექით.
- თავაზინაობს გარწვე გვიმასუხა:
- ღამეა უსვე.
- ჩემს კომპანიონს ნიშანი მივეცი და თან უფროსს მიე-პაროე:
- თქვენი აღმატებულებან, ნარმოჯადგენთ ჩემს შუა-მავალს.

უფროსი თვალს არ მაცოლებდა. მის გამოხედვამი მ-ში დღეცა ამოვიკოხე, მეგობარს მივეჭრუნდე:

- დამწყუთ, ბატონო.
- შუაკაცმა ურყევი სიმშვიდით ნარმოაოტეა:
- ის თავის გრძელ გზაზე ახალ თანამდებობაზე დანა-ნაურებას იმსახურებს.

ჩემს უფროსს გაეხედა, რომელიც მუც ყავისფერ ხა-ლათში ჩამიურდოყო. ისევ ნერქეულობდა. თავად განვიც-დიდი და შემოინოდა, რომ ჩახში მოვატეო. იგი ადგა. მეც დაღეშმივდიე:

- ხვალ მცხედებით, ბატონო უფროსო.

შუამავლობამ ნაყოფი არ გამოიღო. პირიქით, პენსია-ზე გამიმეტს მანამ, სანამ კანონიერ ასაკს - ორმოცდაათ ნელმანადს მივადღედე. უშედეგო იყო ჩემს მიერ შესაბა-მისი ორგანიზმში არაერთგ ზის მოვიღო. ყველგან გაუარეს-და ჩემი მდგომარეობა - ოჯახშიც, რომელიც დამუნგრეო-და, კეთილად ხალხი რომ არ გამოჩენილყო და სხვა წეროდ-წერალი სამუშაო არ მუშოვნა კორექტორად თუ მმტყდებოდა. მაგრამ აიღე და მადლობა თქვის ამოფარე-ბული მასაც არ ენვეციტიდ სახლზე და მშვენიერ ბაღზე ოტუნებას.

- მეგობარს ვუთხარი:
- თითქოს ის შუაკაცი ჩემი სახლის დასაცეცევად მოუ-ჯა.

- უცუტეს ვოჯაში ხარ, სამუშაოც არ გვაქანდა. ახლა მემარბ.
- დავირეულე:
- ვირივით ემუშაობ.
- ლიმილით მითხრა:
- მოთმინება ნუგეშის გასაღებია.
- ბოლმა მახტრობდა:
- ნეტავ ის კაცი კიდევ მოვიდოჯეს!
- ირიწიულად მომიგოც
- იმის საქმე აღლასს მიანდ. ტუნის ნუ იქცულტ.

შესანიშნავად შევინანავე მებაღეობა. და ურახელ ამბულეტებელი აზრი მომივიდა თავში - ჩემი ცოდნა გამო-მეტყუნებინა და თუნდაც მოზაიკები, უსასყიდველ მემუ-შავა, ხომ ამბედებოდა ოცნება? შეუღლებელი ხომ შესაძ-ლებელი გახდებოდა? დღეს მრავლადია საგანებგობ გა-მეტყული ბაღები, რომელთა მესატრონიებიც, აღბათ, არ მტვოდნენ უარს, თუკი ჩემს სამასურს თვაზინავე შეე-თავაზებდი. ამოად არ ჩაივლის ჩემი დავი ხნის შრომა. ჩე-მი სიამოვნებისთვისაც ყოფილა ამ ცხოვრებაში აფელი... და ახლა სიცილებლის ფარინელ ხანს სამეანებში, ყვა-ვლებს შორის ვატარებ. არც რაბის მოწყობისთვის მიზ-რუნია, არც ყიდვისთვის, არც ამეტყუნისთვის. თითქმის ერთ ბაღს ნაცვლად ათის მფლობელი ვარ. ასე შეუბას ფრთები ჩემს ვარდისდერ ოცნებას - მატქს უფრო მეტი, ვიდრე ვნატრობდი, მოილად უანარავი დაბრკოლების გა-დაღახვის შემდეგ...

როცა ვუფუნება გიღის

გარდაიცვალა მამა და დაკარგა შვილმა ტვირი. ის ერ-თადერთი ვაგი იყო - აღერსსა და მზრუნველობაში ჩაიბ-რული გათამამებული უფლისწული. ნატერა რომ აესრუ-ლებინა და შვილიშვილს მოსწრებოდა, ადრევე დაატორნი-ნა მამამ ვაგი, რომელსაც, თავის მხრივ, ბიჭი შეეცინა და ისიც მიღვეტი დაიოჯება, რათა დიდ პაპას შევიძლიაველი-თაც გაეხარა. გათამამებული მამიკო უზრუნველობას გა-უფრეტებინა - სნავლა შეწყვიტა ისე, რომ დანეყბით გა-ნათლებაც არ მიულა ბოლომდე. რაც შეეცინა შვილიშ-ვილს, ვეჭრობაში ვერ იყარვა. ასე დარჩა პაპის გარდაც-ვალის შემდეგ შვილი უშუშეგარი, ხოლო შვილიშვილი - მტყედავად მომუშავე.

- მამაშემი მკვლერი იყო. ბევრს მოულობდა, თუმცა დახარჯვაც უყვარდა. მის სიცოცხლეში შეფეებოვით ვეცხოვრობდით, მავრამ დედა არადღრი დავავტოვავი,- ამბობდა უსაშუოდ მყოფი მამიკო.

მამა-შვილი პაპის სამართლიან სანბნე ცხოვრობ-და. ერთს სართლი ვაეკირავებინათ, პაპისეული მალაზი-დიდან თემში ექვს გინჯას იღებდნენ, როგორც ხედავს. სასუენის დასაწყისში ეს თანხა პოჯახის შესანახად საქმ-არისი იყო, მავრამ ცხოვრების პირობების გასაუმჯობე-ლებლად ნამდვილად არ კმაროდა.

- ასეთი ცხოვრება როგორ უნდა ავიტანო მე - მამის ნებეირაში! საცები სულ საუბრმაროლი მქონდა, ტანსისა-მოსი - გემონებინა, კაფემი წილამს ევეყოფი და ჩემე-ბურად ვეროობოდი. სხვაგვარად ცხოვრება როგორ შეე-ძლო?

შვილი საცეფურობდა:

- ასე ადრე რატომ დამატორნიე? ვერ ოცი წლისიაც არა ვარ და უცვე მამა გავხედა.
- მამა კო ოხერა-ხენებით ხალხობობდა:
- ეს გამოწწლად მოვიმოქმედე, შვილი! შეე თავის ფროზე წნებით უფროს ქალზე დამატორნიეს მანამ, ვიდრე ამისა და ბანის გარჩევას ვისწავლიდი.
- მამა პაპის ქონების ერთადერთი კანონიერი მემკვიდ-რე იყო. იმედით აღსავსე გული აუთოთოლად, პირველად რომ მიაკითხა ქონების მართვის ადგილობრივ სამმარ-თელობა.
- მობხელემ უთხრა:
- მენი სიმდიდრე ქალადზე საქმაოდ დიდა - მინის ოთხი ცარიელი ნაკვეთი, ხოლო შემოსავალი მებუთე ნაკ-ვეთოდან არმიცი ათასი გინჯის ტრულუსია.
- მამამ მოცახცაე ხბით იკითხა, თუ როგორ შევტლი თავისი ქონებდან სარგებლობა მივლი, რა ხეცე მოხელემ უბასება:

- მანხუზაროდ, ვერაფერს მიიღებთ, მინის ნაკვეთიები ხელუხებებელია, ქონება - ხელშეუხებელია ისინი ბანკშია ჩადებული, მავრამ მოგებას არ იძლევა. ამით სარგებლო-ბა იღევა მეტრიაშეობაა, ეს კო სირცხელია, ცეცხლში ჩა-საგებები საქმეა.

ნუთუ ეს ის ცეცხლია, მამის გულში იმდებად რომ ავიხეხებოდიოყო? ეელარაფრზე ლამარკობდა ნინამ-რის ქონებისა და მისი ჩამორთმევის გარდა. ცარიელ, მი-ტყეებულ მინის ნაკვეთზე უაზროდ დაბახებდა და მისი ქონის ფასს აზუსტებდა. ეს თანხა ოთხმოც ათას გინჯაზე ნაკლები არ უნდა ყოფილიყო. დანაყო ბოდეა სიმდიდრე-ზე, მის წართმევაზე, სიღარიბება და თავის მძიხე ხედე-რზე.

- ბიძამ უთხრა:
- მენი სახლი გაყავე და ფული რაიმე მომგებინა საქ-მეში ჩადე.
- მავრამ ის თელს უსწორებდა მწარე სიამართლეს და ამბობდა:
- არადგრში ვეარგვარ, ღმერთს არ უქუნივარ, ბიძა-ჩემო.

შემდეგ მორადებულად დაამატებდა:

- ღმერთმა შეგინდოს, მამაჩემო.
- დრო ავავისზე წრუნავს, ათვის აფროვეებს, არავის ინ-დობს. ახალგაზრდეულ უდარადელობაში ჩადულულ კაცს ისე მოუახლოვია სიჭარბავე, რომ დედად არც უნდოდა. ამხანაგებსა თუ ახლობლებში მტრადალას და წუნუნას სა-ხელი დაეშუქადებებინა. ველდა თანაფრწინობდა და იმავე დროს ზურგს უკან დასცილიდნენ. ამბობდნენ, - ერთ დღეს გაავადგებოა. ზოგიც ამბებდა, - მგონი უკვე გა-გიდაოა.

ცივილოზაციამ კო ნელ-ნელა დედაპატატის უზნებმოც შეაღწია. გამოწწდა ახალი, იმეღათი მანტანები, რესტორ-ნები და ღამის გასართობება, ასევე პირველი ჯგუფი ლა-

მანამანება ახლებურად შედგენილი თვალებით. მისი ცოლი ამ დროს სარეცხის რეცხვასა და ხაღვლების ხარშვას, დაგვასა და დალაგებაში ჩაფულდყო. მისი მომზადვლილობა კი თანდათან ქრებოდა. ეს კაცი ღმერთმა ღმერთმა და ხალხმა მისი მოვეარული შექმნა. ბრაზობდა, სწრაფად ფეთქებოდა, წარუმატებლობის სიმძიმე აღიზაინებდა.

ცოლი ამბობდა:

- მე რისი ვაკეთებდა შენოილია?! იმის ყურებით უფრო ვიტანჯებდი, თუ ის როგორ იტანჯებდა ცხოვრებით.

თელიონ კი გაიბახობდა:

- შე ვარ მდიდარი, რომელსაც სიღარიბე შეიხვდა. სამყარო შარბე შევენიერია.

მისი ჩასჩინებდა:

- ეს ცხოვრება წარმატებაა, იბაღლია, ქმაყოფილება, სიამოვნება და სიხარულია. ღმერთმა გვიბოძა ეს ზოველივე და ბედნიერია ის, ვინც ღმერთს ნებას ემორჩილება.

- მე დაჩაგრულა, უსამართლოდ შევიწროებული და ნაწვენი ვარ.

- რატომ? რა ხდება, შენოლი?

- აკრძალულია, უსამართლობასა და სიბნელეზე დაიწყოვით?

მის სიბნელეზე მოტრიალდე ერთი კაცი უფერული ღმერთი ეკითხება:

- განა ყოველ ადამიანს თავისი დანიშნულება არ აქვსჩია?!

ამასობაში კივედ უფრო გაღრმავდა და განმტკიცდა მისი ურთიერთობა ქონების მართვის სამმართველოთან, რომელიც ობობის ქსელით მოჭფდილ ცაში ერთადერთ იმედის ვარსკვლავად აქნით.

- ვაკივე, ვახუთები თვის როგორ ესხმან ამ სამმართველის ურჩავ ქონებას?

- ცოტაც მოითმინე და კარგ ამბავს შეიტყობ.

მეორე მსოფლიო ომი განაღდა. ფაშები ნელ-ნელა გაიხარადა, რითაც მის უსაფრთხო ცხოვრებას კივედ უფრო მეტი საფრთხე დაემუქრა. ცივილიზაციასა და გაართობის ახალ-ახალი ფორმებიც გაერცვლდა. ტურები ნევილით, იფავეებიოდა და მოღერილი კისრებით აივსო. ერთი სიტყვით, ღმერთად ნამოვიდა სიამოვნებისა და სიტყვების წყარო, რომელიც გველას თავისევე უხმობდა. მისი ცოლის ხელაშაზე კი ასაკთან ერთად უფერულდებოდა.

- მის ერთი კაცი იყო და საღამოს მეორე დაიშვიდაო, - ცოლი წინადა მეზობელითან.

ვაგი ეუბნებოდა:

- აღარაა შეელებურა ცხოვრება. პასტრები ბელურ-ნივით სწრაფად მიფრინავენ.

ქონების მართვის აფეგლობრივი სამმართველოს მიხედუე კი არმუნებდა:

- ცხოვრების სამძიმეს მხოლოდ შენი სახლის ქართი ვერ ვაუმკლავდები. მოევი სიამაფსა და ქედმძიკანსა და იზრუნე შეტიციაზე - იქნებ რაიმე სახეროს ვამოქონს ბელი...

ყოფმნის შემდეგ ქუეპაი დაუვდა ეს აზრი, მაგრამ რადგან წერა დიდად არ ეხერხებოდა, ერთ კაცს დახმარება სთხოვა:

- დელიკატური საქმეა...

- იგულისხმე, რომ შენი საიდუმლო ქაბა...

ტრადიციულ ფორმალბათა აღსასრულბლად სამინისტროს წარმომადგენელი ეწვია, დათოვლიერა საბული მისი სიძველებითოთო. მასბინდელმა კი ჩვეული მედიფორობით უთხრა:

- ჩემს წარმომადგენლობაზე, შეილო ჩემო, ქონების მართვის სამმართველოში გაიკითხე.

სამინისტროს წარმომადგენელმა ქალბატონმა კი მშრალად მიუგო:

- ყველაფერი ვიცო... გულგრილად ვერ შეხედა მის ახალგაზრდა სახეს, ქოფა ტანს და ნაქუშმრა კიდუე:

- ნულე არ შეიძლება სამინისტრომ ფულის ნაცვლად ნატურით გადამზიხადოს?

- მაგალითად?

გაკეინია:

- მაგალითად შენ, შეილო ჩემო.

ქალმა სიცოლით დაუქნია ხელი. ცოლი კი გაუწერა:

- როგორ შეედაე არმიოპოს ჩემ თვალწინ?! ყალიბ სერიოზულიობით უპასუხა:

- ამას საკუთარი უწყობის წარმოსაჩენად, შენი გულისთვისაც ვაკეთებ.

ცოლმაც დაუფერა:

- აღარბის მეტა ეერაფერი გამოგასწორებს! ხელფასი - თვეში სამი გინეა - დაეინმნა. აღფოთებულმა პკითბა მოხედეს:

- მხოლოდ სამი გინეა?!

- ასე გამოიღის, მეტი არ გეკუთვნიო.

- ეს სრულიად არ შეესაბამება იმას, რაც შე დღისფლენება, გულუბნება და კვილიშობილება გამომჩენია.

- ამ ახალმა დროებამ მოდრიკა გაცვლებით მეტი ოჯახი, ვიდრე თქვენ წარმოვიფგენიაო.

ყველაფრის მოუხედავად, მოინახულა სამინისტროს წარმომადგენელი ქალი, მადლობა რომ გადაესხა, სიმამდეილემი კი - მისი ახალგაზრდობით დამტკარყო, და მინ

მხატვარი დიმიტრი ერისთავი

უხსოვარი ნოქვლა

დაბრუნდა ოცნებით სავსე გულთ. რაზე აღარ ოცნებობდა - ელასა თუ მარქანაზე. რეალურად აღარაფერზე ფიქრობდა ახლელი ფაქების, მოსაძღვრელი სიტყვის, ნივთის, ავადმყოფობის გარდა. ცოლ-ქმრული კავშირაც ვანდა და მასი ადგილი სიძულვილში დაიკავა. ცოლი სავედურობდა - შენ სახეზე შოლოდო მცქმსხნულ შეუბს ვეიდაე - სიცოცხლის სიყვარული დანაშაული არ არის. - უფასო მადლობა შესწირე - ვაგი გყავს, ჯანმრთელობა ვაქვს. - შეილა ოხრავს. ჯანმრთელობა კი შემწრყა. - მე ხომ თანამგ ხაერი ვარ შენი ცხოვრების. - სწორედ ესაა უბედურება. - ფართობალაფით აძილე და კანი შეწმინდაცაღე - კანი პირველი დღასა. ვაგი ვეწმინებოდა დედას, ცოტა ხანს მასთან ეცხოვრა. ძალი კი ვერძიდებოდა:

- მსახურს იმივის, ვერ მოვცოდებო - ხელმოკრედ რომ დაქორწინდეთ? გადიოდა დღეები. ყველაფერი უარსდებოდა და არაფერი უშეუბესდებოდა. ივლისის რევოლუციას მამა საკუთარი უბედურებისა და უწინებისაგან ნელმოდრეკილი და გატანჯული შეხვდა. მსოფლიოს აღარც ერთი მოკლეა არ აინტერესებდა. ლოვინად წავარდნილი ბოლო დღეებს ითვლიდა, როცა გაიგო, რომ ტრეებს მართვის სამმართველო სიმდიერეს თავის მებატრონებს უწანილებდა. სივრცეს მიამტრდა და დიხანს, დიხანს ასე იყო - არაფერს უშწერდა. შემდეგ რაიბუტებუა: - შენ განსაჯე, უფალა.

**არამულაფან თარგმა
6160 დოლიჩაი**

ჩემი პატარა ძალაძი

თათია ჯგუშია

**საზეპირობა
ისტორიიდან**

ჭეშმარიტი ხელოვნების არსი და მიზანი აღბით ყველას აინტერესებს, ვინაც ოდნეი წარმოადგენს გაანწილა და გადასაგდებად წაიწე არ მშეტებს ფსიკელობები, დროს რომ გაუძღვს. თუ ვარგაე დავაეკორდებთ, ვეღლა ნიგნი, რომელიც მხოვე საუკუნის საქართველოში დაიწერა და „სედევის“ ტვიფარი ერკო, თავისი არსით იყო დისიდენტური. პროტესტს უცხადებდა არსებულ ნეოლიტებს, ცხოვრების წესს, ადამიანურ ურთერთობებს, ვაცეფთილ ფრახებს, უკანონოდ დანებებულ ტრადიციებს, გაადაღეჭულ ქვევის წორებს.

მეფა მამფორა

და ამიტომაც აკირდალა. ლიტერატურული კლუბი „ნოე“ მბათობით, ზუგდიდის მალეა დაეიანის სახელობის სახელმწიფო დრამატული თეატრის ერთ პატარა ოთახში ქართულ დისიდენტურ ხელოვნებაზე საუბრით იქცევს ახალგაზრდობას. იმავდროულად, ამ ნიღების მიხედვით გაადაღებულ ფილმებსაც უწევენს. იენება ებ რეპრესირებულები (ყისფერანმდები, სანდრო ამბეტელი, იგგენი მიქელაძე) და თენგიზ აბულაძის „მონანიება“; გრაფულ რომაქიის „საკლული სული“ და გუგული მგელაძის მიერ გაადაღებულ სატელევიზიო ფილმი ანაე რომანის მიხედვით; კონსტანტინე გამსახურდიას „მთვარის მოტყვება“ თამაზ მელაიავას ფილმიან ერთად; მიხედი ჯეაბიშვილის

„ჯავოს ხიზნები“ და თენგიზ ჩხეიძის სატელევიზიო ფილმი ანეე სახელწოდებით; ოთარ ჩხეიძის „პორიკი“ და გორგი მენგელაიას ფილმი „ახალგაზრდა კომპოზიტორის მოგზაურობა“; ნეწო ქეამელიძის „ცისფერი მთები“ ელდარ მენგელაიას ეკრანიზაციით...

სანამ თქვენთვის განკუთვნილ საერთაქმში მოკალაიდებოფეთ, შეგახსენებთ, რომ თქვენ წახავს ადამიანებსა და პარანთრობებს შორის მშეინეარე ომის კიდრებს, ნესტიან ბატანსე ცხვირსაბოძების ფრიალს, ტატირის ნგრევასა და ცუცხლის აღში გახეველ ბიბლიას, წახავთ თოთმკველი ადამიანების ცხედრებსა და გემების მსხერევის, წახავთ „გმირებს“ შეე სმოკინტბანი... ახლა, ამ წელას, ურანთან სეოფტის სიტყვებს მყოფეველიდო, თქვენ წახავთ „უტვირფასეს არამსაბებს“...

დისიდენტებსე საუბარიან ზუგდიდის თეატრის რეჟისორი, ირაკლი გოგია ჩაერთებდა, მოეყება იმ ებოქანე, როცა არაეოფებს ეუკრათ სადაეეები და ფსიკელო-გმირებს გრანდიოზულ აილუმებს უმართავდნენ, გაიხსენებს ამას, როგორ არ დაუშვა სანდრო ამბეტელმა გენერალურ რეგებრაციზე ლავრენტი ბერია და რომ ეს მამინ ებოფოტზე საკუთარი ფეხით ახვლის ტოლფასი იყო; როგორ დაუნეა ნერტილი ურციხე-უთვალე შეეოთბას პაოლი იამვილიმა ნერტილი ასე გამოიყურებოდა: ერთი ცალი ტყეია... სანადირო თოფიან საფეოქელმა. საიყვლის პურქტეაფია თუ მოსწრებული პასუხი ვადათებს?

„ნოე“-ელი ბესე მამფორა გრივალ რომაქიის „ჩაკულულ სულზე“ მოეყება, თითქმის თეთიფიან იქ იყო, ბოლშევიცი აქტეოინტების პარამაშისა და დიქტატორული გასაღების სურათებს დახატავს; როგორ შეიჭრნენ თურმე ტაიარიმ და ხატებს მიუსიენენ, „სანახობას“ იქ მცხოვრები გლეხებოც დახანრეს, თან ნიშნის მოგებით პკოთხავ-

დენს აი, თქვენი მაცხოვარი და ღვთა ღვთისმშობელი, რისა გამკლებლები არიან, რას დაგეგმარებენ, მოიღვი და ვნახოთო. გულუბნობის სასუხე კი, აღბნობ, გველა თქვენი განხილვის ნაწილობა და გონებაში არაერთხელ გამოივლილია: „გაუფლებიხარ და ამაზე მეტი რაღა უნდა გავიფიქრო?“ ბეჭე ფილმის სახანაგად გავიციებდი ზღვას. ფილმის მთავარი გმირი თეთრკანიანობით ამთავრებს საცოცხლებსა, მე ერთი წემი შეგობრის, თემურ ულანას სიტყვებს გაეხსენება: „ის თავს არ იცავს, ის იცავს სხვებს!“

თავტრის პატარა ოთახში ახალგაზრდები დროში მოგზაურობენ, ზურგისაკენ ერთა, ორი...

კულურია ხასხასი, ან იმის, ან ამის... ზუსტად არ ვიცი, რის გამო, კონსტანტინე გამსახურდიას ცხოვრებასა და შემოქმედებაზე საუბარი თუ დაგეგმილი საღამო ზვეულზე იყენებდი დიდხანს გამტანს... სასმენელს ჯაბა გერსამიასკენ მივმართავთ, ამაზე იტყვიან, მიცა ლენიასი არადა, ნრეგადასულობად რატომ უნდა ჩაითვალოს საუბარი იმაზე, რომ თავის დროზე (ალაფ დღესაც) კონსტანტინე გამსახურდია, ასე ვთქვათ, აკრძალულ ვაქციდად ჩაითვალა. ანტიბოლშევიტური პოზიციის და ნილიზმური დამოკიდებულება მაშინდელი წყობილების მიმართ მწერალს, ცხადია, სასიყუთოდ ვერ მიაღებოდა... ამას საზგასმა ჯაბას არ ვუქვირებდა, მათ უფრო, რომ ნაწყენი თაობის შეილება ვართ, მოსაარულე პროტესტები!

მორიგ მებედრობაზე ზურგს ცხონიას მოუღმუნეთ: სოფეტური უკეთესობისა რა ვითბრათ, თეთრონე იმხვეულით, თმისა: საქართველო გაყოფის ხელში. ბატონი ზურგის ნათლად დაგვანაბებს ზომირობული ადამიანების მთელ ჯარს, რომლებიც მოვიან, მოვიან, დღემდე მობობავენ, მობოდვ სხიით და საბარლეს მანერით იცვლებიან, აზროვნება და საბერებრივი იციე შეგრინიანთ, - გულსაბნეული და ამაზრუნეი...

ზუსტად იციე თუ არა, მინათსაც, მისავით ავიცილება ბიანი სენი შეკვარა საქართველოს, გვარცვარობას ევლინობსა და მომდევნო საუბრებზე ვინვეთ. ვაბ ვარცვარობას, დღიანების ისტორიულ-არქიტექტურულ მუზეუმის ყოფილ დირექტორს უხვად მოეცება გონებაში მავალითე და მტკიცებულებები იმისა, რომ გვარცვარებნი არ გადამწებულან, ისინი ვერც არსებობენ, სუნიტავენ, ხრილებენ ქუჩაში რომ შესვლით, ვერ მიხვებითო, იუამარსაც გაურეეს ბატონი კახაბერი, რაზე უნდა გადაგხვეს, რაზე უნდა დაგვანონ, რომ იცნო და დარწმუნდეს, თუთბურის ჯილდო ავირ, შენამდე მოღწეულა და გაგრძელებდა კიდევაც, ყოფს სინოპტოსკოსმა თუ დავეუჯერებთ.

„მორიასა“ და „ახალგაზრდა კომპოზიტორის მოგზაურობაზე“ საუბარში ზვიად კვარაცხელიას ვინ შეეცლებას! ზვიადი მოაყვება, თუ რატომ სდევნიდნენ ოთარ მზეიერსა

და მის იდეებს, ქვემოთ იყვება, რატომ დახვდა „ბორისა“ ცენზურა ალესილი ბრძოლებით და რატომ არის იგი სხვა, განსაკუთრებულ ქრილობა მოქცეული. მიხედვით მთავარს, იმანსაც, აქამდე უკვე ბერის მიმხედარბარ და ვავიგია, თორემ შეუძნადადღა, რაღაც ძლიერი საინტერესო რომ არ ენათობდა, ვერაფერი გაიგებდი. ზვიადი იმ ხინძელეებზეც ისაუბრებს, რომლებიც ფილმის გადაღებისთანავე იყო დაკავშირებული, ერთი-ორად ძნელა ფორზე გადაიტანი მწერლის სტილი და 1924 წლის აგვისტო-სექტემბერი წითელი რევოლუციის დიქტატურა, თან ეს ყველაფერი ისა, რომ ცენზურას დაუსხლტეს, „გადელო“. გურამ ასათიანმა „ლექტურათრიაი გრუსიაში“ რომ დაბეჭდა, ეს ვეულაფერი 1905 წელს მოხდაო, ცენზურისგან თავდაცვა იყო, სხვა არაფერი. რა ყოფილა ეს „ბორისა“, რომელიც (თვითონ სიტყვა) თურქულ ენის სიტყვას ბროლის ბურთულის ასოვლიანის უქმნიდა. რადა, ნანარსობი იმ უზრამზარ გაურკვევლობასა და აბსურდზეც, რომელშიც ცხოვრობდა ქართველობა, ნაფტალინისუნიანის კომუნისტური ნეობილტების მანქიერებებსა და რებრესიებზე, ლირებულებების, მალაღი კულტურის გატაცებულ პირების სიტყვებსაც გაეხსენებთ, ფილმზე საუბრისას რომ უთქვამს: „ჩვენ არაფერი არ ვაკვირის... ჩვენ ყველაფერს მასუბი მოგვეპოვება... ამსურდა ხელფენებაში გამოვიყენება, ცხოვრება ვერ მოითმენს აბსურდსა.“

ზვიად კვარაცხელია და ირაკლი გოცია

გაუგებრობა, უძრამობა, კონტრამიზმა და გრანდიოზული სიჩუმე, ვეღაზე ხშირად ეს სიტყვები გამოიხატება რეზო ქვიცილის „ცისფერ მივებზე“ საუბრისა და ფილმის ნახვის დროს, როცა მხრებზე განწვება, გლპაღეს, გორგუნავს ერთიდაიგივეობა. უნა? საიდან? რატომ? როდის? რა? როგორ? ბაზრის მზაურებით უკრისანგებობა ხვე უმოქმედობისა და დროსა და სერცხლზე დაკარგვისა ყველას საიქმედეს სეხილი თავაშიშული იტყვის ფილმში, შეიძლება სულაც შემწინელებად და ძალიან უზრადოდ „ვარ ნელ-თიხლად, ცოტა მაყანყალებს...“

პატარა ქვეყნის პატარა ქალაქში, უფრო პატარა თეატრის მოპატარო ოთახში გამართულ დისკუსიებზე საუბარს ნიკოლოზ შენგელიასი ელქსით დავასრულებდეს:

ქილებგამორულ პოემებით დახუთულებო, მირგაციოლოგიმსტეგიით დაიპრებით; ქვეის თაროზე განლაგებულ მუშაურებით. აიღებ ჩემგან საჩუქარად, ღია ბარათი: - საუკუნო ხსენება, საიქითი გაღვივანი ქვენება, მოქალაქენი!

ესეც, ზვადიფური ფაცი-ფუცი და სახეპიროები ისტორიიდან.

ფოლკსანი პოლიცეზი

უკვე დაწერილი იყო „ხმაური და მჭიდვარება“, ხოლო ნობელის პრემიამდე სულ რაღაც წვიმდებოდა წელიწადი კრებოდა.

1932 წელს მრდილოეთ კონტინენტს შტატის უნივერსიტეტის ფერნანდო მთელი ნორვი მთელენია ულამ ფოლკსანის და უნდა ყველაზე თელსამისი მწერალი თანამედროვე ამერიკელ მწერალია მონაქი.

დაბა, ოცდათხუთმეტი წლის ფოლკსანი დაიწერეს მწერად ამერიკისა და სანკლერ ლუისზე მალა, თეოდორ დრაიზერსა და ჯონ დოს პასოსზე მალა, ტომას ედლესა და სკოტ ფიჯერალდზე მალა, და სავსედათაოდ კერძოდ შერაცხულ ჰემინგუეზე მალა დააყენეს.

ერთი სიტყვით, ფოლკსანს მოხეცილი პტონადა ისეთი სახელი, უკეთესი ვერ ინატრებდა, მაგრამ, მცხოვრებ რომ ვთქვათ, სახრავი არა მქონია მონაქი. ვალეში იყო ჭაფულა და აღარ იცოდა, რა ელნა.

მსხრელად პოლიცედი მოველია. 1932 წლის ამრილი „მატრო გოლდენი მაიფრის“ საცქერაო განყოფილებიდან უღებურს - ექსკურიან კონტრაქტს სთავაზობდნენ, უნდა შეეთიზა ორიგინალური სოფტები, დაეწერა დალიოგები, გადაეზუმადებინა სტესის სერენი და კირამი 500 ფოლანს გადაეზდინენ (მაშინდელი დოლარი ფლევანდელით მქულ არ გვერთია).

ფოლკსანი ფებს ითქვამდა, არ ექმანიებოდა უფელი, მაგრამ ნახა ვნა არ დაირწროდა და იმავ წლის 7 მაისს ჩვიდა პოლიცედი, რომელსაც თავად ამერიკელები უნოდებდნენ „ჭალანტების ხასაფლას“ და „ავატირებულ იმედა სინავეს“.

აი, როგორი ტექსტით ეცებოდნენ იქ მიპატვებულ მწერალს: „თქვენ მკაფიო ინდივიდუალუბა გაცივ, მაგრამ ზენ მრითხოვი, რომ აქ შეუპობისა თქვენი ინდივიდუალუბა დაივიწყოთ“.

ფოლკსანს დაუწერეს კანოსთვის გადაეციებულა ორი საკლასიკო მოთხრობა. მერე ახლად გამოქვეყნებული „სრული შემობრუნება“ წარადებია.

კრავ ეს მოთხრობა ნავითხება, აღბათ, აღარასოდეს დაიკოფებდა. მისი მოყოლა შეუძლებელია. უნდა წაიკოფო და თუკი არ იყო ავტორი, გრეკ კი მიზებდა, რომ ფოლკსანია, რომელიც სტესის მოედანზე, სტესის თამაშის ნეკბათ იხეფა მწერნაველ გამარჯვებას.

მოლოდ ფინალი დევიზომით: ამერიკელი მწერანი, კაპიტანი ბოგარტი ვაზეთიდან შიგტყობს პირტიტველ ინგლისელი მეზღვაურის, გერად პოუბის, დაღუგვას, რომელმაც მოაგადეო თავისი ურგარბო, უკიდვარი, ფინტასტურისი სიმსაციით და ლანის წყდადავ აგრბობინა თავი გამომედილ მწერანგს. ამ თავზე ზედაღებული ინგლისელი ჰაბუკი დაღუბიდან ერთი თვის მერევე, როდესაც მოუნდეს დამთავრა ძველებური ცხოვრებასთან, სადაც გერმანელთა კორპუსის შტაბი მოკლათებულა და ვერძლები არჩინად საუზობენ, ამერიკელი მწერანივი გამიხვებით

უილიამ ფოლკსანი

ასრულებს დავალებას და თავის გაუვლებს მემზარევი ნატკრია „უფალი ნტავი ნტავი“

ყველანი აქ იყვნენ, ველა გერბული, ველა ამბროლი, პრეზიდენტები და მუფეზი - იმათი, ჩენიცი, ყველანი მთელი მთელიყოფანი

აი, აბეთი წელილი მუტანა ფოლკსანმა „დაკარგული თაობის“ ანტიმილიტარისტული პათოსში. ხუთ დღეში ფოლკსანს სცენარია შიად იყო.

იმხანად პოლიცედი ბატონობდა დაუნერელი კანონი კონკრეტული უქმად არ უნდა დარწმინდოყო, თუკი ერთი ფილმის მოთხრობა დამოთვინა, ხოლო მფორში, რომელიც უკვე ჩამუშავებულია, არ არის შენაბამისი როლი, მამასადამე, ანდა როლი დაფორმებულ უნდა შექმნილი

სწორედ ამ დროს გამოთავისუფლებულა პოპულარული მსახობი ჯონ კროუფორდი. ეს აცნობეს ფოლკსანს. ახალბედა სცენარისტო დიანა და მოკრძალებით ვანაცხედა: „რამდენადაც პასოსზე, ჩემს მოთხრობაში ქალის ტანებუდაც არ არის“. პროდუსერმა მოკლედ მოუჭრა: „თუ არ არის, უნდა იყოს“. ეს გავუჩინა, ფილმი უქმად დაირქიო!

აივ გამინდა ფილმი გარწყველი სასიყვარულო სამკუხედი და მადფერი ღამასხანი, სახრავად უნი, რომელსაც ფილმებში მწერანივი ბოგარტი და მუნღეაური პოუდი (კრავ ნავითხებას „სრული შემობრუნება“, არა სჭირდება იმის განმარტება, თუ რაოდენ ასურედულია პოლიცედი ამობრუნებული ამ ფანაშატის ჩატენელი აღნიშნული მოთხრობის სრულბში).

ფოლკსანი ვუტავდ უნაღანიდავბა ზენოლას, მაგრამ ბოლოს და ბოლოს იძულებული ვახდა, თავისი ხელით დეკსახიჩქინა სცენარი.

უფლი სჭირდებოდა, როგორც არსდროს... 1933 წლის 12 აპრილს ესწრება პრემიების ამ ინფიხისა, რომელსაც ფარქვეს „ფლეს ცოტებუბი ვართ“.

იმავ წლის 12 მაისს - პრემიის ფილმის „ტემმელ დრეკის აბავა“ (სისილე „სავანის“ მიხედვით).

13 მაისს ყუფულბს საკეთარ თითმფრინავს! ცხავია, ვალესაც გაიტტურებდა.

... მარკელ პრეტუს ნინი მოხედავო თვალში და მწარედ აღმოხდება: „რადაც თელასხროსით პრეტუსტ გაუმართლა, მას ხომ არ მოწინა პოლიცედანს საქმის დაქტრა ლუკსაქურის მოსაპოვებლად. სინების გეოციებით, ყველაფერი იყოს, რაც ვინებოდ ბერეავამტარი კედლები საბილეთოთაში თუ მტანჯველი ათამა - პოლიცედის ჯოჯობითიან რას მოქო!“

ერთმუნდაც, პოლიცედს რომ მივმზავებოდა, კალაფონის სასზღარზე თავის თანამზავანს ეტყვიო: „აქ ბოძი უნდა დაედგას ასეთი წარწერით - თქვენ, აქ მოსულნი, იმევერბი დატოვეთ სკვლით თუ როგორ არის...“

დამტეს „ღვთაებრივ კომედიამ“ ეს სიტყვები შავი ასოებით აწერია ჯოჯობეთის ბეჭს.

სამოსწლიო ქართული

სიღალმანზე ქართველი ქალებისა შეუძლებელია სადავო იყოს. მწველი, შავი და დღერიანი თვალები აქვთ გამოირჩევიან პირისპირის ძალზე სწორი ნაკეთობით, მიწაზედელი და უნაყო გამოზრტყველები. ამ დამახასიათებელი ნიშნების მხედველი უნდა დავასკვნათ, რომ ისინი ბუნებით სათონი და გულთაფნი არიან", - წერდა ინგლისელი მხატვარი და მოგზაური რომანტიკური პორტრეტი (1775-1842), რომელსაც აღმოსავლეთის ქვეყნებში მოგზაურობასას თითქმის მთელი თვე გაუტარებია თბილისში, 1817 წლის შემოფარგლამზე.

... ერთ საღამოს ინგლისელი სტუმარი საქართველოს მთავარმართებელს მოუწვია მუჯღლისა, სადაც თავი მოეყარა თბილისის კეთილმოხილია საზოგადოებას.

ინგლისელი მხატვარი გვაუწყებს ამდღევანდელ შიშაქმდებლებს, სადაც საქმიად ვრცელად ადგილი უფროას ქართული სამოსილის აღწერისთვის.

პორტრეტის მხედველი, ქართველი მასკაციის სამოსელი ამგვარი იყო: საუცხოო ვარდისფერი შალის პერანგი, რომელიც ახალუბის გასწონისა შეიძლება გამოჩნდეს, მაგრამ კოსურს მძლავრ ტოვებს; აგრეთვე შალისა და მზადადებული ახალუბი ქვედაზე თავისუფლად მორგებული სახელოებით სხვა ფერისა, ვიდრე პერანგი. ახალუბს ხეტი - ნიშანსნილი წინა მუხლი ქვემოზე, წელზე ხმალშეპირტყმული თეთრი ღერის ნატიყლი. ჩონის კაღთა ფარავს მუხლამდე დაშვებულ ვანიერ მარჯვას, რომელსაც პორტრეტი ინგლისური პორტრეტს" ასმკავებს. ფეხზე აცვიან ნიშნები და მჭიდრო, თასმინი წილები, შავი ამ ადისფერი - ძალზე ნეტქანა ცხრიანი. თავზე ახორავს ცხვრის ტყავისგან დაშაფებული შავი ფერის შალისი ტუდი, რომელიც ფორმითა და მასალით იდენტა, როგორსაც ხმარობენ შიშელს ირანში, მაგრამ ქართველებს ქვედი ჩაკეთული უკან აქვთ, არამედ - შალის აღმართული.

პორტრეტი გვაყვარებს ქართული ქალთა სამოსელსაც: მუხლზე - ჩიხტიკოპი, თავსაფარის მსგავსი აბრეშუმის ლენტე ენება ჩიხტიკოსიდან და ფერების მრგობსა და ზურგს. თელი, გამჭვრეტელ ველსაფერად, ამამრებელი ნიკაპეზე, ნუღბა მკერდამდე და გამოჩენს ოქროს ველსაბამსა და სხვა ძვირფასეულობას, რომელიც ამშვენებს გულსაბარს. ეს უკანასკნელი დამზადებულა ხავერდისაგან ამ მდიდრულად მოქარგული აბრეშუმისაგან. შეუძენ - ტანზე კარგად მომდგარი ფარის კაბა, მკვამდე სახელოებით და უკიდურესად გრძელი კალღებით, მინას რომ ენება. ადგარში ნამოსხამენ ნიშანსნილი ფარის მონახსამს, რომელსაც აქვს ბუნურის სარჩული და განიერი სახელოები, მუხლებზე კონად ქვემოთ ენება, შესახდადაც მიწაზედელია და სამარხად - მოხერხებული.

მათარჩმანთებულ გერმანიის მიერ გამართულ მკვლელობის დაბალი ფუნქის წარმომადგენელი, ცხადია, ვერ დაესწრებოდნენ, მაგრამ პორტრეტი მათ სამოსელსაც აღწერი. მისი სამკალი, თბილისელ მუხბაროს ყველა გრძელი შარული კოქებაზე, მკერდული დაბალი ხარისხის აბრეშუმისგან და წელს შემოპრტყმულ ქამარზე ხმლის ნაცვლად ხანჯალი ეყოფა. როგორც ჩანს, ამით ამორზრტობდა სხვაობა. დანარჩენი სამოსელი იმავე ფორმისა და მასალისა ყოფილა, როგორც კეთილმოხილია სამოსელი, იღონებ შალი უფრო დაბალი ხარისხისა და ვიდრე ვარი მართლმადიდებლის მოკვდილიყო.

... 1817 წლის ოქტომბერში ჩვენი მწიერი თბილისის, ვტყუობა, პორტრეტის შემოღებულ ლინდონს უფრო ნადავდა. ინგლისელი მხატვარი აღნიშნავს, თითქმის გადაუღებელი ნიშნითა. ავგარის ხელი შეუშალა სტუმრის გასვლას დედაქალაქიდან, მაგრამ ერთხელ მანაც გასვლა და მოწინააღმდეგობა ამკვდილი კახეთის პროვინცია", რომ მუდგავად ძალზე საგულბამსი დაკვარებებს ვგანვიფრო.

ძარბიას

2 მარტს ლიტერატურულ არტკავში "ქარაიანი" ტრადიციული პოეზიის საღამო შოთა ბოსტანაშვილის შემოქმედების დღეი-ში. ცხადია, ღვეტებს. პროფესიონალი ცნობილ არტისტებთან, პროფესორს, სტუდენტთან გამართული შეხვედრა ამ ეჭვარფასებას, ვიდრე ბოთიადი საქმიანობა. უფრო მეტი, არტისტებთან და პოეტთან მისთვის განყოფილი და ერთმანეთის საპირიშვი.

საღამო ღელა შეზღოიშვებ კახსა. მანვე სპაოიუნებით ამცნო სტუმრებს, რომ შოთა ბოსტანაშვილი არის ადარბეული, საგულბამსი არტისტებთან, შავის ამ სფეროში მონაწილეები, მაცრამ ამგვარად მასამდეღებენ მას, როგორც პოეტს.

შოთა ბოსტანაშვილმა საკუთარ პოეზიის საღამოზე მონაწილე ვერ განაზრგული მოლოცვა პოეტურად, შემდეგ კომპანია, ქალბატონი ღელა სულ მუხბედათედა, საღამო ვაგვერძობა და, აი, მე ოქტქმს წინაშე ვარ, ნაეკითხებას ღვეტის მოსიფად, რომელიც მღელ გამოცემა, ამბობს ეს საღამო თავისებური ამონისი უკუშობებს აღმოჩნდეს. მან მადლობა გადაუხადა კომპანია აკურსს" თანადგომისათვის და საამოიუნებით აღნიშნა, რომ დასახსნი მისი ქართული ენის უდავადიო ქვეყნე კომპანიაღელე ბრასმდებელი. შოთა ბოსტანაშვილმა ამავე ვერ ფრმაღლ აქვე მწერლობა" დავკავდა, როგორც გულშემატკივარი, პერიოდულად რომ აქვეღებოს მის ღვეტებს.

შოთა ბოსტანაშვილის პოეზიაზე საინტერესოა ისაუბრა: ფიხოსიან თებურ ნადარეშიფილას, მოსაზრებები მან ამგვარად ხა-

მოყალბა: ეს არის ცნობიერების უწვეტი ნაკადი, რომლისაც ჩვენ აღვიქვამთ პოეზიად", ხოლო შოთა ბოსტანაშვილი, როგორც დედაქალაქი, მეფარა გენიალურ ღლისა. მე გამახსენდა ლიტერი, ამბობენ, რომ იგი ყველაზე კარგად ასრულებდა თეთის ნაწარმოებებს, ასევე ბატონი შოთავ, მის შემოქმედების ისე ვერცაი გადმოვიცემს, ბატონი თეთრონი, იგი ძალიან ემოციურად კოთხელობს საკუთარ ღვეტებს".

პოეტმა და მთარგმნელმა ვერი მანხარამ აღნიშნა, "კარგია, რომ ამ შეთანხმად ვარსაშენ ასეთი საღამოები გრძელდება, მე ვანიცვორების დაწეულება ასეთი მშვენიერი საღამოს გამო". ბოლოს კი დასძინა, რომცნობ მრცდეს ვერაფერი, რომ მე და ბატონი შოთა ერთმანეთს შევებოთ და დავემოქრდიოთ.

სიტყვასთან შეშამა მარადიულია და ეს გრძელდება თვეში შემოქმედებამი, მოლოცავთ ამ ღვეტებელ საღამოს, ჩვენ მოლოცვისა ვარს, რაც შეიძლება მღელ გამოვიცდეს ოქტქმს კოქებულ", - აღნიშნა საღამოზე პოეტმა ჩრქე კლანდამა.

შეფაროვზე საკუთარული ისაუბრეს სტუდენტებთან.

სიტყვი გამოვიფრედ აგრეთვე პოეტები ღელა სტურთა და დღელა ბედისმდებ, მოქმდაც ვერა ვილიზდამილე, თხე პოეტფსკირი ღელის კავადარბეული. მათ ისაუბრეს შოთა ბოსტანაშვილის ღვეტისთან თავისებურებაზე, მოლოცეს ავტობი შემოქმედებით საღამო და უსურვეს ახალი წარმტებები ამ სფეროშიც.

მუხრანი ოთხ წიგნად

კიდევ ერთი ბრწყინვალე პროექტი გამოცემლობა „ინტელექტისაგან“ — მუხრან მაჭავარიანის თხზულებათა 4-ტომეული:

ლექსები, პოემა, თარგმანები, ლიტერატურული, პუბლიცისტური და სამეცნიერო ნერილები.

უმაღლესი პოლიგრაფიული დონის გამოცემა, რომელსაც უძღვის მუხრან მაჭავარიანის შესანიშნავი ავტობიოგრაფია.

ერთი მასაჟი ავტობიოგრაფიიდან: „1964 წელს უნივერსიტეტში გამართულ პოეზიის საღამოზე, რომელშიც მონაწილეობას იღებდნენ პოეტნი (ძველნიცა და ახალნიც), — მე წავიკითხე რამდენიმე ახალი ლექსი (უფრო სწორედ, — მე ერთი წავიკითხე, — დანარჩენი წამაკითხეს), მათ შორის „საქართველოს მოთმინების ფიალაზე“:

ნაკუნ-ნაკუნ-ნაკუნ-ნაკუნ კი არა,
გაუმარჯოს, გაუმარჯოს მთლიანად:
მინიანა, კაციანა, ციანა, —
საქართველოს მოთმინების ფიალას!

იხუვლა ტაშმა.

ხალხი აღფრთოვანდა.

იმ საღამოს წაკითხული ჩემი ლექსები მთელ საქართველოს მოედო. იწერდნენ, ამახინჯებდნენ და ავრცელებდნენ. მოდიოდნენ ჩემთან სახლში, სასოებით შემომცქეროდნენ და მაღლობის ნიშნად ხელს მაგრად მართმევდნენ.

იმჟამინდელ ხელისუფლებას, ცხადაც, ეს არ მოეწონა...”

გამოცემის რედაქტორია ნანა მაჭავარიანი, პროექტის ხელმძღვანელი — კახშეგ კუცავა, გამოცემის ფინანსური მხარდამჭერი — საერთაშორისო საქველმოქმედო ფონდი „ქართუ“.

მუხრან
მაჭავარიანი

b 36/10

გაგაზინი

ინა უღამსელი